

Jaarstukken 2025

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Jierstikken 2025 yn ien eachopslach.....	6
Jaarstukken 2025 in één oogopslag.....	7
Gearfetting.....	8
Samenvatting.....	11
Provinciebestuur en organisatie.....	14
Trends Staat van Fryslân.....	19
Leeswijzer.....	20
Programma 1: Bestuur.....	24
Beleidsveld 1.1. Provinciale Staten en Statengriffie.....	27
Beleidsveld 1.2. Gedeputeerde Staten.....	32
Beleidsveld 1.3. Commissaris van de Koning als rijksorgaan.....	35
Beleidsveld 1.4. Kwaliteit bestuur.....	37
Beleidsveld 1.5. Bestuurlijke samenwerking.....	43
Programma 2: Infrastructuur.....	51
Beleidsveld 2.1. Algemeen beleid & verkeersveiligheid.....	54
Beleidsveld 2.2. Verbetering infrastructuur.....	59
Beleidsveld 2.3. Instandhouding provinciale infrastructuur.....	65
Beleidsveld 2.4. Openbaar vervoer.....	71
Programma 3: Natuur en Landbouw.....	79
Beleidsveld 3.1. Natuur.....	83
Beleidsveld 3.2. Landbouw.....	95
Programma 4: Ruimte en Klimaat.....	109
Beleidsveld 4.1. Ruimtelijke ordening en wonen.....	115
Beleidsveld 4.2. Water en Bodem.....	121
Beleidsveld 4.3. Milieu.....	129
Beleidsveld 4.4. Energietransitie.....	135
Programma 5: Economie en Mienskip.....	145
Beleidsveld 5.1. Economie.....	151
Beleidsveld 5.2. Gastvrijheid.....	157
Beleidsveld 5.3. Taal, cultuur, erfgoed en sport.....	162
Beleidsveld 5.4. Leefbaarheid.....	172
Programma 6: Bedrijfsvoering.....	182
Beleidsveld 6.1. Mensen.....	184
Beleidsveld 6.2. Middelen en digitalisering.....	188
Programma 7: Provinciefinanciën.....	194
Beleidsveld 7.1. Provinciefonds.....	195
Beleidsveld 7.2. Opcenten motorrijtuigenbelasting.....	197
Beleidsveld 7.3. Dividenden.....	198
Beleidsveld 7.4. Financieringsrente en interne financiering.....	199
Beleidsveld 7.5. Overige algemene dekkingsmiddelen.....	200
Beleidsveld 7.6. Werken voor derden.....	201
Beleidsveld 7.7. Onvoorzien.....	202
Paragraafs.....	205
Paragraaf 1. Provinciale heffingen.....	206

Paragraaf 2. Weerstandsvermogen.....	211
Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen.....	222
Onderhoud en planning infrastructuur	222
Paragraaf 4. Financiering en beleggingen	225
Paragraaf 5. Verbonden partijen	231
Paragraaf 6. Grondbeleid.....	252
Paragraaf 7. Bedrijfsvoering	256
Paragraaf 8. VTH taken.....	268
Paragraaf 9. Grote projecten	271
1. Spoorprojecten	272
1a. Lelylijn	272
1b. ERTMS	273
2. Vismigratierivier	275
3. Bruggen/Sluis Kornwerderzand	279
4. Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave	282
5. Programma Natuur	287
6. Uitvoeringsprogramma Maatregelen Landelijk Gebied (UMLG)	289
7. Veenweide.....	292
7a. Veenweideprogramma 2021-2031	292
7b. Aldeboarn-De Deelen	297
7c. Hegewarren	300
7d. Idzegea.....	302
Paragraaf 10. Samenwerkingsverbanden	305
Taheakken	310
Bijlage 1. Financieel kader	311
Bijlage 2. Begrotingshistorie	315
Bijlage 3. EMU-saldo	323
Bijlage 4. Begrippenlijst	324
Bijlage 5. Tijdelijke budgetten 2025	328
Bijlage 6. Onderhanden en opgeleverde investeringen	336
Bijlage 7. Prestatie indicatoren BBV	345
Bijlage 8. Duurzaamheidsrapportage.....	346
Bijlage 9. Aanbevelingen rekenkamer	349
Bijlage 10. Begrotingswijzigingen onder mandaat GS december 2025	356
Jaarrekening 2025	360
1. Inleiding	361
2. Balans en exploitatie.....	362

3. Controle verklaring	385
4. Bijlagen	386

Jierstikken 2025 yn ien eachopslach

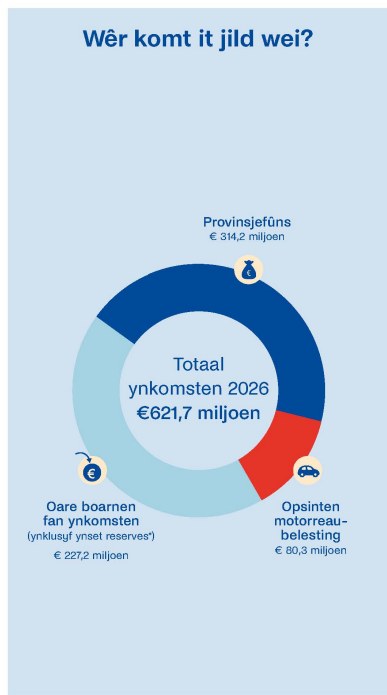

Jierstikken 2025 yn ien eachopslach

Mei-inoar ynvestearje is wichtich foar Fryslân. Yn de jierstikken stiet hokker resultaten de provinsje helle hat yn 2025. Ek de bestegings en ûntfangsten steane yn de jierstikken.

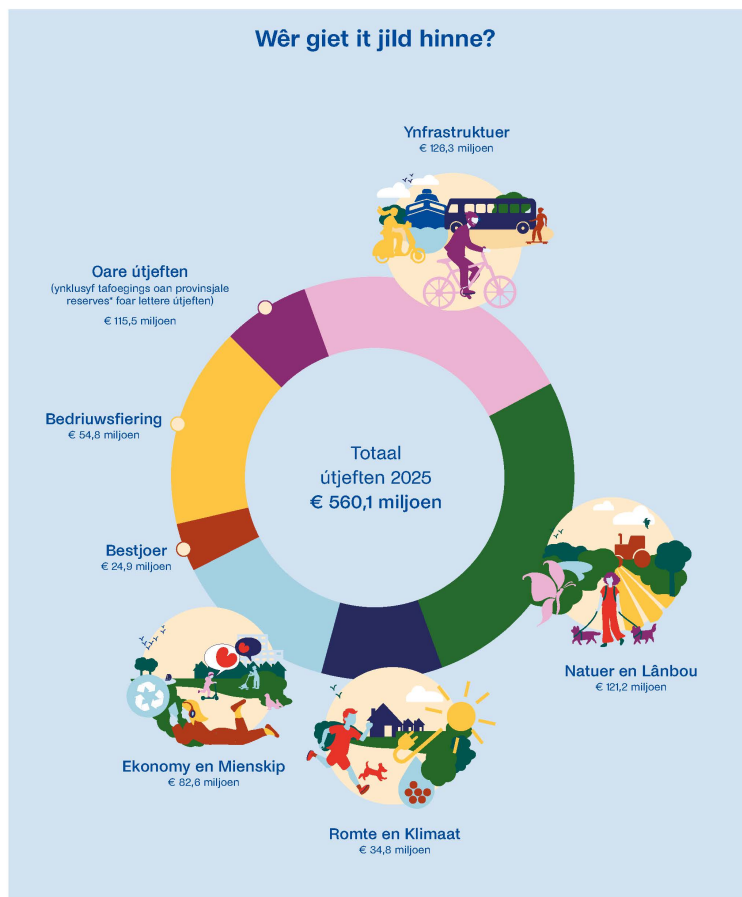
De 7 programma's op haadlinen

1	2	3	4	5	6	7
Ynfrastruktuer <ul style="list-style-type: none"> • Mei-inoar op wei nei feilich, flit en fossyfljir reizgjen yn 2050 • Ferkearsfeilichheid foarop: nul ferkearsdeaden yn 2040 as doel • Fryske diken, brêgen en fanwetters feilich en sterk • In sterker OV en mear minsken op 'e fyts 	Natuer en Lânbou <ul style="list-style-type: none"> • Mear natuer: realisasje Natuunetwurk Nederlân • Lânbou takomstbestindich en yn balans mei natuer • Gebieterjochte oanpak yn 'e mande mei boeren, ynwenners en partners 	Romte en Klimaat <ul style="list-style-type: none"> • Nije omjouwingssjisy: romte foar wjerjen, enerzjy en natuer • Fryslân fossyfljir yn 2050: enerzjytransysje folop yn gong • 22.387 ekstra wenten foar 2030 • Klimaatbestindich wetter- en boaiensysteem yn ûntwikkeling 	Ekonomy en Mienskip <ul style="list-style-type: none"> • De helle minder nije grûnstoffen yn 2030; foarslein sirkulêr yn 2050 • Yn brede wolfeart, ynnovaasje en duorsume ekonomy ynvestearje • Sterk kultueraanbod en beskerming fan de Fryske taal • Leefboarns fuortsette fia it iepen Mienskipfôns mei fokus op it ferduorsumjen fan fêstgoed 	Bestjoer <ul style="list-style-type: none"> • Sterk en betrouber provinsjebestjoer • Gearwurking mei gemeenten en partners fuortsette • Oanpak ûnderminning en tapassing Wet Etbodo 	Bedriuwsfiering <ul style="list-style-type: none"> • Heldere stjoering op ambysjes en organisaasje-doelen • Sterke organisaasje mei goede foarsjennings- en kapasiteit • Digitale transysje foar bettere kûnjastjerliening en bedriuwsfiering 	Oare útjeften <ul style="list-style-type: none"> • Tafogings oan provinsjale reserves foar lettere útjeften • Algemiene dekkingsmiddels

*** Taljochting reserves**

It rekkenresultaat is € 81,8 miljoen. Yn 'e resultaatbestimming is in bedrach fan ôfrûne € 1,1 miljoen meinommen. Dêrtroch groeit de reserve (VAR) oan de ein fan de bestjoersperioade nei € 270,4 miljoen. Dêrby wurdt hieltyd útjien fan in minimale reserve fan € 10 miljoen.

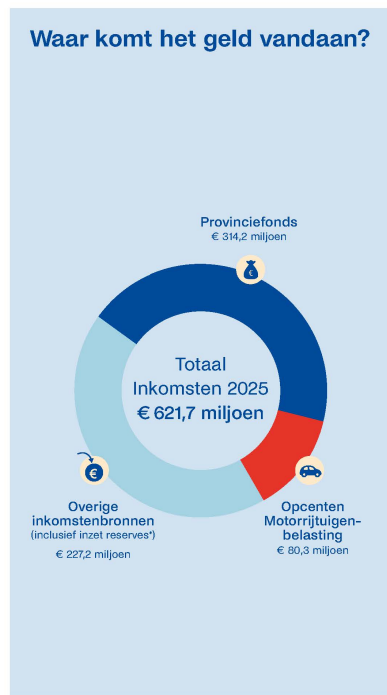
Mei dy noch sterker! Fryslân.frl

Jaarstukken 2025 in één oogopslag

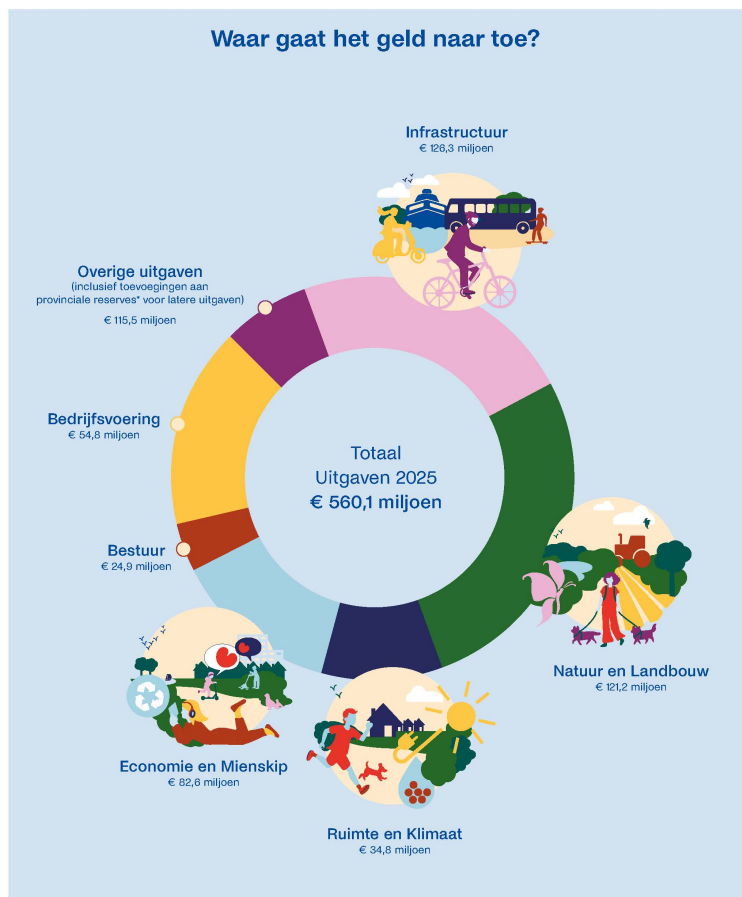
Jaarstukken 2025 in één oogopslag

Samen investeren is belangrijk voor Fryslân. In de Jaarstukken staat welke resultaten de provincie heeft behaald in 2025. Ook de bestedingen en ontvangsten staan in de Jaarstukken.

*** Toelichting reserves**

Het rekeningresultaat bedraagt € 61,6 miljoen. In de resultaatbestemming is een bedrag van afgerond € 1,1 miljoen meegenomen. Hierdoor groeit de reserve (VAR) aan het einde van de bestuursperiode naar € 270,4 miljoen. Daarbij wordt steeds uitgegaan van een minimale reserve van € 10 miljoen.

Gearfetting

Wat diene wy yn 2025?

Gearfetting jierstikken 2025

Yn 2025 hat de provinsje Fryslân wurke oan it útfieren fan it bestjoersakkoart en it realisearjen fan wichtige maatskiplike opjeften. It jier stie yn it teken fan it ûnderhâlden en ferbetterjen fan de ynfrastruktuer, it meitsjen fan nije karren foar lânbou en natuer, it ferhastigjen fan de wenningbou en it fuortsterkjen fan ekonomy, kultuer en leefberens.

Der binne konkrete stappen set rjochting duorsume mobiliteit, in takomstbestindige lânbou, natuerferbettering en klimaatadaptaasje. Tagelyk stie de útfiering op inkele mêden ûnder druk troch ûnder oare netkongestje, stikstofproblematyk en romtlike krapte. Yn 2025 binne dêrnjonken wichtige besluten nommen dy't oan de kommende jierren rjochting jouwe.

Yn dizze gearfetting wurde de wichtichste realisearre resultaten en meast opfallende ûntwikkelingen fan 2025 op haadlinen taljochte.

Ynfrastruktuer

Ynfrastruktuer en mobiliteit

Op it mêd fan ynfrastruktuer stie it ûnderhâld op it ôfsprutsen nivo. Der is fierder wurke oan in duorsume mobiliteit dy't foar elkenien tagonklik wêze moat. It tal ferkearsûngelokken naam ta, mar mei it fêststellen fan de Yntegrale Fisy Ferkearsfeilichheid 2026-2034 is in nije oanpak ynset om dat werom te bringen. It earste folsleine jier fan de nije buskonsesje ferrûn goed, mei in hege klantfredenheid. Ek op it spoar buorken projekten lykas stasjon Ljouwert Middelsee en de ymplemintaasje fan ERTMS foarút.

Natuer en Lânbou

Lânbou

Yn 2025 is de nije beliedsbrieff "Noflik Buorkje yn Fryslân" fêststeld. Dêrmei is in op 'e takomst rjochte en duorsum plan foar de Fryske agraryske sektor dellein. De produksje fan iten bliuwt sintraal stean, mei mear klam op kwalitative groei, brede wolfeart en it leverjen fan maatskiplike tsjinsten. De provinsje set yn op in goede boaiemkwaliteit, in sûne dong- en itenssirkelgong en it behâld fan lânbougrûn.

Natuer

Wy stiene yn 2025 noed foar de Fryske natuer troch de wei fan behear- en ferbettermaatregels. Benammen yn stikstofgefoelige Natura2000-gebieten is wurke oan it ferminderjen fan stikstof, it fuortsterkjen fan de natuer en it ferbetterjen fan de monitoaring. It greidefûgelbelied is evaluearre en fierder útfierd, ûnder oare fia it Oanfalsplan Skries en it LIFE-projekt foar greidefûgels.

Romte en Klimaat

Romte en wenjen

Op it mêd fan romte en wenjen is de Provinsjale Omjouwingsfisy (POVI) fierder ûntwikkele, mei ynbring fan gemeenten, Wetterskip Fryslân en ynwenners. De Fryske Wendear is útwreide fan 17.700 nei 22.406 wenten. Mei it buro 'Bouwe foar Fryslân' is de bou fan wenten yn lytse doarpen stipe. Dêrnjonken is it Frysk Wenplan taret, mei ûndersyk nei it ferlet fan wenten en in startnotysje. Tagelyk is wurke oan de Omjouwingsferoarding, mei omtinken foar ûnder oare stiltegebieten, guozzeskeabestrinding en lytsskalige rekreaasje.

Wetter, boaiem en miljeu

Wetter, boaiem en miljeu bleauwen wichtige tema's. Der is wurke oan in klimaatrobúste provinsje en oan de útfiering fan de Kaderrichtlijn Water en it Regionaal Waterprogramma. De taken op it mêd fan fergunningferliening, tafersjoch en hanthavening (VTH) binne fuortsterke om in feilich, duorsum en sûn libbensfermidden te garandearjen.

Enerzjy

De enerzjytransysje freget ek yn 2025 in soad omtinken. Fertragings troch netkongestje en grutte Ryksprojekten meitsje in brede ôfwaging needsaaklik. It provinsjale enerzjyfûns 'Fûns Skjinne Fryske Enerzjy' bliuwt oant 2034 ta beskikber. Dêrnjonken is de Fryske Enerzjytafel op 'en nij hifke om de gearwurking mei gemeenten en oare partners te ferbetterjen.

Ekonomy en Mienskip

Ekonomy en toerisme

Op ekonomysk mêd set Fryslân yn op brede wolfeart, sirkulêre ekonomy en wettertechnology. Ynnovaasjeklusters, lykas Drachten, wurde fierder mei oare regio's ferbûn. Toerisme wurdt hieltyd faker ynset as middel om de regio duorsum fuort te sterkjen. Fryslân wurket dêrnjonken aktyf gear mei Dútslân en Europeeske partners om kennis en ekonomy te ferbinen.

Kultuer en taal

Kultuer en taal hawwe in ympuls krige troch doelfêste subsydzjes en nije inisjativen, lykas it Frysk Filmfûns. Dêrmei is yn de fuortsterking en sichtberens fan de Fryske taal en kultuer ynvestearre. Ek yn it ûnderwiis binne wichtige stappen set, ûnder oare mei de ûntwikkeling fan nije keardoelen Frysk en de ynrjochting fan it praktoraat Frysk en Meartaligens yn it mbû.

Leefberens

Leefberens bleau heech op 'e wurklist. It nije leefberensbelied is fêststeld en it stipenetwurk Stipe is losgien om maatskiplike inisjativen better te stypjen. Yn sport waard it 50-meter swimbad De Welle yn Drachten iepene foar breedtesport, talintûntwikkeling en topsport.

Bedriuwsfiering

Organisaasje en finânsjes

Yn de organisaasje is fierder wurke oan fleksibiliteit, resultaatstjoering en digitalisearring. De digitale feardichheden fan meiwurkers binne fuortsterke en it ynfieringsplan foar in enerzjyneutrale organisaasje is klear. Finânsjeel bliuwt de provinsje sûn. De mearjierrebegutting oant 2030 is slutend en de beskikbere reserves binne foldwaande om beliedsprioriteiten en takomstige opjeften te stypjen.

Algemeine dekkingsmiddels

Finânsjes

Ynkomsten	Bedraggen x € 1.000,-
Opsinten motorreaubelesting	80.327
Utkearing provinsjefûns	314.169
Tydlike ynkommensoerdrachten Ryk (û.o. SPUKS)	27.663
Tydlike subsydzje fan GR	11.217
Tydlike subsydzje fan oare oerheden	4.025
Dividinten	22.361
Utfongen rinte	19.087
Oare algemiene dekkingsmiddels	3.568
Oare baten	30.814
Ut'e reserves helle	108.455
Totaal	621.686

Lêsten

As provinsje jouwe wy middels út foar de útfiering fan ûnderskate taken en aktiviteiten. Foar in part binne dat wetlike taken, lykas op it mêd fan Ferkear en Ferfier, Miljeu, Natuer en Fryske Taal. Wy ynvestearje dêrnjonken ek yn 'autonome taken' lykas bygelyks Ekonomy, Leefberens en Sport. Wy hawwe dat yn de provinsjale begutting yn ûndersteande programma's ferdield. Yn 2025 hat de útfiering fan ús belied ta ûndersteande lêsten laat:

Lêsten	Bedraggen x € 1.000,-
Bestjoer	24.892
Ynfrastruktuer	126.290
Natuer en Lânbou	121.150
Romte en Klimaat	34.838
Ekonomy en Mienskip	82.557
Bedriuwsfiering	54.837
Provinsjefinânsjes	5.475
Unfoarsjoen en overhead	39.806
Foarming reserve	70.247
Totaal	560.092

Jierrekkenresultaat

Ut de boppesteande tabellen docht bliken dat de baten heger binne as de lêsten. Nei mutaasjes reserves bedrage de totale lêsten oer 2025 € 560,1 miljoen en de totale baten € 621,7 miljoen. Dêrmei slút de jierrekken mei in posityf resultaat fan € 61,6 miljoen. Fan dat resultaat wie € 48,8 miljoen al rûsd yn de begutting. De ôfwiking by de jierrekken bedraacht dêrmei € 12,8 miljoen.

Wy stelle foar om mei-inoar € 1,13 miljoen fia resultaatbestimming foar Grutte Maatskiplike Inisjativen en Keningsdei Dokkum 2026 beskikber te stellen. As de foarstelde € 1,13 miljoen ynset wurdt, dan bedraacht de stân fan de VAR oan de ein fan de beguttingssperioade (2027) € 247,3 miljoen.

Samenvatting

Wat deden we in 2025?

Samenvatting jaarstukken 2025

In 2025 heeft de provincie Fryslân gewerkt aan het uitvoeren van het bestuursakkoord en het realiseren van belangrijke maatschappelijke opgaven. Het jaar stond in het teken van het onderhouden en verbeteren van de infrastructuur, het maken van nieuwe keuzes voor landbouw en natuur, het versnellen van de woningbouw en het versterken van economie, cultuur en leefbaarheid.

Er zijn concrete stappen gezet richting duurzame mobiliteit, een toekomstbestendige landbouw, natuurherstel en klimaatadaptatie. Tegelijkertijd bleef de uitvoering op enkele terreinen onder druk staan door onder meer netcongestie, stikstofproblematiek en ruimtelijke schaarste. In 2025 zijn daarnaast belangrijke besluiten genomen die richting geven aan de komende jaren.

In deze samenvatting worden de belangrijkste gerealiseerde resultaten en meest opvallende ontwikkelingen van 2025 op hoofdlijnen toegelicht.

Infrastructuur

Infrastructuur en mobiliteit

Op het gebied van infrastructuur stond het onderhoud op het afgesproken niveau. Er is verder gewerkt aan een duurzame mobiliteit die voor iedereen toegankelijk moet zijn. Het aantal verkeersongevallen nam toe, maar met het vaststellen van de Integrale Visie Verkeersveiligheid 2026-2034 is een nieuwe aanpak ingezet om dit terug te dringen. Het eerste volledige jaar van de nieuwe busconcessie verliep goed, met een hoge klanttevredenheid. Ook op het spoor boekten projecten zoals station Leeuwarden Middelsee en de implementatie van ERTMS voortgang.

Natuur en Landbouw

Landbouw

In 2025 is de nieuwe beleidsbrief “*Noflik Buorkje yn Fryslân*” vastgesteld. Hiermee is een toekomstgericht en duurzaam plan voor de Friese agrarische sector neergelegd. Voedselproductie blijft centraal staan, met een sterkere nadruk op kwalitatieve groei, brede welvaart en het leveren van maatschappelijke diensten. De provincie zet in op een goede bodemkwaliteit, een gezonde mest- en voedselkringloop en het behoud van landbouwgrond.

Natuur

We droegen in 2025 zorg voor de Friese natuur door middel van beheer en herstelmaatregelen. Met name in de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden is gewerkt aan het verminderen van stikstof, het versterken van de natuur en het verbeteren van de monitoring. Het weidevogelbeleid is geëvalueerd en verder uitgevoerd, onder andere via het Aanvalsplan Grutto en het LIFE-project voor weidevogels.

Ruimte en Klimaat

Ruimte en wonen

Op het gebied van ruimte en wonen is de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) verder ontwikkeld, met inbreng van gemeenten, Wetterskip Fryslân en inwoners. De Friese Woondeal is uitgebreid van 17.700 naar 22.406 woningen. Met het bureau 'Bouwe Foar Fryslân' is de bouw van woningen in kleine dorpen ondersteund. Daarnaast is het Fries Woonplan voorbereid, met onderzoek naar de woningbehoefte en een startnotitie. Tegelijkertijd is gewerkt aan de Omgevingsverordening, met aandacht voor onder andere stiltegebieden, ganzenschadebestrijding en kleinschalige recreatie.

Water, bodem en milieu

Water, bodem en milieu bleven belangrijke thema's. Er is gewerkt aan een klimaatrobuuste provincie en aan de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en het Regionaal Waterprogramma. De taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn versterkt om een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving te waarborgen.

Energie

De energietransitie vraagt ook in 2025 veel aandacht. Vertragingen door netcongestie en grote Rijksprojecten maken een brede afweging noodzakelijk. Het provinciale energiefonds 'Fûns Skjinne Fryske Enerzjy' blijft beschikbaar tot 2034. Daarnaast is de Friese Energietafel herijkt om de samenwerking met gemeenten en andere partners te verbeteren.

Economie en Mienskip

Economie en toerisme

Op economisch gebied zet Fryslân in op brede welvaart, circulaire economie en watertechnologie. Innovatieclusters, zoals Drachten, worden verder verbonden met andere regio's. Toerisme wordt steeds vaker ingezet als middel om de regio duurzaam te versterken. Fryslân werkt daarnaast actief samen met Duitsland en Europese partners om kennis en economie te verbinden.

Cultuur en taal

Cultuur en taal hebben een impuls gekregen door gerichte subsidies en nieuwe initiatieven, zoals het Frysk Filmfûns. Daarmee is geïnvesteerd in de versterking en zichtbaarheid van de Friese taal en cultuur. Ook binnen het onderwijs zijn belangrijke stappen gezet, onder meer met de ontwikkeling van nieuwe kerndoelen Fries en de inrichting van het practoraat Frysk en Meartaligens in het MBO.

Leefbaarheid

Leefbaarheid bleef hoog op de agenda. Het nieuwe leefbaarheidsbeleid is vastgesteld en het ondersteuningsnetwerk Stipe is gelanceerd om maatschappelijke initiatieven beter te ondersteunen. In sport werd het 50-meterzwembad De Welle in Drachten geopend voor breedtesport, talentontwikkeling en topsport.

Bedrijfsvoering

Organisatie en financiën

Binnen de organisatie is verder gewerkt aan wendbaarheid, resultaatsturing en digitalisering. De digitale vaardigheden van medewerkers zijn versterkt en het implementatieplan voor een energieneutrale organisatie is afgerond. Financieel blijft de provincie gezond. De meerjarenbegroting tot 2030 is sluitend en de beschikbare reserves zijn toereikend om beleidsprioriteiten en toekomstige opgaven te ondersteunen.

Algemene dekkingsmiddelen

Inkomsten	Bedragen € 1.000,-
Opcenten motorrijtuigenbelasting	80.327
Uitkering provinciefonds	314.169
Tijdelijke inkomensoverdrachten Rijk (o.a. SPUKS)	27.663
Tijdelijke subsidie van GR	11.217
Tijdelijke subsidie van overige overheden	4.025
Dividenden	22.361
Ontvangen rente	19.087
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.568
Overige baten	30.814
Beschikking reserve	108.455
Totaal	621.686

Lasten

Als provincie geven wij middelen uit voor de uitvoering van verschillende taken en activiteiten. Voor een deel zijn dat wettelijke taken, zoals op het gebied van Verkeer en Vervoer, Milieu, Natuur en Friese Taal. Wij investeren daarnaast ook in 'autonome taken' zoals bijvoorbeeld Economie, Leefbaarheid en Sport. Wij hebben dit in de provinciale begroting verdeeld in onderstaande programma's. In 2025 heeft de uitvoering van ons beleid geleid tot de onderstaande lasten:

Lasten	Bedragen x € 1.000,-
Bestuur	24.892
Infrastructuur	126.290
Natuur en Landbouw	121.150
Ruimte en Klimaat	34.838
Economie en Mienskip	82.557
Bedrijfsvoering	54.837
Provinciefinanciën	5.475
Onvoorzien en overhead	39.806
Vorming reserve	70.247
Totaal	560.092

Jaarrekening resultaat

Uit de bovenstaande tabellen blijkt dat de baten hoger zijn dan de lasten. Na mutaties reserves bedragen de totale lasten over 2025 € 560,1 mln. en de totale baten € 621,7 mln. Hiermee sluit de jaarrekening met een positief resultaat van € 61,6 mln. Van dit resultaat was € 48,8 mln. al geraamd in de begroting. De afwijking bij de jaarrekening bedraagt daarmee € 12,8 mln.

Wij stellen voor om in totaal € 1,13 mln. via resultaatbestemming beschikbaar te stellen voor Grote Maatschappelijke Initiatieven en Keningsdei Dokkum 2026. Als de voorgestelde € 1,13 mln. wordt ingezet, dan bedraagt de stand van de VAR aan het einde van de begrotingsperiode (2027) € 247,3 mln.

Provinciebestuur en organisatie

Samenstelling Provinciale Staten

Provinciale Statenverkiezingen worden één keer in de vier jaar gehouden, waarbij leden rechtstreeks door de stemgerechtigde inwoners van de provincie worden gekozen. Op 15 maart 2023 hebben Provinciale Statenverkiezingen plaats gevonden. Het aantal Statenleden van een provincie is afhankelijk van het aantal inwoners. Voor Fryslân is het aantal zetels vastgesteld op 43. De huidige samenstelling van Provinciale Staten (december 2023) is als volgt:

Partij	Aantal zetels
Boer Burger Beweging (BBB)	14
Partij van de Arbeid (PvdA)	5
Christen Democratisch Appèl (CDA)	4
Fryske Nasjonale Partij (FNP)	4
Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	3
GrienLinks	3
Partij voor de Vrijheid (PVV)	2
ChristenUnie	1
Socialistische Partij	1
D66	1
Partij voor de Dieren	1
JA21	1
Provinciaal Belang Fryslân	1
Statenlid Jonker	1
Statenlid Van Dijk	1
Totaal	43

Samenstelling Gedeputeerde Staten

drs. A.A.M. Brok, Commissaris van de Koning

Portefeuille

- Coördinatie interbestuurlijk toezicht
- Communicatie
- Coördinatie lobby
- Rijkstaken
- Integriteit

Gedeputeerde E. Folkerts (BBB)

Portefeuille

- Financiën (inclusief REC en FUMO)
- Taal en taalonderwijs
- Bedrijfsvoering
- Kwaliteit openbaar bestuur
- Bestuurlijke vernieuwing en participatie
- Grondzaken
- Erfgoed

Gedeputeerde R.F. Douwstra (CDA)

Portefeuille

- Economie, recreatie en toerisme
- Europa
- Water en bodem
- Veenweide
- IJsselmeer
- Mijnbouw
- BRZO

Gedeputeerde S. Knol (FNP)

Portefeuille

- Ruimtelijke ordening
- Energie-transitie
- Cultuur
- Leefbaarheid

Gedeputeerde M.A.C. de Vries (CU)

Portefeuille

- Natuur
- VTH
- Infra
- OV
- Wadden

Gedeputeerde A.W. Kooistra (BBB)

Portefeuille

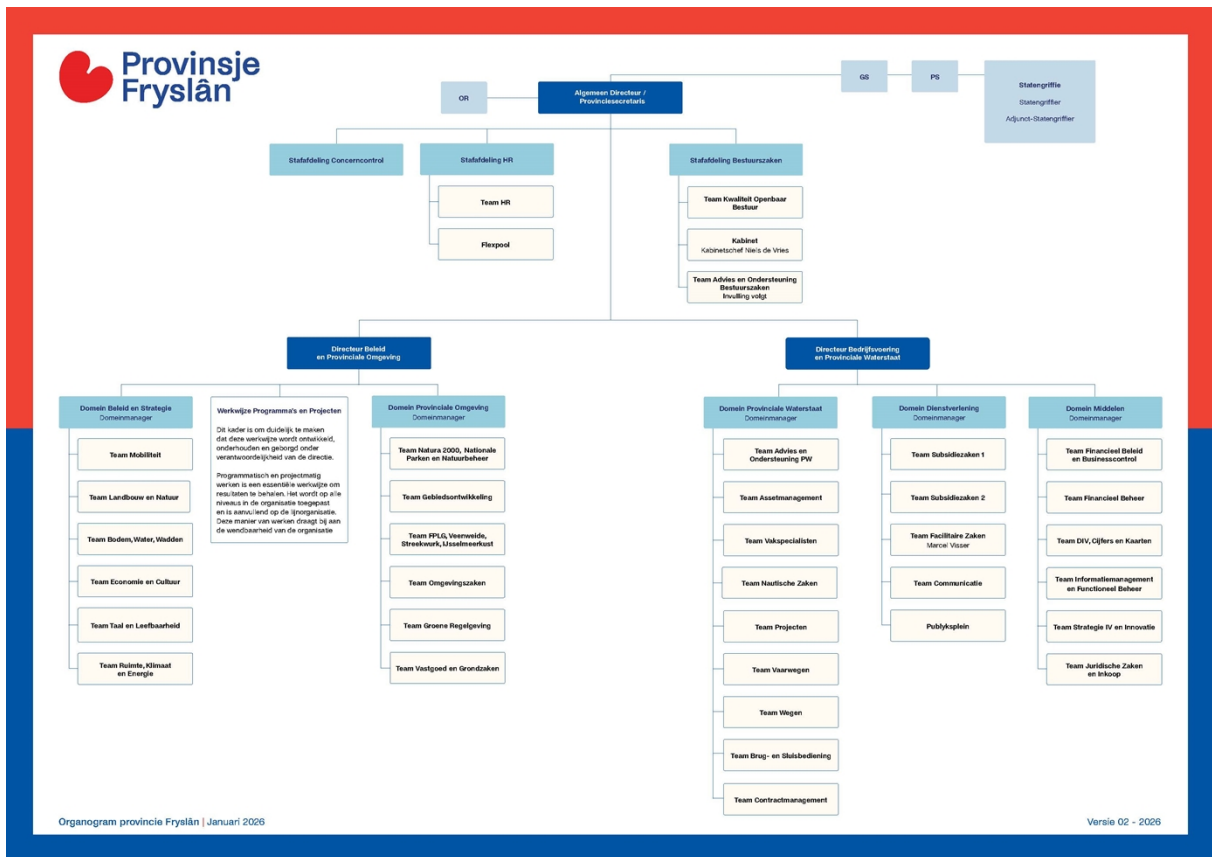
- Landbouw
- Coördinatie Fries Programma Landelijk Gebied
- Sport, gezondheid en sociaal beleid
- Luchtvaart
- Wonen

Algemeen directeur en Provinciesecretaris

J.J. Algra

Ambtelijke organisatie - Organogram

Trends Staat van Fryslân

Trends Staat van Fryslân

Voor deze gegevens verwijzen we naar de digitale omgeving van de Staat van Fryslân. Dit is de toegangspoort tot een breed palet aan beleidsinformatie, kaarten en overige publicaties. De inhoud is toegesneden op het beleid van de provincie Fryslân, maar kan ook voor andere organisaties en burgers interessant zijn. In de databank staan tabellen, grafieken en kaarten op verschillende schaalniveaus.

Link: [Staat van Fryslân](#)

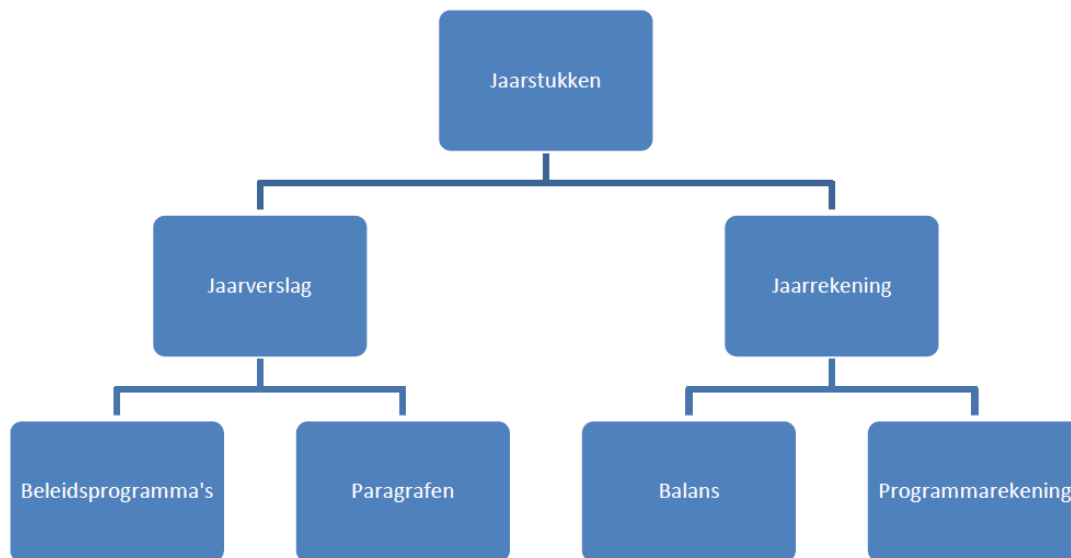
Leeswijzer

Jaarstukken

In deze digitale omgeving vindt u de jaarstukken van het college van Gedeputeerde Staten.

De jaarstukken 2025 zijn het verantwoordingsdocument over het begrotingsjaar 2025 en daarmee het sluitstuk van de bestuurlijke planning- en controlcyclus 2025. De basis is de door Provinciale Staten vastgestelde begroting 2025 en de wijzigingen hierop in de bestuursrapportage en het autorisatiemoment in december.

De jaarstukken zijn als volgt opgebouwd:

De jaarrekening 2025 van het Fonds nazorg stortplaatsen Fryslân leggen we in een afzonderlijk document voor aan Provinciale Staten.

Jaarverslag

Het eerste deel van de jaarstukken is het jaarverslag. Dit deel bestaat uit de beleidsprogramma's (zoals bijvoorbeeld Infrastructuur en Economie) en de paragrafen. De paragrafen maken we op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening. Deze paragrafen geven vanuit diverse beheersaspecten een dwarsdoorsnede van de programma's. Het jaarverslag wordt afgesloten met een aantal bijlagen. Dit zijn bijvoorbeeld het financieel kader en een investeringsoverzicht.

Jaarrekening

Het tweede deel van de jaarstukken is de jaarrekening 2025 en de toelichting hierop. De jaarrekening bestaat uit de programmarekening (exploitatierekening) en de balans. De jaarrekening leggen we ter vaststelling voor aan Provinciale Staten. De jaarrekening maken we conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De jaarstukken zijn gecontroleerd door accountant BDO.

De accountantscontrole richt zich op de getrouwheid van de financiële verantwoording. Getrouwheid gaat over de mate waarin we de baten, lasten en balansmutaties juist en volledig hebben verantwoord. De accountantsverklaring is bij de jaarrekening gevoegd.

Het accountantsverslag en de reactie hierop van het college van Gedeputeerde Staten leggen we, via het Statenvoorstel bij de jaarstukken, als afzonderlijke documenten aan Provinciale Staten voor.

Rechtmatigheid is de mate waarin we zogenoemde financiële beheers handelingen – bijvoorbeeld inkopen en aanbestedingen en subsidieverstrekking – volgens de geldende regels hebben uitgevoerd. Het college legt hierover een rechtmatigheidsverantwoording af met een toelichting hierop in de paragraaf bedrijfsvoering. Deze rechtmatigheidsverantwoording maakt deel uit van de controle van de getrouwheid van de jaarrekening door de accountant.

Opzet beleidsprogramma's

Centraal staat de 'confrontatie' tussen de beleidsdoelen uit de begroting 2025 en de verantwoording hierover. Het vertrekpunt bij elk programma is daarom een overzicht van de provinciale doelen uit de begroting 2025.

Elk beleidsprogramma begint met een algemeen of 'overall'-programmadeel met daarna verschillende beleidsvelden. De volgende onderdelen komen in de programma's aan bod:

Wat hebben we gezien?

We beschrijven de situatie en ontwikkelingen rond het beleidsthema.

Wat wilden we bereiken?

Hier staan de 'overall' programmadoelen uit de begroting 2025. Deze doelen uit de begroting hebben vaak een meerjarig karakter en overstijgen de verschillende beleidsvelden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Dit geeft inzicht in de mate van doelrealisatie met stoplichtkleuren: groen, oranje of rood. Deze kleurentabel is een samenvatting van de doelrealisatietabellen bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Wat heeft het programma gekost?

Dit is de tabel met de baten en lasten van de betreffende beleidsvelden. In het onderdeel 'mutatie reserves' staat het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

Na dit algemene deel staan in elk programma verschillende beleidsvelden. Elk beleidsveld bestaat uit vier vragen:

Wat wilden we bereiken?

Hier staat het doel van het beleidsveld uit de begroting 2025. Dit doel heeft vaak een meerjarig karakter.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Hier staat met stoplichtkleuren of het doel van het beleidsveld is bereikt.

Hebben we de gewenste resultaten bereikt?

In de tabel onder deze kop staan de gewenste resultaten uit de begroting 2025. Stoplichtkleuren laten zien of we de gewenste resultaten hebben gerealiseerd. Onder de tabel staat een toelichting.

Wat heeft het gekost?

Hier laten we de baten en lasten per soort zien: structurele en tijdelijke budgetten, reserves en overlopende passiva. Dit zijn de zogenoemde exploitatiebedragen, dat wil zeggen: inkomsten en uitgaven die we ten laste van de exploitatie in 2025 hebben verantwoord.

Structurele budgetten zijn middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven. Tijdelijke budgetten zijn uitgaven die Provinciale Staten voor een specifieke periode beschikbaar hebben gesteld. In hoofdstuk 3 van de jaarrekening staat het totaaloverzicht van de tijdelijke budgetten.

Onder de kopjes reserves, voorzieningen en overlopende passiva staan de uitgaven en inkomsten die worden verrekend met de betreffende balansposten. In de jaarrekening leggen we verantwoording af over de inzet en niveaus van deze balansposten.

De overlopende passiva gaan over de (rijks)bijdragen die wij hebben ontvangen met een speciaal bestedingsdoel. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen verantwoorden we op de balans (jaarrekening). De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (baten) verantwoorden we in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten.

In het onderdeel 'Mutatie reserves' staat het saldo van onttrekkingen en stortingen in de reserves. Bijvoorbeeld het – ten laste van de exploitatie – toevoegen van het restant van een tijdelijk budget aan de reserve tijdelijke budgetten. Zodat we deze middelen alsnog voor het door Provinciale Staten aangewezen doel kunnen inzetten. Een onttrekking aan een reserve is een bate in de exploitatie. Een toevoeging aan de reserve is een last in de exploitatie.

De investeringsuitgaven en – inkomsten van de lopende investeringen verantwoorden we in bijlage 5 Investerings en in de jaarrekening. Alleen de afschrijvingslasten zijn zichtbaar in de exploitatie.

Programma 6 Bedrijfsvoering

PS hebben in hun vergadering van 28 juni 2017 besloten om een programma bedrijfsvoering in de P&C-documenten op te nemen. In dit programma worden de personele lasten en de (ondersteunende) middelen verantwoord binnen één programma.

Programma 7 Algemene dekkingsmiddelen

Programma 7 is geen beleidsprogramma in de strikte zin van het woord en is daarom niet opgebouwd naar de drie W-vragen. Dit programma bestaat voornamelijk uit baten (algemene dekkingsmiddelen) waaraan geen specifieke bestemming is gegeven zoals de uitkering uit het provinciefonds, opbrengst uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting, rendement uit beleggingen en dividenden van deelnemingen. Aan de lastenkant van dit programma verantwoorden we onder andere de financieringskosten. Ook nemen we in dit programma de voorwaardelijke budgetten op, die voor meerdere beleidsprogramma's kunnen worden ingezet, tot deze vrijgegeven zijn voor uitvoering door respectievelijk Provinciale of Gedeputeerde Staten. De voorwaardelijke budgetten die aan één beleidsprogramma zijn gekoppeld zijn bij dat betreffende beleidsprogramma opgenomen.

Balanspositie per programma

Per programma presenteren we (als het van toepassing is) aan het begin van het programma het overzicht van de balansposities van de investeringen, reserves, voorzieningen, revolverende middelen en de overlopende passiva. Dit is het totaal van wat er in de verschillende beleidsvelden gebeurt.

Verwijzingen

Daar waar projecten of onderwerpen op verschillende plaatsen in de jaarstukken terugkomen zijn in de beleidsprogramma's verwijzingen opgenomen, bijvoorbeeld voor de onderdelen FUMO, onderhoud infrastructuur en de projecten uit de paragraaf grote projecten.

Bij de inhoudelijke verantwoording over de resultaten lichten we vooral de afwijkingen toe.

Wat betekenen de stoplichtkleuren?

Programma's

	Ligt de doelrealisatie op schema?	Zijn de gewenste resultaten gehaald ?	Zijn de kosten binnen het budget gebleven? / onderdeel 'Geld'
Beleid	Geen afwijking. Naar verwachting wordt het doel gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er geen afwijking (Overschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan € 50.000,- en Onderschrijding is kleiner dan 10% en kleiner dan € 50.000,-).
Tijd	Geen afwijking, de verwachting is dat het doel binnen de afgesproken tijd is/wordt gerealiseerd.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is binnen de afgesproken tijd gehaald.	
Beleid	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in de inhoudelijke doelrealisatie, waardoor het doel waarschijnlijk niet wordt gehaald	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is inhoudelijk niet geheel gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van onderbesteding (Onderschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Mogelijke verwachte, maar nog geen zekere afwijking in doelrealisatie binnen de tijd, waardoor het doel waarschijnlijk later wordt gehaald.	Het gewenste resultaat zoals geformuleerd in de begroting is niet geheel op tijd gehaald.	
Beleid	Het doel wordt (zo goed als) zeker niet bereikt.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is inhoudelijk niet gehaald.	T.a.v. het onderdeel geld is er sprake van overbesteding (Overschrijding groter dan 10% en groter dan € 50.000,-).
Tijd	Doelrealisatie binnen de gestelde termijn wordt (zo goed als) zeker niet gerealiseerd.	Het voorgenomen gewenste resultaat zoals beschreven in de begroting is niet op tijd gehaald.	

Paragraaf Grote projecten en bijlage investeringen (jaarverslag, hoofdstuk 5, bijlage 2)

Tijd	Project ligt qua tijdsplanning op schema (het project wordt opgeleverd zoals in de begroting is vermeld)
Tijd	Project met risico voor mogelijke afwijkingen in tijd (Er doen zich zaken voor die een risico vormen voor het opleveringsjaar, mogelijke eerdere oplevering valt hier ook onder)
Tijd	Projecten met overschrijding in tijd (project wordt later opgeleverd)
Geld	Project ligt qua bestedingen op schema (project wordt gerealiseerd binnen het beschikbare budget, onderbestedingen vallen hier ook onder)
Geld	Project met risico voor mogelijke overschrijdingen in krediet
Geld	Projecten met overschrijding van het krediet

Programma 1: Bestuur

Portefeuillehouders

Commissaris van de Koning A.A.M. Brok en gedeputeerden E. Folkerts, M.A.C. de Vries en R.F. Douwstra.

Wat hebben we gezien?

Het openbaar bestuur staat onder druk. Van natuur en landbouw tot woningbouw, energie en klimaat, demografische ontwikkelingen en leefbaarheid, maar ook de impact van maatschappelijke polarisatie op de veilige uitoefening van de publieke taak: de vraagstukken waar de overheid zich voor gesteld ziet zijn divers en veelomvattend. Ze beperken zich niet tot gemeente- of provinciegrenzen, waardoor samenwerking in regio's een vereiste is om deze opgaven op te lossen. Gelijktijdig brokkelt het gezag van de overheid af, doordat mensen de overheid minder vertrouwen en staat de uitvoeringskracht van decentrale overheden onder druk.

In 2025 zetten wij ons op verschillende wijzen in voor de bestuurskracht van en in de provincie Fryslân. Dit deden wij in de rol van toezichthouder op onze lokale mede-overheden, maar ook als samenwerkpartner. In 2025 stelde PS een hernieuwde visie op de kwaliteit van openbaar bestuur vast. Eveneens werden de eerste stappen gezet in het verbeteren van de belangenbehartiging (Public Affairs) voor Fryslân.

Vastgestelde beleidsnotities

- [Nota samenwerkingsrelaties](#) (2013)
- [Beleidsbrief Recht om uit te dagen](#) (2017)
- [Startnotitie Regionale Samenwerking](#) (2020)
- [Beleidsbrief grote integrale maatschappelijke initiatieven](#) (2020)
- [Beleidsbrief participatie](#) (inclusief [Participatiehandreiking](#)) (2023)
- [Beleidsnota Kwaliteit Openbaar Bestuur](#) (2025)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staan in paragraaf 5 van deze begroting.

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag
- Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën, Brussel (België)
- Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds
- Omgevingsberaad Waddengebied (OBW)
- Regioboard Noordoost Fryslân

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 1

Dit programma gaat over de ondersteuning van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning. Het gaat ook over de kwaliteit van ons eigen bestuur en hoe we dat verder willen verbeteren, en om onze wettelijke taak om zorg te dragen voor en toe te zien op de kwaliteit van het lokaal bestuur.

Stand van zaken gewenste resultaten

1.1 Provinciale Staten en Statengriffie

Beleid

Tijd

Geld

1.2 Gedeputeerde Staten

Beleid

Tijd

Geld

1.3 Commissaris van de Koning

Beleid

Tijd

Geld

1.4 Kwaliteit van het bestuur

Beleid

Tijd

Geld

1.5 Bestuurlijke samenwerking

Beleid

Tijd

Geld

Beleidsveld 1.1. Provinciale Staten en Statengriffie

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 1.1.

1. Provinciale Staten en de Statenleden zijn in staat om hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol zo goed mogelijk uit te voeren. De Statengriffie ondersteunt, adviseert en informeert Provinciale Staten hierbij.
2. De drempel tussen Provinciale Staten en de inwoners van Fryslân wordt lager en het werk van Provinciale Staten krijgt meer bekendheid in Fryslân.
3. Er is een evenwichtig samenspel tussen PS en GS, waarbij de griffie en de ambtelijke organisatie (met respect voor elkaars rollen) Provinciale Staten optimaal bedienen. Hierbij is in de cultuur van werken manifest is dat de politiek het primaat heeft.

Voor deze doelen zijn geen doelindicatoren beschikbaar.

Stand van zaken gewenste resultaten

We versterken het kwaliteitskader voor Statenstukken verder (zie ook evenwichtig samenspel tussen PS en GS).

Beleid

Tijd

Geld

We maken gebundelde kennis toegankelijk door het verkennen van mogelijkheden voor een kennisbank (zie ook evenwichtig samenspel tussen PS en GS).

Beleid

Tijd

Geld

We maken alle relevante Stateninformatie digitaal toegankelijk en verbeteren continu de digitale dienstverlening.

Beleid

Tijd

Geld

We verbeteren de introductie voor tussentijdse instromers van de Staten.

Beleid

Tijd

Geld

We brengen provinciale politiek onder de aandacht en laten inwoners en met name jongeren kennismaken met de politiek

Beleid

Tijd

Geld

We laten inwoners kennis maken met de politiek, door diverse activiteiten te organiseren zoals het statenspel, het Fries jeugdparlement en de Gast van de Staten.

Beleid

Tijd

Geld

We betrekken jongeren actief bij de politiek vanuit een integraal plan rondom jongerenparticipatie.

Beleid

We betrekken jongeren actief bij het werk van de Staten. Dat doen we bij voorbeeld door middel van het Provinciespel, het Statenspel en deelname aan het Model European Parliament (MEP). Hieronder ligt nog geen integraal plan voor jongerenparticipatie. In het integrale plan voor de griffie, waaraan gewerkt wordt, zal jongerenparticipatie ook als thema opgenomen worden.

Tijd

Geld

Wanneer dit passend is bij het hoofdonderwerp op de agenda vergaderen de Staten ook buiten het provinciehuis.

Beleid

Tijd

Geld

Wij streven in samenspraak met de dienst naar het steeds beter voorzien in de vraag naar relevante informatie van de Staten, bijvoorbeeld door het blijven doorontwikkelen van het format voor de Statenstukken.

Beleid

Tijd

Geld

Wij bevorderen een cultuur van werken waarin het samenspel tussen PS en GS helder is en waarbij het manifest is dat Provinciale Staten het primaat hebben.

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
Uitvoeren kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol van PS	Bij besprekstukken van PS is een dossier digitaal beschikbaar met de relevante (achterliggende) stukken	50%	50%
Drempel verlagen tussen PS en inwoners Fryslân	Aantal jongerenactiviteiten op het provinciehuis	10	27
Evenwichtig samenspel tussen PS en GS	Evenwichtige lange termijn agenda PS, bandbreedte 3 tot 6 bespreekpunten per Statenvergadering	90%	91%

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	4.604	5.262	4.989	273
Totaal baten	214	85	73	12
Saldo van lasten en baten	4.390	5.177	4.916	261

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Uitvoeren kaderstellende rol PS	4.583	5.232	4.955	277
	Drempel verlagen tussen PS en inwoners	21	30	35	-4
Structurele budgetten		4.604	5.262	4.989	273
Totaal lasten		4.604	5.262	4.989	273
Baten					
	Uitvoeren kaderstellende rol PS	214	85	73	12
Structurele budgetten		214	85	73	12
Totaal baten		214	85	73	12
Saldo van lasten en baten		4.390	5.177	4.916	261
Resultaat van lasten en baten		4.390	5.177	4.916	261

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 261.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

Het saldo op lasten en baten last van € 261.000,- bestaat voor € 189.000,- uit onderbesteding op het budget Fractieondersteuning. Het budget Provinciale Staten geeft een overbesteding van € 100.000,-. Dit bestaat uit drie onderdelen. De reis- en verblijfskosten zijn met € 25.000,- hoger uitgevallen door de werkbezoeken aan Brussel o.a. IPO en Regio's/Cities en de presentiegelden € 25.000,- zijn niet volledig geraamd in de begroting. Verder is er een overbesteding van € 44.000,- op cateringkosten. De Statengriffie heeft een onderbesteding van € 147.000,- voornamelijk toe te schrijven aan het niet invullen van vacatures gedurende het jaar. De lagere baten van € 12.000,- zijn het gevolg van dat de doorgeschoven btw voor de rekenkamer lager is uitgevallen.

Beleidsveld 1.2. Gedeputeerde Staten

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 1.2.

1. Gedeputeerde Staten functioneren doelmatig.
2. Gedeputeerde Staten hebben goede contacten met de mienskip en mede overheden.
3. Gedeputeerde Staten stellen Provinciale Staten in staat hun rol goed te vervullen.

Voor deze doelen zijn geen doelindicatoren beschikbaar.

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2025 wordt de Tussenbalans gemaakt van het Bestuursakkoord 2023- 2027 Oparbeidzje foar Fryslân.

Beleid

Tijd

Geld

GS vergadert op externe locaties, gekoppeld aan werkbezoek of bestuurlijk overleg.

Beleid

Tijd

Geld

PS-voorstellen worden zes weken voor de PS-vergadering toegezonden.

Beleid

Tijd

Geld

Schriftelijke vragen van PS worden binnen 30 dagen beantwoord.

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1.. Doelmatig functioneren	Opstellen tussenbalans bestuursakkoord	100%	100%
2. Contacten met de mienskip en mede overheden	GS vergadert op externe locaties	8	8
3. PS in staat stellen hun rol goed te vervullen	PS voorstellen zes weken voor de PS vergadering toezenden	90%	95%
	Schriftelijke vragen PS binnen 30 dagen beantwoorden	85%	90%

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	2.928	4.056	2.917	1.139
Totaal baten	7	5	0	5
Saldo van lasten en baten	2.922	4.051	2.917	1.134

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Doelmatig functioneren	1.696	1.929	1.730	199
	Contacten met mienskip en andere overheden	232	189	249	-60
Structurele budgetten		1.928	2.118	1.979	139
	Contacten met mienskip en andere overheden	0	1.000	0	1.000
Tijdelijke budgetten		0	1.000	0	1.000
	Doelmatig functioneren	1.000	938	938	0
Voozieningen		1.000	938	938	0
Totaal lasten		2.928	4.056	2.917	1.139
Baten					
	Doelmatig functioneren	7	5	0	5
Structurele budgetten		7	5	0	5
Totaal baten		7	5	0	5
Saldo van lasten en baten		2.922	4.051	2.917	1.134
Resultaat van lasten en baten		2.922	4.051	2.917	1.134

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 1.134.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 139.000,- betreffen onder andere het budget Gedeputeerde Staten (€ 27.000,-) en lagere lasten van € 179.000,- voor de uitkering aan oud leden GS doordat het aantal oud-leden is afgenomen. Hiertegenover staat een overbesteding op de representatiekosten van €60.000 wat veroorzaakt wordt door hogere interne cateringkosten voor € 42.000,- en doordat in 2025 zowel voor seizoen 2024/2025 als seizoen 2025/2026 de huur van businessseats van één van de twee Friese betaaldvoetbalorganisaties als last zijn genomen (€ 24.000,-).

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 1.000.000,- betreft vrijval bij het budget Keningsdei Dokkum/Noardeast Fryslân 2026. De gemeente Noardeast Fryslân heeft in 2025 een subsidie van € 1.500.000,- aangevraagd, waarvan de verwachting was, dat een last van € 1.000.000,- in 2025 genomen moest worden. Door de complexiteit van de aanvraag en de doorlooptijd van de besluitvorming is het niet gelukt de subsidie in 2025 te beschikken.

De € 1.000.000,- zal voor 2026 worden teruggevraagd bij de bestemming rekeningresultaat 2025.

Beleidsveld 1.3. Commissaris van de Koning als rijksorgaan

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 1.3.

1. We willen bereiken dat de CvdK zijn taken als rijksorgaan goed kan uitvoeren.
2. De CvdK zet zich in voor het versterken van de weerbaarheid van het decentraal bestuur, het bevorderen van de integrale preventieve aanpak van ondermijning en het beperken van integriteitsrisico's.
3. De CvdK zet zich in voor het bevorderen van interbestuurlijke samenwerking, waarbij 'horizontaal besturen' en het benadrukken van de kracht van Fryslân als regioprovincie centraal staan.

Omdat de CvdK over de uitvoering van zijn rijkstaken enkel verantwoording aflegt aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, volgen hieronder geen specifieke doel- en resultaatindicatoren.

Stand van zaken gewenste resultaten

De CvdK bevordert, met als uitgangspunt de in 2022 ondertekende Intentieverklaring Friese Norm, de samenwerking met gemeenten en ketenpartners in de aanpak van ondermijning. Zie voor de verdere invulling van de aanpak ondermijning paragraaf 1.4

Beleid

Tijd

Geld

De CvdK stimuleert de Friese samenwerking middels de bestuurlijke overleggen tussen provincie, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en gemeente Leeuwarden.

Beleid

Tijd

Geld

De CvdK stimuleert de samenwerking buiten Fryslân o.a. middels het bestuurlijk arrangement met de provincie Zeeland en het ministerie van BZK.

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Omdat de CvdK over de uitvoering van zijn rijkstaken enkel verantwoording aflegt aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, volgen hieronder geen specifieke resultaatindicatoren.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	368	396	382	13
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	368	396	382	13

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Goed uitvoeren taken als rijksorgaan	368	376	382	-7
Structurele budgetten		368	376	382	-7
	Goed uitvoeren taken als rijksorgaan	0	20	0	20
Tijdelijke budgetten		0	20	0	20
Totaal lasten		368	396	382	13
Baten					
Totaal baten		0	0	0	0
Saldo van lasten en baten		368	396	382	13
Mutatie tijdelijke budgetten		0	310	310	0
Resultaat van lasten en baten		368	706	692	13

Toelichting

Realisatie is conform begroting.

Beleidsveld 1.4. Kwaliteit bestuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 1.4.

1. Een toekomstbestendige overheidsorganisatie zijn die weerbaar, vernieuwend en toegankelijk is.
2. Onze Friese medeoverheden zijn toekomstbestendig, financieel gezond en weerbaar.
3. Publiek vertrouwen in de overheid vergroten door maatschappelijke betrokkenheid, participatie en gezagwaardig handelen te versterken.

Veel van de doelstellingen rond Bestuur zijn niet in cijfers (en dus doelwaarde) uit te drukken. Een aantal overigens wel en waar dat kan is dit zo opgenomen in de resultaatomschrijvingen.

Stand van zaken gewenste resultaten

We richten ons op verdere bewustwording van de medewerkers en het versterken van processen, o.a. op het gebied van het verstrekken van vergunningen en subsidies, vastgoed- en grondtransacties en aanbestedingen.

Beleid

Tijd

Geld

We zetten ons in voor het mede vormgeven van een vernieuwde 'Intentieovereenkomst De Friese Norm' voor de gezamenlijke aanpak van georganiseerde (oermijnende) criminaliteit en blijven werken aan het realiseren van de geformuleerde ambities.

Beleid

Er is door de bestuurlijk portefeuillehouders (burgemeester Van de Nadort en burgemeester Waanders) besloten dat de huidige Intentieovereenkomst de basis blijft voor de gezamenlijke aanpak en niet te komen met een vernieuwde overeenkomst. Volgens de bestuurlijk portefeuillehouders zijn beschreven ambities nog niet (volledig) behaald en zijn er nieuwe ontwikkelingen. De portefeuillehouders en de projectgroep zullen daarom deze ambities nog steeds aanjagen en gaan op zoek naar mogelijkheden om de samenwerking op deze onderwerpen te verstevigen.

Tijd

Zie toelichting bij Beleid.

Geld

We werken aan het intensiveren van de inzet van het bestuursrechtelijk instrument Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur).

Beleid

Tijd

Geld

We verminderen het risico op het onbewust faciliteren van ondermijnende activiteiten door de informatiepositie te versterken. Dit doen we middels het werken met een provinciaal informatie overleg en een intern meldpunt.

Beleid

Tijd

De leidraad en het werkproces voor het verwerken van ondermijnende signalen zijn door de directie vastgesteld. Deze documenten zijn de basis voor het rechtmatig en zorgvuldig verwerken van persoonsgegevens.

Geld

Middels het toezicht op de gemeenten en Wetterskip Fryslân zijn we in 2025 nauw aangesloten op de financiële gezondheid van gemeenten en zorgen wij dat gemeenten en Wetterskip Fryslân goed op de hoogte zijn van de financiële wetgeving.

Beleid

Tijd

Geld

We voeren toezichtgesprekken met gemeenten en Wetterskip om risico's te identificeren bij de uitvoering van medebewindstaken. Hierdoor kunnen zij hun taken goed blijven uitvoeren en kan de mienskip erop vertrouwen dat dit beschermd en geborgd is.

Beleid

Het interbestuurlijk toezicht is aan verandering onderhevig, hierdoor is herijking van de werkwijzen in een aantal van de toezichtsvelden nodig (bijvoorbeeld op het gebied van omgevingszaken). In 2026 zal hier verder aan gewerkt worden. De inzet op de herijking leidde in 2025 tot minder ambtelijke gemeentebezoeken. Wel zijn in 2025 bezoeken aan alle gemeenten en Wetterskip gebracht vanuit het inhoudelijk interbestuurlijk toezicht (bijvoorbeeld Frysk, erfgoed, omgevingszaken), maar niet alle overheden zijn bezocht vanuit het generiek interbestuurlijk toezicht.

Tijd

Geld

Provincie, Friese medeoverheden en VFG stemmen gezamenlijke inzet op de interbestuurlijke opgaven optimaal op elkaar af.

Beleid

Tijd

Geld

We hebben een nieuw beleid Kwaliteit van het Openbaar Bestuur in Fryslân en hebben dit ontwikkeld met onze mede overheden

Beleid

Tijd

Geld

Minimaal twee pilots/experimenten realiseren op het terrein van (digitale) participatie, gericht op het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid, invloed en eigenaarschap van inwoners.

Beleid

Tijd

Geld

We bouwen en onderhouden een gezamenlijk kennisnetwerk democratie & participatie in Fryslân, aansluiten bij bestaande netwerken. We organiseren een serie dialoogsessies voor medeoverheden en andere partners.

Beleid

Tijd

Geld

Meer jongeren zijn in 2025 betrokken bij de provinciale politiek.

Beleid

Tijd

Geld

We hebben een geactualiseerd provinciaal participatiebeleid

Beleid

De resultaten van het evaluatieproces rond de beleidsbrief participatie zijn gedeeld met PS in juli 2025. Uiterlijk in december 2026 wordt de nieuwe participatieverordening met een voorstel voor het vervolg van het participatiebeleid voorgelegd aan Provinciale Staten.

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Toekomstbestendige overheidsorganisatie	De vernieuwde intentieovereenkomst 'De Friese Norm', voor de gezamenlijke aanpak van georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit wordt ondertekend door de provincie en mede-overheden.	100%	0%
	Inzet van het instrument Wet Bibob.	125% ten opzichte van 2024	>125% ten opzichte van 2024
2. Toekomstbestendige Friese medeoverheden	Toezichtgesprekken met mede-overheden vanuit het Interbestuurlijk Toezicht	19	19
	Nieuwe beleidsnota Kwaliteit Openbaar Bestuur wordt vastgesteld in PS	100%	100%
3. Publiek vertrouwen in de overheid	Pilots op het terrein van (digitale) participatie	2	2
	Geactualiseerd provinciaal participatiebeleid wordt vastgesteld in PS	100%	100%

Toelichting

Zie voor de toelichting op onderwerp 1. Toekomstbestendige overheidsorganisatie, onderdeel Friese Norm, bij de Stand van zaken gewenste resultaten.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	258	312	266	46
Totaal baten	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	258	312	266	46

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Toekomstbestendige overheidsorganisatie	98	110	91	19
Structurele budgetten		98	110	91	19
	Toekomstbestendige overheidsorganisatie	20	22	22	0
	Toekomstbestendige Friese medeoverheden	140	180	153	27
Tijdelijke budgetten		160	202	175	27
Totaal lasten		258	312	266	46
Baten					
Totaal baten		0	0	0	0
Saldo van lasten en baten		258	312	266	46
Mutatie tijdelijke budgetten		42	94	94	0
Resultaat van lasten en baten		300	406	360	46

Toelichting

Realisatie is conform begroting.

Beleidsveld 1.5. Bestuurlijke samenwerking

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 1.5.

1. We streven naar een duurzame bescherming en ontwikkeling van het Waddengebied. We stimuleren daartoe de bestuurlijke samenwerking en spelen hierin een proactieve, verbindende rol.
2. We brengen samen met gemeenten, waterschap, regio's, in landsdelig en interprovinciaal verband en met het Rijk beleidsdoelen tot uitvoering.
3. We versterken de ambtelijke en bestuurlijke contacten tussen Fryslân, Noord-Nederland, de provincies, het Rijk en Europa. Dit doen we om de Friese belangen te behartigen en Fryslân te profileren.
4. Wij streven naar een veilig en doelmatig gebruik van de diepe ondergrond, met de inzet om gezamenlijk met de lokale bestuurders, de gaswinning te voorkomen in Fryslân vanuit de kleine velden.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Samenwerking in het Waddengebied	Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 (Rijk-regio) uitgevoerd	Eind 2026 gereed	
2. Regionale samenwerking	Uitvoering Samenwerkingsagenda Leeuwarden en de Regio Deals voor de regio's ZO, NO, NW, Wadden en ZW.	Divers	
3. Belangenbehartiging	Opstellen Public Affairs agenda	Eind 2025 gereed	
4. Veilig en doelmatig gebruik diepe ondergrond			

Stand van zaken gewenste resultaten

Het interprovinciaal Meerjarenprogramma Investeringskader Waddengebied 2024-2026 is in uitvoering. Het heeft geleid tot Waddenfonds-aanvragen voor de financiering van majeure projecten en programma's gericht op duurzame ontw. van het Waddengebied.

Beleid

Het Meerjarenprogramma IKW 2024-2026 is in uitvoering en er zijn een aantal Waddenfonds-aanvragen voor de financiering van majeure programma's en projecten in het Waddengebied ingediend. Dit betreft de eerste fase van Programma Harlingen (Waddenpromenade) en Tidal Kite (energie uit stroming). Wel duurt de ontwikkeling van een aantal programma's langer dan voorzien. Dit betreft met name integrale gebiedsontwikkelingen en waddenbrede programma's. Dit gaat vaak om complexe projecten waarbij veel aspecten samenkomen, veel partijen elkaar moeten vinden én samenwerken. IKW heeft het afgelopen jaar

veel inzet gepleegd op de ontwikkeling van de Routekaart Plus om interprovinciaal voorwaarden te scheppen voor gebiedsprojecten. Voor waddenbrede programma's zoals Zoetwaterbeschikbaarheid en Programma Vis waren nog extra verkenningen nodig. Inmiddels is het Meerjarenplan van het IKW geactualiseerd. Er ligt een voorstel om Waddenfonds en IKW te verlengen tot 2030 om de Waddenfondsmiddelen zo goed mogelijk te kunnen inzetten. Door deze beoogde verlenging(en) krijgen de projecten meer tijd om hun programma's/projecten in te dienen, waarbij de vertraagde initiatieven (o.a. Fries Programma Waddenkust, 1Eilaun) ook meer tijd krijgen om tot een IKW/WF-beschikking te komen.

Tijd

Geld

Het BO Waddengebied heeft (tussen)besluiten genomen over complexe opgaven in het Waddengebied. Ook is er een vervolgbesluit genomen over de bekostiging van de opgaven in het Waddengebied op lange termijn.

Beleid

Het BO Waddengebied heeft het afgelopen jaar (voorlopige) besluiten genomen over o.a. financiering Waddenacademie. Besluitvormingsproces via het BO Wadden loopt ook komend jaar door met o.a. besluiten voorzien over het beleidskader natuur Waddenzee, evaluatie Agenda en Uitvoeringsprogramma Waddengebied en bekostiging opgaven van het Waddengebied. In 2025 heeft een vervolgoopdracht plaatsgevonden over de bekostiging opgaven in het Waddengebied, deze is begin 2026 opgeleverd, besluitvorming zal hopelijk in 2026 plaatsvinden.

Tijd

Geld

We werken vanuit bestuurlijke samenwerking aan uitvoering van de Samenwerkingsagenda Leeuwarden, de Regio Deals voor de regio's ZO, NO, NW, Wadden en ZW.

Beleid

Tijd

Geld

We ontwikkelen een strategische public affairs agenda voor onze belangenbehartiging in Den Haag en Brussel.

Beleid

Tijd

Geld

We nemen deel aan de European Week of Regions and Cities (EWRC) in Brussel. Dit doen we om beter zichtbaar te maken met welke sterke punten we Europa iets te bieden hebben en om onze Europese contacten te onderhouden en uit te breiden.

Beleid

Tijd

Geld

We nemen deel aan de Grensoverschrijdende Samenwerking Niedersachsen-Nederland. Fryslân richt zich daarbij op betere afstemming en samenwerking rond de grens op het terrein van Circulaire Economie. Het biedt een basis voor onze Duitsland agenda

Beleid

Tijd

Geld

We organiseren jaarlijks de Fryske borrel, een netwerkbijeenkomst voor Friese ambtenaren en bestuurders in Den Haag om de onderlinge contacten te versterken. We organiseren jaarlijks de Fryslân dei in Brussel.

Beleid

Vanwege ontwikkelingen in Den Haag is het Frysk Sûpke twee maal verplaatst en uiteindelijk geannuleerd.

Tijd

Geld

We optimaliseren de coördinatie en de uitvoering van de (interne) IPO-advisering, om de verwezenlijking van onze provinciale doelen en belangen te waarborgen.

Beleid

De informatiestroom van de IPO Bestuursadvies Commissies (BAC) naar PS is verbeterd. De interne processen rond de IPO-advisering zijn verbeterd, maar het verbeterproces is nog niet afgerond.

Tijd

Geld

We nemen deel aan de bestuurlijke mijnbouwtafel van Friese overheden en het ministerie van EZK, met als doel om de winning uit de kleine gasvelden in de ondergrond van Fryslân een halt toe te roepen.

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Samenwerking in het Waddengebied	Vervolgbesluit van Rijk en regio over bekostiging opgaven Waddengebied periode 2027-2050	1	1

2. Regionale samenwerking	Uitvoering Regio Deals ZW, ZO, NO, NW en Wadden	1	1
3. Belangenbehartiging	Organiseren Fryske borrel	1	0
	Organiseren Fryslân-dei in Brussel	1	1
4. Veilig en doelmatig gebruik diepe ondergrond	Organiseren van de Friese Mijnbouwtafel	4	4

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	15.472	16.433	16.338	95
Totaal baten	1.558	1.723	1.782	-59
Saldo van lasten en baten	13.913	14.710	14.556	154

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Samenwerking in het Waddengebied	117	169	129	40
	Regionale samenwerking	1.748	2.033	2.237	-205
	Belangenbehartiging	2.578	2.785	2.785	0
Structurele budgetten		4.443	4.986	5.151	-165
	Samenwerking in het Waddengebied	9.953	10.011	9.993	18
Tijdelijke budgetten		9.953	10.011	9.993	18
	Samenwerking in het Waddengebied	1.076	1.436	1.194	242
Overlopende passiva		1.076	1.436	1.194	242
Totaal lasten		15.472	16.433	16.338	95
Baten					
	Regionale samenwerking	347	226	364	-139
	Belangenbehartiging	135	61	224	-163
Structurele budgetten		483	287	588	-301
	Samenwerking in het Waddengebied	1.076	1.436	1.194	242
Overlopende passiva		1.076	1.436	1.194	242
Totaal baten		1.558	1.723	1.782	-59
Saldo van lasten en baten		13.913	14.710	14.556	154
Mutatie tijdelijke budgetten		75	-100	-85	-15
Resultaat van lasten en baten		13.988	14.610	14.471	139

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 139.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De overbesteding van € 164.000,- aan de lastenkant wordt veroorzaakt door een overbesteding op SNN van € 178.000,-. Deze valt voor € 139.000,- weg tegen de even hoge bate SNN. Dit betreft doorgeschoven BTW die wij hebben gedeclareerd bij het BTW-compensatiefonds. Daarnaast hebben de provincies die gezamenlijk eigenaar zijn van de GR onderzoek laten doen naar de noordelijke samenwerking. Deze uitgaven (€ 30.000,-) waren niet begroot.

Aan de baten kant is voor Belangenbehartiging een hogere bate IPO opgenomen (€ 163.000,-). Dit betreft doorgeschoven BTW.

Voor Public Affairs is door nacalculatie op de bijdrage over 2024 is in 2025 een hogere bijdrage betaald (€ 31.000,-) als gevolg van onvoorziene extra personele lasten.

De onderbesteding op het budget voor Integraal beheersplan Waddenzee (€ 21.000,-) wordt veroorzaakt doordat niet alle verstrekte opdrachten (m.b.t. proces van een tweetal visserijdossiers in de Waddenzee) tot besteding hebben geleid doordat de prestaties nog niet volledig zijn geleverd.

De onderbesteding op het budget voor de Stuurgroep Waddenprovincies (€ 17.000,-) wordt veroorzaakt doordat de jaarlijkse bijdrage aan samenwerkingsverband Stuurgroep wadden lager is uitgevallen dan was begroot.

Tijdelijke budgetten

De lumpsum bijdrage voor de Regiodeal Wadden laat een onderbesteding zien van € 15.000. Deze middelen schuiven door naar 2026 en blijven beschikbaar als cofinanciering.

Overlopende passiva

Het saldo aan zowel de lasten- als de batenkant op Samenwerking Wadden heeft voor € 212.000,- betrekking op Overlopende passiva Samenwerking IKW en wordt veroorzaakt door vertragingen bij de ontwikkelingen van de gebiedsprocessen in het Waddengebied, waardoor de toegezegde bijdrage in proceskosten doorschuift naar 2026. Daarnaast zijn er uitgezette opdrachten die doorlopen en verrekend worden in 2026.

Op Overlopende passiva Stuurgroep Waddenprovincies is € 20.000,- minder uitgegeven aan onvoorziene zaken dan verwacht.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 1.1 Provinciale Staten en Statengriffie	4.604	5.262	4.989	273
Beleidsveld 1.2 Gedeputeerde Staten	2.928	4.056	2.917	1.139
Beleidsveld 1.3 Commissaris van de Koning	368	396	382	13
Beleidsveld 1.4 Kwaliteit bestuur	258	312	266	46
Beleidsveld 1.5 Bestuurlijke samenwerking	15.472	16.433	16.338	95
Totaal lasten	23.630	26.459	24.892	1.566
Baten				
Beleidsveld 1.1 Provinciale Staten en Statengriffie	214	85	73	12
Beleidsveld 1.2 Gedeputeerde Staten	7	5	0	5
Beleidsveld 1.3 Commissaris van de Koning	0	0	0	0
Beleidsveld 1.4 Kwaliteit bestuur	0	0	0	0
Beleidsveld 1.5 Bestuurlijke samenwerking	1.558	1.723	1.782	-59
Totaal baten	1.779	1.813	1.856	-43
Saldo van lasten en baten	21.851	24.646	23.037	1.609
Mutatie tijdelijke budgetten	117	304	319	-15
Resultaat van lasten en baten	21.968	24.950	23.356	1.594

Toelichting

De toelichting op de grootste afwijkingen staat bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Balanspost reserve

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Fractieondersteuning	345			345
Totaal	345			345

Toelichting

Reserve fractieondersteuning

Fracties hebben personeel in dienst en de hoogte van de subsidie die een fractie ontvangt is gebaseerd op de fractiegrootte. Door een nieuwe samenstelling van PS op basis van de verkiezingsuitslag kan de omvang van de fracties wijzigen. Sommige fracties hebben dan niet meer voldoende budget om (al) het fractiepersoneel in dienst te houden. De medewerkers hebben dan recht op ontslag- of transitievergoeding. Om te voorkomen dat fracties in de financiële problemen komen als er na verkiezingen personeel ontslagen moet worden, worden middelen die niet benut worden voor fractieondersteuning in een reserve gezet om eventuele vergoedingen te betalen. De reserve is op een dusdanig niveau dat er geen middelen aan toegevoegd zijn in 2025. Zolang er geen gebruik gemaakt wordt van de reserve, wordt het huidige niveau in stand gehouden.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	7.083	938	0	8.021
Totaal	7.083	938	0	8.021

Toelichting

Voorziening Waardeoverdracht pensioenen GS leden

Dit betreft de voorziening voor pensioenen van (voormalige) GS-leden.

De pensioenen van GS-leden zijn momenteel afzonderlijk wettelijk geregeld in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). De regering heeft besloten dat met de invoering van het nieuwe pensioenstelsel, de Wet toekomst pensioenen (Wtp), ook de Appa-pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers ondergebracht moeten worden bij pensioenfonds ABP. Dit zal per 1 januari 2028 plaatsvinden. De Wtp stelt fondsfinanciering verplicht. Om de overstap naar fondsfinanciering voor de Appa-pensioenen mogelijk te maken, is het noodzakelijk om op het moment van overgang naar het ABP de eerder opgebouwde pensioenaanspraken af te financieren via een eenmalige kapitaalstorting aan het ABP. Dat betekent dat de betreffende voorzieningen per die datum toereikend moeten zijn. Volgens het transitieplan is € 8.021.000,- nodig om het huidige bestand conform de Wtp per 1 januari 2025 om te zetten in kapitalen bij het ABP. Dit heeft in 2025 geleid tot een extra storting van € 938.000,-.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP Omgevingsberaad Waddengeb diverse reserveringen	50	399	399	51
OP Samenwerkingsverband IKW	425	950	738	638
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	147	88	58	177
Totaal	623	1.438	1.194	867

Toelichting

OP Omgevingsberaad Waddengebied diverse reserveringen

De provincie Fryslân is kassier voor het Omgevingsberaad Waddengebied, waar naast Fryslân ook Groningen, Noord-Holland, de waddegemeenten, waterschappen en het Rijk aan bijdragen.

OP Samenwerkingsverband IKW

De provincie Fryslân is kassier voor het Samenwerkingsverband t.a.v. de uitvoeringskosten Investeringskader Waddengebied (IKW). Hieraan dragen naast Fryslân ook de provincies Groningen en Noord-Holland aan bij.

OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies

De provincie Fryslân is tevens kassier voor het Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies waar naast Fryslân ook Groningen en Noord-Holland deelnemen.

Programma 2: Infrastructuur

Portefeuillehouder

Gedeputeerde M.A.C. de Vries

Wat hebben we gezien?

We zien dat ontwikkelingen op mondiaal en landelijk niveau van invloed zijn op de resultaten binnen deze paragraaf. Zo blijft de stikstofproblematiek, netcongestie en problemen met de aanleg van kabels en leidingen van invloed op de voortgang van projecten. Dat geldt ook voor de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de kostenstijgingen van materiaal. Daarnaast merken we dat op Rijksniveau het accent meer op het onderhoud van infrastructuur komt te liggen in plaats van nieuwbouw. De focus op onderhoud heeft gevolgen gehad voor onderhandelingen over nieuwe (Rijks)projecten in Fryslân, zoals de Lelylijn en het spooraquaduct HRMK. Wel heeft het Rijk besloten om vier bruggen in het PM-kanaal te vervangen door nieuwe bruggen.

Het onderhoud van onze infrastructuur voldoet aan het door PS vastgestelde niveau '6'. Dat blijkt uit de recente evaluatie van het beleidskader voor het onderhoud van onze infrastructuur. Tegelijkertijd zien we verschillende ontwikkelingen en risico's waardoor het nodig is om het beleidskader te actualiseren. Verder zien we een mobiliteitstransitie naar verduurzaming, maar ook een beweging naar toegankelijke mobiliteit voor alle lagen van de samenleving. Hierop spelen we binnen de Friese mobiliteitsprojecten in. Ook in 2025 zien we helaas een stijging in verkeersongevallen, zowel in Fryslân als landelijk. De nieuwe Integrale Visie Verkeersveiligheid 2026-2034 is vastgesteld met als doel deze trend te doorbreken. Dit jaar was ook het eerste volledige jaar van de nieuwe busconcessie. We zien voor het OV ook een hoge klanttevredenheid in 2025 (score 7,8). Op het spoor zijn diverse ontwikkelingen een stap verder gebracht, zoals station Leeuwarden Middelsee en ERTMS.

Vastgestelde beleidsnotities

- [Friese Strategie Verkeersveiligheid 2010-2025](#) (2024)
- [Derde Meerjaren Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid 2021-2025](#) (februari 2020)
- [Beleidskaders Onderhoud](#) (2020)
- [Provinciale Omgevingsvisie 'De romte diele'](#) (2020)
- [Fryslân Feilich Fytslân](#) (2022)
- [Regionaal Mobiliteits Programma](#) (2022)
- [Uitvoeringsprogramma Regionaal Mobiliteits Programma](#) (2024)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij levert een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een nadere toelichting van de verbonden partijen staat in paragraaf 5 van deze begroting.

- OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)
- Gemeenschappelijke Regeling Mobiliteitsbureau Noordoost Friesland

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 2

We richten ons op de versterking van het regionale openbaar vervoer, met name op het platteland. Daarnaast zetten wij ons in voor een betere verbinding met de Randstad en de rest van het land. Denk daarbij aan de versterking van de huidige treinverbinding Leeuwarden-Zwolle en de Lelylijn.

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de instandhouding van onze wegen en vaarwegen. Waar mogelijk voeren we ook verbeteringen door. Met het Rijk maken we afspraken over noodzakelijke verbeteringen in de Rijksinfrastructuur, zoals de bereikbaarheid van de Waddeneilanden en de staat van bruggen en aquaducten van het Prinses Margrietkanaal.

Verkeersveiligheid is en blijft een belangrijk aandachtspunt. Wij willen het aantal verkeersdoden en verkeersgewonden in Fryslân terugdringen. Dat doen wij door het veiliger maken van de provinciale wegen en door een geïntensiveerde inzet op veilig verkeersgedrag in Fryslân. Samen met onze partners stellen we een integrale visie op over verkeersveiligheid.

We willen de fietsprovincie van Nederland worden en gaan daarom verder met het realiseren van de hoofdfietsroutes.

Stand van zaken gewenste resultaten

2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid

Beleid

Helaas is er een negatieve trend ten zien in de cijfers van verkeersslachtoffers en verkeersdoden. In 2025 is het nieuwe Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid 2026 - 2030 is vastgesteld, met als doel deze trend te doorbreken en uit te komen op nul verkeersslachtoffers en doden.

Onze maatregelen voor het verduurzamen van de mobiliteit in 2025 zijn (grotendeels) uitgevoerd.

Tijd

Geld

2.2 Verbetering infrastructuur

Beleid

Ook op provinciale wegen is er nog geen sprake van een afname van het aantal doden en gewonden.

Tijd

Met betrekking tot het uitvoeringsprogramma Van Harinxmakanaal is het niet gelukt alle beoogde resultaten te realiseren. Denk daarbij aan het realiseren van wachtplaatsen en het starten met de realisatie van bochtverruiming.

Geld

2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur

Beleid

Het onderhoud van onze infrastructuur voldoet aan het door PS vastgestelde niveau '6'.

Tijd

Een aantal resultaten hebben we niet (volledig) bereikt en worden in 2026 verder opgepakt. Denk daarbij aan het maken van afspraken met het Rijk over de Tsjerk Hiddessluizen en het energieneutraal maken van onze steunpunten.

Geld

Door de weersomstandigheden is er relatief veel zout gestrooid om gladheid te bestrijden. Het budget is daarom overschreden.

2.4 Openbaar vervoer

Beleid

Tijd

De doelstellingen op het gebied van toegankelijke bushaltes en DRIS-panelen op strategische locaties hebben vertraging opgelopen.

Geld

Beleidsveld 2.1. Algemeen beleid & verkeersveiligheid

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 2.1.

Vanuit de landelijke doelstellingen, die weer vertaald zijn in het RMP, streven we vanuit **verkeersveiligheid** naar nul verkeersdoden in 2040. Voor het jaar 2025 is deze doelstelling te concretiseren op grond van de (toen nog vigerende) Friese Strategie Verkeersveiligheid 2010-2025.

Verder zetten we in op een passende mobiliteit voor **iedereen**. Mobiliteit moet voor een ieder fysiek en digitaal toegankelijk en betaalbaar zijn. Bij toegankelijke mobiliteit streven we naar een mobiliteitssysteem waarin iedereen zich welkom en comfortabel voelt en doelgericht op pad kan gaan. Een systeem waarin de (financiële en fysieke) afstand tussen landelijk gebied/dorpen en centrumgebieden kleiner wordt. Hier zijn geen concrete doelstellingen voor 2025, wel vraagt dit het plegen van inzet.

Om te komen tot een duurzaam (**fossielvrij**) mobiliteitssysteem, is de doelstelling voor 2030 te komen tot een reductie van 49% t.o.v. 2020 (oftewel een reductie naar 0,72 miljoen ton). Hoewel voor 2025 geen concrete tussendoelstelling gesteld is, dienen we hier in 2025 wel inzet voor te plegen.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Verkeersveiligheid	Het geregistreerde aantal doden en ziekenhuisgewonden in geheel Fryslân in 2025, vergeleken t.o.v. het gemiddelde van 2007, 2008 en 2009 (doden: 28; gewonden: 307)	Halvering van het geregistreerde doden en ziekenhuisgewonden in 2025 t.o.v. het gemiddelde van 2007-2009	
2. Mobiliteit voor iedereen			
3. Duurzame mobiliteit	Reductie van CO2-uitstoot voor 2030 in Fryslân, vergeleken t.o.v. het jaar 2020.	49% Oftewel een reductie naar 0,72 miljoen ton	

Toelichting

Verkeersveiligheid

Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers in Fryslân in 2025 staat voorlopig op 32 en het aantal gewonden op meer dan 900. En ook al volgen de definitieve cijfers pas in april van 2026; het is al wel duidelijk dat de gewenste trendbreuk in 2025 (halvering) absoluut nog niet is ingezet. In tegendeel: naast een stijging van het aantal dodelijke slachtoffers (+4) valt vooral de stijging van het aantal gewonden (+ 600) in negatieve zin op.

Het aantal dodelijke slachtoffers stijgt naar het niveau van 10 jaar geleden. Onder de dodelijke slachtoffers zagen we in 2025 opvallend veel jonge automobilisten en fietsers. Veelal zijn de dodelijke slachtoffers betrokken bij ongevallen met meerdere verkeersdeelnemers. De lijn van een (weer) stijgend aantal verkeersslachtoffers zien we ook terug in de landelijke ongevals cijfers. Dit is meegenomen als input voor het Meerjaren Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid 2026-2030 die in juni 2025 is vastgesteld.

Mobiliteit voor iedereen

Zoals hierboven toegelicht zijn er geen concrete, meetbare doelindicatoren opgenomen voor dit onderwerp.

Duurzame mobiliteit

Voor de CO2-uitstoot is voor het jaar 2025 geen concrete doelstelling genoemd. Aangezien onze maatregelen gericht op het verduurzamen van de mobiliteit in 2025 wel (grotendeels) zijn uitgevoerd, is de realisatie groen gekleurd.

Stand van zaken gewenste resultaten

We stellen een eerste meerjarenprogramma Verkeersveiligheid op voor de periode 2026 - 2030, inclusief een ROF werkplan 2026.

Beleid

Tijd

Geld

We geven uitvoering aan het Werkplan 2025 van het Regionaal Orgaan verkeersveiligheid Fryslân (ROF). Denk hierbij aan praktische verkeerslessen in het onderwijs, gedragscampagnes op risicogedragingen en langlopende doelgroepgerichte aanpakken.

Beleid

Tijd

Geld

We voeren een integrale netwerkanalyse uit, inclusief het opstellen van een hub-strategie om deelmobiliteit te bevorderen

Beleid

Tijd

Geld

We stimuleren de grotere bedrijven (meer dan 50 werknemers) om te werken aan een duurzamer vervoersbeleid voor hun organisatie (werkgeversaanpak) en we benaderen onderwijsorganisaties om hun vervoersbehoefte positief te beïnvloeden (onderwijsaanpak).

Beleid

Tijd

Geld

We breiden het netwerk aan openbare laadpalen verder uit

Beleid

Tijd

Door netcongestie en beperkte capaciteit bij aannemers hebben we niet alle beoogde 300 laadpalen kunnen plaatsen.

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Verkeersveiligheid	Meerjarenprogramma Verkeersveiligheid 2026 - 2030 is vastgesteld	100%	100%
	ROF Werkplan 2025 is uitgevoerd	100%	100%
2. Mobiliteit voor iedereen	Hub-strategie is vastgesteld	100%	100%
3. Duurzame mobiliteit	Aantal geplaatste laadpalen	Toename van 300	Toename van 242 laadpalen

		laadpalen t.o.v. 2024.	t.o.v. 2024.
--	--	---------------------------	-----------------

Toelichting

Aantal geplaatste laadpalen

In 2025 hebben we minder laadpalen geplaatst dan beoogd. Dit komt o.a. door de congestie op het netwerk en beperkte capaciteit bij aannemers voor het plaatsen van de laadpalen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	4.925	7.054	5.639	1.415
Totaal baten	1.437	4.262	3.006	1.256
Saldo van lasten en baten	3.488	2.791	2.633	159

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Verkeersveiligheid	2.144	2.524	2.371	152
Structurele budgetten		2.144	2.524	2.371	152
	Verkeersveiligheid	1.454	305	283	23
Tijdelijke budgetten		1.454	305	283	23
	Verkeersveiligheid	33	330	115	215
	Duurzame mobiliteit	1.294	3.895	2.870	1.025
Overlopende passiva		1.327	4.225	2.985	1.240
Totaal lasten		4.925	7.054	5.639	1.415
Baten					
	Verkeersveiligheid	52	37	21	16
Structurele budgetten		52	37	21	16
	Verkeersveiligheid	58	0	0	0
Tijdelijke budgetten		58	0	0	0
	Verkeersveiligheid	33	330	115	215
	Duurzame mobiliteit	1.294	3.895	2.870	1.025
Overlopende passiva		1.327	4.225	2.985	1.240
Totaal baten		1.437	4.262	3.006	1.256
Saldo van lasten en baten		3.488	2.791	2.633	159
Mutatie tijdelijke budgetten		-1.133	-19	-19	0
Resultaat van lasten en baten		2.355	2.772	2.614	159

Toelichting

Per saldo is er een onderschrijving van € 159.000,- op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Per saldo is er een onderschrijding van € 136.000,- . Dit wordt grotendeels veroorzaakt door data en monitoring, hier is een restant van € 69.000,-. Reden hiervoor is dat een deel van de data niet geleverd is, door een faillissement van een van de data-leveranciers. Daarmee zijn de geraamde kosten voor dat deel niet gemaakt. Behoudens een onderbesteding in 2025 verwachten we dat dit geen gevolgen zal hebben voor de structurele datalevering; in 2026 gaan we op zoek naar een nieuwe data-leverancier. Op het werkplan ROF resteert nog € 31.000,-. Ondanks het moeten prioriteren van activiteiten, is het gelukt om nagenoeg alles uit te voeren conform het werkplan, met genoemd saldo als gevolg. Verder is er nog een restant op de post onderzoek/aanbesteding en rechtszaken van € 32.000,-.

Tijdelijke budgetten/mutatie tijdelijke budgetten

Afwijking is nihil.

Overlopende passiva

Dit betreft de overlopende passiva voor mobiliteitsgedrag verkeersinfrastructuur en de overlopende passiva voor duurzame mobiliteit. De lagere lasten en baten bij mobiliteitsgedrag verkeersinfrastructuur € 215.000,- zijn veroorzaakt doordat de uitgekeerde middelen niet volledig in 2025 weggezet konden worden. Dit restant zetten we in voor vervolgvaciviteiten die in 2026 en 2027 worden uitgevoerd. Bij duurzame mobiliteit bedragen de lagere lasten en baten € 1.025.000,-. Dit betreft hoofdzakelijk (circa € 0,9 mln.) subsidies aan Groningen en Drenthe. Niet alle geplande bestedingen in het kader van deze verstrekte subsidie zijn gerealiseerd (lastneming subsidie), uitvoering zal in 2026 plaatsvinden. De overige € 125.000,- heeft betrekking op onderzoeken/scan ten behoeve van laadinfra welke nog niet (volledig) zijn afgerond in 2025.

Beleidsveld 2.2. Verbetering infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 2.2.

1. Onze eigen infrastructuur is veilig voor verkeersdeelnemers
2. Vlotte doorstroming op Friese wegen, vaarwegen en het spoor

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden en (ernstig) verkeersgewonden op provinciale wegen in 2025	Afname t.o.v. 2020 (2020: 35 doden en 534 ziekenhuisgewonden)*	
2. Vlotte doorstroming	Waardering van betrouwbaarheid netwerken en reistijd	8	

**De cijfers van het referentiejaar hebben betrekking op het totale wegennetwerk in Fryslân en sluiten dus niet aan bij de gekozen indicator. Dit wordt bij de begroting 2026 gerectificeerd.*

Toelichting

Verkeersveiligheid

In 2020 hadden we 6 doden en 69 gewonden te betreuren in het verkeer op onze provinciale wegen. Op grond van de voorlopige cijfers over 2025 (8 doden en 131 gewonden) moeten we helaas concluderen dat er nog geen sprake is van een afname. Met name het aantal gewonden is in 2025 aanzienlijk gestegen. Het is nog niet te stellen of dit een incidentele of structurele ontwikkeling is.

Let wel, de cijfers over 2025 zijn voorlopige cijfers. De definitieve cijfers worden door het CBS meestal medio april gepubliceerd. De afgelopen vijf jaar zat er gemiddeld een +15% verschil tussen het voorlopige en definitieve aantal dodelijke slachtoffers.

Stand van zaken gewenste resultaten

We realiseren de infrastructurele projecten zoals die volgens het Uitvoeringsprogramma RMP geprogrammeerd staan voor het jaar 2026

Beleid

Tijd

Voor wat betreft de opwaardering Van Harinxmakanaal was de start van de uitvoering van de bochtverruiming Froskepolle en Langdeel in 2025 voorzien. In verband met externe omstandigheden (procedures grondaankoop en kabels & leidingen) is uitvoering in 2025 niet haalbaar gebleken. Bij de bestuursrapportage is de programmering reeds aangepast.

Geld

Samen met de gemeenten werken we verder aan het netwerk aan doorfietsroutes.

Beleid

Tijd

Geld

We overleggen met het Rijk en andere overheden over het (goed) functioneren van het gehele infrastructurele netwerk in onze provincie. Indien nodig maken we hier afspraken over in het Bestuurlijk Overleg MIRT.

Beleid

Tijd

Geld

We geven in 2025 uitvoering aan het Actieplan Geluid t.b.v. geluidsanering gebouwen langs provinciale wegen

Beleid

Tijd

Geld

We doen een aantal onderzoeken ten bate van de verbetering van de spoorinfrastructuur in Fryslân

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Verkeersveiligheid	Realisatie van de programmering 'reguliere wegenprojecten' conform uitvoeringsprogramma RMP 2025	100%	100%
2. Vlotte doorstroming	Op het Van Harinxmakanaal zijn de wachtplaatsen gerealiseerd, is gestart met de uitvoering van de bochtverruiming Langdeel en Froskepolle en de planologische procedure voor de bochtverruiming Franeker	100%	50%
	Uitvoering van acties uit het Actieplan Geluid voor het jaar 2025	100%	100%
	We realiseren (delen van) hoofdfietsroutes	1	1
	We hebben met het Rijk afspraken gemaakt over de oplossingsrichtingen voor een aantal bruggen in het Prinses Margriet Kanaal	5	4
	We doen onderzoek naar verbetering van het bestaande spoornet in Noord-Nederland	100%	100%
	We laten door ProRail het spooreplacement van Leeuwarden ombouwen voor de capaciteitsuitbreiding van 4 treinen op het traject Leeuwarden - Sneek	100%	100%
	We voeren onderzoek uit om de HRMK-spoorbrug in Leeuwarden te vervangen door een spoorquaduct	100%	100%

	We laten een verkenningsstudie uitvoeren voor de realisatie van het nieuwe station Leeuwarden Werpsterhoeke	90%	90%
--	---	-----	-----

Toelichting

Van Harinxmakanaal

Twee van de vijf wachtplaatsen zijn gereed en de overige drie zijn in voorbereiding. Er is nog niet gestart met de uitvoering van de bochtverruiming Langdeel en Froskepolle. Het ontwerpproces vraagt meer tijd. Dat komt o.a. door kostenstijgingen, verkrijgen van de benodigde vergunningen, onderhandelingen over grondverwerving en afhankelijkheden van nutsbedrijven (kabels en leidingen). De planologische procedure voor de bochtverruiming Franeker is gestart.

Bruggen Prinses Margriet Kanaal

Op 4 maart hebben wij u geïnformeerd over het gezamenlijke besluit van de provincie en het Rijk om de onderhandelingen inzake de vervanging van de bruggen door aquaducten te beëindigen. Het Rijk heeft daarop besloten de bruggen Uitwellingerga, Spannenburg, Kootstertille en Oude Schouw te vervangen door nieuwe, volwaardige bruggen. Over de vervanging van brug Schuilenburg heeft het Rijk nog geen besluit genomen. We blijven met het Rijk in gesprek om ook hier tot een duurzame oplossing te komen.

Verkenningsstudie station Leeuwarden Werpsterhoeke

In 2025 is een groot deel van de verkenningsstudie voor de realisatie van het nieuwe treinstation aan de zuidkant van Leeuwarden conform planning door ProRail uitgevoerd. De resultaten hiervan worden eerste helft van 2026 verwacht. De provincie is met betrokken partijen in gesprek over de inpassing van het station in de dienstregeling. Hiervoor moeten nog inpassingsmaatregelen op het traject Leeuwarden - Zwolle worden gerealiseerd.

ProRail heeft aangegeven dat bodemstabiliteit een risico is voor de realisatie van het project. Nader onderzoek naar de bodem moet meer inzicht geven wat voor consequenties dit mogelijk heeft.

In november heeft de gemeente Leeuwarden in samenspraak met de provincie een Rijkssubsidie (Woningbouw op Korte Termijn - WoKT) van circa € 3,9 mln. binnengehaald ten bate van een extra kwaliteitsimpuls voor de realisatie van P&R- en fietsvoorzieningen bij het nieuwe station. Tevens is op basis van een gezamenlijk advies van gemeente en provincie de officiële stationsnaam door ProRail in december vastgesteld: station Leeuwarden Middelsee.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	20.653	9.712	8.464	1.248
Totaal baten	10.189	2.622	2.508	113
Saldo van lasten en baten	10.463	7.091	5.956	1.135

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Verkeersveiligheid	1.738	1.342	1.193	149
	Vlotte doorstroming	0	115	0	115
Structurele budgetten		1.738	1.457	1.193	264
	Verkeersveiligheid	906	662	403	259
	Vlotte doorstroming	2.712	631	68	563
Tijdelijke budgetten		3.618	1.292	471	821
	Verkeersveiligheid	-75	4.106	4.057	49
	Vlotte doorstroming	5.934	235	235	0
Reserves		5.859	4.341	4.292	49
	Verkeersveiligheid	381	586	586	0
	Vlotte doorstroming	9.057	2.036	1.922	113
Overlopende passiva		9.438	2.622	2.508	113
Totaal lasten		20.653	9.712	8.464	1.248
Baten					
	Verkeersveiligheid	653	0	0	0
Structurele budgetten		653	0	0	0
	Vlotte doorstroming	7	0	0	0
Tijdelijke budgetten		7	0	0	0
	Vlotte doorstroming	99	0	0	0
Reserves		99	0	0	0
	Verkeersveiligheid	381	586	586	0
	Vlotte doorstroming	9.049	2.036	1.922	113
Overlopende passiva		9.430	2.622	2.508	113
Totaal baten		10.189	2.622	2.508	113
Saldo van lasten en baten		10.463	7.091	5.956	1.135
	Mutatie reserves	-4.537	1.279	1.328	-49
	Mutatie tijdelijke budgetten	-2.753	-730	78	-807
Resultaat van lasten en baten		3.173	7.640	7.362	278

Toelichting

Per saldo is er een onderbesteding van € 278.000,-.

Structurele budgetten

Per saldo is er een onderbesteding van € 264.000,-. Dit wordt veroorzaakt door vrijval van kapitaallasten. Verwachting was dat de resterende werkzaamheden van reeds afgerekende projecten nog eind 2025 gerealiseerd konden worden, in verband met procedures etc. verschuiven deze werkzaamheden naar 2026. De resterende kapitaalslasten waren als dekking hiervoor beschikbaar.

Tijdelijke budgetten/mutatie tijdelijke budgetten

De lagere last van € 821.000,- heeft hoofdzakelijk betrekking op RSP-infraprojecten. De verwachting was dat er een bijdrage vanuit deze middelen benodigd was voor enkele RSP-projecten, waaronder de RSP-spoorprojecten. Hierbij is de provincie afhankelijk van de werkzaamheden van ProRail. De afrekening van het spoortraject ESGL moet nog plaatsvinden. Tevens is de verkenning van het station Leeuwarden Middelsee nog niet geheel gereed, afronding zal in 2026 plaatsvinden.

Reserves/mutatie reserves
Afwijking is nihil.

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op de 4de trein Sneek-Leeuwarden. Afrekening zal in 2026 plaatsvinden.

Beleidsveld 2.3. Instandhouding provinciale infrastructuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 2.3.

1. De instandhouding van onze provinciale infrastructuur is op orde
2. Onze wegen en vaarwegen zijn optimaal beschikbaar en veilig, ook onder winterse omstandigheden

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Instandhouding provinciale infrastructuur	Beheer en onderhoud van onze infrastructuur is op orde	Onderhoudsniveau 6	
2. Beschikbaarheid en veiligheid	Onze infrastructuur is beschikbaar en veilig voor gebruikers	100%	

Toelichting

Instandhouding provinciale infrastructuur

December 2025 hebben wij u per brief (02440511) geïnformeerd over de evaluatie van het beleidskader voor het onderhoud van provinciale infrastructuur. De evaluatie laat zien dat het onderhoud van onze infrastructuur op dit moment voldoet aan het vastgestelde onderhoudsniveau 6. Tegelijkertijd zien we verschillende ontwikkelingen en risico's waardoor het nodig is het beleidskader te actualiseren. De actualisatie wordt verder voorbereid en eind 2026 ter besluitvorming aan uw Staten voorgelegd.

Beschikbaarheid en veiligheid

Als provincie Fryslân streven wij naar een zo hoog mogelijke beschikbaarheid en veiligheid van onze infrastructuur. Tegelijkertijd kan het in de praktijk voorkomen dat, ondanks zorgvuldig beheer en onderhoud, er incidenteel stremmingen voorkomen. Dit kan het gevolg zijn van storingen die onverwacht of door externe oorzaken ontstaan. In 2025 kampten we met verschillende storingen. Een aanvaring met een hoogspanningsmast bij Franeker blokkeerde de vaarweg en door een probleem met brug Ritsumasyl moest het fietsverkeer een tijdlang omrijden via het aquaduct.

Stand van zaken gewenste resultaten

We beheren, programmeren en onderhouden de provinciale infrastructuur (wegen en vaarwegen en kunstwerken) conform het door PS vastgestelde onderhoudsniveau (6)

Beleid

December 2025 hebben wij u per brief geïnformeerd over de evaluatie van het beleidskader voor het onderhoud van provinciale infrastructuur. De evaluatie laat zien dat het onderhoud van onze infrastructuur op dit moment voldoet aan het vastgestelde onderhoudsniveau 6. Tegelijkertijd zien we verschillende ontwikkelingen en risico's waardoor het nodig is het beleidskader te actualiseren. De actualisatie wordt verder voorbereid en eind 2026 ter besluitvorming aan uw Staten voorgelegd.

Tijd

Geld

Onze steunpuntenstructuur is geoptimaliseerd en wordt energieneutraal

Beleid

Tijd

We zijn momenteel bezig met het optimaliseren van de routes voor de gladheidbestrijding. In afwachting van de optimalisatie stellen we een aantal energiemaatregelen bij de steunpunten Bolsward en Wolvega (tijdelijk) uit om eventuele desinvesteringen te voorkomen. De energiemaatregelen bij de overige steunpunten zijn inmiddels gerealiseerd.

Geld

Er is een afspraak gemaakt met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat over de vervanging van de Tsjerk-Hiddessluizen

Beleid

Tijd

Hoewel met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat aanvullende procesafspraken zijn gemaakt over de vervanging van de Tsjerk Hiddessluizen, blijft de voortgang in de uitwerking momenteel achter. Dat brengt risico's met zich mee voor de gewenste planning en besluitvorming.

Geld

Onderdeel van de te maken afspraken is ook de financiering van vervanging.

We bestrijden gladheid op onze wegen

Beleid

Door de adequate en preventieve bestrijding van gladheid zijn onze wegen goed bereikbaar gebleven. Er is bijna 6.000 ton zout gestrooid over opgeteld circa 57.500 km aan provinciale wegen.

Tijd

Geld

Omdat er door de weersomstandigheden dit jaar relatief veel zout is gestrooid is het budget voor gladheidbestrijding met circa € 1.000.000 overschreden.

Het aantal bruggen dat wordt aangesloten op de al in bedrijf genomen bedienentrale is uitgebreid

Beleid

Tijd

Geld

We zorgen voor nautisch toezicht op onze vaarwegen en professionaliseren de integrale samenwerking met politie en andere handhavende diensten

Beleid

Tijd

Geld

We zorgen voor een veilige en vlotte doorvaart door middel van het op professionele wijze bedienen van provinciale bruggen en sluizen gelegen over de vaarwegen in Fryslân

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Instandhouding provinciale infrastructuur	Uitvoering (groot) onderhoud conform uitvoeringsprogramma 2025	100%	95%
	Verzorgings- en technische score dagelijks onderhoud wegen dat voldoet aan niveau 6	97%	97%
2. Beschikbaarheid en veiligheid	Aantal bruggen wat aangesloten wordt op de bediencentrale	2	1
	Preventieve gladheidsbestrijding op onze wegen	100%	100%

Toelichting

Uitvoering (groot) onderhoud

T.o.v. de geactualiseerde programmering bij de bestuursrapportage 2025 zijn de afwijkingen beperkt.

Aangesloten bruggen bediencentrale

Er is één brug aangesloten op de bediencentrale, namelijk een brug van de Gemeente Heerenveen: de Poolsbrug in Gersloot. De tweede aansluiting is doorgeschoven omdat het betreffende gemeentelijke project vertraging heeft opgelopen in de aanbestedingsprocedure.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	27.520	38.489	36.690	1.798
Totaal baten	9.204	2.416	2.609	-193
Saldo van lasten en baten	18.317	36.073	34.082	1.991

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Instandhouding provinciale infrastructuur	15.881	18.126	17.363	762
	Beschikbaar en veiligheid	1.953	2.165	3.159	-994
Structurele budgetten		17.834	20.291	20.522	-231
	Instandhouding provinciale infrastructuur	29	0	-4	4
Tijdelijke budgetten		29	0	-4	4
	Instandhouding provinciale infrastructuur	7.715	17.698	15.325	2.373
	Beschikbaar en veiligheid	802	0	338	-338
Reserves		8.518	17.698	15.663	2.035
	Instandhouding provinciale infrastructuur	1.139	500	509	-9
Werken voor derden (schades)		1.139	500	509	-9
Totaal lasten		27.520	38.489	36.690	1.798
Baten					
	Instandhouding provinciale infrastructuur	3.014	1.486	1.670	-184
Structurele budgetten		3.014	1.486	1.670	-184
	Instandhouding provinciale infrastructuur	430	430	430	0
	Beschikbaar en veiligheid	4.621	0	0	0
Reserves		5.051	430	430	0
	Instandhouding provinciale infrastructuur	1.139	500	509	-9
Werken voor derden (schades)		1.139	500	509	-9
Totaal baten		9.204	2.416	2.609	-193
Saldo van lasten en baten		18.317	36.073	34.082	1.991
Mutatie reserves		11.280	-3.148	-1.113	-2.035
Mutatie tijdelijke budgetten		0	600	600	0
Resultaat van lasten en baten		29.596	33.525	33.569	-44

Toelichting

Per saldo is er een afwijking nihil op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Per saldo is de afwijking nihil echter wel de grootste afwijkingen op verschillende onderdelen benoemd.

Bij onderhoud vaarwegen (€ 0,5 mln. lagere lasten) zijn een aantal verondiepingen geconstateerd waarmee is gestart echter de volledige realisatie is niet gelukt in verband met langere voorbereidingstijd/meerdere onderzoeken zoals kabels en leiding, waterbodemonderzoek en onderzoeken ten behoeve van duurzame en circulaire afzetmogelijkheden van baggerspecie.

De kosten voor incidentmanagement zijn € 0,3 mln. hoger als gevolg van meer inzet van aannemers bij calamiteiten.

Bij de gladheidsbestrijding is een overschrijding van circa € 1 mln. als gevolg van weersomstandigheden welke niet beïnvloedbaar zijn.

Verder is er een onderbesteding / vrijval van kapitaallasten € 0,5 mln. Verwachting was dat de resterende werkzaamheden van reeds afgerekende projecten nog eind 2025 gerealiseerd konden worden, in verband met procedures etc. verschuiven deze werkzaamheden naar 2026. De resterende kapitaalslasten waren als dekking hiervoor beschikbaar.

Bij de baten wordt de afwijking veroorzaakt door enerzijds hogere baten als gevolg van verkoop van een woning (€ 0,3 mln.) en tevens lagere baten (0,1 mln.) als gevolg van lagere huur/pachten en stortopbrengsten.

Tijdelijke budgetten

Per saldo is de afwijking nihil.

Reserves/mutatie reserves

De lagere lasten en baten bedragen € 2 mln. Bij het grootonderhoud wegen en vaarwegen (kunstwerken) zijn de lasten € 1,1 mln. lager als gevolg van het niet tijdig kunnen uitvoeren van bepaalde projecten. Dit wordt veroorzaakt door verschillende factoren, onder andere door aanvullende onderzoeken, samenhang tussen projecten, bijgestelde plannings (waren aan de optimistische kant) en weersomstandigheden. Bij de reserve oeverbeheer zijn de lasten € 1,2 mln. lager, deze reserve is opgestart als een pilot tussen overheden. Deze pilot komt nog niet tot zijn recht c.q. geen aanvragen hebben plaatsgevonden. In 2026 zal er een evaluatie uitgevoerd worden hoe verder te gaan met deze reserve oeverbeheer. Bij de reserve activa derden zijn de lasten € 0,3 mln. hoger dit heeft betrekking op de RSP projecten (Joure, Haak om Leeuwarden) en afstandsbediening (Cluster Dokkum en cluster Leeuwarden), via deze reserve worden de lasten gedekt.

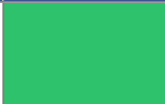

Beleidsveld 2.4. Openbaar vervoer

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 2.4.

1. Het OV in Fryslân is voor iedereen toegankelijk
2. Het OV is volledig duurzaam
3. Het OV is betrouwbaar

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Toegankelijk OV	Rapportcijfer klanttevredenheid OV Fryslân	Minimaal een 7.5	
2. Duurzaam OV	Zero-emissie regionaal bus- en treinvervoer	Vanaf 2030 100% ZE-busvervoer	
		Vanaf 2036 100% ZE-treinvervoer	
3. Betrouwbaar OV	Punctualiteit (jaarlijks percentage regionale treinen en bussen dat op tijd aankomt)	90% bus	
		95% trein	

Toelichting

Toegankelijk OV

De OV-klantenbarometer laat zien dat reizigers het regionale bus- en treinvervoer gemiddeld met een 7,8 waarderen. Dat is in lijn met het landelijk gemiddelde.

Betrouwbaarheid

Qbuzz heeft in 2025 geen punctualiteit van 90% gehaald. Het jaar 2025 stond in het teken van de opstart van de concessie met bijbehorende opstartproblemen wat een ongunstig effect heeft gehad op de score voor punctualiteit. Arriva heeft wel een punctualiteit van minimaal 95% gehaald.

Stand van zaken gewenste resultaten

We beheren de regionale OV-concessie voor trein en bus.

Beleid

Tijd

Geld

We voeren het vastgestelde Uitvoeringsprogramma Toegankelijkheid Openbaar Vervoer 2024-2028 uit.

Beleid

Tijd

In de bestuursrapportage 2025 is gemeld dat de inzet van Rijksmiddelen aanpassing van de bestaande subsidieregeling vergt. Dit duurde langer dan verwacht. In december 2025 is de aangepaste subsidieregeling van kracht geworden en kunnen aanvragen voor het toegankelijker maken van bushaltes worden ingediend. Realisatie vindt plaats in de periode 2026-2027.

Geld

Wij werken aan de realisatie om alle busstallingen in Fryslân vanuit strategisch oogpunt in eigendom te nemen, zodat er bij aanbestedingen een gelijk speelveld is voor marktpartijen om in te schrijven en om desinvesteringen te voorkomen.

Beleid

Tijd

Geld

Wij starten in 2025 met een verkenningsstudie batterijtreinen voor de trajecten Leeuwarden - Harlingen Haven en Leeuwarden - Stavoren.

Beleid

Tijd

Geld

We plaatsen Dynamisch Reizigers Informatie Systeem (DRIS)-panelen op belangrijke bushaltes om reizigers van actuele vertrektijden en informatie te voorzien.

Beleid

Tijd

In de bestuursrapportage 2025 is aangegeven dat de aanbesteding voor het plaatsen van 25 nieuwe DRIS panelen in 2025 later is gestart dan beoogd. De aanbesteding is inmiddels succesvol doorlopen. Door de uitloop worden de DRIS panelen in 2026 geplaatst.

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Toegankelijk OV	Toename aandeel toegankelijke bushaltes	40	0
2. Duurzaam OV	Overname en realisatie bus stallingen in Fryslân	5	5
	Uitvoeren verkenningsstudie batterijtreinen voor de trajecten Leeuwarden - Harlingen Haven en Leeuwarden - Stavoren	25%	25%
3. Betrouwbaar OV	Realisatie DRIS-panelen op strategisch locaties	25	0

Toelichting

Toename aandeel toegankelijke bushaltes

In de bestuursrapportage 2025 is gemeld dat de inzet van Rijksmiddelen aanpassing van de bestaande subsidieregeling vergt. Dit duurde langer dan verwacht. In december 2025 is de aangepaste subsidieregeling van kracht geworden en kunnen aanvragen voor het toegankelijker maken van bushaltes worden ingediend. Realisatie vindt plaats in de periode 2026 en 2027.

Realisatie DRIS-panelen

In de bestuursrapportage 2025 is aangegeven dat de aanbesteding voor het plaatsen van 25 nieuwe DRIS panelen in 2025 later is gestart dan beoogd. De aanbesteding is in inmiddels succesvol doorlopen. Door de uitloop worden de DRIS panelen pas in 2026 geplaatst.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	83.249	81.224	75.497	5.727
Totaal baten	4.510	8.273	4.454	3.819
Saldo van lasten en baten	78.739	72.951	71.043	1.907

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Toegankelijk OV	65.521	65.317	63.380	1.936
	Duurzaam OV	1.099	721	806	-85
Structurele budgetten		66.619	66.037	64.186	1.851
	Toegankelijk OV	14.564	9.487	9.350	137
	Duurzaam OV	27	50	140	-90
	Betrouwbaar OV	300	50	50	0
Tijdelijke budgetten		14.891	9.587	9.540	47
	Betrouwbaar OV	1.738	5.599	1.771	3.828
Overlopende passiva		1.738	5.599	1.771	3.828
Totaal lasten		83.249	81.224	75.497	5.727
Baten					
	Toegankelijk OV	2.771	2.674	2.682	-9
Structurele budgetten		2.771	2.674	2.682	-9
	Betrouwbaar OV	1.738	5.599	1.771	3.828
Overlopende passiva		1.738	5.599	1.771	3.828
Totaal baten		4.510	8.273	4.454	3.819
Saldo van lasten en baten		78.739	72.951	71.043	1.907
Mutatie tijdelijke budgetten		404	5.221	5.132	89
Resultaat van lasten en baten		79.143	78.171	76.175	1.996

Toelichting

Per saldo is er een onderbesteding van € 2 mln. op dit beleidsveld.

Structurele budgetten

Per saldo is er een onderschrijving van € 1,9 mln. De LBI-index (loon en brandstof) voor het Openbaar vervoer is lager dan in de begroting was opgenomen. De vastgestelde indexering is per saldo circa € 0,5 mln. lager. De uitgaven ten behoeve van de busconcessie zijn € 1,5 mln. lager wat onder andere veroorzaakt wordt door de verrekening van voorlopige malus (€ 1 mln.) over 2025 vanwege niet volledig voldoen aan de concessie voorwaarden. Verder door minder uitgaven voor onvoorzien/additioneel vervoer/ meerwerk (€ 0,5mln.). Op de onderhoudsbudgetten en stelpost kapitaalslasten is een restant van € 0,5 mln. deze zijn aangewend voor de afwaardering boekwaarde van het gasvulpunt (€ 0,6 mln.) omdat deze niet meer in gebruik is bij de provincie.

Tijdelijke budgetten/mutatie tijdelijke budgetten

Op het tijdelijk budget voor verduurzaming OV is voor de verkenningsstudie partiële elektrificatie van spoorlijnen een deel van de werkzaamheden eerder verricht, deze overschrijding (€ 140.000,-) wordt verrekend met volgend jaar, voor het project deelmobiliteit Nrd-Ned zijn de activiteiten niet in 2025 gerealiseerd (€ 50.000,-) deze mutaties verlopen via de reserve tijdelijke budgetten. Verder is er vrijval ontstaan het tijdelijke budget ten behoeve openbaar vervoer maatregelen, minder inzet buurtbus en wijkauto's (€ 0,1 mln.).

Overlopende passiva

De overlopende passiva heeft betrekking op ERTMS. De afwijking wordt veroorzaakt door de regels rondom subsidieaanname.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid	4.925	7.054	5.639	1.415
Beleidsveld 2.2 Verbetering infrastructuur	20.653	9.712	8.464	1.248
Beleidsveld 2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur	27.520	38.489	36.690	1.798
Beleidsveld 2.4 Openbaar vervoer	83.249	81.224	75.497	5.727
Totaal lasten	136.347	136.478	126.290	10.188
Baten				
Beleidsveld 2.1 Algemeen beleid en verkeersveiligheid	1.437	4.262	3.006	1.256
Beleidsveld 2.2 Verbetering infrastructuur	10.189	2.622	2.508	113
Beleidsveld 2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur	9.204	2.416	2.609	-193
Beleidsveld 2.4 Openbaar vervoer	4.510	8.273	4.454	3.819
Totaal baten	25.340	17.573	12.577	4.996
Saldo van lasten en baten	111.007	118.905	113.714	5.191
Mutatie reserves	6.742	-1.869	215	-2.084
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.482	5.072	5.791	-719
Resultaat van lasten en baten	114.267	122.108	119.720	2.389

Toelichting

De toelichtingen op de grootste afwijkingen staan bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investeringen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2025
Onderhanden werken	81.948	25.799	5.200	102.547
Opgeleverde werken	324.664	4.181	2.659	326.187
Afgerekende werken	15.548	395	0	15.943
Totaal	422.160	30.375	7.859	444.677

Toelichting

De volgende projecten zijn in 2025 afgerekend:

Overige projecten:

- ESGL-tunnel Hurdegaryp

Meerjarenprogramma kunstwerken (MPK):

- Brug Dokkumer Grootdiep Engwierum
- Brug Zijlsterrijd Kollum
- Aquaduct Ie

OV Duurzaam:

- Refurbishment algemeen
- Aanpassing busstation Sneek

Oeverinvesteringen:

- Oever Jeltsloot Heeg
- Oever Helomavaart
- Oever VHK Dronryp en Deinum

Zie verder bijlage 6. Onderhanden en opgeleverde investeringen

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	178.657	2.013	5.000	175.670
R. Groot onderhoud Water	23.516	2.456	0	25.972
R. Groot onderhoud Wegen	20.292	0	3.968	16.324
R. Investering eigendom derden	34.441	0	338	34.103
R. Oeverbeheer	764	737	0	1.501
R. Reserve verstrekte subsidies	15.635	0	235	15.400
Totaal	273.305	5.206	9.541	268.970

Toelichting

Reserve dekking kapitaallasten

Via deze reserve dekken we de kapitaallasten van projecten welke ineens gefinancierd zijn aangezien we investeringen verplicht moeten activeren vanaf 2017.

Reserve Grootonderhoud Water

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve Grootonderhoud Wegen

Via deze reserve verlopen de jaarlijkse verschillen tussen het budget voor groot onderhoud en de daarbij behorende programmering.

Reserve bijdrage aan activa in eigendom derden

Via deze reserve worden bijdragen in de investeringen in eigendom van derden opgenomen conform de nota reserves en voorzieningen. Het betreft hier o.a. de bijdrage in de spoorbruggen, afstandsbediening Friese Meren, bereikbaarheid Leeuwarden.

Reserve oeverbeheer

Via deze reserve geven we invulling aan de wettelijke verantwoordelijk van de overheden (provincie en gemeenten) om de aangewezen vaarwegen in stand te houden. Uit deze reserve betalen we mee aan het oeveronderhoud van publieke en private partijen (subsidie via Oeverfonds). De dekking van deze reserve komt voor 50% vanuit de gemeenten en voor 50% vanuit de provincie.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000 en betreft de volgende projecten: Investeringsagenda bereikbaarheid gebiedsontwikkeling Heerenveen , European Rail Traffic Management System (ERTMS) en de Trochfytsroutes.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP 4e trein Sneek Leeuwarden	2.036	0	1.922	113
OP BO MIRT Mobiliteitsgedr vervoerscorridor NO NL		298	115	182
OP SPUK E106 Region aanpak laadinfrastructuur 2	5.210	2.790	2.870	5.131
OP SPUK E12 Bermmaatregelen	1.281	0	1.281	0
OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur	143			143
OP SPUK E20 Reg stimul verkeersveiligheid maatr SPV	2.084	0	586	1.498
OP SPUK E22 ERTMS Eur Rail Traffic Man System	5.366	237	1.771	3.832
OP SPUK E33-2 MIRT 17-19 Fiets in de Keten 18-2022	10			10
OP SPUK E38 Veilig doelm en duurz gebr verk infra	27	0	27	0
OP SPUK E56b BO MIRT verkeersinfrastructuur 20201	69			69
OP SPUK E84 Stimul verkeersveiligheidmtr 2022-2023	408			408
Totaal	16.634	3.325	8.572	11.387

Toelichting

OP 4e trein Sneek

Deze middelen worden specifiek ingezet voor versnellingsmaatregelen op het emplacement Leeuwarden, waardoor er een robuustere dienstregeling mogelijk wordt en er meer tijdsruimte ontstaat voor het rijden van een kwartiersdienst in de spits naar/van Sneek.

OP SPUK E106 Regionale aanpak laadinfrastructuur 2

Deze specifieke uitkering is door het rijk beschikbaar gesteld aan de NAL Regio Noord (prov. Fryslân, Groningen en Drenthe). Dit geld dient besteed te worden voor het verder verduurzamen van mobiliteit door deze te elektrificeren. De laadinfra mag hierin geen beperkende factor zijn.

OP SPUK E12 Bermmaatregelen

Deze specifieke uitkering van het Rijk is gericht op het veiliger maken van de bermen langs provinciale wegen. Hiervoor is aansluiting gezocht bij de reeds lopende provinciale infrastructuurprogramma's.

OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur

De SPUK is voor de uitvoering van de NAL (Nationale Agenda Laadinfrastructuur) in de noordelijke provincies. Hiervoor is een samenwerkingsovereenkomst gesloten met het Rijk, de provincies Groningen en Drenthe en de netbeheerders, Fryslân is penvoerder. Het werk bestaat uit het opstellen, actualiseren en uitvoeren van een plan van aanpak op basis van de onderwerpen zoals beschreven in de Samenwerkingsovereenkomst.

OP SPUK E20 Regionale stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen SPV (1e tranche)

Deze Rijkssubsidie is gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid in het algemeen. Voor de provinciale wegen is aansluiting gezocht bij de reeds lopende infrastructuurprogramma's.

OP SPUK E22 ERTMS European Rail Traffic Management System

Deze middelen worden ingezet ten behoeve van de inbouw van ERTMS in de treinen van Arriva. Het betreft 2/3 deel van de bijdrage aan Arriva van de toekenning middels subsidiebeschikking 02051399. De middelen vanuit de SPUK E 22 worden jaarlijks in oktober aan de provincie uitgekeerd volgens een vastgesteld cash-flow schema. Uitkering vanuit het Rijk is inclusief jaarlijkse indexering volgen IBOI systematiek.

OP SPUK E33-2 MIRT 17-19 Fiets in de Keten 18-2022

In het Bestuurlijk Overleg MIRT Noord-Nederland op 20 november 2019 is afgesproken dat de provincie Fryslân een bijdrage ontvangt voor de realisering van Fiets in de keten onder de voorwaarde dat dit concept geschikt is om bij succes uitgerold te worden naar de andere Noordelijke provincies.

OP SPUK E38 Veilig doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfra

Deze specifieke uitkering van het Rijk is bestemd voor stimulering door werkgevers van gebruik van de fiets voor woon-werkverkeer en zakelijk verkeer.

OP SPUK E56b BO MIRT verkeersinfrastructuur 20201

Deze vergoeding van het Rijk is beschikbaar gesteld voor stakeholdersaanpak / werkgeversaanpak, bestaande uit de onderdelen c; Ondersteuning bij kennisuitwisseling door werkgevers en advisering aan werkgevers over verduurzaming van woon-werkverkeer en d: Ondersteuning van stimulering door werkgevers van gebruik van de fiets voor woon-werkverkeer en zakelijk verkeer.

OP SPUK E84 Stimul verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 (2e tranche)

Deze specifieke uitkering van het Rijk is gericht op het verbeteren van verkeersveiligheid op onderliggend wegennet (provinciale en gemeentelijke wegen)- i.e. realisatie van een tweetal rotondes in de N369 en N355.

Programma 3: Natuur en Landbouw

Portefeuillehouders

Gedeputeerden M.A.C. de Vries en A.W. Kooistra

Wat hebben we gezien?

Landbouw

In januari 2025 hebben Provinciale Staten de nieuwe landbouwbeleidsbrief 2025-2030 "Noflik Buorkje yn Fryslân" vastgesteld. Deze biedt een toekomstgericht plan voor de Friese agrarische sector. De laatste jaren is de situatie in de landbouwsector sterk aan het veranderen en daarom is deze nieuwe beleidsbrief noodzakelijk. De beleidsbrief benadrukt het belang van Fryslân als dé landbouwprovincie van Nederland. Met de Friese boeren streeft de provincie naar een diverse en toekomstbestendige landbouwsector, waarbij de focus ligt op brede welvaart. Voedselproductie blijft centraal staan, maar er wordt sterker ingezet op kwalitatieve in plaats van kwantitatieve groei, met oog voor verbreding van het bedrijfsmodel. Hierbij produceren boeren niet alleen voedsel, maar ook maatschappelijke diensten. In juli 2025 is de bijbehorende Uitvoeringsagenda Landbouw vastgesteld.

Het ondernemerschap en vakmanschap van de landbouwsector staan centraal. De Friese landbouw produceert goed en veilig voedsel van een kwaliteit die wereldwijd wordt gewaardeerd. Het verlies van voedingsstoffen wordt verder beperkt en er wordt ingezet op een betere bodem-voedsel-mestkringloop. Wij streven naar een goede bodemkwaliteit en vruchtbare landbouwgronden. Landbouwgrond behouden wij zoveel mogelijk voor de sector.

Natuur

Fryslân is een provincie met een prachtige natuur en een gevarieerd landschap waar het fijn wonen, werken en leven is. Dat willen we minimaal behouden of versterken. Tegelijkertijd zien we dat de biodiversiteit onder druk staat. Behalve het duurzame behoud en beheer van natuurgebieden is een grote inzet nodig op natuurherstelmaatregelen. Verder is er blijvend aandacht nodig voor het herstel en bevorderen van de biodiversiteit waaraan iedereen een bijdrage levert, ook buiten de natuurgebieden. In 2024 is de Europese Natuurherstelverordening van kracht geworden. Deze legt aan lidstaten concrete doelen en termijnen op om aan dit herstel van biodiversiteit te werken. In 2025 zijn ook in Fryslân de eerste stappen gezet voor de implementatie, met name op het gebied van monitoring. Via het Programma Natuur en NPLG-Maatregelpakket natuur zetten we in op het verminderen van drukfactoren en duurzaam herstel van natuur en biodiversiteit. Daarbij ligt de prioriteit nu eerst bij de twaalf stikstofgevoelige Natura2000-gebieden.

De Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, die zijn verwerkt in de Omgevingswet, stellen dat we soorten en habitats in stand houden. Zo willen we met gerichte maatregelen soorten behouden en in aantallen laten toenemen zoals de weidevogels. Als onderdeel daarvan hebben we in 2025 de Tussenevaluatie van het weidevogelbeleid uitgevoerd, de tweede fase van de LIFE IP GrasslandBirdHabitat afgerond en zijn we gestart met uitvoering van het maatregelenpakket Natuur gericht op weidevogels en het Aanvalsplan Grutto.

Daarnaast willen we als provincie de schade beperken van overlast gevende soorten. We zien dat de schade door ganzen nog altijd stijgt. Met name de standpopulatie van de Grauwe Gans neemt nog altijd in omvang toe. Op basis van het nieuwe ganzenbeleid, door PS vastgesteld in 2024, is in 2025 de aanpak van deze ganzenschade geïntensiveerd. Verder is er blijvende aandacht voor predatiebeheer bij weidevogels. Het is hierbij altijd zoeken naar balans in de diverse belangen in relatie tot de wettelijke mogelijkheden c.q. beperkingen.

Vastgestelde beleidsnotities

- [Nota weidevogels 2021-2030](#) (2021)
- [Beleidsnotitie Invasieve Exoten](#) (2023)

- [Nota “Natuer en Lanlik gebiet”](#) (2012)
- Verordening Wet natuurbescherming (2016)
- [Wadloopverordening 2023](#)
- [Strategische Grondnota Natuur Netwerk Nederland](#) (2022)
- [Beleidskader en Subsidieregeling Agrarische bedrijfsverplaatsing Fryslân](#) (2015)
- [Provinciaal Programma herstel biodiversiteit](#) (2021)
- [Beleidsbrief Duurzame Landbouw](#) (2017)
- [Friese bomen- en bossenstrategie](#) (2022)
- [Frysk Programma Landelijk Gebied](#) (2023)
- [Beleidsnotitie Invasieve Exoten Fryslân 2023-2029 | Lokale wet- en regelgeving](#) (2023)
- [Nota Faunabeleid Fryslân](#) (2021)
- [Beleidsregel natuur Fryslân](#) (2024)
- [Noflik Buorkje yn Fryslân, Beliedsbrieff Lânbou Fryslân 2025-2030](#) (2025)
- [Tussenevaluatie Weidevogels](#) (2025)

Verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen. Er wordt wel veel samengewerkt met allerlei betrokken (maatschappelijke) partijen in het landelijk gebied.

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 3

Als landbouwprovincie van Nederland zijn wij trots op ons landelijk gebied met het eigen Friese karakter. Dat Friese karakter is ook terug te vinden in ons landschap, de leefbaarheid en onze prachtige natuur. Om te zorgen voor een toekomstbestendige landbouw enerzijds en een rijke natuur anderzijds, zetten wij ons ervoor in dat landbouw en natuur elkaar beter zullen versterken en dat de agrarische ontwikkelmogelijkheden meer worden afgestemd op de natuurlijke omstandigheden in een gebied.

Fryslân heeft veel kwaliteiten die we willen behouden en versterken. Dat moet op een slimme manier gebeuren: niet door verandering tegen te houden maar door gewenste nieuwe ontwikkelingen te laten aansluiten bij bestaande kwaliteiten. Om deze kwaliteiten op orde te hebben en te houden, voeren we onze wettelijke taken uit en nemen we de verantwoordelijkheid die we als provincie hebben. Voor de bestaande kwaliteit zien we een aantal doelstellingen, waaronder een duurzame landbouw, het beschermen en ontwikkelen van natuur, behoud en versterken van kwaliteiten landschap, verbeteren en schoonhouden van milieu en de kwaliteit en kwantiteit van het (grond)water zijn op peil. Aan de andere kant werken wij ook aan het terugdringen van faunaschade.

Daarnaast zijn vanuit de samenleving in de vigerende Omgevingsvisie (De Romte Diele) vier urgente opgaven benoemd, namelijk:

- Fryslân houdt de leefomgeving vitaal, leefbaar en bereikbaar;
- Fryslân zet de energietransitie met kracht voort;
- Fryslân wordt klimaat-adaptief ingericht;
- Fryslân versterkt de biodiversiteit.

Deze opgaven zijn groot, onderling verbonden en ze raken de hele provincie. De opgaven vragen om een integrale en gezamenlijke aanpak en krijgen de komende jaren vorm en betekenis samen met onze partners in onze provincie.

Wat betekenen deze urgente opgaven?

Biodiversiteit is van groot belang voor gezonde bodems, schoon water, schone lucht, bestuivers voor voedselgewassen, natuurlijke weerstand tegen ziekten en plagen en veerkracht bij het opvangen van klimaatverandering. Kortom, de natuur is de basis van ons bestaan én onze economie. Als het niet goed gaat met onze biodiversiteit, dan heeft dat gevolgen voor ons welzijn en onze welvaart. Kunnen we straks nog voldoende gezond voedsel produceren? Is er nog natuur om de gevolgen van klimaatverandering te verzachten? Alle belang om ambities te formuleren die bijdragen aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Een forse inzet op natuurherstel en -behoud is ook nodig om zo ruimte te creëren voor duurzame economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Daarnaast geldt dat Nederland zich op meerdere terreinen Europees en internationaal verplicht heeft aan diverse natuur-, water- en klimaatdoelstellingen.

Ten aanzien van de energietransitie is het doel om de uitstoot van broeikasgassen te verlagen en van fossiele brandstoffen af te gaan. Daarbij is aandacht voor deze duurzaamheidsdoelstellingen en ruimtegebruik.

Door verandering van het klimaat zien we een zeespiegelstijging en weersextremen die zorgen voor overlast en schade en bedreigen onze veiligheid. Vandaar dat dit een urgente opgave is. Het doel is om Fryslân klimaatbestendig in te richten en mee te laten bewegen met de veranderingen in het klimaat. Het leefbaar houden van de omgeving gaat onder meer over dat de leefomgeving bijdraagt aan de gezondheid van mensen en voor iedereen toegankelijk is. Een aantrekkelijk landschap en mooie natuur in de omgeving draagt hieraan bij.

Naast de urgente opgaven in de Omgevingsvisie is ook de stikstofaanpak urgent. Naast de aanpak van stikstof worden hierbij zoveel mogelijk de landelijke en provinciale doelen t.a.v. klimaat, water en natuur meegenomen. De essentie is dat landelijk de kwaliteit van de natuur moet worden verbeterd, het watersysteem robuuster en gezonder moet worden gemaakt en de weg wordt ingeslagen naar een klimaatneutraal landelijk gebied.

Dit alles moet gebeuren in samenhang met een toekomstbestendige ontwikkeling van de landbouw. Het bevorderen van 'boerdiversiteit' in Fryslân wordt een leidend principe. Met een verscheidenheid aan bedrijfstypen en bedrijfsvoeringen blijft de sector als geheel veerkrachtig en robuust.

Stand van zaken gewenste resultaten

3.1 Natuur

Beleid

Tijd

Geld

3.2 Landbouw

Beleid

Tijd

Geld

Beleidsveld 3.1. Natuur

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 3.1.

1. We willen natuur en biodiversiteit herstellen en bevorderen, d.m.v.:

1. Het realiseren van een robuust en kwalitatief hoogwaardig Natuurnetwerk (NNN), incl. 20 Natura 2000-gebieden en 4 Nationale Parken.
2. Het realiseren van een goede basiskwaliteit Natuur, ook in het landelijke gebied en binnen de bebouwde kom.
3. Het beschermen van kwetsbare, bedreigde en beschermde soorten en stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit en het realiseren van een opgaande trend voor soorten (bijvoorbeeld weidevogels).
4. Het beperken van schade en overlast (zoals vraatschade door ganzen) d.m.v. faunabeheer en de aanpak van invasieve exoten.
5. Stikstofvergunningen verlenen die er voor zorgen dat er uitvoering gegeven kan worden aan het FPLG en het uitvoeringsprogramma stikstof.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Het realiseren van een robuust en kwalitatief hoogwaardig Natuurnetwerk (NNN), incl. 20 Natura2000-gebieden en 4 Nationale Parken.	In 2027 is een robuust, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig natuurnetwerk gerealiseerd.	In 2027 is er een NNN van 68.300 ha gerealiseerd.	
	Natuurbeheer: beheerde ha via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer.	Totaal: 68.300 ha t/m 2027.	
2. Het realiseren van een goede basiskwaliteit Natuur, ook in het landelijke gebied en binnen de bebouwde kom.	Agrarisch natuur- en landschapsbeheer: Beheerde ha via de Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel agrarisch natuurbeheer.	Totaal: 34.500 ha ANLb t/m 2027.	
3. Het beschermen van kwetsbare, bedreigde en beschermde soorten en stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit en het realiseren van een opgaande trend voor soorten (bijvoorbeeld weidevogels).	Het realiseren van een duurzame Weidevogelpopulaties.	10.000 broedparen brutto in 2030.	

4. Het beperken van schade en overlast (zoals vraatschade door ganzen) d.m.v. faunabeheer en de aanpak van invasieve exoten.	Het beperken van schade en overlast door fauna.	Voor ganzen: de totale jaarlijkse ganzenschade in kilogram droge stof terugdringen ten opzichte van de gemiddelde schade over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23.*	
5. Stikstof-vergunningen	Aantal afgehandelde PAS-melder dossiers.	220 dossiers	

*) Streven daarbij is dat de schade door trek ganzen (voorjaarsschade) in elk geval niet verder stijgt dan de gemiddelde schade over genoemde seizoenen en dat de stijgende trend van schade door stand ganzen wordt omgebogen in een stabilisatie en binnen vijf jaar in een daling van zowel kg droge stof als uitbetaalde schade.

Toelichting

1. De realisatie van het NNN ligt niet op schema. Dit blijkt uit de midtermreview (Healweis werom sjen) die in 2025 is opgesteld. Naar aanleiding hiervan is een plan van aanpak aan PS voorgelegd in januari 2026 waarin is opgenomen hoe de restopgave wordt gerealiseerd. Zie voor verdere toelichting paragraaf 9: 4. Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave.

3. Uit de Tussenevaluatie van de Nota Weidevogels in 2025 (17 dec 2025 vastgesteld door PS) blijkt dat de achteruitgang van de grutto de laatste 8 jaar is gestopt en dat er sprake lijkt van stabilisatie (niet significant). Voor de realisatie van een opwaartse trend naar 10.000 broedparen grutto in 2030 is het noodzakelijk dat alle maatregelen uit de Nota Weidevogels worden uitgevoerd. In 2025 waren er circa 8200 broedparen grutto.

4. Uit gegevens van BIJ12 Faunazaken blijkt dat de schade in kilogram droge stof in 2025 met 56% is toegenomen ten opzichte van het gemiddelde over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23. De schade (kg ds) aan voorjaarsgras (eerste snede) is gestegen met 37% en de schade aan zomergras (veroorzaakt door grauwe gans) is met 303% gestegen ten opzicht van genoemd gemiddelde. Ten opzichte van het voorgaande schadejaar 2024 bedragen deze stijgingen resp. 1% en 33%. De stijging in schade wordt met name veroorzaakt door een toenemend aantal aanvragen om tegemoetkoming. Waarbij het aantal aanvragen om tegemoetkoming bij zomergras sterker is toegenomen dan bij voorjaarsgras (resp. 164% en 20% stijging). Hierin weerspiegelt zich de forse toename van de grauwe gans als standgans.

5. De vergunningverlening zit nog steeds op slot. Daarom kunnen PAS-melders ook niet worden gelegaliseerd.

Stand van zaken gewenste resultaten

Nationale parken: Het nieuwe – landelijke – beleidsprogramma voor de Nationale Parken uitwerken voor de Nationale Parken Alde Feanen, Schiermonnikoog, Lauwersmeer (samen met de provincie Groningen) en Drents-Friese Wold (samen met de prov. Drenthe).

Beleid

Tijd

Geld

Natura 2000: Er zijn drie evaluaties ten behoeve van nieuwe beheerplannen (Alde Feanen, Deelen, Rottige Meenthe) opgesteld.

Beleid

Tijd

Geld

Natura 2000: Er is een begin gemaakt met het actualiseren van vier beheerplannen (Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog).

Beleid

Tijd

Geld

Natura 2000: Er worden onderzoeken uitgevoerd en gegevens verzameld waarmee kennisleemtes uit de natuurdoelanalyses worden opgelost.

Beleid

Tijd

Geld

Natura 2000: Er zijn herstelmaatregelen uitgevoerd in de Natura 2000 gebieden (opgenomen in de beheerplannen).

Beleid

Tijd

Geld

Realisatie NNN door minimaal 100 ha verwerving/functiewijziging en minimaal 200 ha inrichting.

Beleid

We zien dat er stagnatie is in de realisatie van zowel de functiewijziging/verwerving (in 2025 is 55 ha gerealiseerd) en inrichting NNN (in 2025 is 104 ha gerealiseerd). M.b.t. functiewijziging/verwerving zien we dat dit het maximale is wat betreft de inzet van het beschikbare instrumentarium. Voor inrichting zijn projecten in uitvoering waarbij het beeld is dat deze in de komende jaren worden gereedgemeld. Zie verdere toelichting in de paragraaf 9 natuurontwikkelopgave.

Tijd

Zie toelichting bij beleid.

Geld

Voor 2025 is er voldoende budget. Voor de realisatie van het gehele NNN is er onvoldoende budget. Zie toelichting in paragraaf 9 natuurontwikkelopgave.

Uitvoeren Friese bomen- en bossenstrategie door minimaal 30 ha bosuitbreiding, 150 ha bosrevitalisatie, 10 ha uitbreiding landschapselementen en 40 ha revitalisering landschapselementen.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoering Programma Natuur: Er zijn maatregelen in de SPUK Programma Natuur uitgevoerd.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren strategie Grip op kwaliteit; actualisatie begrenzing en verbeteren kwaliteit.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoering herstelprogramma biodiversiteit.

Beleid

Op 9 december 2025 heeft GS besloten de samenwerking aan het herstel van de biodiversiteit voort te zetten en aan te sluiten bij de landelijke Agenda Natuurinclusief. Dit is opgenomen in de Ontwerp POVI. Natuurinclusief werken moet de norm worden zodat overal een basiskwaliteit natuur en landschap wordt gerealiseerd.

Tijd

De afspraken uit het Jaarplan 2025 zijn allemaal uitgevoerd door het programmateam. Het programmateam heeft zijn werkzaamheden beëindigd. De stuurgroep zet de samenwerking in 2026 voort waarbij aansluiting wordt gezocht bij de landelijke Agenda Natuurinclusief.

Geld

Uitgevoerde activiteiten zijn allemaal binnen de daarvoor begrote ramingen gebleven. Via het LIFE IP-project All4Biodiversity werd ook Europees geld ingezet t.b.v. de biodiversiteitsopgaven. Het resterende budget blijft in 2026 beschikbaar om de transformatie naar natuurinclusief werken en het ondersteunen van de natuurinclusieve beweging in Fryslân te realiseren. De stuurgroep adviseert daarover.

Uitvoeren Nota Faunabeleid Fryslân, uitvoeren Beleidsnota Invasieve Exoten Fryslân, actualisatie en uitvoeren Interprovinciaal Wolvenplan, opstellen en uitvoeren Friese Beverbeleidsregels en actualiseren en uitv. beleid hoefdieren (damhert en ree).

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren Nota Weidevogels 2021-2030, inclusief de LIFE IP GrassBirdHabitats, maatregelpakket weidevogels en het Aanvalsplan Grutto.

Beleid

Tijd

Geld

Uit de Tussenevaluatie 2025 (17 dec 2025 PS) blijkt dat er niet voldoende middelen beschikbaar zijn om alle maatregelen uit de Nota Weidevogels te kunnen uitvoeren. Dit kan gevolgen hebben voor het realiseren van de weidevogeldoelstellingen. De aanbeveling om te zorgen voor voldoende structurele middelen voor de uitvoering van het weidevogelbeleid is op 17 dec 2025 overgenomen door PS.

Ontwikkelen actief soortenbeschermingsbeleid/ gemeenten adviseren en faciliteren bij het opstellen van soortenmanagementplannen (SMP's).

Beleid

Tijd

Planning is niet helemaal gehaald vanwege grote tijdsinvestering die nodig was voor de Friese inbreng in de juridische procedure van de Europese Commissie tegen de Nederlandse overheid vanwege onvoldoende bescherming van de grutto (inbreuk- of infractieprocedure).

Geld

De PAS-melders dossiers zullen in meerdere jaren worden afgerond.

Beleid

De vergunningverlening zit nog steeds op slot. Daarom kunnen PAS-melders niet worden gelegaliseerd.

Tijd

De vergunningverlening zit nog steeds op slot. Daarom kunnen PAS-melders niet worden gelegaliseerd.

Geld

De vergunningverlening zit nog steeds op slot. Daarom kunnen PAS-melders niet worden gelegaliseerd.

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Herstel en bevorderen biodiversiteit.	Agrarisch natuur- en landschapsbeheer: Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel agrarisch natuurbeheer.	25.395 ha totaal in 2025	30.040 ha
	Natuurbeheer: beheerde ha via het Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer.	67.430 ha totaal in 2025	67.487 ha
	Natura 2000: Evaluaties ten behoeve van nieuwe beheerplannen.	3	4
	Natura 2000: Start actualisatie beheerplannen voor de eilanden (met een gebiedsproces), definitieve vaststelling uiterlijk 2028.	4	4
	Realisatie NNN: aantal ha. verwerving/functiewijziging. aantal ha. inrichting.	100 ha. 200 ha.	55 ha. 104 ha.

	Natuurkwaliteit: Uitvoering Grip op Kwaliteit door beheerevaluaties van gebieden samen met beheerders.	6	7
	Uitvoeren bossenstrategie.	30 ha bosuitbreiding	50
		150 ha bosrevitalisering	140
		10 ha uitbreiding landschapselementen	0
		40 ha revitalisering landschapselementen	0
3. Soorten.	Toename van het aantal broedparen grutto.	verschil doel-huidig	ca 8200
	Voor ganzen: de totale jaarlijkse ganzenschade in kilogram droge stof terugdringen ten opzichte van de gemiddelde schade over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23.	de gemiddelde schade over de seizoenen 2017/18 t/m 2022/23 (= 36.584.952 kg droge stof)	39.086.964 kg ds
5. Stikstof vergunningen.	Aantal afgeronde PAS-melders dossiers.	220	136
	Percentage tijdig verleende vergunningen en ontheffingen in het kader van de natuurtaken in de omgevingswet.	95%	70%

Toelichting

1. Bossenstrategie: Het gaat hier om uitvoering van het Maatregelenpakket Landelijk Gebied, onderdeel Bomen en Bos. Dit is gestart in 2025 en loopt tot eind 2028. In de tabel is aangegeven welke tussentijdse resultaten zijn gehaald. De doelwaarde bosuitbreiding van 30 ha is de opgave buiten NNN. De gerealiseerde 50 ha is de totale realisatie binnen NNN. Voor de overige maatregelen uit het maatregelenpakket worden op dit moment subsidieregelingen voorbereid. Deze zullen in het eerste kwartaal 2026 worden opengesteld. Voor de bosrevitalisering binnen NNN heeft in 2025 een subsidieregeling open gestaan. Op basis van deze regeling wordt 140 hectare bos gerevitaliseerd. Dit is naar verwachting eind 2026 afgerond.

1. Realisatie NNN: zie toelichting bij stand van zaken gewenste resultaten hiervoor.

3. Uit gegevens van BIJ12 Faunazaken blijkt dat de schade in kilogram droge stof in 2025 met 56% is toegenomen ten opzichte van het gemiddelde over de seizoenen 2017/17 t/m 2022/23. De schade (kg ds) aan voorjaarsgras (eerste snede) is gestegen met 37% en de schade aan zomergras (veroorzaakt door grauwe gans) is met 303% gestegen ten opzicht van genoemd gemiddelde. Ten opzichte van het voorgaande schadejaar 2024 bedragen deze stijgingen resp. 1% en 33%. De stijging in schade wordt met name veroorzaakt door een toenemend aantal aanvragen om tegemoetkoming. Waarbij het aantal aanvragen om tegemoetkoming bij zomergras sterker is toegenomen dan bij voorjaarsgras (resp. 164% en 20% stijging). Hierin weerspiegelt zich de forse toename van de grauwe gans als standgans.

5. Aantal afgeronde PAS-melders dossiers: Door verificatie is het aantal PAS-melders dossiers gedaald: in totaal zijn er nu nog 136 PAS-melders dossiers. Uit de verificatie zijn daarvoor onder meer de volgende redenen gebleken: de activiteit was niet meldingsplichtig, de activiteit was tijdelijk en reeds beëindigd, de activiteit voldoet om een andere reden niet aan de voorwaarden Rijk ten aanzien van realisatie, het is geen PAS-melding of de gerealiseerde activiteit wijkt substantieel af ten opzichte van de gemelde activiteit. Doordat de vergunningverlening nog steeds op slot zit, kunnen de 136 PAS-melders niet worden gelegaliseerd.

Percentage tijdsge verleende vergunningen en ontheffingen: In verband gerechtelijke uitspraken kan er niet tijdig beslist worden op stikstof aanvragen. Ook is het door de invoering van de Omgevingswet nog niet mogelijk om alle aanvragen goed weer te geven met betrekking tot tijdigheid.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	103.222	124.333	112.985	11.348
Totaal baten	30.391	34.371	34.104	267
Saldo van lasten en baten	72.832	89.962	78.881	11.081

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Realiseren Natuurnetwerk	10.274	10.798	10.780	18
	Realiseren basis kwaliteit natuur	442	493	437	57
	Beschermen soorten	688	746	602	144
Structurele budgetten		11.404	12.038	11.819	219
	Realiseren Natuurnetwerk	640	552	242	311
	Realiseren basis kwaliteit natuur	30	393	323	70
	Beschermen soorten	1706391,79	1.286	1.278	9
	Beperken van schade en overlast	309	272	199	73
Tijdelijke budgetten		2.685	2.503	2.041	462
	Realiseren Natuurnetwerk	26.971	37.835	29.943	7.892
	Realiseren basis kwaliteit natuur	8.565	17.701	17.045	655
	Beschermen soorten	4.828	14.179	12.487	1.693
	Beperken van schade en overlast	24.741	21.642	21.805	-164
Reserves		65.106	91.356	81.280	10.076
	Realiseren Natuurnetwerk	2.658	3.799	3.454	345
	Realiseren basis kwaliteit natuur	19.420	10.336	11.542	-1.206
	Beschermen soorten	1.949	4.298	2.814	1.483
	Verlenen stikstof vergunningen	0	4	34	-31
Overlopende passiva		24.028	18.436	17.845	592
Totaal lasten		103.222	124.333	112.985	11.348
Baten					
	Realiseren basis kwaliteit natuur	267	220	356	-136
Structurele budgetten		267	220	356	-136
	Realiseren Natuurnetwerk	183	200	183	17

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
	Beschermen soorten	131	0	0	0
	Beperken van schade en overlast	5	0	0	0
Tijdelijke budgetten		319	200	183	17
	Realiseren Natuurnetwerk	4.605	2.557	3.173	-616
	Realiseren basis kwaliteit natuur	0	469	135	334
	Beschermen soorten	700	12.489	11.791	698
	Beperken van schade en overlast	472	0	622	-622
Reserves		5.777	15.514	15.720	-206
	Realiseren Natuurnetwerk	2.098	2.312	2.289	24
	Realiseren basis kwaliteit natuur	19.660	13.200	12.816	384
	Beschermen soorten	2.270	2.921	2.706	215
	Verlenen stikstof vergunningen	0	4	34	-31
Overlopende passiva		24.028	18.436	17.845	592
Totaal baten		30.391	34.371	34.104	267
Saldo van lasten en baten		72.832	89.962	78.881	11.081
	Mutatie reserves	-10.613	-25.698	-15.728	-9.969
	Mutatie tijdelijke budgetten	227	-869	-496	-373
Resultaat van lasten en baten		62.446	63.396	62.656	739

Toelichting

Per saldo is er een onderschrijding van € 739.000,-. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 219.000,- wordt met name veroorzaakt door twee budgetten.

Op het budget Groene Wetten is € 43.600,- minder uitgegeven, dit betreft met name kosten voor juridische bijstand die nog open staan, veroorzaakt door de langere looptijd van procedures.

Op het budget voor de Weidevogels is een onderbesteding (€ 100.800,-). Bij de collectieven is een gebrek aan voldoende capaciteit waardoor er in 2025 niet tijdig subsidieaanvragen ingediend konden worden voor predatiebeheer. Daarnaast kon in het najaar van niet gestart worden met de voorbereiding van het beheer van de steenmarter door een lopende rechtszaak.

De hogere inkomsten zijn in totaal € 135.800,- wordt met name veroorzaakt doordat er meer legesinkomsten zijn gerealiseerd op de Natuurtaken in de Omgevingswet omdat er meer aanvragen zijn binnengekomen dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door de doorwerking van de Omgevingswet, waarbij natuurtoetsing explicieter wordt toegepast. Eveneens is er sprake van een toegenomen bewustwording van de vergunningplicht, onder andere door handhavingverzoeken en juridische procedures.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 462.000,- wordt met name veroorzaakt door het budget Procesmiddelen NP Lauwersmeer (€ 310.700,-), er is veel tijd besteed aan het opstellen van het Uitvoeringsprogramma 2026-2030 waardoor minder middelen zijn besteed aan andere activiteiten. De provincie is penvoerder, de resterende middelen blijven voor 2026 beschikbaar.

Op het budget Invasieve exoten bestrijding wordt de onderbesteding (€ 52.300,-) veroorzaakt doordat er minder eliminaties zijn uitgevoerd doordat in 2025 minder meldingen zijn binnengekomen van invasieve uitheemse soorten waarvoor de provincie een wettelijke verplichting voor eliminatie heeft.

Voor de subsidie Biotoopverbetering weidevogelgrasland (€ 33.000,-) zijn minder middelen aangevraagd dan van te voren was aangegeven door de collectieven, deze middelen vallen vrij.

Verder is er een onderbesteding op de lumpsum bijdrage voor de Regiodeal (€ 70.000,-), waarvan de regiokassiers hebben aangegeven dat ze alleen de middelen kunnen innen van de projecten die in het betreffende jaar zijn gestart. De resterende middelen die nog niet zijn besteed schuiven door naar 2026 en blijven beschikbaar als cofinanciering.

Reserves

De lagere lasten van € 11,1 mln. wordt veroorzaakt door:

Voor 2025 is een budget van € 85,5 mln. geraamd voor het Natuurpact bestaande uit de reserves Aankoop natuurterreinen en Natuurpact, daarnaast zijn er ook structurele middelen beschikbaar. Per saldo is er sprake van een onderbesteding van circa € 8,6 mln. over het gehele Natuurpact in 2025. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er aan het einde van het jaar een correctieboeking is gemaakt voor de gebiedsinrichtingsprojecten. De gebiedsinrichtingsprojecten geven uitvoering aan het Natuurpact. Er zijn de afgelopen jaren meer inkomsten op deze projecten vanuit het Natuurpact verantwoord dan dat er aan kosten zijn gemaakt. Dit veroorzaakt een negatief bedrag op deze budgetten wat vanuit onze voorschriften niet is toegestaan.

Daarnaast is voor het gebiedsinrichtingsproject Beekdal Linde tot circa € 1 mln. minder kosten gemaakt doordat fietsbruggen later zijn geleverd waardoor de leverings- en uitvoeringskosten doorschuiven naar 2026.

De versterkte subsidie voor het project Zuivelhoeve op Schiermonnikoog van € 1 mln. is vastgesteld op € 200.000,-. Het verschil gaat weer terug naar het onderdeel N2000 binnen het Natuurpact.

Op de budgetten IPO BIJ12 voor Uitvoering & monitoring en Natuur & stikstof is een overbesteding van € 442.900,-. Dit betreft kosten voor de verschillende onderdelen die vanuit BIJ12 zijn uitgevoerd voor de onderdelen binnen het Natuurpact, die zijn hoger uitgevallen dan verwacht.

Op het onderdeel De Nieuwe Afsluitdijk - Vismigratierivier (VMR) is een onderbesteding van € 2,7 mln. Begin 2025 is er veel energie gestoken in het realiseren van aanvullende middelen (€ 13 mln.), dit is succesvol afgerond. Tijdens die periode lag het voorbereidende werk van de aannemer stil wat heeft geleid tot een lagere besteding. Voor de verwachte oplevering, begin 2027, heeft dit geen impact.

Er zijn op verschillende onderdelen meer inkomsten binnengekomen maar per saldo is er € 650.000,- minder gerealiseerd. Dit wordt veroorzaakt doordat de begrote afrekening van de Europese LIFE subsidie nog niet is ontvangen (€ 1 mln.). Er is discussie over de afrekening en vaststellingsbeschikking waartegen de provincie bezwaar heeft gemaakt. Vooralsnog zijn we positief gestemd over de uitkomst hiervan.

R. Indirecte uitvoeringskosten NPLG zijn voor de proceskosten € 312.300,- minder uitgaven gedaan, dit komt met name doordat de focus in 2025 lag op het opstellen van een plan van aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel waar de besteding van deze middelen een onderdeel van is. Dit verloopt via de mutatie reserves en deze middelen blijven beschikbaar.

Overlopende passiva

Per saldo is er een onderbesteding van € 592.000,-. Dit betreft verschillende onder- en overbestedingen van onderstaande posten.

Voor het project LIFE All4Biodiversity zijn een aantal projecten goedkoper uitgevallen waardoor er een onderbesteding is op deze OP (€ 130.400,-). Het project LIFE Grassbird Habitats heeft een onderbesteding van € 184.900,-. Dit wordt veroorzaakt doordat het niet is gelukt om de laatste 10 hectare herwaardering te realiseren. Dit komt door landelijke ontwikkelingen m.b.t. herwaardering en door de lange doorlooptijd van taxaties. Deze laatste herwaardering wordt in 2026 gerealiseerd.

Op de OP Nog af te sluiten weidevogel compensatie biotoopverbetering is een onderbesteding van € 100.000,-. Dit bestaat uit subsidieplafonds m.b.t. de regeling Weidevogelcompensatie biotoopverbetering, die in 2025 hebben open gestaan en waarvan de resterende aanvragen worden afgehandeld in 2026. Deze middelen blijven beschikbaar voor deze openstelling.

Op de SPUK J117(B) Versnelt natuurinclusief isoleren is een overbesteding van € 92.500,-. Dit wordt veroorzaakt door meer subsidieaanvragen en actieve inzet van gemeenten voor de Soortenmanagementplannen waardoor er meer inzet is gepleegd dan was begroot.

Op de SPUK J75B Regiodeal Zuidoost is er een overbesteding van € 116.800,- wat wordt veroorzaakt door een aanvullende beschikking die is ontvangen en niet begroot was.

Op de SPUK L16 Programma Natuur is een onderbesteding van € 2,5 mln. Op basis van de voortgangsrapportage van de subsidieontvangers (de terreinbeherende organisaties) zijn de uitgaven ten laste van 2025 gebracht. De aannemers die onder de regie van terreinbeherende organisaties of de provincie maatregelen uitvoeren zijn minder ver gevorderd dan vooraf werd ingeschat. Het programma licht echter wel op schema en deze prestaties worden in 2026 afgerond.

Op de SPUK L25 Versnellingsvoorstellen is er overbesteding van € 3,7 mln. Dit is veroorzaakt door een overboeking van reeds gemaakte kosten van SPUK L10 Impulsgelden Veenweide naar deze SPUK. Deze overboeking is in overleg met ministerie gedaan. De gemaakte kosten passen goed binnen de kaders van deze SPUK, met name de afwaarderingskosten van gronden, waardoor er in de SPUK L10 ruimte beschikbaar komt om andere doelen, zoals natuurontwikkeling, te realiseren.

Op de SPUK L33 Programma Natuur 2e fase is een onderbesteding van € 1 mln. De subsidiebeschikking SKNL zijn later afgegeven dan verwacht en dit wordt verrekend in 2026. Dit komt doordat de terreinbeherende organisaties de focus met name op de 1^e fase hebben gelegd.

Op de SPUK L35 Rpml is in totaliteit een onderbesteding van € 422.200,-. Dit wordt veroorzaakt door twee subsidieopenstellingen (Revitalisering bestaand bos en Biotoopverbetering weidevogels). Er zijn minder middelen beschikt, deze blijven beschikbaar voor een nieuwe openstellingen in de toekomst.

Beleidsveld 3.2. Landbouw

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 3.2.

We streven naar een toekomstbestendige landbouw in Fryslân.

1. Fryslân blijft de landbouwprovincie van Nederland.
2. Wij zorgen voor een goede balans tussen landbouw en natuur. Landbouw en natuur kunnen en moeten elkaar versterken in een toekomstbestendige landbouw.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Fryslân blijft de landbouwprovincie van Nederland.	Er is in Fryslân ruimte om goed te kunnen boeren, zowel qua handelingsvrijheid voor de individuele agrarisch ondernemer als bedrijfseconomisch en ruimtelijk. De agrofoodsector houdt voldoende kritische massa om voorop te blijven lopen in sleutelsectoren als melkveehouderij en akkerbouw/pootgoedteelt.	Duidelijkheid m.b.t. de wettelijke kaders waarbinnen geboerd kan worden en duidelijke grenzen aan de afkalving van ondernemersvrijheid en beschikbaarheid van landbouwgrond. Hier hoort ook het creëren van en zoeken naar vergunningsruimte bij. Een concurrentiekrachtige en innovatieve agrofoodsector.	
2. Landbouw en natuur versterken elkaar.	1. De landbouw ondersteunt de biodiversiteit in Fryslân en daarbuiten zoveel mogelijk, bijvoorbeeld waar het gaat om weidevogels en insecten, maar ook als het gaat om micro-organismen en het bodemleven. Waar mogelijk biedt (de) natuur(beheer) boeren ook voordelen, bijvoorbeeld door de mogelijkheid om natuurgronden te begrazen waar dat gewenst is.	Het is lonend voor boeren om de biodiversiteit in Fryslân te ondersteunen.	
	2. Landbouw en natuur zijn goed ingepast in Fryslân, d.w.z. dat zij ruimtelijk zo goed mogelijk aansluiten bij water-, bodem- en ecosystemen en elkaar zo min mogelijk in de weg zitten, ook voor wat betreft emissies en andere milieueffecten.	De nieuwe POVI bevat een visie ruimtelijke aansluiting van verschillende typen landbouw en natuur bij de water-, bodem- en ecosystemen van Fryslân. Hieraan wordt beleid gekoppeld.	

Toelichting

1. Er wordt gewerkt aan de Uitvoeringsagenda Landbouw die loopt tot 2030. Binnen deze Uitvoeringsagenda is ook aandacht voor betere productieomstandigheden en duidelijkheid in (belemmerende) regelgeving. We informeren hier over en kijken naar mogelijkheden voor meer ruimte in bestaande wet- en regelgeving. Hier zal in 2026 en 2027 aan gaan worden gewerkt.

2. Onderdeel 2. Hier wordt aan gewerkt in de nog vast te stellen POVI. De eerste contouren hiervan zijn inmiddels opgenomen in de concept POVI.

Stand van zaken gewenste resultaten

Wij ondersteunen ondernemers die zoeken naar nieuwe verdienmogelijkheden en zetten ons, ook in Den Haag en Brussel, in voor een goed verdienmodel voor de boeren.

Beleid

Tijd

Geld

In hoe wij met de landbouwsector omgaan, staat het ondernemerschap en vakmanschap van de landbouwsector centraal

Beleid

Tijd

Geld

Landbouwgrond blijft zoveel mogelijk behouden voor de sector.

Beleid

Tijd

Geld

Wij bevorderen lokale voedselproductie en -ketens.

Beleid

Tijd

Geld

Meewerken aan één economische agenda voor Fryslân voor wat betreft de agrofoodsector.

Beleid

Zal nog mee worden gestart, maar is vastgelegd in de Uitvoeringsagenda Landbouw.

Tijd

Geld

Het creëren van en zoeken naar vergunningsruimte, in het bijzonder voor de PAS-melders.

Beleid

Tijd

Kost meer tijd vanwege het on-hold staan van de stikstof/natuurvergunningen in Friesland. Na het vaststellen van de Friese aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel door Provinciale Staten kan hier verder mee aan de slag worden gegaan.

Geld

Het integreren van bovenstaande punten in een beleidsnotitie en bijbehorende, realistische uitvoeringsagenda (Landbouwagenda).

Beleid

Tijd

Geld

Optimale inzet van de niet-grondgebonden instrumenten van het GLB via de regeling Europese landbouwsubsidies provincie Fryslân 2023-2027.

Beleid

Tijd

Geld

Aantrekkelijke vergoedingen voor natuurbeheer en natuurdoelen (zoals ANLb, weidevogels) motiveren boeren om deel te nemen.

Beleid

Tijd

Geld

De nieuwe POVI bevat een visie op de ruimtelijke aansluiting van verschillende typen landbouw en natuur bij de water-, bodem- en ecosystemen van Fryslân. Daaraan wordt beleid gekoppeld.

Beleid

Staat in de concept POVI, maar POVI zal nog moeten worden vastgesteld.

Tijd

Geld

Landbouwbodems worden duurzaam beheerd.

Beleid

Tijd

Geld

Kringlopen van mest, mineralen en grondstoffen worden mogelijk gesloten, inclusief die uit menselijke plas en poep.

Beleid

Tijd

Geld

T.a.v. de wettelijke doelen voor klimaat, natuur en water van het FPLG: inhoudelijk meedenken en -werken aan de uitvoering van de relevante maatregelpakketten, zodat een goede afstemming met het landbouwbeleid gewaarborgd blijft.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoering geven aan de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

Beleid

De Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw liep tot en met 2024. In 2025 zijn de geleerde zaken meegenomen in de Beleidsbrief- en Uitvoeringsagenda Landbouw en waar nodig nemen dit mee in de andere activiteiten.

Tijd

Geld

Het integreren van bovenstaande punten in een beleidsnotitie en bijbehorende, realistische uitvoeringsagenda (Landbouwagonderwerpen).

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Fryslân blijft de landbouwprovincie van Nederland	1. Het aantal ondernemers en veelbelovende nieuwe verdienmogelijkheden dat ondersteund wordt en het aantal lobbyacties richting Den Haag en Brussel.	De mate van ondersteuning van initiatieven in de praktijk is afhankelijk van nog te herijken landbouwbeleid en Landbouwagonderwerpen en daarmee het beschikbare budget voor dit thema (2025). In 2025 minimaal één concrete lobbyactie richting Den Haag en één richting Brussel.	1
	2. Aantal pilots op het gebied van doelsturing (in plaats van sturen met maatregelen) en belonen van goede scores van boerenbedrijven op basis van KPI's.	Binnen de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw worden twee pilots met doelsturing uitgevoerd. Vanuit SPUK-gelden van LNV wordt verder	5

		gewerkt aan het ontwikkelen van instrumentarium. Verdere uitrol is nog afhankelijk van toekenning NPLG maatregelpakket.	
	3. Bij iedere functieverandering van landbouwgrond wordt afgewogen of de nieuwe bestemming daadwerkelijk prioriteit verdient.	Een afwegingskader geformuleerd beleid t.a.v. geldige redenen voor functieverandering van landbouwgrond en een visie daarop en op het principe "Water en Bodem Sturend" in Fryslân in het nieuwe landbouwbeleid (najaar '24).	0
	4. Het aantal nieuwe lokale voedselketens en ondernemers dat ondersteund wordt.	Afhankelijk van nog te herijken landbouwbeleid en Landbouwagonderwerpen en daarmee het beschikbare budget voor dit thema (2025).	-
	5. Aantal initiatieven dat ontplooid is om legalisatie van PAS-melders dichterbij te brengen, hoewel dit de verantwoordelijkheid van het Rijk is.	Minimaal één lopende pilot voor legalisatie en een effectieve lobbyactie richting Den Haag.	1
2. Landbouw en natuur versterken elkaar	1. Het aantal openstellingen in het kader van het niet-grondgebonden deel van het GLB en de mate waarin deze openstellingen ondersteunend zijn naan het landbouwbeleid van provincie Fryslân.	In 2024 vier openstellingen in het kader van het niet-grondgebonden deel van het GLB; t/m 2027 in totaal zeven. Deze zijn zoveel mogelijk ook ondersteunend aan het landbouwbeleid van provincie Fryslân.	2024 = 4 2025 = 6

	2. Deelname aan ANLb en/of de daarvoor verstrekte som aan subsidies.	Deelname aan ANLb en/of de daarvoor verstrekte subsidies stijgen minimaal mee naar rato van de extra beschikbaar komende gelden.	-
	3. Het aantal initiatieven en/of deelnemende boeren dat bijdraagt aan een betere benutting van dierlijke mest en het beter sluiten van kringlopen.	Minimaal twee	Minimaal 3

Toelichting

1.3 Binnen de nog vast te stellen POVI wordt gewerkt aan een LHS met bijhorend afwegingskader.

1.5 Er is een 'pilot' gedaan om te kijken hoe en of PAS-melders middels intern salderen konden worden gelegaliseerd. Deze exercitie is tot uitvoering gebracht, maar door de recente uitspraken rondom vergunningplicht intern salderen heeft deze pilot niet tot een definitieve oplossing (voor een deel van de PAS-melders) geleid.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	6.841	8.248	8.165	83
Totaal baten	419	1.282	592	690
Saldo van lasten en baten	6.422	6.966	7.573	-607

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Fryslân blijft landbouwprovincie van Nederland	946	447	251	196
	Goede balans tussen landbouw en natuur	319	153	6	147
Tijdelijke budgetten		1.265	600	257	343
	Fryslân blijft landbouwprovincie van Nederland	0	39	38	1
	Goede balans tussen landbouw en natuur	5.386	6.492	7.506	-1.014
Reserves		5.386	6.531	7.544	-1.014
	Goede balans tussen landbouw en natuur	190	1.118	364	754
Overlopende passiva		190	1.118	364	754
Totaal lasten		6.841	8.248	8.165	83
Baten					
	Fryslân blijft landbouwprovincie van Nederland	22	153	163	-10
	Goede balans tussen landbouw en natuur	70			
Tijdelijke budgetten		92	153	163	-10
	Goede balans tussen landbouw en natuur	137	11	65	-53
Reserves		137	11	65	-53
	Goede balans tussen landbouw en natuur	190	1.118	364	754
Overlopende passiva		190	1.118	364	754
Totaal baten		419	1.282	592	690
Saldo van lasten en baten		6.422	6.966	7.573	-607
Mutatie reserves		-5.209	-5.029	-5.989	960
Mutatie tijdelijke budgetten		-117	628	843	-215
Resultaat van lasten en baten		1.096	2.565	2.427	138

Toelichting

Per saldo is er een onderschrijving van € 138.000,-. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

De onderbesteding van € 343.000,- wordt met name veroorzaakt door:

Op het budget Fryske Gruntafel is er een onderbesteding (€ 120.000,-) naar aanleiding van het besluit om voornamelijk de tafel te pauzeren. Deze middelen vallen vrij. Op het budget voor de Regiodeal Natuurinclusief Landbouw is een onderbesteding van € 52.100,-. Dit wordt veroorzaakt door de afronding van de Regiodeal waarbij er middelen over blijven. Op het budget Uitvoeringsagenda Landbouw is er een overbesteding van € 113.100,-. Dit komt vanwege de subsidie Friese rassen en gewassen die eerder is beschikt, de benodigde middelen staan begroot in 2026 en worden via de reserve naar 2025 overgeheveld. Op de projecten die wij zelf uitvoeren in het kader van de Regiodeal Noardwest Fryslân is een onderbesteding van € 263.300,-. Dit wordt veroorzaakt doordat het project pas kan starten als het Waddenfonds hun bijdrage beschikbaar heeft gesteld, dit is niet meer gelukt in 2025 en zal in 2026 plaatsvinden.

Reserves

De overbesteding (€ 1 mln.) wordt met name veroorzaakt door een bijdrage vanuit de Reserve van het Breed Cofinancieringsbudget aan de overlopende passiva POP 3 Kavelruil provincie. Dit komt doordat een deel van de door ons gemaakte kosten voor kavelruil niet subsidiabel zijn gebleken.

Overlopende passiva

De onderbesteding (€ 754.000,-) wordt veroorzaakt door twee maatregelen binnen de SPUK L35 Rpm1 voor de onderdelen Monitoring en evaluatie (€ 581.200,-) en Gebiedsgericht versnellen (€ 278.000,-). Voor dit eerste onderdeel is in 2025 een start gemaakt met de planontwikkeling van dit maatregelpakket. Waar eerder gedacht werd dat dit al in 2025 zou kunnen starten is gebleken dat er meer voorbereidingstijd nodig is. Er zijn twee grote projecten gepland in 2026, waarmee in een groot deel van dit budget tot realisatie zal komen. Voor het tweede onderdeel is er voor Wijnjewoude Energie Neutraal (WEN) in 2025 een subsidie beschikbaar maar zijn er opschortende voorwaarden gesteld. Dat leidt tot vertraging waardoor realisatie naar verwachting in 2026 plaats gaat vinden.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 3.1 Natuur	103.222	124.333	112.985	11.348
Beleidsveld 3.2 Landbouw	6.841	8.248	8.165	83
Totaal lasten	110.064	132.581	121.150	11.431
Baten				
Beleidsveld 3.1 Natuur	30.391	34.371	34.104	267
Beleidsveld 3.2 Landbouw	419	1.282	592	690
Totaal baten	30.810	35.653	34.696	957
Saldo van lasten en baten	79.254	96.928	86.454	10.474
Mutatie reserves	-15.821	-30.726	-21.718	-9.009
Mutatie tijdelijke budgetten	109	-241	346	-588
Resultaat van lasten en baten	63.542	65.960	65.083	878

Toelichting

De toelichting op de grootste afwijkingen staat bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investerings

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2025
Onderhanden werken	43.536	7.017	14.091	36.462
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	0	0	0
Totaal	43.536	7.017	14.091	36.462

Toelichting

Onder de post onderhanden werk is de voorraad Investeringskrediet Grond (IKG) natuur opgenomen. De aan- en verkopen zijn gronden binnen de internationale - en provinciale opgave en ruil- en restgronden. De grote afname van de boekwaarde is een gevolg van het besluit om de al in bezit zijnde natuurgronden tegen natuurwaarde op te nemen.

Zie verder bijlage 6. Onderhanden en opgeleverde investeringen.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	5.297	0	2.982	2.315
R. De Nieuwe Afsluitdijk	14.194	9.850	2.954	21.089
R. Natuurpact 2014	33.821	0	11.107	22.714
R. Reserve verstrekte subsidies	1.138	0	1.138	0
Totaal	54.449	9.850	18.180	46.118

Toelichting

Reserve Aankoop natuurterreinen (fase 1) prov. opgave

Deze reserve is gevormd om benodigde middelen voor aankopen natuurterreinen fase 1 ter beschikking te kunnen stellen. Het betreft de provinciale opgave en gaat dus niet om de wettelijke opgave.

Reserve DNA De nieuwe afsluitdijk

In het kader van het samenwerkingsverband van de provincies Fryslân, Noord-Holland en de gemeenten Hollands Kroon, Harlingen en Súdwest-Fryslân is deze reserve voor het programma DNA gevormd. De provincie Fryslân is penvoerder van het programma.

Reserve Natuurpact 2014

Deze reserve is gevormd voor rijksmiddelen en bestedingen voor de uitvoering van het programma Natuurpact.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000 en betreft de volgende projecten: Wij en Wadvogels, Zuivelhoeve Schiermonnikoog. Dit jaar is subsidie Zuivelhoeve Schiermonnikoog vastgesteld voor een lager bedrag en de reserve is afgeboekt. De resterende middelen zijn weer toegevoegd aan de Natuurpact middelen.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
A121 V. Risicovoorziening grondaankopen	1.499	188	112	1.575
Totaal	1.499	188	112	1.575

Toelichting

Voorziening Risicovoorziening grondaankopen

Deze voorziening dekt het risico van verlies-dragende grondtransacties natuur. Als de marktwaarde van de grond lager is dan de boekwaarde wordt de voorziening gevormd ten laste van de Natuurpactmiddelen.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats		804	804	0
OP Life19/IP/NL000011 All 4 Biodiversity		449	449	0
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	1.526	27	0	1.553
OP POP3 SNN 01255 Beekdal Linde+Drogehamstermiede		1.455	1.454	1
OP Programma NIL Friese Kleiweide	225	0	26	199
OP SPUK E87 Beekherstel Linde fase 2	562	0	562	0
OP SPUK J117 en J117B versnel natuurincl isoleren	4.152	0	1.122	3.029
OP SPUK J75B Regiodeal ZuidOost Friesland	278	127	395	11
OP SPUK L16 PN Programma Natuur	18.486	0	7.556	10.930
OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG	341	0	341	0
OP SPUK L25 Versnellingsvoorstellen	22.759	0	4.007	18.753
OP SPUK L25B Gelijkw pos boeren in gebiedsproces	2.401	0	151	2.250
OP SPUK L32 Piekbelasting	323	361	106	577
OP SPUK L33 PN Programma Natuur 2e fase	28.747	5.270	788	33.228
OP SPUK L34 Indirecte uitvoeringskst NPLG 2024	557			557
OP SPUK L35 RpmI gebiedsproces en maatregelen	107.492	37.474	2.212	142.754
OP SPUK L36 Maatr gebiedsger beeindiging veeh loc		12.607	0	12.607
OP SPUK L37 PAS-melders	7.800	7.680	34	15.446
OP SPUK L40 Natuur-ecolog impuls pakket VMR 2024-25	528	0	528	0
OP SPUK L8 prov aank veehouderijen nabij natuurgeb	5.000	0	-1.882	6.882
OP Weidevogelcompensatie	2.187	0	251	1.936
Totaal	203.365	66.253	18.906	250.712

Toelichting

OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE Grassbirds. Project is opgestart in 2021 en loopt tien jaar.

OP Life19/IP/NL000011 All4Biodiversity

De OP is ingericht voor de kasstromen van het project LIFE All4biodiversity. Project is opgestart in 2021 en loopt zes jaar.

OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van projecten, Vermillion en gemeenten voor compensatie m.b.t. aangaan langdurige beheercontracten, deze middelen worden ingezet voor weidevogelcompensatie.

OP POP3 SNN 01255 Beekdal Linde+Drogehamstermieden

De OP is ingericht voor de toegekende POP 3 subsidie aan het project inrichten NNN en gerelateerde KRW doelen in de gebieden Beekdal Linde en Drogehamstermieden. De subsidie is eind 2025 vastgesteld.

OP Programma NIL Friese Kleiweide

De OP is ingericht vanuit de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw voor compensatie in relatie tot experiment storrijke stalmest.

OP SPUK E87 Beekherstel Linde fase 2

De OP is ingericht voor de regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater.

OP SPUK J117 en J117B versnel natuur inclusief isoleren

De OP is ingericht voor de bijdragen aan gemeenten ten behoeve van activiteiten die gericht zijn op het voorbereiden, opstellen, implementeren, uitvoeren of monitoren van soortenmanagementplannen (SHP) op een manier bijdraagt aan een doelmatige versnelling van de isolatie van gebouwen. Daarnaast kunnen de middelen ingezet worden voor advisering, beoordelen van aanvragen van vergunningen en ontheffingen op dit gebied en voor het realiseren en financieren van alternatieve verblijfplaatsen ter bescherming van beschermde diersoorten.

OP SPUK L05B Regiodeal ZuidOost Friesland

De OP is ingericht om het door het rijk gefinancierde deel, € 15 mln., van de door de provincie uitgevoerde onderdelen van de Regio Deal Zuidoost Friesland te verantwoorden.

OP SPUK L16 PN Programma Natuur

De OP is ingericht voor het uitvoeren van de maatregelen vallend onder de regeling programma Natuur.

OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering in verband met de regievoering ontwikkeling en ondersteuning van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

OP SPUK L25 Versnellingsvoorstellen

De OP is ingericht als voorloper van het provinciale gebiedsprogramma en is bedoeld om bij te dragen aan de doelen op het gebied van versterking van de natuur, waterkwaliteit en klimaatopgave.

OP SPUK L25B Gelijkwaardige positie boeren in gebiedsproces

De OP is ingericht als voorloper van het provinciale gebiedsprogramma en is bedoeld om bij te dragen aan de doelen op het gebied van versterking van de natuur, waterkwaliteit en klimaatopgave. De aanvraag en verantwoording van deze SPUK ligt bij de provincie Groningen.

OP SPUK L32 Piekbelasting

De OP is ingericht voor de uitvoering aanpak piekbelasting om regionale uitvoeringsteams te vormen, bezetten en/of te ondersteunen.

OP SPUK L33 PN Programma Natuur 2e fase

De OP is ingericht voor het uitvoeren van de maatregelen vallend onder de regeling programma Natuur.

OP SPUK L34 Voorbereiding NPLG

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering in verband met de regievoering ontwikkeling en ondersteuning van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De middelen waren beschikbaar tot en met 2024. De financiële afronding moet nog.

OP SPUK L35 RpmI gebiedsproces en maatregelen

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering in verband met de uitvoering van het provinciale maatregelenpakket landelijk gebied.

OP SPUK L36 Maatr gebiedsger beëindiging veeh loc

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering waarmee veehouders hun activiteiten op hun veehouderijlocatie helemaal of voor een deel kunnen beëindigen. Het doel hiervan is de stikstofneerslag (stikstofdepositie) en stikstofuitstoot (stikstofemissie) blijvend te verlagen.

OP SPUK L37 PAS-melders

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering in verband met de uitvoering van maatregelen die met voldoende zekerheid een oplossing bieden voor gemelde PAS-projecten .

OP SPUK L40 Natuur ecologisch impulspakket VMR 2024-25

De OP is ingericht voor de eenmalige specifieke uitkering voor de provincie Fryslân voor de aanvullende maatregelen die aangelegd worden ter bevordering van een meer natuurlijke Zoet-Zout verbinding zijnde de Vismigratierivier Afsluitdijk (VMR).

OP SPUK L8 provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden

De OP is ingericht voor de regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden. De SPUK is in 2025 afgewikkeld, financiële afronding in 2026.

OP Weidevogelcompensatie

De OP is opgericht om meerjarige contracten te kunnen financieren.

Programma 4: Ruimte en Klimaat

Portefeuillehouders

Gedeputeerden R.F. Douwstra, S. Knol, A.W. Kooistra en M.A.C. de Vries

Wat hebben we gezien?

Ruimte:

Het Rijk vult de regierol op de ruimtelijke ordening verder in met de Nota Ruimte. We boden het Rijk een verstedelijkingspropositie aan, waarna het Fries Stedelijk Netwerk onderdeel werd van het Stedelijk Netwerk van Nederland. We maakten afspraken over betrokkenheid van het Rijk bij verstedelijking in Fryslân. In oktober 2025 is het ontwerp van de Nota Ruimte ter inzage gelegd. Wij hebben onze zienswijze op dit ontwerp gegeven en spraken met het Rijk af om nader in gesprek te gaan over ruimtelijke ontwikkeling van Fryslân.

Daarnaast heeft Defensie meer ruimte nodig. Hiervoor heeft het Rijk is het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie gemaakt. Defensie heeft ook in Fryslân op verschillende plekken een behoefte aan meer ruimte. Ook hier hebben wij onze zienswijze op gegeven.

We werkten aan het actualiseren van onze Provinciale Omgevingsvisie (POVI). We boden de contourenschets voor de POVI in september 2025 ter vaststelling aan. Op basis daarvan werkten we verder aan een ontwerp-Omgevingsvisie. Op gezette tijden in het proces betrokken we daarbij gemeenten, Wetterskip, andere samenwerkingspartners én onze inwoners. In het voorjaar van 2026 zal een ontwerp-POVI ter inzage worden gelegd en de vaststelling van de POVI staat gepland voor medio 2026.

Omgevingswet:

Het aanpassen en actualiseren van de Omgevingsverordening Fryslân is een doorlopend proces. Praktijkervaringen, beleidsontwikkelingen en politiek-bestuurlijke keuzes maken regelmatige aanpassing noodzakelijk. In juni 2025 hebben Provinciale Staten de tweede wijzigingsverordening vastgesteld. De wijzigingen hadden onder meer betrekking op ruimtelijk omgevingsbeleid en het vellen van houtopstanden. Het ontwerp van de derde wijzigingsverordening heeft in het najaar ter inzage gelegen. Er worden wijzigingen voorgesteld t.a.v. de regels voor stiltegebieden, ganzenschadebestrijding, omgevingskwaliteit en kleinschalige recreatie. De derde wijzigingsverordening wordt in maart 2026 ter vaststelling aangeboden.

We raakten steeds meer vertrouwd met werken onder de Omgevingswet en werkten verder aan de implementatie ervan. Zo vergrootten we onze kennis over het werken met de beleidscyclus en de bijbehorende instrumenten en zijn we op basis van praktijkervaring gestart met het beter afstemmen van onze interne processen op de Omgevingswet en de samenwerkingsafspraken. Samen met andere overheden en/of ketenpartners werkten we mee aan de verbetering en doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), zoals het gebruiksvriendelijker maken van vergunningchecks, evalueerden we de Friese samenwerkingsafspraken rond vergunningverlening en werkten we mee aan verdere implementatie en transitie van nieuwe taken vanuit de Omgevingswet zoals het maken van toepasbare regels.

We waren verder bij diverse omgevingstafels aanwezig de gemeenten organiseerden. En we waren, via voorkantsamenwerking, betrokken bij een veelheid aan ruimtelijke plannen van gemeenten, ook bij de eerste Omgevingsplannen. We werken daarbij samen met gemeenten aan het ontwikkelen van manieren om het provinciaal beleid door te laten werken, dat proces loopt al enige tijd en zal ook de komende tijd doorgaan.

Wonen:

In 2025 zijn wij samen met de gemeente Leeuwarden het jaar gestart met het 'Wooncongres (t)Huis in Fryslân' en daarmee is ook een start gegeven aan de Fryske Wentafel met daarin het Wenjen Oerlis.

Juli 2025 is de tijdens de Fryske Wentafel de herijking van de Woondeals ondertekend samen met rijk en gemeenten. Daarbij is de Friese Woondeal verhoogt van 17.700 woningen naar 22.406 woningen.

Naast het beschikbaar stellen van de Flexpoolmiddelen voor de gemeente is in 2025 ook gestart met 'Bouwe Foar Fryslân'. 'Bouwe Foar Fryslân' is een ondersteunend bureau, om woningbouw van de grond te krijgen, in de dorpen met maximaal 5.000 inwoners.

In 2025 zijn wij gestart met de eerste stappen om te komen tot een Fries Woonplan (het provinciaal volkshuisvestingsprogramma zoals benoemd in de Wet versterking regie volkshuisvesting) door opdracht verstrekking voor het Woningbehoefteonderzoek Fryslân en het opstellen van de Startnotitie.

Water en bodem:

Een gezonde bodem, schoon en voldoende zoet water en een veilig watersysteem zijn van groot belang voor de huidige- en toekomstige brede welvaart van Fryslân. Klimatologische- en sociaaleconomische ontwikkelingen zetten het Friese water- en bodemsysteem onder druk. 2025 was een droog jaar met lokaal flinke uitschieters qua regenval. Op de ene plek was het kurkdroog terwijl op de andere plek een wolkbreuk was. Het onderstreepte eens te meer het belang van adequaat waterbeheer en lange termijn denken.

In 2025 werkten we verder aan een klimaatrobuuste provincie, waarin we nadrukkelijker rekening houden met de natuurlijke kenmerken van ons water- en bodemsysteem in onze ruimtelijke keuzes. Dit deden we onder andere door het uitvoeren van onze (inter)nationale wettelijke taken. We werkten aan de Kaderrichtlijn Water, de uitvoering van ons Regionaal Waterprogramma 2022 - 2027 en het ontwikkelen van de Friese Bodemagenda.

Milieu:

Met de inzet van VTH-instrumenten (vergunningverlening, toezicht en handhaving) wordt bijgedragen aan een veilige, duurzame en gezonde leefomgeving. Afgelopen jaar heeft GS vernieuwd uitvoeringsbeleid vastgesteld, in zogenaamde Uitvoerings- en handavingsstrategieën, waarin de wijze waarop deze instrumenten ingezet worden is vastgelegd.

Landelijk wordt al enige tijd ingezet op het versterken van het VTH-stelsel. Provincies, gemeenten en omgevingsdiensten werken er aan om het VTH-stelsel te verbeteren en versterken. Actuele ontwikkelingen zoals oplopende kosten, krappe arbeidsmarkt, urgente milieuthema's en opgaven maken dit complex en dat vraagt de nodige afstemming en samenwerking.

In 2025 is in de uitvoering van de VTH-taken onder meer ingezet op de aanpak van 'Zeer Zorgwekkende Stoffen', onder meer via actualisatie van vergunningvoorschriften, en toezicht energiebesparingsplicht bij bedrijven die onder bevoegd gezag van de provincie vallen. De omgevingsdiensten FUMO en ODG spelen hierin een belangrijke rol omdat de provincie een groot deel van de VTH-taken daar heeft ondergebracht.

Een uitgebreidere toelichting op de uitvoering wordt gedaan in het jaarlijkse VTH-verslag. Daarnaast is in paragraaf 8 een nadere toelichting opgenomen over de VTH-taken.

Energie:

Netcongestie blijft een voortdurend punt van zorg. Zowel de warmtetransitie als de aanpassing van het elektriciteitsnetwerk lopen, ondanks onze inspanningen, vertraging op. Dit vraagt om de komende jaren om aandacht.

Voor de 380 kV-verbinding Viervelaten–Ens hebben we, samen met andere overheden een regioadvies opgesteld.

We hebben de eerste stappen gezet op weg naar een energiedeal met het rijk. We zien dat er de komende jaren veel Rijksprojecten (zoals gaswinning, aanlanding wind op zee, 380KV, Waterstofbackbone) op ons af komen waar we als Fryslân niet rechtstreeks de vruchten van lijken te plukken. Wij willen een eerlijke verdeling van lasten en lusten. Daarom willen we een brede Energiedeal sluiten met het Rijk, waarin we afspraken maken over aftakken, aftappen en aftikken!

Het provinciale energiefonds Fûns Skjinne Fryske Energzjy is verlengd tot en met 2034. Hiermee behouden we ons instrument om initiatieven te kunnen financieren en de energietransitie te versnellen.

De Friese Energietafel (FET) vervulde een centrale rol als samenwerkingsplatform voor gemeenten, Wetterskip Fryslân, de provincie en de Friese Energie Alliantie (FEA). Het afgelopen jaar bleek dat deze samenwerking nog niet uitgekristalliseerd is. De FET startte in het najaar van 2025 daarom met een herijking van de samenwerking. Die zal in het voorjaar van 2026 worden afgerond.

Vastgestelde beleidsnotities

Voor Ruimte en wonen:

- [Omgevingsvisie De romte diele](#) (2020)
- [Omgevingsverordening Fryslân](#) (2023)
- [Thematische structuurvisie Grutsk op 'e Romte](#) (2014)
- [Beleidsbrief Leefbaarheid](#) (2018)
- [Uitvoeringsagenda Wonen 2021-2023](#) (2021)
- [Startnotitie Programma Landschap](#) (2021)

Voor Water en Bodem:

- [Regionaal Water Programma 2022 - 2027](#)
- KRW Nota Fryslân (2021)
- Startnotitie Bodembeleid (2022)
- [Veenweide visie](#) (2015)
- Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse Veenweide (2020)
- [Veenweideprogramma 2021 -2030, Foarút mei de Fryske Feangreiden](#) (2021)

Voor VTH -Milieu

- [Uitvoerings- en Handhavingsstrategie Provincie Fryslân 2025-2028](#)
- [Beleidsregel tijdelijk en uitzonderlijk gebruik Wet luchtvaart provincie Fryslân](#) (2012)
- [Beleidsregel geur door milieubelastende activiteiten \(niet- veehouderijen\) Fryslân 2025](#)
- [Beleidsregel Wet Bibob provincie Fryslân 2024](#)
- [Beleidsregel handhavingsstrategie omgevingsrecht provincie Fryslân](#) (2024)
- [Beleidsregel Landelijke Handhavingsstrategie Seveso-inrichtingen provincie Fryslân](#) (2024)
- [Beleidsregel Bestuurlijke boete Seveso-inrichtingen Omgevingswet Provincie Fryslân 2024](#)
- [Verordening kwaliteit uitvoering en handhaving omgevingsrecht provincie Fryslân 2024](#)
- [Uitvoerings- en handhavingsstrategie Fryslân 2025-2028](#)

Voor Energie :

- [Energieprogramma 2022 -2025](#)
- [Missy Wetterwaarmte](#) (2023)

- [Waterstofagenda \(2023\)](#)

Voor Klimaat:

- [Notitie Uitvoering Klimaatakkoord](#)

Verbonden partijen

Vanuit Water en Bodem geen verbonden partijen.

vanuit VTH-Milieu:

- Fryske Útfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou
- Stichting Nazorg Ouwsterhaule
- Fonds Nazorg Stortplaatsen

vanuit Energietransitie:

- Fûns Skjinne Fryske Enerzjy BV (FSFE)
- Fryslân Hurde Wyn BV (FHW)

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 4

Ambitie RO:

Wij werken samen met gemeenten en Wetterskip aan de ruimtelijke inrichting van Fryslân en aan de omslag als gevolg van de Omgevingswet.

De hoofdambitie van de provincie Fryslân voor de Friese leefomgeving is een brede welvaart in een vitaal, veerkrachtig, karakteristiek en gezond Fryslân. De leefomgeving is de gedeelde ruimte waarin de mensen in de provincie samenleven. Fryslân is van alle mensen die er wonen, werken of te gast zijn.

Onderdeel van deze ambitie is een toekomstbestendige woningvoorraad en aantrekkelijke leefomgeving voor alle (toekomstige) inwoners van Fryslân.

Van belang bij de ruimtelijke ontwikkelingen is ook dat de Friese landschapstypen en hun ontstaansgeschiedenis herkenbaar blijven. Het Friese landschap kan een bijdrage leveren aan o.a. leefbaarheid, biodiversiteit, recreatie, landbouw en andere opgaven.

Ambitie water en bodem:

We ambiëren dat Fryslân in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht en een goede bodem- en waterkwaliteit heeft. Met 'waterrobuust' bedoelen wij dat de waterhuishoudkundige inrichting van gebieden ook zonder acuut menselijk ingrijpen bestand is tegen extreem natte omstandigheden of juist extreme droogte. Fryslân blijft beschermd tegen overstromingen, zowel vanuit het hoofd-, als in het regionaal watersysteem. Door zowel technische als ruimtelijke maatregelen zijn en blijven we in staat om de weersextremen op te vangen. Afwenteling op andere watersystemen of toekomstige generaties vinden we hierbij onwenselijk.

Karakteristiek en gezond watersysteem. We willen een goede bodem- en waterkwaliteit. Grond- en oppervlaktewater dient van een goede kwaliteit te zijn om gebruikt te kunnen worden voor alle functies zoals drinkwater, natuur, landbouw, industrie en overige (economische) toepassingen en zwemmen; het drinken van water uit de kraan dient veilig te zijn, nu en in de toekomst. Vervuiling - een slechte toestand en verslechtering van de toestand - wordt voorkomen en/of verholpen. Afwenteling op andere watersystemen of toekomstige generaties is onwenselijk. Het samenhangende waterstelsel Waddenzee en eilanden, kustzone, IJsselmeer, binnenmeren en waterplassen, kanalen en beken is karakteristiek voor onze provincie. Dit willen we in de toekomst behouden. Bij alle maatregelen voor een toekomstbestendig watersysteem worden ook kansen voor versterking van (recreatieve) beleving, identiteit en gezondheid benut.

Het Friese oppervlakte- en grondwater hebben een nauwe onderlinge relatie. Vanuit het Drents plateau stroomt grondwater in westelijke richting, dat via kwel in het Veenweidegebied bovenkomt en als oppervlaktewater naar de Waddenzee wordt afgevoerd. We willen dit water graag hoogwaardig gebruiken (met name voor drinkwater) en daarmee in de toekomst waardevol zuiver grondwater minder afvoeren naar de Waddenzee. De doorlevering van oppervlaktewater naar de buurprovincies Groningen en Drenthe via de sluis in Gaarkeuken blijft uiteraard behouden. Belangrijk instrumenten om het waterbeleid uitvoering te geven zijn het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de NOVEX. Het uitvoeringsprogramma NPLG is één van de Rijksprogramma's die doorwerken in onze provincie en ook voor het beleidsveld Water relevant zijn. De uitgangspunten en leidende principes uit de Kamerbrief 'Water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' (november 2022) zijn voor onze provincie vertaald in de visie 'Fryslân Klimaatbestendig 2050+'. Deze vormen voor het provinciale NOVEX-vraagstuk de 'tafel waarop wordt gepuzzeld'. Op het moment van schrijven van deze begroting zit de vaststelling van de visie in het besluitvormingstraject.

Ambitie Milieu:

De ambitie voor Milieu is het uitvoeren van de wettelijke taken vergunningverlening, toezicht en handhaving en het leveren van een bijdrage aan een duurzame leefomgeving.

Ambitie Energietransitie:

Een Fryslân dat in 2050 onafhankelijk is van fossiele brandstoffen.

We werken aan de energietransitie via de 5 programmalijnen uit het Energieprogramma 2022-2025.

Stand van zaken gewenste resultaten

4.1 Ruimtelijke ordening en wonen

Beleid

Tijd

Geld

4.2 Water en Bodem

Beleid

Tijd

Geld

4.3 Milieu

Beleid

Tijd

Geld

4.4 Energietransitie

Beleid

Tijd

Geld

Beleidsveld 4.1. Ruimtelijke ordening en wonen

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 4.1

1. Via voorkantsamenwerking met onze partners, borgen wij de uitvoering van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Wij zetten indien nodig of wenselijk ons wettelijk ruimtelijk instrumentarium in. Daarnaast werken wij samen met gemeenten en Wetterskip en maatschappelijke partners aan de omslag als gevolg van de Omgevingswet.
2. Wij houden het omgevingsbeleid actueel. We doen dit door de vernieuwing van de POVI met de bijbehorende keuzes voor de ruimtelijke inpassing van diverse urgente opgaven (zoals klimaatadaptatie, energietransitie, landbouwtransitie, herstel biodiversiteit, woningbouw en circulaire bedrijven). De POVI wordt uitgewerkt in programma's. Daarnaast actualiseren we de Omgevingsverordening jaarlijks.
3. Wij werken aan een toekomstbestendige woningvoorraad met voldoende betaalbare woningen, aansluitend op de (toekomstige) (zorg)vraag van inwoners en van mensen die zich in Fryslân willen vestigen, waarbij de doorstroom wordt bevorderd en de beschikbare ruimte optimaal en zorgvuldig wordt benut.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Voorkantsamenwerking	Deelname participatietrajecten en omgevingstafels	Actieve betrokkenheid 25	
2. Actueel omgevingsbeleid	Actualiseren POVI	1	
	Actualiseren Omgevingsverordening	1	
3. Toekomstbestendige woningvoorraad	Gerealiseerde nieuwe woningen 2022 - 2030 (gebaseerd op woondeals 2023)	17.700 woningen	

Toelichting

3. Toekomstbestendige woningvoorraad: In 2025 is de Woondeal 2022–2030 opnieuw bekeken. In 2025 heeft een herijking plaatsgevonden en is het aantal nieuwe woningen daarbij verhoogd: van 17.700 naar 22.406 woningen. Als we kijken naar de periode 2022–2025, ligt de bouw van nieuwe woningen nog steeds op schema. In deze jaren is 103% van de planning gehaald. Maar als we alleen kijken naar het jaar 2025, is er minder gebouwd dan volgens de Woondeal verwacht had mogen worden. Gemeenten hebben nog wel veel harde plannen klaarliggen, maar deze woningen zijn nog niet gebouwd. Een belangrijke oorzaak van de lagere productie in 2025 is het wetsvoorstel Huurbevrozing sociale huur 2025 en 2026. Door dit voorstel stopten woningcorporaties tijdelijk met investeren. Daardoor zijn er in 2025 minder sociale huurwoningen opgeleverd. Het wetsvoorstel is in de zomer van 2025 ingetrokken, maar de gevolgen hiervan zullen ook in 2026 nog te merken zijn.

Stand van zaken gewenste resultaten

We werken via voorkantsamenwerking samen met partners en zetten waar nodig wettelijke instrumenten in zoals advies en instemming, zienswijzen of een reactieve interventie.

Beleid

Tijd

Geld

T.b.v. de actualisatie van de POVI wordt een ontwerp aan PS voorgelegd.

Beleid

Tijd

Geld

De jaarlijkse actualisatie van de Omgevingsverordening wordt ter vaststelling aan PS voorgelegd.

Beleid

Tijd

Geld

Ter voorbereiding op het programma landschap wordt Grutsk op 'e Romte geactualiseerd

Beleid

Tijd

Geld

Samen met de Friese gemeenten en andere belanghebbenden maken we een Fries Volkshuisvestingsprogramma waarbij we aansluiten op het proces van de Provinciale Omgevingsvisie.

Beleid

Ten behoeve van het Fries Woonplan zijn de eerste onderzoeken uitgevoerd zoals het Woningbehoefteonderzoek Fryslân. Daarnaast is er gestart met het opstellen van de Startnotitie Fries Woonplan.

Tijd

Het Fries Woonplan volgt het beleid van de POVI. De Contourenschets is in 2025 vastgesteld en dient als basis voor de POVI, welke in 2026 zal worden vastgesteld. Hierdoor heeft ook het Fries Woonplan enige vertraging.

Geld

In samenwerking met de gemeenten zorgen voor een pool van experts, Frysk Faasjeteam, die gemeenten helpen om realisatie van plannen te versnellen.

Beleid

Op verzoek van de gemeenten is er geen Frysk Faasjeteam ontwikkeld. De provincie heeft de gemeenten echter wel ondersteund door in samenspraak met de gemeenten te kiezen voor het verdelen van zogenaamde Flexpool middelen onder alle gemeenten in Fryslân. Hiermee kunnen de gemeenten zelf de eigen ambtelijke capaciteit tijdelijk uitbreiden. Ook is het projectbureau 'Bouwe Foar Fryslân' opgericht. Dorpen (<5.000 inwoners) maar ook gemeenten kunnen hier gebruik van maken om woningbouwprojecten van de grond te krijgen.

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Doelwaarde 2025
1. Voorkantsamenwerking	Samenwerking en betrokkenheid bij strategische complexe projecten	100%	100%

2. Actueel Omgevingsbeleid	Contourenschets voorgelegd aan PS	100%	100%
	geactualiseerde Omgevingsverordening	100%	100%
	geactualiseerd Grutsk op 'e Romte	100%	100%
3. Toekomstbestendige woningvoorraad	De afgesproken nieuwbouwopgave voor 2025 is gerealiseerd	2.780 nieuwe woningen	2.117
	Afspraken met het Rijk over een Herstructureringsfonds	1	1
	Aantal actuele regionale woondeals	6	6
	De contouren van het Frysk Wenplan zijn met PS besproken	100%	0%

Toelichting

Voorkant samenwerking:

Samenwerking en betrokkenheid bij strategische complexe projecten: We zijn als provincie bij een grote verscheidenheid aan (complexe) projecten als partner betrokken. Zo zaten we aan tafel bij recreatieve ontwikkelingen, woningbouw- en bedrijventerreinontwikkelingen, stoppersregelingen, pilot hub Hallum etc.

Actueel omgevingsbeleid:

Contourenschets POVI: In september 2025 heeft PS kennisgenomen van de contourenschets voor de POVI. Aan de hand van de contourenschets en de diverse daarbij aangenomen moties, werkten we aan het opstellen van een ontwerp-POVI. Daarbij heeft participatie met diverse partijen en met onze mede-overheden plaatsgevonden.

Omgevingsverordening geactualiseerd: De jaarlijkse wijziging op de Omgevingsverordening is in juni 2025 vastgesteld door PS. De wijziging zag deze keer op diverse correcties en aanvullingen, zoals o.a. een actualisering van de regels voor bescherming van weidevogelgebieden, de woningbouwprogrammering en houtopstanden en ook een verduidelijking van de regels voor hergebruik van agrarische bebouwing etc.

Grutsk op 'e Romte is het afgelopen jaar geactualiseerd aan de hand van een eerdere evaluatie. Het document is aangevuld (oa op de verschillende soorten reliëf en groene landschapselementen), de Top 10 van waardevolle elementen is herschikt en de gebiedsindeling aangepast zodat deze beter aansluit op indeling uit andere beleidsdocumenten.

Toekomstbestendige woningvoorraad:

Tussen 2022 en 2025 is voldaan aan de afspraak zoals die in de woondeal is opgenomen. Maar als we alleen naar 2025 kijken, zijn er minder woningen gebouwd dan volgens de woondeals was verwacht. Een belangrijke oorzaak is het wetsvoorstel 'Huurbevriezing sociale huur 2025 en 2026'. Door dit voorstel hebben woningcorporaties hun bouwplannen tijdelijk stopgezet. Daarom zijn er in 2025 minder sociale huurwoningen opgeleverd. Het wetsvoorstel is afgelopen zomer ingetrokken, maar de gevolgen hiervan merken we ook nog in 2026. Daarnaast zijn sommige (wederkerige)afspraken die bij de woondeals horen nog niet uitgevoerd. Het gaat bijvoorbeeld om het oplossen van netcongestie, de stikstofproblemen, de onrendabele top, en het versterken van de ambtelijke capaciteit. Omdat deze punten nog niet goed geregeld zijn, vertraagt dit ook de bouw van woningen.

Er lopen gesprekken met het rijk over een Herstructureringsfonds waarbij aandacht is voor de situatie in Noord Nederland. Dit jaar is er wel een provinciaal 'Herbestemmingsfonds' opengesteld waarmee het gebruik van bestaande gebouwen ten behoeve van woningbouw wordt gestimuleerd.

Het aantal woondeals is 6 stuks, waarvan er afgelopen zomer 5 woondeals zijn herijkt (Waddeneilanden niet). Het aantal te realiseren woningen voor 2030 is verhoogd van 17.700 naar 22.406 woningen.

De startnotitie en het Fries woonplan zijn niet in 2025 voorgelegd vanwege de directe relatie met de POVI. Deze worden in 2026 opgeleverd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	1.427	4.529	2.930	1.599
Totaal baten	157	2.348	1.165	1.183
Saldo van lasten en baten	1.270	2.181	1.764	416

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Actueel omgevingsbeleid	419	481	439	42
	Toekomstbestendige woningvoorraad	23	46	24	22
Structurele budgetten		442	527	463	64
	Actueel omgevingsbeleid	519	664	683	-20
	Toekomstbestendige woningvoorraad	300	563	191	372
Tijdelijke budgetten		819	1.226	874	352
	Toekomstbestendige woningvoorraad	0	428	427	1
Reserves		0	428	427	1
	Toekomstbestendige woningvoorraad	167	2.348	1.165	1.183
Overlopende passiva		167	2.348	1.165	1.183
Totaal lasten		1.427	4.529	2.930	1.599
Baten					
	Toekomstbestendige woningvoorraad	157	2.348	1.165	1.183
Overlopende passiva		157	2.348	1.165	1.183
Totaal baten		157	2.348	1.165	1.183
Saldo van lasten en baten		1.270	2.181	1.764	416
Mutatie reserves		0	0	1	-1
Mutatie tijdelijke budgetten		3.602	26	356	-329
Resultaat van lasten en baten		4.872	2.207	2.121	86

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 86.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 64.000,- wordt met name veroorzaakt op het vraaggestuurde budget Ruimtelijke ordening en wonen (€ 67.200,-), omdat er minder adviesvragen zijn gedaan en er minder proceskosten zijn gemaakt dan begroot.

Overlopende passiva

Het saldo van € 1.183.000,- op Wonen aan zowel de lasten- als de batenkant wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere kosten voor de SPUK Flexibele inzet woningbouw 3^e fase, doordat het ontwikkelen van een gezamenlijke aanpak en afstemming met de gemeenten meer tijd vroeg zal dit nu begin 2026 worden afgerond.

Beleidsveld 4.2. Water en Bodem

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 4.2

1. Waterveiligheid en klimaatadaptatie: De inwoners van Fryslân en de Friese economie zijn goed beschermd tegen overstromingen en wateroverlast.
2. Voldoende water: Het watersysteem is in balans waarbij droogte en verzilting zoveel mogelijk beperkt zijn en de voeten droog blijven.
3. Schoon water: Het bewaken en herstellen van kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater, zoals verwoord in het Regionaal Waterprogramma en de KRW-nota.
4. Bodem: Een duurzaam en efficiënt bodembeheer gericht op gezonde en veilige leefomgeving.

Doelindicatoren.

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Waterveiligheid en klimaatadaptatie	Het systeem van regionale keringen is in goede staat en er is invulling gegeven aan meerlaagse veiligheid.	100%	
2. Voldoende water	De KRW kwantitatieve toestand grondwater voldoet in 2027 aan de daarbij behorende normen.	100% in 2027	
3. Schoon water	De KRW kwaliteit voor grond- en oppervlaktewater is in 2027 op orde.	100% in 2027	
	De leveringszekerheid van het Friese drinkwater is op orde.	100%	
4. Bodem	Te definiëren in de op te stellen Bodemagenda (zie hieronder).	Indicator gedefinieerd	

Toelichting

1. Waterveiligheid en klimaatadaptatie: De integrale waterveiligheidsvisie voor de Waddeneilanden is door de eilandgemeenten uitgevoerd en vraagt om een nadere uitwerking waarbij de voorgenomen normaanpassing door het ministerie van I&W een grote rol gaat spelen. Voor de vaste wal is de meerlaagsveiligheid een doorlopend proces in o.a. het Deltaprogramma Waddengebied, IJsselmeer en Ruimtelijk Adaptatie.

3. Schoonwater, onderdeel leveringszekerheid: (Drink)water besparing wordt via het Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat georganiseerd en is uitgesteld tot eind 2026. De reservecapaciteit van Vitens is beperkt: op Schiermonnikoog is 100% van de vergunde ruimte gebruikt in 2025. Gemiddeld over Fryslân ligt de reservecapaciteit van Vitens op 7%. Daarmee is noodzaak tot aanvullende bronnen op korte termijn gewenst (zoals Luxwoude en Boarnburgum).

Stand van zaken gewenste resultaten

Met Wetterskip Fryslân vertalen we de resultaten van de veiligheidstoetsing in afspraken over duurzaam beheer en onderhoud van regionale keringen.

Beleid

De resultaten van de veiligheidstoetsing zijn in oktober 2025 formeel aan de provincie aangeleverd. Overall is het stelsel van regionale keringen in goede staat en is de herstelopgave uit de uitgevoerde toetsing (110 km) volgt beperkt. De afspraken over het duurzaam beheer en onderhoud van keringen worden in het kader van het opstellen van het waterbeheerplan/ regionaal water en bodem programma gemaakt.

Tijd

Geld

We informeren PS over de voortgang van het boezemplan dat Wetterskip Fryslân opstelt.

Beleid

Wetterskip Fryslân voert onderzoek uit ter onderbouwing van de maatregelen die nodig zijn om de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging te ondervangen. 2025 is benut voor de ontwikkeling en validatie van de benodigde instrumenten. Rekenresultaten en conclusies zijn nog niet beschikbaar.

Tijd

Geld

Met andere partijen voeren we een project (FRESHM) uit dat meer inzicht geeft in de risico's van verzilting in grondwaterlagen voor de landbouw, natuur en drinkwatervoorziening.

Beleid

Tijd

In 2025 is de dataverzameling volledig en op een voorspoedige manier uitgevoerd. Ten opzichte van de oorspronkelijke planning is wel vertraging ontstaan. 2026 en 2027 worden benut voor het verder verwerking van de verzamelde gegevens.

Geld

We borgen de aanvullende strategische grondwatervoorraden in de Omgevingsverordening (MER-procedure in 2025, uiteindelijke vaststelling in 2026)

Beleid

Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) gebieden zijn beleidsmatig vastgelegd in de Drinkwaterstrategie 2050 (Wetter Foar Letter). Bescherming van het grondwater moet nog juridisch geborgd in de Omgevingsverordening.

Tijd

Door vertraging in de plan-MER procedures verwachte oplevering januari 2027

Geld

Project ASV heeft in 2025 € 180.000,- gekost. Daarnaast is er een extra reservering gedaan voor een aanvullende opdracht. Deze reservering is voor het gehele project dat doorloopt tot voorjaar 2027.

We stellen een midterm review op van de KRW nota Fryslân en actualiseren de nota op basis hiervan.

Beleid

Tijd

Geld

We stimuleren en faciliteren de uitvoering van het prioritair maatregelenpakket KRW.

Beleid

Tijd

Geld

We voeren onze wettelijke taken voor zwemwaterlocaties uit.

Beleid

Tijd

Geld

We stellen een Bodemagenda op die nadere invulling geeft aan de startnotitie bodembeleid (PS 2022).

Beleid

Tijd

In juni 2025 is de Bodemagenda aan u voorgelegd geweest. De ingediende moties zijn, voor zover mogelijk, in de Bodemagenda verwerkt. De agenda is onderdeel van de Omgevingsverordening en wordt daardoor niet meer apart aan PS voorgelegd.

Geld

Niet van toepassing.

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
Waterveiligheid en klimaatadaptatie	De acties ten aanzien van meerlaagsveiligheid (preventie van overstromingen en wateroverlast, ruimtelijke inrichting en locatiekeuze en calamiteitenbeheersing) zijn uitgevoerd.	100%	100%

Voldoende water	Aanvullende strategische grondwatervoorraden geborgd in Omgevingsverordening.	MER uitgevoerd	60%
Schoon water	Geactualiseerde KRW nota Fryslân vastgesteld.	100%	100%
	Aantal zwemwaterlocaties dat in de klasse uitstekend of goed valt.	p.m.	82%
Bodem	Bodemagenda vastgesteld	100%	70%

Toelichting

Waterveiligheid en klimaatadaptatie: we hebben invulling gegeven aan de bovenregionale stresstest, in samenwerking met de provincies Groningen en Drenthe. Daarnaast heeft het waterrobuust bouwen meer invulling gekregen en heeft het thema wateroverlast (piekbuien) meer aandacht gekregen. De overstromingsrisicokaarten in het kader van de Europese Regionale Overstromingsrisico's 3^e ronde (ROR3) staan in de landelijke database, een gezamenlijk project met BIJ12 en de andere provincies, De aanpassing van de normering en de evacuatiefractie voor de Waddeneilanden door de minister is een intensief proces waar de gedeputeerde in gesprekken met de minister inzet op uitstel van de beslissing en nadere uitwerking van de reeds vastgestelde Integrale waterveiligheidsstrategieën per Waddeneiland. De dijkversterking Schiermonnikoog is vooralsnog 'on hold' gezet door het proces over de normering. Het proces loopt nog door in de Tweede Kamer in 2026 en houdt bestuurlijk de aandacht.

Voldoende Water: Het opstellen van het plan-MER heeft ruime vertraging opgelopen. Dit proces loopt nog tot in ieder geval het derde kwartaal van 2026. Vaststelling van bescherming grondwater in de Omgevingsverordening in 2027 staat daarmee onder druk.

Schoon water, onderdeel Zwemwaterlocaties: Voor 82% van de zwemwaterlocaties is een goede of uitstekende zwemwaterkwaliteit bereikt. Dat dit nog geen 100% is, komt door verschillende drukfactoren, zoals warmere zomers, overlast door ganzen, belasting uit de omgeving. Daarnaast is het beheer en onderhoud van enkele stranden nog niet optimaal.

Bodem: Er is enige vertraging opgelopen. De Bodemagenda wordt in het eerste kwartaal 2026 opgeleverd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	19.973	17.247	13.944	3.303
Totaal baten	17.033	11.180	7.064	4.116
Saldo van lasten en baten	2.939	6.068	6.880	-812

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	258	211	300	-89
	Voldoende water	260	372	207	166
	Schoon water	218	184	76	108
	Bodem	5	60	0	60
Structurele budgetten		741	828	583	245
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	4.015	4.631	4.352	279
	Voldoende water	0	7	5	1
	Schoon water	313	1.307	1.173	134

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
	Bodem	266	535	534	0
Tijdelijke budgetten		4.594	6.479	6.064	415
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	374	186	34	152
	Schoon water	0	75	2.040	-1.965
	Bodem	5.515	289	119	170
Reserves		5.889	550	2.193	-1.644
	Voldoende water	774	754	734	20
Voorzieningen		774	754	734	20
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	7.918	7.072	3.046	4.026
	Voldoende water	0	1.400	1.246	155
	Schoon water	0	65	20	45
	Bodem	56	100	58	42
Overlopende passiva		7.974	8.637	4.370	4.268
Totaal lasten		19.973	17.247	13.944	3.303
Baten					
	Voldoende water	18	0	0	0
Structurele budgetten		18	0	0	0
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	2.461	1.642	1.512	130
	Schoon water	50	25	25	0
Tijdelijke budgetten		2.511	1.667	1.537	130
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	0	0	6	-6
	Schoon water	0	0	444	-444
	Bodem	5.793	150	0	150
Reserves		5.793	150	450	-300
	Voldoende water	737	726	707	19
Voorzieningen		737	726	707	19
	Waterveiligheid en klimaatadaptatie	7.918	7.072	3.046	4.026
	Voldoende water	0	1.400	1.246	155
	Schoon water	0	65	20	45
	Bodem	56	100	58	42
Overlopende passiva		7.974	8.637	4.370	4.268
Totaal baten		17.033	11.180	7.064	4.116
Saldo van lasten en baten		2.939	6.068	6.880	-812
Mutatie reserves		1.771	1.267	-76	1.343
Mutatie tijdelijke budgetten		1.428	-554	-309	-245
Resultaat van lasten en baten		6.138	6.781	6.495	286

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 286.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere lasten van € 245.000,- wordt met name veroorzaakt door de structurele budgetten voor de uitvoering van het Regionaal Waterprogramma (RWP) voor € 182.000,-. Binnen dit programma zijn de kosten over de verschillende onderwerpen anders verdeeld dan oorspronkelijk begroot. Deze onderbesteding wordt met name veroorzaakt doordat niet alle verstrekte opdrachten hebben geleid doordat er vertraging opgetreden door onvolledige informatie en data bij het project Aanwijzen Strategische Voorraden (ASV) grondwater.

Daarnaast is op het Bodembudget € 60.100,- minder uitgegeven, dit wordt veroorzaakt doordat er meer nadruk lag op de activiteiten die gedekt zijn uit het tijdelijke budget en de specifieke uitkering voor dit onderwerp.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 415.000,- wordt met name veroorzaakt door:

Er is een overbesteding op het budget Veenweidevisie (€ 513.800,-), dit wordt met name veroorzaakt door een afrekening uit 2024 met het Wetterskip (ca. € 200.000,-). Daarnaast zijn de totale kosten m.b.t. de Veenweide innovatiepolder in de Hegewarren (ca. € 100.000,-) in eerste instantie ten laste van de provincie gekomen. Deze zullen later verrekend worden met de bijdrage van het Wetterskip in dit project. Tot slot zijn er ca. € 200.000,- meer uitgaven gedaan voor activiteiten die eerder zijn uitgevoerd dan de oorspronkelijke planning. De overbesteding wordt verrekend binnen het tijdelijke budget.

De overbesteding op het budget voor de Veenweide funderingsaanpak (€ 226.000,-) wordt veroorzaakt doordat er meer activiteiten zijn uitgevoerd dan de oorspronkelijke planning binnen het funderingsherstel code rood.

Onderbesteding op het budget KRW SOK regionale samenwerking € 83.700,- wordt veroorzaakt doordat niet alle uitgezette opdrachten binnen de SOK hebben geleid tot betaling omdat de prestaties in 2025 nog niet geleverd zijn. Dit komt deels door een onderzoek vanuit de Wageningen University and Research (WUR) die inmiddels achterhaald is en niet meer wordt uitgevoerd. Het resterende deel wat mee overgaat naar 2026 zal worden ingezet voor projecten in 2026.

Onderbesteding op het budget Versterken Friese IJsselmeerkust € 997.100,- wordt veroorzaakt door vertraging in de voorbereiding van een drietal projecten (i.v.m. vergunning, afstemming en/of onderzoek). Daarnaast hebben we langs het IJsselmeer te maken met zowel het broed- als stormseizoen waardoor op de locaties niet gestart kan worden met werkzaamheden en de planning zomaar een halfjaar kan opschuiven. Het gaat specifiek om de projecten Tacozijl, de Joodse begraafplaats en Uitkijkpunt It Soal.

Minder inkomsten op het budget Versterken Friese IJsselmeerkust € 130.000,- omdat de bijdrage van de Vogelbescherming Nederland al in 2024 was ontvangen.

Reserves

De hogere lasten van € 1,6 mln. wordt met name veroorzaakt door:

Het budget voor het Kaderrichtlijn Water (KRW) voor maatregelen van niet productieve investeringen wordt gevoed vanuit de reserve Breed Cofinancieringsbudget. Hierop is een overschrijding van € 369.200,- en zijn er meer inkomsten (€ 444.200,-) ontvangen dan begroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de Europese cofinanciering is omgezet van 50% naar 73% financiering waardoor de al verstrekte cofinanciering is gecorrigeerd door het RVO.

Het budget voor de Ambitieagenda IJsselmeerkust heeft een positief saldo van € 151.900,-. De geplande uitgaven op deze post zijn grotendeels uitgevoerd. Het positieve saldo is te verklaren door herstelboekingen uit voorgaande jaren. Dit wordt veroorzaakt door lager uitvallende kosten voor de verkenning. Een verdiepingslag op het thema stranden is wel reeds uitgezet, maar de daadwerkelijke kosten komen in 2026.

Op de reserve voor het HORIZON project Soilcrates (gekoppeld aan de reserve Breed cofinancieringsbudget EU) is er een onderbesteding van € 170.100,-. De provincie is lead partner (penvoerder) van dit project. Wij zijn hierbij afhankelijk van de voortgang die grotendeels door externen of samenwerkingsverbanden wordt behaald. Deze middelen blijven via de reserve hiervoor beschikbaar.

Tot slot is er in het laatste kwartaal meer kosten gedeclareerd door het RVO dan was begroot (€ 1,6 mln.) i.h.k.v. de afronding van POP3 voor KRW, dit past echter binnen de totale beschikbare middelen.

Overlopende passiva

De lagere lasten van € 4,3 mln. wordt met name veroorzaakt door:

De SPUK L10 Impulsgelden veenweiden heeft een onderbesteding van € 3,9 mln. Dit is veroorzaakt door een overboeking van reeds gemaakte kosten van deze SPUK naar SPUK L25 Provinciale Versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied. Deze overboeking is in overleg met ministerie gedaan. De gemaakte kosten passen goed binnen de kaders van de SPUK L25, met name de afwaarderingkosten van gronden, waardoor er in de SPUK L10 ruimte beschikbaar komt om andere doelen, zoals natuurontwikkeling, te realiseren.

Er is een onderbesteding op de SPUK E44 Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie (€ 694.300,-) en op de SPUK E87 FRESHEN-NL fase 2 (€ 177.250,-). Dit wordt veroorzaakt doordat er beschikkingen zijn afgegeven waarvoor in 2025 minder werkzaamheden zijn verricht. Als gevolg van de regels voor de lastneming subsidie wordt dit bedrag dan niet in 2025 verantwoord.

Op de SPUK GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024 is er een onderbesteding van € 234.000,-. Dat wordt met name veroorzaakt door minder belangstelling voor de zogenaamde voucherregeling Aldeborn De Deelen, een subsidieregeling voor boeren.

Op de SPUK E118 NL2120 is er een overbesteding van € 318.000,-, dit wordt veroorzaakt door een hogere subsidie aan de stichting Veenweide innovatiepolder in de Hegewarren voor de afkoop van fosfaatrechten van de proefboerderij. Deze subsidieverstrekking is in de planning naar voren gehaald.

Voor het project NBRACER (ook Horizon Europe) is er een onderbesteding van € 85.800,-. Ook hierbij zijn we over de voortgang van het project afhankelijk van onze partners.

De SPUK E99 Versterken Friese IJsselmeerkust heeft een overbesteding van € 562.800,-, dit is te verklaren door meerwerk bij de projecten Stoenckherne, Workumer binnenwaard en Mokkebank.

OP SPUK L35 Rpml is een onderbesteding van € 100.000,-. De verdere uitwerking van dit onderdeel van het maatregelpakket Klimaat/Veenweide vraagt meer tijd. Dit is opgenomen in het Werkplan Veenweide 2026, realisatie gaat in 2026 plaatsvinden.

Beleidsveld 4.3. Milieu

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 4.3

Goede uitvoering van de wettelijke taken vergunningverlening, toezicht en handhaving en bijdragen aan een schone, gezonde en veilige leefomgeving.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving			
2. Bij het opstellen van provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Water, Bodem, Energie, Economie en Natuur wordt bewust bezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.			

Toelichting

1. Landelijk zijn verschillende ontwikkelingen in gang gezet om de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken te verbeteren. In de volle breedte wordt via diverse sporen ingezet om een kwaliteitsslag voor de uitvoering van de VTH-taken te realiseren, in 2025 zijn hiertoe al diverse stappen gezet maar dit is een traject wat ook de komende jaren nog tijd en inspanning zal vragen. Een onderdeel hiervan zijn Kwaliteitscriteria voor de uitvoering van de VTH-taken. Dit komt bij de resultaatindicatoren aan de orde.
2. Via het VTH instrumentarium is veelal sprake van een indirecte bijdrage aan de realisatie van doelen uit verschillende beleidsvelden.

Een nadere toelichting op dit onderdeel is opgenomen in paragraaf 8 VTH-taken.

Stand van zaken gewenste resultaten

We voeren onze wettelijke taken uit op grond van o.a. de Omgevingswet en Algemene wet bestuursrecht.

Beleid

Tijd

Geld

Voor de uitvoering van de VTH-taken wordt een VTH-jaarprogramma en een VTH-jaarverslag opgesteld.

Beleid

Tijd

Geld

We geven uitvoering aan het opdrachtgeverschap voor de VTH-taken die bij de FUMO en de ODG zijn neergelegd.

Beleid

Tijd

Geld

De aanbevelingen uit het onderzoek van de Noordelijke rekenkamer naar de effectiviteit van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht en CO2reductie worden opgevolgd.

Beleid

Tijd

De aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer zijn niet allemaal in 2025 uitgevoerd, PS heeft daarover namelijk pas op 26 november 2025 een besluit genomen. Daarbij heeft PS besloten om twee van de drie aanbevelingen over te nemen. GS dient één aanbeveling uit te voeren, dit wordt in 2026 opgepakt. De FUMO was verantwoordelijk voor de andere aanbeveling, deze is nog wel uitgevoerd in 2025.

Geld

De vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen.

Beleid

Tijd

In 2025 is getoetst of de eigen organisatie voldoet aan de landelijke Kwaliteitscriteria 3.0. (kwaliteitseisen voor de uitvoering van VTH-taken). Op organisatieniveau is dit het geval en voldoet het betreffende team aan de kwaliteitscriteria.

Ook omgevingsdiensten moeten aan de Kwaliteitscriteria voldoen, de FUMO en ODG hebben daarvoor allebei een verbeterplan opgesteld waarmee wordt beoogd in 2026 aan de eisen te kunnen voldoen.

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Kwaliteit uitvoering VTH-taken	Percentage opgevolgde aanbevelingen uit onderzoek Noordelijke Rekenkamer naar effectiviteit TH op de energiebesparingsplicht en CO2 reductie	100%	50%
	Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld	90%	90%
	Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%
2. Inzet VTH instrumenten om			

beleidsdoel te bereiken			
-------------------------	--	--	--

Toelichting

Het percentage opgevolgde aanbevelingen uit het onderzoek van de Noordelijke Rekenkamer is lager dan gewenst. Van de drie aanbevelingen zijn uiteindelijk twee aanbevelingen overgebleven, PS heeft daartoe op 26 november 2025 besloten. GS dient één aanbeveling uit te voeren (dit wordt in 2026 opgepakt). De FUMO was verantwoordelijk voor de andere aanbeveling, deze is wel uitgevoerd in 2025. Omgevingsdienst Nederland heeft eind 2025 een rekenvel opgeleverd, waarmee op Erkende Maatregelen Lijst (EML) maatregelenniveau de energiebesparing per jaar kan worden berekend. De FUMO heeft daarna opdracht gegeven voor het ontwikkelen van een outcome dashboard energiebesparing. Dit dashboard zal in 2026 operationeel zijn.

Gemiddeld gezien is de doelwaarde voor zowel beschikkingen op aanvragen vergunningen als handhavingsbeschikkingen gerealiseerd. Het is een gemiddelde omdat het gaat om een divers pallet aan soorten activiteiten waarvoor procedures worden doorlopen.

Voor de inzet van VTH-instrumenten zijn geen indicatoren geformuleerd.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	8.856	8.932	9.001	-69
Totaal baten	463	589	545	44
Saldo van lasten en baten	8.393	8.343	8.456	-113

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	8.635	8.509	8.647	-138
	Inzet VTH instrumentarium	40	51	13	38
Structurele budgetten		8.675	8.559	8.659	-100
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	56	172	135	37
	Inzet VTH instrumentarium	10	15	15	0
Tijdelijke budgetten		66	187	149	37
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	115	187	192	-6
Overlopende passiva		115	187	192	-6
Totaal lasten		8.856	8.932	9.001	-69
Baten					
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	334	402	340	62
Structurele budgetten		334	402	340	62
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	14	0	13	-13
Tijdelijke budgetten		14	0	13	-13
	Kwaliteit uitvoering VTH taken	115	187	192	-6
Overlopende passiva		115	187	192	-6
Totaal baten		463	589	545	44
Saldo van lasten en baten		8.393	8.343	8.456	-113
Mutatie tijdelijke budgetten		-62	-50	-50	0
Resultaat van lasten en baten		8.331	8.293	8.406	-113

Toelichting

Per saldo is er een overschrijding van € 113.000,-. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De hogere lasten wordt veroorzaakt door een extra financiële bijdrage aan de FUMO van € 111.000,- als gevolg van een nadelig financieel resultaat over 2025 (circa € 790.000,- voor de provincie). Hier is gedurende het jaar op gestuurd door deze overschrijding grotendeels binnen de bestaande budgetten op te vangen. Het werkelijke resultaat zal bij behandeling van de Jaarstukken 2025 aan het Algemeen Bestuur van de FUMO worden voorgelegd.

De lagere inkomsten zijn in totaal € 62.000,-. Dit wordt met name veroorzaakt doordat er minder legesinkomsten zijn gerealiseerd.

Voor het onderdeel Milieubelastende activiteiten is het aantal verleende vergunningen net als vorig jaar lager dan geraamd (€ 165.300 minder inkomsten). Er zijn kort voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de legesplicht nog relatief veel aanvragen ingediend voor milieubelastende activiteiten. Het achter blijven van het aantal aanvragen omgevingsvergunningen met milieubelastende activiteiten is ook landelijk een tendens. Afgelopen jaar zijn echter wel verschillende vergunningen geactualiseerd op initiatief van het bevoegd gezag, daarvoor kunnen echter geen leges in rekening worden gebracht.

Voor het onderdeel Omgevingsplan en bouwactiviteiten zijn iets minder legesopbrengsten gerealiseerd dan begroot. (€ 20.170,-) De grondslag van de leges voor het onderdeel bouwen wordt bepaald door de hoogte van de bouwkosten. Hoewel het aantal aanvragen ook op dit onderdeel achterbleef zijn er een aantal vergunningen voor wat grotere bouwprojecten verleend, waardoor de legesbaten minder verschillen opzichte van de raming laten zien.

Voor het onderdeel Ontgrondingen zijn veel meer vergunningen aangevraagd dan begroot, waardoor ook meer leges (€ 93.300,-) zijn ontvangen. Dit kan worden verklaard doordat met de Omgevingswet de Omgevingsverordening is aangepast en daarin de grens, waarbij zonder vergunning een ontgraving mag worden uitgevoerd, is verlaagd. Dat leidt ertoe dat in meer gevallen een vergunning nodig is. Daarbij zijn net als vorig jaar, veel grondwerkzaamheden in de provincie uitgevoerd voor het aanleggen van kabels en leidingen. Ook extra aandacht voor toezicht in het veld draagt voor een deel bij aan het hoge aantal aanvragen.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 37.100,- wordt met name veroorzaakt door minder uitgaven op het tijdelijke budget voor de Saiter. Dit komt doordat de kosten voor grondwatermonitoring lager uitvielen en doordat werkzaamheden voor het inwinnen van advies over de samenwerking met It Fryske Gea zijn vertraagd. Deze middelen vallen vrij.

Beleidsveld 4.4. Energietransitie

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 4.4.

Binnen het programma Energie werkt de Provincie Fryslân aan drie doelen:

1. in 2030 wekken we 33% van de energie die we gebruiken zelf op
2. in 2030 besparen we 25% energie t.o.v. 2010
3. in 2050 zijn we onafhankelijk van fossiele brandstoffen

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Energie opwekking	Percentage hernieuwbaar opgewekte energie in Fryslân	33% in 2030	
2. Energiebesparing	Percentage Energieverbruik	25% besparen in 2030 t.o.v. 2010	
3. Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	Bijdrage aan landelijke reductiedoelstelling	Landelijke 55% reductie in 2030	

Toelichting

Energiebesparing:

De energiebesparing is van veel factoren afhankelijk maar zet de laatste jaren wel gestaag door. De meest recente cijfers geven aan dat er eind 2023 17,3% minder energie gebruikt was tov 2010. Er zijn echter verschillen tussen de sectoren. In de sector landbouw was de besparing 44,1%, in de sector gebouwde omgeving 36,2%, in de sector verkeer en vervoer 10,6% en in de sector industrie 5,3%.

Stand van zaken gewenste resultaten

Samen met de gemeenten zoeken we naar geschikte pilots voor energiehubs

Beleid

Tijd

Geld

Samen met gemeenten stellen we beleid voor batterijopslag op

Beleid

Er is nog geen batterijbeleid opgesteld. Er worden samen met gemeenten wel voorbereidingen voor getroffen.

Tijd

Geld

We stimuleren de productie van groen gas

Beleid

Tijd

De projecten voor groen gas liggen op dit moment stil als gevolg van de uitspraak van de Raad van State (december 2024). Door deze uitspraak is het lastig om mestvergisters toe te staan binnen het natuurbeschermingsrecht.

Geld

We voeren de Missy Wetterwaarmte uit en ondersteunen projecten

Beleid

Tijd

Geld

We voeren de Friese plus op de isolatieregeling uit met extra gelden uit Windpark Fryslân (WPF)

Beleid

Tijd

Geld

Door gewijzigd inzicht m.b.t. de lastneming van deze subsidies, kunnen we in 2025 geen last nemen en schuift het resterende bedrag via de mutatie reserves naar volgende jaren.

We voeren de landelijke SPUK regeling verduurzaming bedrijfsmatig vastgoed uit. We zetten een ondersteuningsstructuur voor het MKB op o.a. via het bedrijvenloket Ynbusiness.

Beleid

Tijd

Geld

We ondersteunen lokaal eigendom bij energie-initiatieven

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Energie opwekking	Aantal pilots Energiehubs	2	2
	Opgesteld batterijbeleid	1	0
	Aantal gerealiseerde monomestvergisters	25	0
	Aantal pilots biogas/groengas productie met monitoring reductie emissies	3	0

	Aantal warmte-initiatieven (warmtenetten in ontwikkeling)	20	18
2. Energiebesparing	Aantal woningen dat m.b.v. WPF gelden is geïsoleerd	1.000	1.000
	Aantal bedrijven dat advies van energiecoach heeft gekregen	50	80
3. Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	Aantal aanvragen via het Friese Energiehuis voor lokale energie initiatieven	25	70

Toelichting

1. Energieopwekking:

De Uitvoeringsagenda Energiehubs is vastgesteld. De Waddeneilanden en Hallum zijn pilots voor energiehubs.

Er is nog geen batterijbeleid opgesteld. Er worden samen met gemeenten wel voorbereidingen voor getroffen. Er is een tekstvoorstel voor batterijsystemen opgesteld voor de POVI.

Het animo voor groen gas projecten is groot. Maar de uitvoering van de projecten voor groen gas ligt op dit moment nagenoeg stil als gevolg van de uitspraak van de Raad van State (december 2024). Door deze uitspraak is het lastig om mestvergisters toe te staan binnen het natuurbeschermingsrecht. Initiatieven worden nog wel opgestart in relatie tot planvorming/ontwikkeling (planvorming mestvergistinghubs en industriële vergisting) maar kunnen nog zeer beperkt doorgang vinden vanwege de noodzakelijke juridische borging binnen de natuurwet. Het afgelopen jaar heeft dan ook met name in het teken gestaan van juridische duiding en uitleg richting de stakeholders.

2. Energiebesparing:

Er zijn 80 bedrijven en 33 energie collectieven op bedrijventerreinen die ondersteuning via ondernemersloket Ynbusiness ontvangen hebben en stappen zetten in de verduurzaming.

3. Onafhankelijk van fossiele brandstoffen:

Bij het Fries Energiehuis zij 70 ondersteuningsvragen behandeld. Die hebben geleid tot 47 daadwerkelijke begeleidingstrajecten.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	10.813	11.618	8.964	2.655
Totaal baten	3.837	3.540	4.620	-1.080
Saldo van lasten en baten	6.976	8.078	4.343	3.734

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Energiebesparing	927	576	576	1
	Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	70	205	177	28
Tijdelijke budgetten		997	781	752	29
	Energie opwekking	959	3.961	2.719	1.242
	Energiebesparing	5.000	3.398	1.062	2.337
	Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	749	742	1.345	-603
Reserves		6.708	8.102	5.126	2.976
	Energiebesparing	946	1.435	1.084	351
	Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	2.162	1.300	2.002	-702
Overlopende passiva		3.108	2.735	3.085	-350
Totaal lasten		10.813	11.618	8.964	2.655
Baten					
	Energiebesparing	39	0	0	0
Tijdelijke budgetten		39	0	0	0
	Energie opwekking	28	302	287	15
	Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	662	503	1.248	-744
Reserves		690	805	1.535	-730
	Energie opwekking	946	1.435	1.084	351
	Onafhankelijk van fossiele brandstoffen	2.162	1.300	2.002	-702
Overlopende passiva		3.108	2.735	3.085	-350
Totaal baten		3.837	3.540	4.620	-1.080
Saldo van lasten en baten		6.976	8.078	4.343	3.734
Mutatie reserves		-4.253	-5.800	-2.094	-3.705
Mutatie tijdelijke budgetten		-48	-61	-61	0
Resultaat van lasten en baten		2.675	2.217	2.188	29

Toelichting

Per saldo is er een onderschrijding van € 29.000,-.

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 29.000,- betreft vrijval bij het budget Lokale Energie Initiatieven (LEI), vanwege een subsidieafrekening die lager uitgevallen is.

Reserves

De lagere lasten van € 1,2 mln. bij Energie opwekking betreft voor € 1 mln. de provinciale subsidie en de cofinanciering bij de IKW-subsidie aan Blue Energy. In 2025 is de in 2024 ontstane vertraging deels ingelopen, maar deze wijkt nog wel af van de verwachte projectvoortgang waarop de oorspronkelijke beschikking is gebaseerd. Daardoor konden we in 2025 niet de volledige last die in de begroting is opgenomen nemen en zal dit naar verwachting de komende jaren gebeuren. Daarnaast betreft het voor € 174.000,- het budget juridische ondersteuning WPF, omdat het vastleggen van de arbitrageprocedure in een overeenkomst (veel) meer tijd heeft gekost dan ingeschat, waardoor de arbitrageprocedure ook veel later is opgestart met als gevolg minder uitgaven in 2025.

De lagere lasten van € 2,3 mln. bij Energiebesparing betreft de regeling isoleren woningen. Door gewijzigd inzicht m.b.t. de lastneming van deze subsidies, kunnen we in 2025 geen last nemen en schuift het resterende bedrag via de mutatie reserves naar volgende jaren.

De hogere lasten van € 603.000,- en tegelijk hogere baten van € 744.000,- betreffen het INTERREG NSR project Waterwarmth, vanwege de eind 2025 ontvangen ERDF (European Regional Development Fund) subsidie die vanuit de rol van Leadpartner is doorbetaald aan de projectpartners. In de begroting was rekening gehouden dat deze middelen pas in 2026 zouden worden ontvangen en doorbetaald zouden kunnen worden.

Overlopende passiva

De lagere lasten van € 351.000,- bij Energie opwekking betreft de SPUK Maatschappelijk vastgoed, vanwege minder scans en doordat de projectvoortgang van de subsidie bedrijventerreinen MKB minder snel verlopen is dan waar in de begroting rekening mee gehouden was.

De hogere lasten van € 702.000,- bij Onafhankelijk van fossiele brandstoffen betreft de SPUK Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat en Energie (CDOKE), vanwege o.a. een extra bijdrage van het rijk voor Energiehubs. In totaliteit hebben wij extra inzet op deze SPUK gepleegd, dus meer kosten gemaakt.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 4.1 Ruimtelijke ordening en wonen	1.427	4.529	2.930	1.599
Beleidsveld 4.2 Water en bodem	19.973	17.247	13.944	3.303
Beleidsveld 4.3 Milieu	8.856	8.932	9.001	-69
Beleidsveld 4.4 Energietransitie	10.813	11.618	8.964	2.655
Totaal lasten	41.068	42.327	34.838	7.489
Baten				
Beleidsveld 4.1 Ruimtelijke ordening en wonen	157	2.348	1.165	1.183
Beleidsveld 4.2 Water en bodem	17.033	11.180	7.064	4.116
Beleidsveld 4.3 Milieu	463	589	545	44
Beleidsveld 4.4 Energietransitie	3.837	3.540	4.620	-1.080
Totaal baten	21.490	17.657	13.394	4.263
Saldo van lasten en baten	19.578	24.670	21.444	3.226
Mutatie reserves	-2.482	-4.533	-2.170	-2.363
Mutatie tijdelijke budgetten	4.919	-639	-64	-574
Resultaat van lasten en baten	22.016	19.498	19.209	288

Toelichting

De toelichting op de grootste afwijkingen staat bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investerings

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2025
Onderhanden werken	635	3.365	3.013	986
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	0	0	0
Totaal	635	3.365	3.013	986

Toelichting

Het betreft hier de investeringen: Veenweidevisie grond De Welle Woudsend, Gebiedsproject Aldeboarn-De Deelen, Gebiedsproject Hege Warren en Gebiedsproject Idzegea. Deze zijn allemaal nog onderhanden.

Zie verder bijlage 6. Onderhanden en opgeleverde investeringen.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Reserve verstrekte subsidies	1.996	2.250	844	1.151
Totaal	1.996	2.250	844	1.151

Toelichting

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidielastneming van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000 en betreft het project DNA Blue Energy incl. de provinciale cofinanciering bij de IKW-beschikking voor ditzelfde project en de regeling isoleren woningen.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
V. Grondwaterplan	1.095	734	636	1.193
Totaal	1.095	734	636	1.193

Toelichting

Voorziening Grondwaterplan

Deze voorziening wordt gevormd middels de legesinkomsten. De uitgaven in het kader van het grondwaterplan gaan ten laste hiervan.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP Deltaprogramma Waddengebied	108	345	106	348
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	228	105	61	273
OP GRO06c Kennismiddelen Regiodeal NIL VW HW	80	14	93	0
OP GRO06c Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen	14	63	77	0
OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024	377	127	504	0
OP Horizon Europe project NBRACER	150	237	37	350
OP Horizon Europe project SMARTER	0	105	0	105
OP SPUK C103 Opst en uitv woondeals 2e tranche	589	0	437	152
OP SPUK E118 NL2120	1.807	1.806	1.524	2.088
OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaaï	105	2	0	107
OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027	4.252	0	523	3.729
OP SPUK E83 PFAS Bodemopgaven 2022	358	0	55	303
OP SPUK E87 FRESHM-NL fase 2	2.900	0	623	2.277
OP SPUK E97 Bodem buitenprop difuus lood Fryslan	541	0	3	538
OP SPUK E99 Versterken Friese IJsselmeerkust	11.199	0	2.055	9.144
OP SPUK Freshem-NL bijdrage derden	1.396	714	623	1.487
OP SPUK J118 Bedrijfsmatig vastgoed	2.570	0	708	1.862
OP SPUK J210 Flexibele inzet woningbouw 2e fase	856	0	728	128
OP SPUK J41 Flexibele inzet woningbouw	105			105
OP SPUK J5 Opstellen en uitvoeren woondeal 3e fase	594			594
OP SPUK J6 Flexibele inzet woningbouw 3e fase	902			902
OP SPUK J86 Ontzorgingspr maatsch vastg 2e tranche	995	0	376	619
OP SPUK K28 Klimaat- en energiebeleid	2.591	3.981	2.002	4.570
OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden	6.877	0	-2.379	9.256
OP SPUK L7 IBP vitaal platteland	3.144			3.144
OP Wadlopen	67	148	192	22
Totaal	42.806	7.646	8.348	42.104

Toelichting

OP Deltaprogramma Waddengebied

De OP is ingericht voor middelen afkomstig van provincie Groningen, Rijkswaterstaat, wadgemeenten en waterschappen, voor o.a. voorbereiden op klimaatadaptatie en waterveiligheid.

OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025

De OP dient ter kasvoering van budgetten uit het Fries bestuursakkoord. Het FBWK is een samenwerkingsverband tussen alle Friese waterketen partijen.

OP GRO06c Kennismiddelen Regiodeal NIL VW HW

De OP is ingericht voor het project kennismiddelen Regiodeal NIL Veenweideprogramma

OP Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen

De OP is ingericht voor onderzoek en advisering in het gebiedsproces Aldeboarn-DeDeelen vanuit de Regiodeal Natuurinclusieve Landbouw

OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024

De OP is ingericht voor de programmatische aanpak Regiodeal NIL Veenweide Fryslan 2022-2024

OP Horizon Europe project NBRACER

De OP is ingericht voor de provinciale deelname aan het Europese Horizon project NBRACER waarin onderzoek gedaan wordt naar het uitrollen en opschalen van nature based solutions t.b.v. het vergroten van klimaatbestendigheid.

OP Horizon Europe project SMARTER

De OP is ingericht voor de provinciale deelname aan het Europese Horizon project SMARTER. Dit is gericht op de ontwikkeling van integrale toekomstbestendige klimaatadaptatie-oplossingen in kustgebieden.

OP SPUK C103 en J5 Opstellen en uitvoeren woondeals

De SPUK's C103 en J5 Opstellen en uitvoeren woondeals is voor de inhuur van capaciteit of expertise om intern ondersteuning te bieden, of om gemeenten te ondersteunen in het opstellen en uitvoeren van de woondeals.

OP SPUK E118 NL2120

Het programma NL2120 is gericht op onderzoek naar natuurlijke oplossingen ('nature-based solutions') om klimaateffecten op te vangen, biodiversiteit te herstellen en tegelijkertijd het productievermogen te behouden en brede welvaart te versterken. Het programma combineert een nationaal kennisprogramma met het opdoen van ervaring in lopende gebiedsprojecten in verschillende landschapstypen.

OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaaï

De OP is ingericht om maatregelen te nemen om geluidhinder langs provinciale wegen te beperken. De maatregelen zijn afgerond en het ministerie zal de rijksbijdrage in 2025 vaststellen.

OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027

De OP is ingericht om de impulsregeling klimaatadaptatie uit te voeren, de financiering is vanuit het Deltafonds.

OP SPUK E83 bodemopgaven 2022

De OP is ingericht voor de specifieke uitkering om de nieuwe bodemkwaliteitsopgave te signaleren en daarop te reageren met een passende aanpak.

OP SPUK E87 Freshem-NL fase 2

De OP is ingericht voor het project Freshem wat bedoelt is om de zoet- en zoutwater en kleilagen in de grond te meten.

OP SPUK E97 Bodem buitenprop difuus lood Fryslân

De OP is ingericht om het bevoegd gezag in staat te stellen nieuwe bodemkwaliteits-opgaven te signaleren en daarop te reageren met een passende aanpak conform §3 van de regeling (buitenproportionele opgaven).

OP SPUK E99 Versterken Friese IJsselmeerkust

De OP is ingericht om activiteiten uit te voeren die dragen bij aan kustherstel en een duurzame inrichting van de Friese IJsselmeerkust.

OP SPUK Freshem-NL bijdrage derden

De OP is ingericht om als penvoerder van het project de impulsregeling klimaatadaptatie uit te voeren. De bijdragen in deze OP komt van alle deelnemers.

OP SPUK C118 Bedrijfsmatig vastgoed

Het doel van de SPUK Bedrijfsmatig Vastgoed is om door middel van een gecoördineerde aanpak het Friese MKB en de bedrijventerreinen actief te stimuleren tot verduurzaming.

OP SPUK J6, J41, J210 Flexibele inzet woningbouw

De SPUK J41 Flexibele inzet woningbouw is ingezet voor de gelijknamige subsidieregeling. Daarnaast wordt er gewerkt aan de opbouw van een Fries versnellingsteam. De SPUK's J210 en J6 zijn het vervolg op SPUK J41 en de middelen worden ingezet voor het Fries versnellingsteam.

OP SPUK C13 en C86 Ontzorgingspr maatsch vastgoed

De OP betreft de 2e tranche van de specifieke uitkering van het Rijk aan de provincie Fryslân bestemd voor activiteiten die tot doel hebben om kleine maatschappelijke vastgoedeigenaren te ontzorgen bij het verduurzamen van hun maatschappelijke vastgoed.

OP SPUK F28 Klimaat- en energiebeleid

De OP is ingericht voor de extra inzet capaciteit voor de uitvoering van klimaat- en energiebeleid.

OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden

De OP is ingericht voor de impulsgelden die betrekking hebben op de rijksmiddelen die we ontvangen voor de projecten Hege Warren en Aldeboarn/de Deelen.

OP SPUK L7 IBP vitaal platteland

De OP is ingericht voor de ontvangen rijksmiddelen in het kader van het interbestuurlijk programma vitaal platteland ten behoeve van het uitvoeren van het gebiedsproces Aldeboarn-De Deelen.

OP Wadlopen

De OP is ingericht voor de kasvoering van wadloopovereenkomsten tussen de drie waddenprovincies.

Programma 5: Economie en Mienskip

Portefeuillehouders

Gedeputeerden R.F. Douwstra, E. Folkerts, S. Knol, A.W. Kooistra en M.A.C. de Vries

Wat hebben we gezien?

In 2025 liet Fryslân zien hoe economie en Europa elkaar kunnen versterken. De provincie werkte doelgericht aan **brede welvaart**: niet alleen economische groei, maar ook leefbaarheid, identiteit en toekomstbestendigheid stonden centraal. Daarbij werken we aan een duurzame, veerkrachtige regio die onderdeel is van een groter Europees geheel.

Economisch profileerde Fryslân zich nadrukkelijk als koploper in de circulaire economie. Bedrijven, overheden en kennisinstellingen werkten samen aan hergebruik van grondstoffen, duurzame productie en innovatieve ketens. Daarnaast werd er nadrukkelijk ingezet op watertechnologie en werd hier vanuit het rijk ook extra geld aan Wetsus verstrekt om de waterproblematiek verder vanuit Fryslân wetenschappelijk te onderzoeken. Deze aanpak gaf de regio een sterke internationale reputatie, terwijl tegelijkertijd werd vanuit de drie o's gewerkt aan regionale uitdagingen zoals arbeidsmarktkrapte, innovatie en vestigingsklimaat. Hierin speelt het Innovatiecluster Drachten een belangrijke rol. Er zijn stappen gezet om dit innovatiecluster aan te laten haken bij clusters in Twente, Eindhoven en Delft. Daarmee ontstaat er een landelijke innovatieruit. Uitgangspunt is dat de focus niet ligt op snelle groei, maar op een economie die past bij het Friese landschap en de mienskip en aandacht heeft voor het verdienvermogen. Diezelfde visie was zichtbaar in de gastvrijheidssector. Toerisme werd in 2025 steeds minder gezien als een doel op zich en steeds meer als middel om de regio duurzaam te versterken. Tijdens bijeenkomsten zoals het Frysk Toerisme Festival stond de vraag centraal hoe toerisme kan bijdragen aan natuur, leefomgeving en lokale economie.

In 2025 heeft Fryslân ook een regio die actief meebeweegt binnen Europa met name richting Duitsland. Door economie en Europa/Duitsland met elkaar te verbinden, ontstond een verhaal van wederkerigheid: Fryslân profiteert van Europese samenwerking, terwijl het tegelijkertijd zijn eigen kennis en waarden. Een provincie die lokaal stevig staat, maar altijd met de blik naar buiten.

Cultuur

Kunst en cultuur dragen sterk bij aan de brede welvaart, en daar is ook ons cultuurbeleid op gericht. Veel aandacht ging in 2025 uit naar de verdeling van de meerjarige subsidies via de regelingen Musea 2026-2028 en Kunstinstituten 2026-2028. We twijfelen er niet aan dat deze subsidies zullen bijdragen aan onze beleidsdoelen: een aansprekend en toegankelijk cultuuraanbod, en musea die het verhaal van Fryslân op een aantrekkelijke manier vertellen. Zoals verwacht waren er ook instellingen die teleurgesteld moesten worden. Op verzoek van PS zijn de plafonds van beide regelingen achteraf verhoogd om enkele aanvragen alsnog te honoreren. Met onder meer Keunstwurk is verder gewerkt aan een stevige basis onder kunstonderwijs en cultuurbeoefening. Ook tijdens de tweede Arcadia-triënnale werden kunst en cultuur ingezet voor thema's als leefbaarheid en duurzaamheid.

In de landelijke politiek was er relatief weinig aandacht voor het cultuurdossier. We waren tevreden over het besluit om de voorgenomen verhoging van het BTW-tarief op culturele activiteiten te schrappen - iets waar we in de lobby ook om gevraagd hebben. In IPO-verband zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een gezamenlijk voorstel over de rollen en taken die alle provincies op zich willen nemen binnen een vernieuwd cultuurbestel.

Taal

2025 was het eerste jaar van de nieuwe vierjarige beleidsnota 'Fansels Frysk' en het tweede jaar van de Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2024-2028. Beide documenten zijn geen einddoel, maar een instrument om aan de hand van concrete maatregelen en activiteiten de vitaliteit en de positie van de Friese taal in Fryslân te versterken. Belangrijke ontwikkelingen en resultaten in 2025 voor Taalplan Frysk 2030 waren de oplevering van nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur voor het onderwijs (waar Provinciale Staten begin 2026 een besluit over genomen hebben), de start van een nieuwe practor en bijzondere lector voor het Fries op het mbo en hbo, en het convenant dat werd afgesloten tussen provincie Fryslân, OC&W, BZK en de Rijksuniversiteit Groningen voor de start van een universitaire bachelor Friese taal en cultuur. Het Rijk heeft gehoor gegeven aan het advies om de doorgaande leerlijn voor het Fries te herstellen en OC&W heeft er structureel middelen voor vrijgemaakt. Zorgen waren er het afgelopen jaar ook, over de landelijke bezuinigingen op onderwijs en onderzoek. Deze bezuinigingen hebben andere kleine talen- en cultuurstudies extra geraakt. Gelukkig worden deze bezuinigingen in het nieuwe regeerakkoord grotendeels teruggedraaid. Een laatste hoogtepunt op programmaniveau dat niet ongenoemd mag blijven in dit jaaroverzicht is de start in 2025 van het Frysk Filmfûns, in navolging van het Limburgs Film Fonds. Dit fonds zal audiovisuele producties in het Fries stimuleren, en daarmee ook de zichtbaarheid van onze provincie en het Fries vergroten. In november 2025 zijn de eerste aanvragen vanuit het Frysk Filmfûns toegekend.

Leefbaarheid

De leefbaarheid in Fryslân is hoog. Maar door allerlei ontwikkelingen staat dit onder druk. Voor de provincie is het belangrijk om grip te krijgen op deze uitdaging en om inzichtelijk te maken hoe de provincie kan bijdragen aan behoud van de leefbaarheid. 2025 stond dan in het teken van het opstellen van het nieuwe leefbaarheidsbeleid. Het beleid schetst de uitdagingen, de kaders en de rollen van waaruit de provincie kan bijdragen. In september is het beleid aan het college voorgelegd en in oktober werd een leefbaarheids-top georganiseerd voor het hele maatschappelijke veld. In december is de beleidsbrief vervolgens vastgesteld tijdens de Statenvergadering.

Verder werden in 2025 de huidige instrumenten zoals het IMF en de subsidierelatie met de maatschappelijke ondersteuningsorganisaties voortgezet. In november is het ondersteuningsnetwerk Stipe feestelijk gelanceerd. Dit is een samenwerkingsverband van de provincie, gemeenten, Sport Fryslân, Doarpswurk en Keunstwurk om tot één loket te komen voor maatschappelijke initiatieven.

Sport

Het nieuwe 50 meter zwembad De Welle in Drachten is officieel geopend op donderdag 23 januari 2025. De thuisbasis voor het (wedstrijd)zwemmen waar naast de talent en topsport-activiteiten ook vele breedtesport activiteiten zoals wedstrijden, opleidingen en bijscholingen kunnen worden gehouden.

Vastgestelde (beleids)notities

Voor Economie:

- [Beleidsbrief Circulaire Economie](#) (2018)
- [Beleidsbrief Europa](#) (2024)
- [Beleidsnota Economie](#) (2024)

Voor Gastvrijheid:

- [Beleidsnota Gastvrij Fryslân 2028](#) (2020)

Voor Taal, Cultuur, Erfgoed en Sport:

- [Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer 2024 - 2028](#) (BFTK, 2024)
- [Beleidsnota Fansels Frysk](#) (2024)
- [Cultuur: Beleidsnota Tosken yn in nije tiid](#) (2024)

- [Erfgoed: Programma Erfgoed 2025- 2028](#)
- [Erfgoed: Werkplan Takomst Fryske Pleats \(2021\)](#)
- [Erfgoed: Grutsk op 'e Romte \(ruimtelijk erfgoed, structuurvisie\)](#)
- [Beliedsbrieff Sport 2025-2028 Fryslân yn Beweging \(2024\)](#)

Voor Leefbaarheid:

- [Beleidsbrieff Leefberens \(2025\)](#)
- [Beleidsbrieff Grote Maatschappelijke Initiatieven \(2020\)](#)
- [Startnotitie Regionale Samenwerking \(2020\)](#)
- Kader Fries Sociaal Planbureau (2021)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van het programma Economie en Mienskip.

- Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen
- Friese Ontwikkelingsmaatschappij BV (FOM, voorheen Doefonds), Leeuwarden
- Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
- Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden
- Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden
- Gemeenschappelijke Regeling Tresoar, Leeuwarden
- Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen
- Cultuurregio We The North, Groningen

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 5

De ambities die we vanuit economie hebben zijn:

Ambitie 1: Fryslân is en blijft de 'rijkste' brede welvaartsregio van Nederland

Ambitie 2: Fryslân behoort in 2025 tot de top 3 van Europese regio's in de transitie naar circulaire economie

Ambitie 3: Fryslân verandert van krimp- naar kansregio

Ambitie 4: De samenwerkingskracht van de Friese Mienskip resulteert in een sterk verbonden ecosysteem waarin de zogenoemde drie o's (onderwijs, ondernemers en overheid) optimaal samenwerken.

Het beleidsveld Gastvrijheidseconomie richt zich op het versterken & beschikbaar maken van al het moois dat Fryslân te bieden heeft, voor haar inwoners (recreatie) en bezoekers (toerisme). In de afgelopen jaren is de focus verschoven van toerisme als doel op zich (met economische waarde en aantal bezoekers als dominant uitgangspunt) naar het inzetten van recreatie en toerisme als middel om brede welvaart te realiseren. Dit is vertaald in de onderstaande ambities:

Ambitie 1: Toerisme zorgt voor een prettige en gezonde woon- en leefomgeving

Ambitie 2: Toerisme versterkt het behoud en ontwikkeling van cultuur- en natuur erfgoed

Ambitie 3: Toerisme zorgt voor toekomstbestendige banen

Het beleidsveld Taal, cultuur, erfgoed en sport bepaalt in hoge mate de kwaliteit van onze leefomgeving en onze identiteit, draagt zo bij aan brede welvaart, leefbaarheid, recreatie en toerisme en de grote ruimtelijke opgaven die nu voor ons liggen. Of het nu archieven, musea, geschiedenisonderzoek, terpen, monumenten, dorpsgezichten, archeologie of cultuurlandschappen zijn: samen vertellen zij het Ferhaal fan Fryslân.

Erfgoed

Ambitie 1: We willen het Het Frysk Eigene, datgene wat bepalend en onderscheidend is voor Fryslân, borgen in het Ferhaal fan Fryslân om inwoners en bezoekers van Fryslân er kennis mee te kunnen laten maken (ambitie 5 Nij Poadium).

Ambitie 2: We willen dat cultuurhistorische waarden zijn behouden, ontwikkeld, onderzocht en zichtbaar (ambitie 8a Nij Poadium)

Ambitie 3: We willen archeologische waarden onderzoeken, beschermen en een groter publieksbereik (ambitie 8b)

Ambitie 4: We streven naar het behoud, ontwikkeling, onderzoek en een groter publieksbereik van gebouwde en groene monumenten (ambitie 8c)

Het beleidsveld cultuur heeft als uitgangspunt dat het beleven en maken van kunst en cultuur voor iedereen in Fryslân toegankelijk moet zijn, en dat ons cultuuraanbod ook aantrekkelijk is voor bezoekers. Daarbij horen de volgende ambities:

Ambitie 1: Alle Friezen die dat willen kunnen zelf kunst en cultuur beoefenen, en alle kinderen in Fryslân maken kennis met kunst en cultuur.

Ambitie 2: Het ecosysteem van professionele kunstorganisaties in Fryslân is divers, aansprekend en toekomstbestendig.

Ambitie 3: Artistiek talent krijgt de kans zich te ontwikkelen binnen de provinciegrenzen.

Ambitie 4: Het verhaal van Fryslân wordt in musea op een actuele, aansprekende manier verteld.

Het beleidsveld leefbaarheid is een integraal beleidsveld die een bijdrage levert aan de brede welvaart van Fryslân.

Ambitie 1: Door middel van onze rollen als wakkerschudder, inzichtgever, gespreksaanjager en perspectiefschetser realiseren wij een provincie met een toekomstbestendig en bereikbaar voorzieningenniveau.

Ambitie 2: We ondersteunen inwoners en initiatieven met de integrale ontwikkeling van hun leefomgeving.

Ambitie 3: We coördineren en faciliteren het gesprek over betaalbare en bereikbare zorg.

Ambitie 4: Op basis van bovenstaande ambities zorgen wij ervoor dat "onze regio telt."

Stand van zaken gewenste resultaten

5.1 Economie

Beleid

Tijd

Geld

5.2 Gastvrijheid

Beleid

Tijd

Geld

5.3 Taal, cultuur, erfgoed en sport

Beleid

Tijd

Geld

5.4 Leefbaarheid

Beleid

Tijd

Geld

Beleidsveld 5.1. Economie

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 5.1.

We hebben de volgende ambities c.q. doelstellingen:

1. Fryslân is en blijft de 'rijkste' brede welvaartsregio van Nederland.
2. Fryslân behoort in 2030 tot de top 3 van Europese regio's in de transitie naar circulaire economie
3. Fryslân verandert van krimp- naar kansregio
4. De wendbaarheid en weerbaarheid van de Friese ondernemers vergroten.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Fryslân is en blijft de 'rijkste' brede welvaartsregio	Brede welvaart	In 2027 willen we in 25 van de 45 indicatoren in Top 3 van de provincies staan (is nu 20).	
2. Fryslân behoort in 2030 tot de top 3 van Europese regio's in de transitie naar circulaire economie	Aantal bedrijven dat potentieel bijdraagt aan circulaire economie.	In 2027 willen we dat aantal bedrijven dat bijdraagt aan circulaire economie is gegroeid met 15% t.o.v. 2022.	
3. Van krimp- naar kansregio	Toegevoegde waarde per fte	In 2027 willen we dat de toegevoegde waarde per fte is gestegen met 20% t.o.v. 2022	
4. Wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers	Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers in Fryslân via Regionale Innovatie Index (RII).	In 2027 willen we als provincie op innovatievermogen boven Europees gemiddelde blijven.	

Toelichting

3. De hier gebruikte indicator correspondeert niet met de gestelde doelwaarde. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2025 is de indicator gewijzigd van 'toegevoegde waarde per fte' in 'totale toegevoegde waarde'. Hiermee sluiten de begroting en de beleidsbrief economie (2025-2030) beter op elkaar aan. Abusievelijk zijn in de begroting enkel de doelwaarden hierop aangepast en niet de indicator. De lijn in het jaarstukkenproces is dat dit ook niet meer aangepast kan worden. Om die reden is de realisatie op 'oranje gezet'. De beoogde indicator 'totale toegevoegde waarde' ligt wel op schema. (zie ook de toelichting bij resultaatindicator 3)

Stand van zaken gewenste resultaten

In 2025 willen we in de Top 3 van de provincies blijven staan (is nu o.b.v. 20 van de 45 indicatoren).

Beleid

Tijd

Geld

In 2025 organiseren we het jaar van de Circulaire economie en halen we 25 Europese regio's naar Fryslân om kennis te delen over circulair ondernemen.

Beleid

In 2025 organiseerden we het jaar van de circulaire economie. In Leeuwarden werd het nationale congres georganiseerd. In mei stond Fryslan op het podium in Sao Paolo tijdens het World Circular Economy Forum. En in juni kwamen 50 regio's vanuit Europa naar Fryslan om kennis te delen.

Tijd

Geld

In 2025 stellen we onze bijdrage vast aan de zes te ontwikkelen investeringsagenda's van de speerpunten die bijdragen aan het verdienvermogen van Fryslân.

Beleid

De investeringsagenda's zijn opgesteld in samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Ecosysteempartijen zoals VCF, IPF, Wetsus en ICD hebben daarbij een centrale rol. Deze partijen ontvangen subsidie van de provincie Fryslân.

In 2025 werd door PS besloten dat Wetsus en de Wateralliantie vanaf 2026 structurele financiering ontvangen vanuit de provincie. Daarmee wordt de basis voor het economische speerpunt watertechnologie en de transitie naar een circulaire economie verder verstevigd.

Tijd

Geld

We starten in 2025 het startup programma **Founded in the north** op.

Beleid

Tijd

Geld

We stellen calls binnen EFRO open die aansluiten bij de vraag van het bedrijfsleven.

Beleid

Binnen EFRO waren er in 2025 13 subsidie openstellingen binnen het EFRO die aansluiten bij de vraag van ons bedrijfsleven.

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Fryslân is en blijft de 'rijkste' brede welvaartsregio	Lijst provincies brede welvaartsregio	Top 3 van provincies	Bij 20 van de 45 indicatoren in de top 3
2. Fryslân behoort in 2030 tot de top 3 van Europese regio's in de transitie naar circulaire economie	Aantal bedrijven dat potentieel bijdraagt aan circulaire economie.	Stijging van 5% t.o.v. 2022.	Stijging van 8% t.o.v. 2022

3. Van krimp- naar kansregio.	Toegevoegde waarde per fte	Stijging van 5% t.o.v. 2022	Stijging van 6% t.o.v. 2022
4. Wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers	Openstelling calls binnen EFRO die aansluiten bij de vraag van het bedrijfsleven	2	12
	Vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van de ondernemers in Fryslân via Regionale Innovatie Index (RII).	Boven Europees gemiddelde blijven.	In 2025 scoort Fryslân met 16% boven het EU gemiddelde

Toelichting

1. Fryslân scoort in de meest recente monitor Regionale Brede Welvaart uit 2025 van het CBS nog altijd bij 20 indicatoren in de top drie van provinciale ranglijsten. Nog geen verdere verbetering, maar een handhaving van het huidige niveau.

2. Het betreft een vergelijking tussen het aantal bedrijven dat potentieel bijdraagt aan een circulaire economie tussen de peildata 1 april 2022 en 1 april 2024. De cijfers van 2025 worden begin tweede kwartaal 2026 verwacht. In 2022 telde Fryslân 4.020 potentieel aan circulaire economie bijdragende bedrijven. In 2024 is dit aantal met 8% toegenomen tot een totaal van 4.340.

3. Zie ook toelichting onder tabel met doelindicatoren. De toegevoegde waarde is de waarde van alle geproduceerde goederen en diensten (de productiewaarde of output) minus de waarde van goederen en diensten die tijdens deze productie zijn opgebruikt (het intermediair verbruik). Met de toegevoegde waarde wordt het verdienvermogen gemeten. Bij meerjarige vergelijking wordt gekeken naar de ontwikkeling in contante prijzen, waarbij de waarden zijn gecorrigeerd voor inflatie. Ten opzichte van 2022 is de totale toegevoegde waarde in Fryslân met 6% gestegen. Voor de duidelijkheid: de hier getoonde realisatie heeft betrekking op de ontwikkeling van de totale toegevoegde waarde.

4. Op de Regionale Innovatie Index scoort Fryslân 16% boven het EU gemiddelde. In 2022 lag de score nog op 13% van het EU gemiddelde. Vergeleken met de rest van Europe presteert Fryslân bovengemiddeld en kan het worden gekenmerkt als een "strong innovator". De Europese Innovatie Index is een score die gebaseerd is op meerdere indicatoren, waaronder indicatoren die zich richten op investeringen in Research & Development, die samen bepalen in hoeverre een regio zich kenmerkt door sterke innovatie.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	15.502	17.404	15.448	1.956
Totaal baten	2.028	2.878	3.398	-521
Saldo van lasten en baten	13.474	14.526	12.049	2.476

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Fryslân rijkste brede welvaartsregio	347	696	621	74
	Van krimp- naar kansregio	217	219	219	0
	Wendbaarheid en weerbaarheid ondernemers	3	15	1	14

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Structurele budgetten		567	929	841	88
	Fryslân transitie circulaire economie	1.893	1.911	1.975	-64
	Van krimp- naar kansregio	5.960	5.975	5.747	228
	Wendbaarheid en weerbaarheid ondernemers	1.346	1.700	1.480	220
Tijdelijke budgetten		9.199	9.586	9.202	384
	Fryslân rijkste brede welvaartsregio	284	2.799	2.336	462
	Fryslân transitie circulaire economie	2.313	0	0	0
	Van krimp- naar kansregio	1.665	1.939	1.666	273
	Wendbaarheid en weerbaarheid ondernemers	308	629	446	183
Reserves		4.571	5.367	4.448	919
	Fryslân transitie circulaire economie	0	60	38	22
	Van krimp- naar kansregio	1.166	1.586	1.043	543
	Wendbaarheid en weerbaarheid ondernemers	0	-125	-125	0
Overlopende passiva		1.166	1.521	957	564
Totaal lasten		15.502	17.404	15.448	1.956
Baten					
	Fryslân rijkste brede welvaartsregio	40	0	13	-13
Structurele budgetten		40	0	13	-13
	Fryslân transitie circulaire economie	1	0	3	-3
	Van krimp- naar kansregio	33	0	10	-10
Tijdelijke budgetten		34	0	13	-13
	Fryslân rijkste brede welvaartsregio	27	0	0	0
	Fryslân transitie circulaire economie	215	568	456	112
	Van krimp- naar kansregio	496	642	687	-45
	Wendbaarheid en weerbaarheid ondernemers	50	21	1.148	-1.127
Reserves		788	1.232	2.291	-1.059
	Fryslân transitie circulaire economie	0	60	38	22
	Van krimp- naar kansregio	1.166	1.586	1.043	543
Overlopende passiva		1.166	1.646	1.082	564
Totaal baten		2.028	2.878	3.398	-521
Saldo van lasten en baten		13.474	14.526	12.049	2.476
Mutatatie reserves		-3.205	-2.663	-685	-1.978
Mutatatie tijdelijke budgetten		-4.701	-1.980	-1.755	-225
Resultaat van lasten en baten		5.568	9.882	9.609	273

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 273.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

De lagere last van € 101.000,- op de lasten en baten wordt met name veroorzaakt doordat niet alle uitgezette opdrachten binnen de Agenda economie geleid hebben tot een betaling omdat de prestatie niet tijdig is afgerond.

Tijdelijke budgetten

Het lagere saldo op de lasten en baten van € 397.000,-. De vrijval is grotendeels binnen de onderwerpen Wendbaarheid en weerbaarheid en van Krimp- naar kansregio opgetreden door uiteenlopende oorzaken zoals vertraging in de afstemming tussen projectpartners, meevallende kosten en extra bijdragen van de projectpartners.

Daarnaast schuift er per saldo € 225.000,- via de mutatie tijdelijke budgetten van 2025 door naar 2026. Dit gaat om € 164.000,- voor Breedband, vanwege iets vertraagde uitvoering, waardoor de kosten ten laste van 2026 worden gebracht en ook de € 69.000,- voor UK watertechniek worden ten laste van 2026 gebracht. Deze zullen ingezet worden voor de infrastructuur van het ecosysteem rondom watertechnologie. Dit is nu nog in ontwikkeling.

Reserves

Het saldo van lasten en baten bedraagt € 1.977.000,- en bestaat aan de lastenkant uit een bedrag van € 919.000,- en aan de batenkant € 1.058.000,-. Dit betreft een optelsom van alle lopende financieringen van Europese projecten uit het beleidsveld Economie. De provincie is hierbij afhankelijk van de voortgang die grotendeels door externen of samenwerkingsverbanden wordt behaald. Hieronder vallen bijvoorbeeld de projecten waar de Provincie Fryslân leadpartners is en waar veel middelen mee gemoeid zijn. De afstemming en planning over het betalen van middelen aan de Europese partners en de te ontvangen middelen van Europa is een complex proces. De leadpartner projecten zijn Interreg NSR Nessie, Interreg NSR project BBoBB, Interreg Digital Islands, Interreg project FREIIA, Interreg Unlock Vic en Interreg NWE W4S.

Overlopende passiva

Het lagere saldo betreft € 0,54 mln. op Europa Pact Fryslân. Dit wordt veroorzaakt door de lagere uitgaven op het gebied van proceskosten, communicatie en personele ondersteuning en hogere inkomsten door bijdragen van de Friese gemeenten (€ 100.000,-).

Beleidsveld 5.2. Gastvrijheid

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 5.2.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Slimme groei van Toerisme	Gemiddelde aantrekkelijkheidsscore van Fryslân als provincie om te recreëren onder Friezen	≥ 8.4 in 2027	
2. Prettige en gezonde woon- en leefomgeving voor iedereen	Aantal gemeenten dat de gebruiksvisie Recreatie (= water en land) hanteert bij ruimtelijke en recreatief-toeristische vraagstukken	10 in 2027	
3. Vitale en duurzame sector met toekomstbestendige banen	Aantal thema's waarop in (een gedeelte van) de periode 2024-2027 2e lijns-support wordt geboden via diverse programma's/projecten	Minimaal 4 thema's voor de gehele periode 2024-2027	

Stand van zaken gewenste resultaten

We verlenen subsidie aan Merk Fryslân voor het verzorgen van (marketing) activiteiten binnen bestemmingsmanagement die bijdragen aan slimme groei

Beleid

Tijd

Geld

We dragen (financieel) bij aan het beheer en onderhoud van de wandel- en fietsinfrastructuur (incl. routes) in Fryslân door deel te nemen aan samenwerkingsverbanden zoals Wandelnet en stichting Landelijk Fietsplatform.

Beleid

Tijd

Geld

We ontwikkelen een ruimtelijke bouwsteen voor recreatie en toerisme in Fryslân als input voor de Prov. Omgevingsvisie en als instrument voor (provinciale en lokale) overheden om de recreatieve belangen mee te wegen in ruimtelijke ontwikkelingen.

Beleid

Het instrument landrecreatie wordt in 2026 operationeel.

Tijd

Geld

We dragen bij aan een digitale infrastructuur voor toeristische informatie over het (dagrecreatieve) aanbod in Fryslân, als basisvoorziening voor ondernemers om hun gasten te kunnen informeren.

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Slimme groei van Toerisme	Aantal activiteiten/projecten binnen bestemmingsmanagement die bijdragen aan slimme groei	3	3
2. Prettige & gezonde woon- en	Aantal samenwerkingsverbanden waarin we (financieel) deelnemen, zoals wandelnet en	2	2

leefomgeving voor iedereen	fietsplatform tbv wandel- en fietsinfrastructuur in Fryslân		
	Aantal gemeenten dat kennis heeft van en is aangehaakt op de ruimtelijke bouwsteen Recreatie & Toerisme	18	18
3. Vitale & duurzame sector met toekomstbestendige banen	Aantal actieve gebruikers, dat gebruikt maakt van het platform voor toeristische informatie (ODP)	3.300	3.074

Toelichting

1. Er zijn diverse projecten gerealiseerd in 2025. De subsidie voor de Tallshipsrace in Harlingen is verleend. Het routebureau is van start gegaan. Hiermee zorgt Marrekrite voor samenhang in het aanbod van alle recreatieve routes. Ook zijn binnen het Interreg project Speeding up Sustainability Skills in Tourism samen met VCF en YnBusiness pilots uitgevoerd die leiden tot verbetering netwerk en het verhogen van kennis van de gastvrijheidssector voor circulair ondernemen in de sector met als inzet besparing water, afval vermindering.
2. We hebben subsidie verleend aan Wandelnet en Fietsplatform.
3. Op dit moment zijn er zo'n 3.075 actieve gebruikers met een inlog in het ODP. Deze gebruikers zijn verdeeld over 4.165 bedrijven en organisaties die een account hebben in de data base. Ook kunnen eventorganisatoren zonder inlog in het ODP hun evenement aanmelden. Hier is in 2025 800 keer gebruik van gemaakt.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	7.262	7.159	6.581	578
Totaal baten	329	1.648	1.460	188
Saldo van lasten en baten	6.933	5.511	5.121	390

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Slimme groei van toerisme	1.261	2.149	2.114	35
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	806	920	529	391
Structurele budgetten		2.067	3.069	2.644	425
	Slimme groei van toerisme	1.642	977	950	27
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	2.809	1.087	1.469	-382
	Vitale en duurzame sector	41	320	317	3
Tijdelijke budgetten		4.491	2.384	2.736	-351
	Slimme groei van toerisme	547757,62	715	672	44
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	-297	888	393	495
	Vitale en duurzame sector	453	103	137	-34
Reserves		704	1.706	1.202	504
Totaal lasten		7.262	7.159	6.581	578
Baten					
	Slimme groei van toerisme	39	30	39	-9
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	102	272	190	82
Structurele budgetten		141	302	229	73
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	0	1.108	1.021	87
Tijdelijke budgetten		0	1.108	1.021	87
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	185	0	0	0
Reserves		185	0	0	0
	Prettige en gezonde woon- en leefomgeving	0	118	189	-71
	Vitale en duurzame sector	4	120	22	99
Overlopende passiva		4	238	210	28
Totaal baten		329	1.648	1.460	188
Saldo van lasten en baten		6.933	5.511	5.121	390
Mutatie reserves		-476	-1.431	-954	-477
Mutatie tijdelijke budgetten		-2.981	266	-213	479
Resultaat van lasten en baten		3.476	4.346	3.954	392

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 392.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

Het saldo van de lasten en de baten bedraagt € 266.000,-. Dit wordt vooral veroorzaakt bij het budget van Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, er is een onderbesteding van € 339.000,- aan de lastenkant door een hogere winstuitkering van de GR en aan de batenkant is er € 73.000,- minder aan inkomsten ontvangen. Daarnaast een lagere besteding € 85.000,- op het budget Slimme groei doordat er geen concrete aanjaagplannen zijn ontwikkeld in samenwerking met de gemeenten.

Tijdelijke budgetten

Het saldo van lasten en baten bedraagt - € 438.000,-. Dit wordt vooral veroorzaakt door het budget Investeringsagenda Drachten-Heerenveen onderdeel Oudega. De overbesteding van € 373.000,- wordt veroorzaakt doordat de planning van de werkzaamheden en de verkoop van de gewonnen aarde niet synchroon lopen. Dit bedrag gaat via de mutatie reserve mee naar 2026 en wordt daar met het meerjarig budget verrekend.

Reserves

Het saldo van lasten en baten bedraagt € 504.000,-. De € 477.000,- saldo die via de mutatie reserves van 2025 naar 2026 wordt verschoven, betreft de subsidie voor Waterfront Drachten. De rapportage over de projectvoortgang in 2026 zorgt ervoor dat we het resterende bedrag in 2026 of later als last moeten nemen.

Beleidsveld 5.3. Taal, cultuur, erfgoed en sport

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 5.3.

De ambities en doelstellingen voor 2025 zijn vastgelegd in verschillende beleidsnota's. Voor de langere termijn beoogt het beleid het volgende:

Taal

De provincie wil de vitaliteit van het Fries versterken. Door de afspraken en ambities uit de BFTK 2024-2028, de Taalnota Fansels Frysk en Taalplan Frysk 2030 na te komen gaat dat lukken. Het gebruik van het Fries neemt toe en in 2030 bieden alle scholen in het Friese taalgebied de kerndoelen verstaan, spreken, lezen en schrijven op voldoende niveau aan. De doorgaande leerlijn *Frysk fan pjut oant promovendus* is gecreëerd. Fryslân heeft een bloeiend meertalig literair klimaat en is internationaal een inspirerend voorbeeld voor andere meertalige regio's. Door een aantrekkelijk literair aanbod voor jong tot oud in traditionele en nieuwe vormen te stimuleren willen we laaggeletterdheid en ontleding tegengaan.

Cultuur

De provinciale cultuurnota *Tosken yn in nije tiid* heeft als overkoepelend uitgangspunt dat het beleven en maken van kunst en cultuur voor iedereen in Fryslân toegankelijk moet zijn en dat ons cultuuraanbod aantrekkelijk moet zijn voor inwoners en bezoekers. Alleen dan kan de toegevoegde waarde van cultuur voor individuen en voor de *mienskip* tot zijn recht komen. We zetten daarom in op toegankelijkheid, een kwalitatief hoogwaardig aanbod, talentontwikkeling, en op musea die het verhaal van Fryslân aansprekend en actueel vertellen.

In 2025 is door Planbureau Fryslân de eerste Kultuermonitor Fryslân gepubliceerd. Met dit meetinstrument willen we belangrijke trends in het Friese cultuurveld inzichtelijk maken. Dat moet het ook makkelijker maken om gevolgen van gevoerd beleid te meten.

Erfgoed

Wij zorgen voor het beheer en behoud en doorontwikkeling van ons erfgoed (archeologie, monumenten en cultuurhistorische landschappen). We doen dat via de verankering van erfgoed in de omgevingsverordening en -visie, via onze afspraken met instellingen en netwerken op het gebied van erfgoed en via diverse regelingen.

Sport

We willen dat iedereen die dat wil de mogelijkheid heeft om te bewegen en sporten. Het gaat erom dat een ieder met plezier mee kan doen, zich welkom voelt, zich geaccepteerd voelt en eigen sportkeuzes kan maken.

We willen de toekomstbestendigheid van de Fryske sporten een impuls geven. We richten ons op de verdere ontwikkeling en beoefenen van talentontwikkeling en topsport.

We werken verder aan het behoud van Thialf als (top)sportaccommodatie voor het schaatsen en andere ijsporten.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Beschermen en bevorderen Friese taal	Inzet op de prioriteiten van de BFTK 2024-2028: de Sichtberens fan it Frysk, onderwijs en onderzoek, digitalisering, taaloverdracht en decentraal taalbeleid.	100% in 2029	

2. Taalplan Frysk 2030	Scholen in het Friese taalgebied bieden alle kerndoelen op voldoende niveau aan.	100% in 2030	
3. Friese literatuur	De positie van Fryslân als het gaat om lezen en laaggeletterdheid verbetert ten opzichte van andere provincies, door vergroten aanbod aan (Fryske) literatuur voor jong en oud in traditionele en nieuwe vormen.	Boven het landelijke gemiddelde in 2030	
4. Sichtberens fan it Frysk	Het Fries is meer zichtbaar in de openbare ruimte.	Er is in kaart gebracht welke stappen nodig zijn om alle gesubsidieerde instellingen het Fries mee te laten nemen in hun activiteiten. Minstens 10 extra organisaties gebruiken het Fries in hun uitingen. Er ligt een plan van aanpak wat er nodig is om verkeersborden in Fryslân meertalig te maken.	
5. Actieve cultuurbeoefening	Participatieniveau gemeten in cultuur(participatie)monitor	Participatieniveau in Fryslân stijgt in de periode 2025-2029	
6. Een toegankelijke cultuursector met kwalitatief hoogwaardig aanbod	Waarderingscijfer voor cultureel aanbod in cultuurmonitor	Waarderingscijfer stijgt in de periode 2025-2029	
7. Beheer en behoud en doorontwikkeling van ons erfgoed	Het in stand houden en stimuleren van de basisinfrastructuur erfgoed via regelingen, projecten en basisinstellingen.	5 basisinstellingen worden ondersteund.	
		Tenminste 1 voortgangsgesprek per jaar.	
		1 subsidieregeling voor monumenten is uitgevoerd	
8. Fryske sporten	Fryske sporten krijgen een impuls en meer jongere deelnemers.	Ledenaantal van Fryske sport verenigingen neemt toe (peiljaar 2024).	

9. Breedtesport	Sportverenigingen en -faciliteiten zijn bereikbaar en toegankelijk voor alle inwoners van Fryslân.	Het platform Fryslân in Beweging wordt door minstens 14 gemeenten gebruikt.	
-----------------	--	---	--

Toelichting

5. *Actieve cultuurbeoefening*: De totaalcijfers over cultuurparticipatie zijn helaas niet meegenomen in de rapportage van de cultuurmonitor 2024. Er zijn echter geen aanwijzingen voor een negatieve ontwikkeling: uit de deelcijfers per type activiteit blijkt dat een groot deel van de Friezen cultuur beoefent.

6. *Toegankelijke cultuursector*: 51% van de inwoners is (zeer) tevreden met het cultuuraanbod, slechts 4% is (zeer) ontevreden. Omdat de cultuurmonitor nog maar één keer verschenen is, is nog geen trend te onderscheiden.

Stand van zaken gewenste resultaten

Met het Rijk en gemeenten maken we afspraken om meertaligheidscöördinatoren aan te stellen en in te zetten om het decentraal taalbeleid te versterken.

Beleid

Met de subsidieregeling Sichtberens Fryske taal 2025 is deze activiteit, het inzetten van onafhankelijke meertaligheidscöördinatoren, van start gegaan om het decentraal taalbeleid te versterken.

Tijd

Geld

We voeren structureel overleg met de betrokken organisaties rondom Taalplan Frysk 2030 om het aanbod Frysk in het onderwijs te verbeteren. M.b.v. skoalstipers ondersteunen we scholen om een goed aanbod voor de Fryske taal en cultuur lessen te bieden.

Beleid

Tijd

Geld

Actie 1: We ondersteunen instellingen en initiatieven met structurele en incidentele subsidies op het gebied van Fryske literatuur die gericht zijn op innovaties en samenwerking met podiumkunsten, performance en andere creatieve uitingen.

Beleid

Tijd

Geld

Actie 2: We stellen regelingen open om het schrijven, uitgeven, vertalen, promoten en herdrukken van Fryske literatuur te stimuleren en mogelijk te maken.

Beleid

Tijd

Geld

Als provincie nemen wij het initiatief om het gebruik van het Fries in de openbare ruimte te vergroten. Naast onze eigen verantwoordelijkheid stellen wij ook budget beschikbaar om gemeenten en initiatieven van derden te ondersteunen.

Beleid

Tijd

Geld

Via subsidies ondersteunen we organisaties die cultuurparticipatie bevorderen. Daarbij horen bijv. Keunstwurk als steuninstelling voor de amateurkunsten, Iepenloftspullen, en andere culturele instellingen waar deelnemers actief kunnen participeren.

Beleid

Tijd

Geld

We voeren de regelingen Musea 2026-2028 en Kunstinstituten 2026-2028 uit. Daarnaast stellen we voor afzonderlijke projecten een nieuwe subsidieregeling Culturele Producties open.

Beleid

Tijd

Geld

Stimuleren van de basisinfrastructuur erfgoed en het opzetten van diverse subsidieregelingen en projecten.

Beleid

Tijd

Geld

Wij stimuleren het project "Fryske Sport yn dyn Klasse".

Beleid

Tijd

Geld

Wij hebben een breed Sportfonds in het leven geroepen.

Beleid

Tijd

Geld

Wij subsidiëren het project "Schoolschaatsen".

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Beschermen en bevorderen Friese taal	In 2025 werken we aan Fryslân als taalproduksjehûs met een aantal ondersteunde instellingen en initiatieven.	Minstens 5 verschillende instellingen en initiatieven	9
2. Taalplan Frysk 2030	Aantal bezoeken van <i>skoalstippers</i> om scholen te ondersteunen hun aanbod voor de lessen Friese taal en cultuur te verbeteren en vergroten.	Gemiddeld 2 schoolbezoeken per jaar en verdere professionalisering inzet logboek	2
3. Friese literatuur	In 2025 stimuleren we de Friese literatuur door het openstellen van de regelingen en honorering van aanvragen voor 'uitgeven, schrijven, promotie en vertalen van Friese literatuur, boeken en producties'.	Toekennen van 75 aanvragen	totaal 72 útjaan 43 skriuwen 17 oersetten 4 Promoasje 8

4. Sichtberens fan it Frysk	Het Fries is meer zichtbaar in de openbare ruimte.	Minstens 10 extra organisaties gebruiken het Fries in hun uitingen. Er ligt een plan van aanpak wat er nodig is om verkeersborden in Fryslân meertalig te maken waar meertaligheidspakketten voor gemeenten onderdeel van uitmaken.	13
5. Actieve cultuurbeoefening	Door de provincie ondersteunde organisaties die bijdragen aan de toegankelijkheid van actieve cultuurparticipatie.	Minstens 10 organisaties	Ca. 20 organisaties
6. Een toegankelijke cultuursector met kwalitatief hoogwaardig aanbod.	Aantal subsidies verleend binnen de regelingen Musea 2026-2028 en Kunstinstituten 2026-2028	Minsten 25 verleende subsidies	22 Kunstinstituten en 8 musea.
	Aantal subsidies verleend aan culturele initiatieven binnen de subsidieregeling Culturele Producties	Minstens 10 verleende subsidies	0
7. Beheer en behoud en doorontwikkeling van ons erfgoed	Culturele waarden worden beschermd en afgewogen in ruimtelijke plannen en controle hierop via het IBT, per jaar 4 gemeenten	4	4
	Aantal basisinstellingen erfgoed	6	6
	Aantal gerestaureerde en herbestemde monumenten (subsidiereregeling)	30	43
	Aantal bij te houden waardenkaarten archeologisch erfgoed	3	3
	Aantal archeologische steunpunten	11	11
8. Fryske Sporten	Aantal scholen dat gebruik maakt van het aanbod van "Fryske sport yn dyn Klasse".	100	150
9. Breedtesport	Aantal projecten via Sport Fryslân bij sportverenigingen	50	52

	gericht nieuwe activiteiten waarbij iedereen mee kan doen.		
	Aantal basisscholen dat gebruik maakt van de mogelijkheid schoolschaatsen.	180	192

Toelichting

5. *Actieve cultuurbeoefening*: uitgaande van cultuurbeoefening in de vrije tijd. Aantal is globaal omdat er tussen cultuurbeoefening en professionele cultuur een grijs gebied is. Het gaat voor de helft om structurele subsidies, en voor de helft om projectsubsidies, m.n. voor Iepenloftspullen.

6. *Toegankelijke cultuursector*: door prioriteitsstelling is de regeling Culturele Producties pas in december opengesteld. Het aantal daadwerkelijke verleningen is daardoor 0. In 2026 zullen de aantallen van deze openstelling worden meegenomen: we verwachten uit de openstelling 2025 ca. 14

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	44.717	49.777	49.058	719
Totaal baten	192	114	129	-16
Saldo van lasten en baten	44.525	49.664	48.929	735

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Beschermen en bevorderen Friese taal	10.068	11.107	11.111	-4
	Taalplan Frysk 2030	4.133	4.297	4.183	114
	Friese literatuur	4.355	4.599	4.543	55
	Sichtberens fan it Frysk	0	232	124	108
	Actieve cultuurbeoefening	1.494	1.543	1.543	0
	Toegankelijke cultuursector	7.787	8.397	8.372	25
	Beheer en behoud van ons erfgoed	3.489	5.090	4.781	309
	Fryske sporten	217	229	222	7
	Breedtesport	1.074	1.110	1.110	0
Structurele budgetten		32.616	36.604	35.989	614
	Beschermen en bevorderen Friese taal	1.100	2.337	2.315	22
	Taalplan Frysk 2030	1.131	3.008	3.003	5
	Friese literatuur	0	738	738	0
	Sichtberens fan it Frysk	507	60	60	0
	Actieve cultuurbeoefening	698	856	852	4
	Toegankelijke cultuursector	3.527	5.945	5.943	1
	Beheer en behoud van ons erfgoed	578	1.163	1.169	-6
	Fryske sporten	0	138	137	0
	Breedtesport	152	340	333	7
Tijdelijke budgetten		7.693	14.584	14.551	33
	Beschermen en bevorderen Friese taal	0	-1.700	-1.700	0
	Taalplan Frysk 2030	374	187	125	62
	Breedtesport	4.000	0	0	0

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Reserves		4.374	-1.513	-1.575	62
	Toegankelijke cultuursector	11	6	9	-3
Voozieningen		11	6	9	-3
	Beschermen en bevorderen Friese taal	0	97	84	13
	Toegankelijke cultuursector	22	0	0	0
Overlopende passiva		22	97	84	13
Totaal lasten		44.717	49.777	49.058	719
Baten					
	Beschermen en bevorderen Friese taal	12	6	6	0
	Beheer en behoud van ons erfgoed	18	8	13	-5
Structurele budgetten		30	14	19	-5
	Toegankelijke cultuursector	108	0	1	-1
	Beheer en behoud van ons erfgoed	33	0	25	-25
Tijdelijke budgetten		141	0	26	-26
	Toegankelijke cultuursector	0	3	0	3
Voozieningen		0	3	0	3
	Beschermen en bevorderen Friese taal	0	97	84	13
	Toegankelijke cultuursector	22	0	0	0
Overlopende passiva		22	97	84	13
Totaal baten		192	114	129	-16
Saldo van lasten en baten		44.525	49.664	48.929	735
Mutatie reserves		-4.374	1.513	1.575	-62
Mutatie tijdelijke budgetten		4.909	-117	-65	-51
Mutatie structurele budgetten		268	-643	-278	-365
Resultaat van lasten en baten		45.328	50.417	50.160	256

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 256.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Structurele budgetten

Van de lagere lasten van € 614.000,- schuift € 370.000,- via de mutatie structurele budgetten door naar 2026. Dit bestaat uit subsidieplafonds van de Subsidieregeling Monumenten (SUMO) en de regelingen onder Taal en Onderwijs, die in 2025 hebben open gestaan en waarvan de resterende aanvragen worden afgehandeld in 2026.

Daarnaast is een subsidie aanvraag van € 111.000,- door CSG Liudger ingetrokken.

Op het budget samenwerking archeologie FAMKE is € 156.000,- niet besteed vanwege grote drukte bij de archeologische markt (onderzoeksbureaus) en bij onze partners (gemeenten en kennisinstellingen).

Reserves

De € 62.000,- saldo die via de mutatie reserves van 2025 naar 2026 wordt verschoven, betreft de subsidie

voor AFUK voor "lisinsjes en begelieding Spoar 8 en Searje 36 foar skoaljieren 2022-2023 oant en mei 2024-2025". De rapportage over de projectvoortgang in 2025 zorgt ervoor dat we het resterende bedrag in 2026 of later als last moeten nemen.

Beleidsveld 5.4. Leefbaarheid

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 5.4.

1. Slim inspelen op demografische ontwikkelingen in Fryslân .
2. Spreidingsniveau (basis)voorzieningen hoog houden.
3. Elke Fries heeft toegang tot betaalbare en bereikbare zorg.
4. De leefbaarheid bevorderen/vergroten.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Slim inspelen op demografische ontwikkelingen in Fryslân	Demografische ontwikkelingen worden ingezet als kans om de brede welvaart van de Friese regio's te bevorderen, met als gevolg dat de ervaren brede welvaart gelijk blijft of zelfs groeit.	Brede welvaartsindicatoren zijn minstens gelijk aan peiljaar 2023	
2. Spreidingsniveau (basis)voorzieningen hoog houden	Gemiddelde afstanden (basis)voorzieningen nemen niet af.	Ten minste gelijk aan peiljaar 2021	
3. Betaalbare en bereikbare zorg	We faciliteren samenwerking tussen relevante (zorg)organisaties in Fryslân	10 organisaties	
4. De leefbaarheid bevorderen/vergroten	Friezen geven hun provincie een acht als rapportcijfer.	8	

Toelichting

Afstand tot basisvoorzieningen:

In de afgelopen jaren zijn door schaalvergroting en veranderingen in de bevolkingssamenstelling voorzieningen verdwenen in Fryslân. De gemiddelde afstand tot voorzieningen in Fryslân is de afgelopen tien jaar over het algemeen dan ook toegenomen. Tegelijkertijd zijn de mogelijkheden om aankopen via het internet te doen ook gegroeid. Daarnaast is de mobiliteit gestegen, meer mensen hebben beschikking tot een auto of elektrische fiets, waarmee het makkelijker wordt om langere afstanden af te leggen. Een toename in de afstand tot voorzieningen hoeft niet noodzakelijkerwijs gelijk te staan aan achteruitgang van de leefbaarheid, mits voorzieningen goed te bereiken zijn.

Stand van zaken gewenste resultaten

Prognoses over bevolkingsontwikkeling, huishoudenssamenstelling en migratie uit laten voeren, als input voor beleid en het delen van kennis in de inspiratiesessies.

Beleid

Tijd

Geld

Het organiseren van een aantal inspiratiesessies, met als doel om gezamenlijk een stip op de horizon te zetten om Fryslân als kansrijke regio te ontwikkelen.

Beleid

Op 2 oktober is de Fryske Leefberenstop georganiseerd naar aanleiding van het nieuwe leefbaarheidsbeleid. Het was een drukbezochte en inspirerende bijeenkomst voor bestuurders, ambtenaren, onderzoekers, vrijwilligers en maatschappelijke organisaties. Tijdens de top werden vier inspiratiesessies aangeboden over verschillende thema's op het gebied van leefbaarheid. Vanwege de lancering van het nieuwe beleid was er voor gekozen om alle bijeenkomsten en sessies te bundelen in de leefbaarheidstop in plaats van losse sessies te organiseren.

Tijd

Geld

Op basis van de demografische gegevens van het CBS en Planbureau Fryslân brengen we in kaart wat de huidige situatie is en waar die kan worden verbeterd. Vervolgens verwerken we dit in nieuw te ontwikkelen beleid (en instrumenten).

Beleid

Op 17 december is de nieuwe beleidsbrief leefberens vastgesteld in de Provinciale Staten. In deze beleidsbrief zijn de meest recente demografische inzichten en onderzoeken van onder meer het CBS en het Planbureau Fryslân verwerkt.

Tijd

Geld

Om onze wettelijke taak uit te voeren op het gebied van volksgezondheid organiseren we zogenaamde bestuurstafels Seker en Sûn waarin we het gesprek over toegankelijke en betaalbare zorg faciliteren.

Beleid

Tijd

Geld

Per regio ontwikkelen we een netwerk voor ondersteuning van initiatieven. We ontwikkelen het netwerk in de 2 pilot regio's verder door en breiden het netwerk uit met tenminste 2 nieuwe regio's.

Beleid

Op 13 november is het ondersteuningsnetwerk Stipe gelanceerd. De lancering markeert de verdere uitrol van het netwerk van twee pilotregio's naar alle vijf regio's van Fryslân.

Tijd

Geld

Uitvoeren LEADER-programma en ondersteunen van LEADER-waardige projecten in de gebieden Noordwest, Zuidoost en Zuidwest.

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren van de subsidieregeling Iepen Mienskipfûns (IMF).

Beleid

Tijd

Geld

Uitvoeren van de subsidieregeling DOM.

Beleid

Het opstellen van de nieuwe DOM-regeling is gekoppeld aan vaststelling van de nieuwe beleidsbrief leefberens. Die beleidsbrief is op 17 december 2025 vastgesteld door PS. De nieuwe beleidsdoelen uit de beleidsbrief vormen de basis voor de inhoudelijke uitwerking van de DOM-regeling. In de tussentijd is wel doorgewerkt aan de benodigde voorbereidingen voor de nieuwe DOM-regeling zodat deze in 2026 voortvarend verder gebracht kan worden.

Tijd

Zie toelichting bij beleid. Ondanks de vertraging, zal de nieuwe DOM-regeling eraan komen.

Geld

Zie toelichting bij beleid. Het geld is nog wel beschikbaar

Resultaatindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Slim inspelen op demografische ontwikkelingen in Fryslân	Prognoses uitvoeren over bevolking, huishoudens en migratie	3	3
	Organiseren inspiratiesessie en masterclasses	3	1
2. Spreidingsniveau (basis)voorzieningen hoog houden	Prognose uit laten voeren over spreidingsniveau	1	0
3. Betaalbare en bereikbare zorg	Aantal bestuurstafels Seker en Sûn	5	4
4. De leefbaarheid bevorderen/vergroten	Per regio een netwerk voor ondersteuning voor initiatieven (door)ontwikkelen	4	5
	Grote Maatschappelijke Initiatieven op basis van maatwerk ondersteunen	2	2
	Aantal gehonoreerde LEADER-aanvragen	18	18

	Aantal uitgewerkte DOM-plannen	16	0
	Aantal mienskiptsgebouwen die met IMF-subsidie worden geholpen bij het verduurzamen	28	28
	Aantal initiatieven dat IMF-subsidie heeft gekregen	100	168
	Aantal initiatieven Fryslân Ferbynt dat IMF-subsidie heeft gekregen	500	0

Toelichting

Inspiratiesessie en masterclasses: Er is voor gekozen om één grote bijeenkomst met meerdere inspiratiesessies te organiseren: de Fryske leefberens-top op 2 oktober.

Prognose spreidingsniveau: Bij het opstellen van de begroting 2025 (in 2024) was voorzien dat de beleidsbrief Leefberens + bijbehorend uitvoeringsprogramma eerder door PS zou worden vastgesteld. Die planning is in 2025 in afstemming met PS gewijzigd, uiteindelijk hebben de Staten in december 2025 het nieuwe beleid vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma is deze prognose opgenomen en zal in 2026 worden uitgevoerd

Betaalbare en bereikbare zorg: Er zijn vier bestuurlijke tafels Seker en Sûn georganiseerd, er was niet meer noodzaak. De provincie heeft deze rol in 2025 verder uitgewerkt in de oprichting van een provincietafel 'sûnens oer de hiele breedte', een zgn. adviesraad om integrale opgaven binnen de provinciale kerntaken te koppelen aan zorgpartijen. Dat heeft PS bekrachtigd met het vaststellen van de beleidsbrief Leefberens.

DOM-plannen: De nieuwe DOM-regeling was gekoppeld aan vaststelling van de beleidsbrief leefbaarheid. De beleidsbrief is op 17 december vastgesteld en de beleidsdoelen worden verwerkt in de nieuwe DOM-regeling.

Fryslân Ferbynt: In de brief van 9 december 2025, kenmerk 02434581, is PS geïnformeerd over de nieuwe besteding van de Fryslân Ferbynt middelen voor de jaren 2025 - 2027. Het in 2025 beschikbare bedrag (€ 250.000,-) is toegevoegd aan het budget van het Iepen Mienskiptsfûns om hiermee een grotere doelrealisatie mogelijk te maken.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	12.792	14.245	11.470	2.776
Totaal baten	1.198	1.255	1.284	-29
Saldo van lasten en baten	11.593	12.990	10.186	2.804

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Slim inspelen op demografische ontwikkelingen in Fryslân	1.764	1.823	1.822	2
Structurele budgetten		1.764	1.823	1.822	2
	Slim inspelen op demografische ontwikkelingen in Fryslân	125	3	0	3
	Betaalbare en bereikbare zorg	57	50	44	6
	Leefbaarheid bevorderen	8.258	8.703	6.013	2.690
Tijdelijke budgetten		8.440	8.756	6.057	2.699
	Leefbaarheid bevorderen	2.266	3.192	3.160	32
Reserves		2.266	3.192	3.160	32
	Leefbaarheid bevorderen	4	0	3	-3
Voorzieningen		4	0	3	-3
	Leefbaarheid bevorderen	318	474	428	46
Overlopende passiva		318	474	428	46
Totaal lasten		12.792	14.245	11.470	2.776
Baten					
	Leefbaarheid bevorderen	139	0	0	0
Structurele budgetten		139	0	0	0
	Leefbaarheid bevorderen	741	138	139	-1
Tijdelijke budgetten		741	138	139	-1
	Leefbaarheid bevorderen	0	639	712	-73
Reserves		0	639	712	-73
	Leefbaarheid bevorderen	318	478	432	46
Overlopende passiva		318	478	432	46
Totaal baten		1.198	1.255	1.284	-29
Saldo van lasten en baten		11.593	12.990	10.186	2.804
	Mutatie reserves	27	-2.664	-2.558	-106
	Mutatie tijdelijke budgetten	-91	-846	1.618	-2.464
Resultaat van lasten en baten		11.529	9.481	9.246	235

Toelichting

Per saldo is er een positief resultaat van € 235.000,- op dit beleidsveld. Dit is als volgt te verklaren:

Tijdelijke budgetten

De lagere lasten van € 2,7 mln. wordt door een aantal zaken veroorzaakt. Op het budget ANNO III organisatiekosten is er een onderbesteding van € 300.000,-, de provincie is namens de partners penvoerder. De laatste helft van 2024 en geheel 2025 hebben in het teken gestaan van het binnenhalen van de Regio Deal. Daarnaast zijn er in het laatste programmajaar van ANNO III geen grote nieuwe initiatieven ter tafel gekomen.

Verder is er een onderbesteding op de lumpsum bijdrage voor de Regiodeal (€ 70.000,-), waarvan de regiokassiers hebben aangegeven dat ze alleen de middelen kunnen innen van de projecten die in het betreffende jaar zijn gestart. De resterende middelen die nog niet zijn besteed schuiven door naar 2026 en blijven beschikbaar als cofinanciering.

De vrijval bij Mienskijsinitiatieven (€ 97.000,-) wordt veroorzaakt doordat diverse IMF-subsidies vanuit de vorige periode lager afgerekend zijn dan beschikt en lagere proceskosten. Daarnaast valt er € 130.000,- vrij op het budget Tsjûkemar en Nanneviid, omdat er meer tijd nodig is om aan enkele subsidievoorwaarden op uitvoeringsniveau vorm te geven. Voorgesteld wordt om deze middelen ten laste van het jaarrekeningresultaat terug te vragen zodat dit in 2026 beschikbaar blijft.

Het overige saldo op de tijdelijke budgetten van € 2,2 mln. schuift via de mutatie tijdelijke budgetten door naar 2026. Dit betreft lopende en nog te beschikken tenders van het huidige IMF.

Wat heeft het programma gekost?

In 2025 was binnen het programma Economie een bedrag van € 13,5 mln. begroot voor het realiseren van de gestelde doelen. Van dit bedrag is bijna € 13 mln. daadwerkelijk besteed en uitbetaald. Ongeveer € 300.000,- is wel juridisch vastgelegd, maar de uitvoering is nog niet afgerond, waardoor deze verplichting doorloopt naar 2026. Per saldo betekent dit dat circa € 250.000,- niet is weggezet en zal vrijvallen

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 5.1 Economie	15.502	17.404	15.448	1.956
Beleidsveld 5.2 Gastvrijheid	7.262	7.159	6.581	578
Beleidsveld 5.3 Taal, cultuur, erfgoed en sport	44.717	49.777	49.058	719
Beleidsveld 5.4 Leefbaarheid	12.792	14.245	11.470	2.776
Totaal lasten	80.274	88.585	82.557	6.029
Baten				
Beleidsveld 5.1 Economie	2.028	2.878	3.398	-521
Beleidsveld 5.2 Gastvrijheid	329	1.648	1.460	188
Beleidsveld 5.3 Taal, cultuur, erfgoed en sport	192	114	129	-16
Beleidsveld 5.4 Leefbaarheid	1.198	1.255	1.284	-29
Totaal baten	3.748	5.895	6.272	-377
Saldo van lasten en baten	76.525	82.691	76.285	6.406
Mutatie reserves	-8.029	-5.245	-2.622	-2.623
Mutatie tijdelijke budgetten	-2.864	-2.677	-415	-2.262
Mutatie structurele budgetten	268	-643	-278	-365
Resultaat van lasten en baten	65.901	74.126	72.969	1.156

Toelichting

De toelichting op de grootste afwijkingen staat bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investeringen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2025
Onderhanden werken	26.288	7.185	62	33.410
Opgeleverde werken	0	0	0	0
Afgerekende werken	0	0	0	0
Totaal	26.288	7.185	62	33.410

Toelichting

De specificatie van de onderhanden werken is opgenomen in bijlage 6.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Jaarovergang structurele budgetten	643	2.333	2.611	365
R. Reserve verstrekte subsidies	4.521	2.070	1.227	2.864
Totaal	5.164	4.404	3.838	3.229

Toelichting

Reserve Jaarovergang structurele budgetten

Deze reserve is gevormd om restanten van subsidieplafonds die vanuit structurele budgetten worden bekostigd en waaruit nog aanvragen afgehandeld moeten worden, mee te nemen naar het volgende boekjaar.

Reserve verstrekte subsidies

Deze reserve is gevormd in verband met de subsidieaanname van subsidies boven het drempelbedrag van € 900.000,- en betreft de volgende projecten: Impactprogramma Watercampus, IVC Drachten, Werktalent, Investeringsagenda Waterfront Drachten, Actieplan vitale logiesaccommodaties, Afûk lisinsjes/begelijding Spoar 8 & Searje 36, Fryske film fûns, Projectplan BFTK Taalbeoordening en Sud Ie nog af te ronden onderdelen.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	25	1	0	25
V. Jorritsma-Boschmafonds	136	3	0	140
V. Buma-legaten	366	9	6	369
Totaal	527	13	6	534

Toelichting

Deze drie voorzieningen betreffen in het verleden ontvangen legaten of schenkingen. Per legaat/schenking zijn er destijds afspraken gemaakt over de rol van en activiteiten door de provincie met deze middelen.

De gelden uit het in 1957 verkregen Van Harinxma Thoe Sloten-legaat is bedoeld voor het in goede staat houden van de A.C.E.W. Els Collot d'Escurykamer in het Fries Museum en voor het onderhouden van enkele graven.

Uit het Jorritsma-Boschmafonds, een legaat dat door de provincie Fryslân wordt beheerd sinds de jaren zestig, wordt vanaf 2011, eens in de vier jaar uit de renteopbrengsten van het stamkapitaal, aan jonge mensen met een laag of geen inkomen een bijdrage toegekend. De bijdrage is bedoeld als tegemoetkoming in de studiekosten in het volgen van een opleiding in het voortgezet onderwijs of het middelbaar of hoger beroepsonderwijs.

De gelden uit het in 1910 verkregen Buma-legaat worden gebruikt voor aankopen voor de Buma-bibliotheek die onderdeel vormt van Tresoar. Rente en dividendinkomsten worden doorbetaald aan Tresoar.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP Economic Board Noord Nederland	14			14
OP Europa Pact Fryslan	531	1.264	1.043	751
OP Leader GLB beheerskosten	101	181	282	0
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	4	0	4	0
OP SPUK C131 Projekt FRIS Fryske AI yn'e soarch	0	97	84	13
OP SPUK D13 Matching Rijk - Verbreding en vernieuw	22			22
OP SPUK F11 MKB-deal Skillsbooster	398	0	398	0
OP SPUK J96B Regiodeal NW	185	0	110	75
OP SPUK J4B Regiodeal ZW	0	207	40	166
Totaal	1.256	1.748	1.962	1.042

Toelichting

OP Economic Board Noord Nederland

De OP is in 2019 opgericht voor de incidentele subsidie aan VNO-NCW als penvoerder van EBNN. De totale subsidie bedroeg € 300.000. De bijdrage van de provincies Groningen en Drenthe en de gemeente Leeuwarden bedroegen € 225.000,-. In 2020 zijn alle bijdragen ontvangen. In 2022 heeft de afrekening plaatsgevonden op de verstrekte subsidie. De lagere vaststelling heeft geleid tot een ontvangst van € 14.000 voor de provincie, die verantwoord is op de OP.

OP Europa Pact Fryslan (voorheen Friese Projectenmachine)

De provincie Fryslân, de achttien Friese gemeenten en de kennisinstellingen NHL Stenden Hogeschool, ROC Friesland College en ROC Friese Poort hebben besloten tot oprichting van Europa Pact Fryslan. Dit samenwerkingsverband heeft als doel de ontwikkeling van meer en betere projecten te bevorderen waarmee een beroep kan worden gedaan op Europese middelen, ter versterking van de brede welvaart in de regio Fryslân. Voor Europa pact een Samenwerkingsovereenkomst afgesloten waarin de afspraken zijn vastgelegd. De provincie Fryslân treedt op als penvoerder.

OP Leader GLB beheerskosten

De Provincie Fryslân is verantwoordelijk voor de uitvoering van het LEADER-programma, onderdeel van het GLB/NSP-programma 2023-2027 (opvolger van het POP3-programma). Deze OP voor de beheerskosten is om de Lokale Actiegroepen in staat te stellen om de organisatie van hun plannen te bewerkstelligen. Dit zijn o.a. kosten voor promotie, websites, de organisatie van netwerkbijeenkomsten, (vrijwilligers)vergoedingen voor LAG-leden, secretariële ondersteuning en een LEADER-coördinator die in de gebieden projectaanvragers ondersteunt.

OP Leader/POP 3 Lopende kosten

Vanuit het LEADER programma, onderdeel van het POP3-programma, ontvangen de LEADER Locale Actie Groepen (LAG's) een financiële bijdragen vanuit POP3 gelden voor het dekken van lopende kosten, promotie en voorlichting. Momenteel vinden hiervoor de laatste afrekening plaats.

OP SPUK C131 Project Fris Fryske AI yn é soarch

Voor het ontwikkelen van een transcribeermodel in de Friese taal hebben wij een specifieke uitkering ontvangen van het Rijk. De rol van de Provincie hierbij is om de diverse partijen samen te brengen en data te verzamelen in de Friese taal ten behoeve van het transcribeermodel.

OP SPUK D13 Verbreding en Vernieuwing

De SPUK Verbreding en vernieuwing is bedoeld voor een impuls binnen de cultuursector en middels enkele subsidiebeschikkingen in uitvoering. Deze SPUK is afgerond in 2025 en wacht op vaststelling door het Rijk.

OP SPUK F11 MKB-deal Skillbooster

Deze SPUK is afgerond in 2024 en wacht op vaststelling door het Rijk.

OP SPUK J96B Regiodeal NW

Het doel van de Regiodeal Noardwest Fryslân is om met een integrale aanpak de regio te ontwikkelen tot koploper duurzame brede welvaart in perifere regio's binnen Nederland. Als uitvoerende regiopartner zijn wij verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van onderdelen van de programmalijnen Nieuwe Mobiliteit en Natuurlijk in Balans. Hiervoor is deze OP gevormd vanuit de Regiodeal-middelen.

OP SPUK J4B Regiodeal ZW

Als uitvoerende regiopartner zijn wij verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van onder andere het onderdeel Mobiliteit. Hiervoor is deze OP gevormd van uit de Regiodeal-middelen.

Programma 6: Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder

Gedeputeerde E. Folkerts

Wat hebben we gezien?

In 2025 heeft de organisatie een goed vervolg gegeven aan de ontwikkeling naar een slagvaardige en wendbare organisatie. De focus van de organisatie is om de wettelijke taken van de provincie goed uit te voeren en bij te dragen aan het realiseren van de bestuurlijke ambities.

Als vervolg op de 0- meting in 2024, is in 2025 een 1- meting uitgevoerd op de ontwikkeling van de organisatie. Deze meting laat een aantal positieve ontwikkelingen zien, bijvoorbeeld op thema's als leiderschap, betrokkenheid en bevoegenheid van medewerkers.

Binnen de organisatie en in het samenspel tussen bestuur en organisatie, is er meer aandacht gekomen voor resultaatsturing. Er is scherpte aangebracht in de afspraken over de uit te voeren wettelijke taken en de te realiseren bestuurlijke ambities en de formatie die hiervoor nodig is. Bij de kadernota 2026 en bij de behandeling van de begroting 2026 is een aantal besluiten genomen over de uitvoering van de provinciale taken, inclusief de impact die dit heeft op de organisatie. Strategische personeelsplanning (SPP) is voor de organisatie een belangrijk instrument om, rekening houdend met interne en externe ontwikkelingen, dit te vertalen naar de juiste personele strategie.

Het programma digitalisering is in 2025 volledig 'op stoom gekomen'. De digitaliseringstrategie is vastgesteld en er is veel aandacht besteed aan zaken als informatiebeveiliging en privacy. De digitale vaardigheid van medewerkers is toegenomen. Digitale wetgeving vraagt steeds meer en dit is inmiddels goed belegd in de organisatie.

In 2025 is de uitvoering van het implementatieplan *Energieneutrale organisatie* afgerond. Daarmee is een belangrijke stap gezet in de verduurzaming van de provinciale bedrijfsvoering.

Voor de komende jaren liggen er nog genoeg opgaven voor de organisatie. In het kader van Goed werkgeverschap is het een uitdaging om nieuw talent te binden en vast te houden en de opvolging te organiseren van de groep medewerkers die de komende jaren met pensioen zal gaan. Zodanig dat de organisatie flexibel en wendbaar kan omgaan met veranderingen in het takenpakket en nieuwe bestuurlijke ambities, in een sterk veranderende 'digitale' wereld die kansen biedt voor de opgaven die er zijn.

Vastgestelde beleidsnotities

- [Strategisch personeelsbeleid](#) (2018/2020/2022)
- Geactualiseerde notitie SPP (2022)

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij levert een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staan in paragraaf 5 van deze begroting.

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) onderdeel BIJ12, Den Haag

Wat wilden we bereiken?

Doelstellingen programma 6

De ambitie van de organisatie is om de provinciale wettelijke taken goed uit te voeren en bij te dragen aan het realiseren van de bestuurlijke ambities. Goed werkgeverschap en ervoor zorgen dat de organisatie flexibel en wendbaar kan inspelen op maatschappelijke opgaven zijn daarbij belangrijke thema's. Opgaven gaan over provinciale taken, zoals die in provinciaal beleid en de begrotingsprogramma's én opgaven die gaan over digitalisering, het verbeteren van de dienstverlening aan de Mienskip, een aantrekkelijk werkgever blijven etc.

De doelen en resultaten op het gebied van bedrijfsvoering staan in dit programma. Een meer uitgebreide toelichting - onder andere hoe we werken aan goed werkgeverschap en dienstverlening - staat in de paragraaf bedrijfsvoering.

Stand van zaken gewenste resultaten

6.1 Mensen

Beleid

Tijd

Geld

6.2 Middelen en digitalisering

Beleid

Tijd

Geld

Beleidsveld 6.1. Mensen

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 6.1.

1. Er is voldoende en goed personeel voor het realiseren van de ambities en doelen van het provinciaal bestuur en de uitvoering van de wettelijke taken.
2. De provincie is een goed werkgever, met aandacht voor zaken als leiderschap, diversiteit, leren & ontwikkelen.

Doelindicatoren

Ambitie	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Voldoende en goed personeel	Effectieve en efficiënte inzet van de medewerkers in de organisatie gericht op de uitvoering en realisatie van het gehele provinciale takenpakket.	De inzet van personeel is in overeenstemming met de door PS vastgestelde taken.	
2. Goed werkgever	Provincie als werkgever	Medewerkers zijn bevlogen, voelen zich veilig en werken resultaatgericht	

Stand van zaken gewenste resultaten

De inzet van personeel (vast, tijdelijk en inhuur) gebeurt binnen het beschikbare capaciteitsbudget.

Beleid

Tijd

Geld

We nemen mensen in dienst met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Beleid

Tijd

De inzet in de organisatie is erop gericht de landelijke vastgestelde doelstelling (quotum) te realiseren, op basis van de Participatiewet en de daaruit voortvloeiende afspraak in het sociaal akkoord. Dit sluit aan op de moties die hierover zijn aangenomen door uw Staten. We realiseren hierin elk jaar een stijging en hebben in 2025 een aantal van 29.35 fta*) gerealiseerd. In 2024 was dit 26,6 fta.

Voor 2025 is het realiseren quotum uitgekomen op 30,6 fta (in de begroting 2025 stond deze op 30 fta). Verschillende factoren zijn van invloed op de realisatie. In het 'loopbaanpad' van participatiebaners kan het passend zijn dat ze zich bij andere organisaties verder kunnen ontwikkelen. Voor het werven van nieuwe medewerkers is het van belang dat vraag en aanbod bij elkaar kunnen worden gebracht.

Een deel van het mogelijke aanbod aan participatiebanen binnen de organisatie bevindt zich bijvoorbeeld in taken op het gebied van catering en schoonmaak. Daar zijn ook participatiebaners actief, maar dan via het dienstverleningscontract dat wij hebben met die partijen.

*) fta staat voor een werkweek van 25,5 uur p/week

Geld

We voeren een medewerkersonderzoek uit

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Ambitie	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Voldoende en goed personeel	We lichten dit toe in de paragraaf bedrijfsvoering		
2. Goed werkgever	Aantal wettelijk verplichte participatiebanen (in fta)	30	29,35
	Bevlogenheid en betrokkenheid medewerkers	Score minimaal een 7	7.2

	Ziekteverzuim	Maximaal 4,5%	5,8
--	---------------	------------------	-----

Toelichting

We hebben in 2025 een aantal van 29.35 fta*) aan participatiebanen gerealiseerd en lichten dit toe bij de resultaten.

De indicator over bevlogenheid en betrokkenheid van medewerkers is een nieuwe indicator. Tijdens het medewerkersonderzoek / 1- meting in 2025 is dit gemeten en hebben medewerkers een score gegeven van 7.2. Dit is vergelijkbaar met het landelijke gemiddelde bij de provincies.

Onze wens is dat iedere medewerker binnen de provinciale organisatie zich fit en gezond voelt en met plezier de werkzaamheden verricht. Desondanks zal er helaas altijd sprake zijn van ziekteverzuim. In 2025 zagen we in de bestuursrapportage een stijging van het ziekteverzuim van 5,3% naar 5,7%. Over heel 2025 is het percentage uitgekomen op gemiddeld 5,8%.

Het landelijke gemiddelde over het jaar 2025 is 6,4% (bron: CBS, openbaar bestuur en overheidsdiensten).

Vanuit de afdeling HR is er veel aandacht richting leidinggevendenden voor ziekteverzuim en onlangs hebben alle leidinggevendenden een masterclass ziekteverzuim gevolgd. We volgen de ontwikkeling op de voet en de inzet is erop gericht het verzuimpercentage weer omlaag te brengen.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	71.128	78.625	76.257	2.368
Totaal baten	1.823	1.202	1.943	-741
Saldo van lasten en baten	69.305	77.423	74.314	3.109

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Voldoende en goed personeel	46.564	52.073	51.392	681
	Goed werkgever	255	106	211	-105
Structurele budgetten		46.819	52.179	51.604	576
	Voldoende en goed personeel	0	1.216	1.652	-436
Reserves		0	1.216	1.652	-436
	Goed werkgever	525	210	412	-202
Voorzieningen		525	210	412	-202
	Voldoende en goed personeel	22.092	23.667	21.386	2.281
	Goed werkgever	1.691	1.353	1.202	150
Overhead		23.784	25.020	22.589	2.431
Totaal lasten		71.128	78.625	76.257	2.368
Baten					
	Voldoende en goed personeel	34	25	22	3
Structurele budgetten		34	25	22	3
	Voldoende en goed personeel	1.774	1.177	1.884	-707
	Goed werkgever	14	0	37	-37
Overhead		1.788	1.177	1.921	-744
Totaal baten		1.823	1.202	1.943	-741
Saldo van lasten en baten		69.305	77.423	74.314	3.109
Mutatie reserves		271	5.440	5.740	-300
Resultaat van lasten en baten		69.576	82.863	80.054	2.809

Toelichting

Voor een integrale toelichting op het bedrijfsvoeringsbudget wordt verwezen naar paragraaf 7 Bedrijfsvoering.

Beleidsveld 6.2. Middelen en digitalisering

Wat wilden we bereiken?

Doelstelling beleidsveld 6.2.

1. Medewerkers in de organisatie zijn digitaal fitter
2. De provincie voldoet aan de eisen van nieuwe Wetgeving op het gebied van digitalisering.
3. De provinciale organisatie werkt 'energie-neutraal'

Het programma Digitalisering en de afronding van het implementatieplan Energieneutrale organisatie worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Doelindicatoren

Onderwerp	Indicator	Doelwaarde	Realisatie
1. Digitaal fitte organisatie	Digitaal bewustzijn van Informatiebeveiliging en privacy	in 2026 hebben meer dan 75% van de medewerkers het bewustwordingsprogramma 'Informatiebeveiliging en privacy' gevolgd	
	Digitale vaardigheid	in 2027 voldoet meer dan 75% van de medewerkers aan een 'digitaal vaardigheidsprofiel' dat aansluit op hun taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.	
2. Digitale wetgeving	Implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en de Wet digitale toegankelijkheid overheid (Wdo)	In 2026 voldoen we aantoonbaar aan alle eisen die door de wdo (excl. Digitale toegankelijkheid), wmebv en BIO aan de organisatie worden gesteld	
	Wet digitale overheid (Wdo): de wet is geïmplementeerd	In 2028 voldoen we aantoonbaar aan alle eisen die in het kader van Digitale toegankelijkheid aan de organisatie worden gesteld	
3. Energieneutrale organisatie	Het Provinsjehûs en de steunpunten hebben een nieuw, zeer zuinig energielabel.	Energielabel A	

Stand van zaken gewenste resultaten

Ontwikkelen en aanbieden van programma 'bewustzijn Informatiebeveiliging en privacy' aan alle medewerkers

Beleid

Tijd

Geld

Wmebv: Uitvoering van inventarisatie van producten / diensten / berichtenverkeer; Identificeren van de betrokken teams en partijen; Opleveren van een aanwijsbesluit; Beschrijven van de zorgplicht.

Beleid

Tijd

Geld

Digitale Toegankelijkheid (onderdeel Wdo): Aanbieden van trainingen voor specifieke doelgroepen; Toegankelijkheidsverklaringen faciliteren en actualiseren.

Beleid

Tijd

Geld

BIO: Er is invulling en opvolging gegeven aan alle acties zoals opgenomen in het informatiebeveiligingsplan 2023 - 2024.

Beleid

Tijd

We zijn in control op de uitvoering en opvolging van de acties uit het informatiebeveiligingsplan, maar de aantoonbare afronding van enkele maatregelen vergt extra implementatietijd en loopt door in 2026.

Geld

De (eerder in gang gezette) energiebesparende maatregelen in het provinciehuis en de steunpunten zijn afgerond en opgeleverd

Beleid

Tijd

Geld

Resultaatindicatoren

Ambitie	Indicator	Doelwaarde 2025	Realisatie 2025
1. Digitaal fitte organisatie	Leer- en volgsysteem Digitale vaardigheid	plan van aanpak is gereed en in uitvoering	70%
	Digitale leermiddelen	Voor ten minste 2 'thema's' zijn digitale leermiddelen beschikbaar	100%
2. Digitale wetgeving	Wetgeving Wmebv en WDO	100% Compliant (op basis van jaarlijkse interne audit en externe nalevingscontrole)	100%
	Eisen voor publiek toegankelijke websites en apps	100% Compliant op publiek toegankelijke apps en websites	100%
3. Energieneutrale organisatie	Het Provinsjehûs en de steunpunten hebben een nieuw, zeer zuinig energielabel.	Energielabel A	A

Toelichting

Voor het leer- en volgsysteem hebben we gekozen om als eerste vaart te maken met het aanbieden van gerichte trainingen waar een grote behoefte lag vanuit de organisatie (Office) als leertraject voor de lange termijn aanpak voor het leer- en volgsysteem.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Totaal lasten	18.571	23.764	19.615	4.149
Totaal baten	483	582	413	169
Saldo van lasten en baten	18.088	23.181	19.201	3.980

Uitgebreide financiële tabel

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Onderwerp omschrijving	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten					
	Provincie voldoet aan eisen nieuwe wetgeving	433	443	434	10
	Middelen overig	314	1.175	795	380
Structurele budgetten		748	1.618	1.229	389
	Provincie voldoet aan eisen nieuwe wetgeving	101	0	-60	60
Overlopende passiva		101	0	-60	60
	Middelen overig	17.723	22.146	18.446	3.700
Overhead		17.723	22.146	18.446	3.700
Totaal lasten		18.571	23.764	19.615	4.149
Baten					
	Middelen overig	3	0	0	0
Structurele budgetten		3	0	0	0
	Provincie voldoet aan eisen nieuwe wetgeving	0	0	-60	60
Overlopende passiva		0	0	-60	60
	Middelen overig	480	582	473	109
Overhead		480	582	473	109
Totaal baten		483	582	413	169
Saldo van lasten en baten		18.088	23.181	19.201	3.980
Mutatie reserves		-502	-837	-594	-243
Mutatie tijdelijke budgetten		476	-136	-162	26
Resultaat van lasten en baten		18.063	22.208	18.445	3.763

Toelichting

Voor een integrale toelichting op het bedrijfsvoeringsbudget wordt verwezen naar paragraaf 7 Bedrijfsvoering.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 6.1 Mensen	71.128	78.625	76.257	2.368
Beleidsveld 6.2 Middelen	18.571	23.764	19.615	4.149
Totaal lasten	89.699	102.389	95.871	6.517
Baten				
Beleidsveld 6.1 Mensen	1.823	1.202	1.943	-741
Beleidsveld 6.2 Middelen	483	582	413	169
Totaal baten	2.306	1.784	2.356	-572
Saldo van lasten en baten	87.393	100.604	93.515	7.089
Mutatie reserves	-230	4.603	5.146	-543
Mutatie tijdelijke budgetten	476	-136	-162	26
Resultaat van lasten en baten	87.639	105.072	98.499	6.572

Toelichting

De toelichting op de grootste afwijkingen staat bij de afzonderlijke beleidsvelden.

Investeringsen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	uitgaven	bijdragen derden	Stand per 31-12-2025
Onderhanden werken	25	97	0	123
Opgeleverde werken	1.582	763	0	2.345
Afgerekende werken	177	547	0	724
Totaal	1.784	1.407	0	3.192

Toelichting

Het betreft hier met name de investeringen in de huisvesting en ICT.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Generatiepact	226	0	72	154
R. Groot onderhoud Gebouwen	1.637	0	594	1.043
R. Indirecte uitvoeringskosten NPLG		5.388	0	5.388
R. Spaarverlof	1.625	424	0	2.048
Totaal	3.487	5.812	665	8.634

Toelichting

De reserve generatiepact zal de komende paar jaar nog ingezet worden voor de medewerkers die hiervan gebruik hebben gemaakt.

De reserve groot onderhoud gebouwen is bestemd voor het groot onderhoud aan het Provinciehuis.

Reserve indirecte uitvoeringskosten NPLG

Dit betreft de decentralisatie uitkering de decembercirculaire provinciefonds 2024. Deze middelen zijn bedoeld voor extra inzet van personeel voor de uitvoering de maatregelpakketten en gebiedsprocessen in de komende jaren, daarom is hiervoor een reserve gevormd.

De toevoeging aan de reserve spaarverlof betreft het gekochte verlof door medewerkers welke men later op zal gaan nemen.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
V. Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)	525	412	286	651
Totaal	525	412	286	651

Toelichting

Voor de medewerkers die in 2024 en 2025 gebruik hebben gemaakt van de Regeling Vervroegd Uittreden is een voorziening gevormd. Dit conform de voorschriften van de commissie BBV. In de komende jaren zal deze voorziening worden ingezet voor de uitbetaling aan deze medewerkers.

Balanspost overlopende passiva

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
OP SPUK C10-2 Verb dig dienstv Zicht op stikstofk	104	0	0	104
OP SPUK C130 Compensatie VS Wet Open Overheid	80	0	14	66
Totaal	184	0	14	170

Toelichting

Dit betreft 2 specifieke uitkeringen die wij van het Rijk hebben ontvangen.

Programma 7: Provincie financiën

Portefeuillehouder

Gedeputeerde E. Folkerts

Verbonden partijen

Onderstaande verbonden partij(en) leveren een bijdrage aan de doelen en resultaten van dit programma. Een overzicht van de verbonden partijen en meer informatie hierover staat in paragraaf 5 van deze begroting.

- Alliander NV
- Vitens NV
- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Lasten, baten en onvoorzien

Dit 'programma' is niet beleidsinhoudelijk van aard. Hier worden de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen geraamd, zoals de algemene uitkering uit het provinciefonds, de opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting en het rendement op het vermogen. Deze dekkingsmiddelen hebben geen specifieke bestemming gekregen. Ze dienen als dekking van de lasten in de beleidsinhoudelijke programma's die niet worden gedekt door (specifieke) uitkeringen van andere overheden.

Beleidsveld 7.1. Provinciefonds

De raming van het provinciefonds voor onze provincie is gebaseerd op de decembercirculaire 2025 van het rijk. Deze raming bestaat deels uit de algemene uitkering en deels uit zogenoemde decentralisatie-uitkeringen. Deze laatste uitkering worden voor een bepaald doel aan de provincie toegekend. In onderstaande tabel is aangegeven hoe de raming is opgebouwd.

Wat heeft het opgeleverd?

Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Algemene uitkering – structureel	281.460	270.567	275.285	282.480	289.092
Algemene uitkering (nog niet in uitkeringsfactor)			9.625	9.625	9.625
Algemene uitkering – afrekening 2024	-551				
<i>Subtotaal algemene uitkering</i>	<i>280.909</i>	<i>270.567</i>	<i>284.910</i>	<i>292.105</i>	<i>298.717</i>
Decentralisatie uitkeringen:					
Programma 1					
Waddenfonds	9.626	10.001			
Veilig wonen	7	7			
Weerbaar bestuur kleine gemeenten	136	136	136	136	136
Deltaprogramma waddengebied	60	26			
Spreadingswet	450				
Deltaprogramma waddengebied	122	122	122	122	
Programma 2					
Verkeersveiligheid	176	176	176	176	176
Voorkomen tariefstijging	3.927	3.927			
OV-aanbod verbeteren en op peil houden	5.698	5.698			
Programma 3					
Nationale Parken	386	643			
Monitoring Natuurherstelverordening	8				
Verbeterprogramma Vogelhabitatrichtlijn (VHR)	127	127	127		
Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)	95	114	114	114	114
Agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLb)	2.958				
Landelijke Aanpak Wolven	450				
Invasieve exoten	415				
Natuurbrandpreventie en -mitigatie	101				
Gebiedsofferte Noord-Nederland	468				
Bosrevitalisering	218				
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus	13				
Toezicht en handhaving waddenzee	198				
Programma 4					
Drugsdumping	15				
Hergebruik stedelijk afvalwater	21	21	21		
Small Modular Reactor (SMOR)-programma	69				
Regionale kennisfunctie bodem en ondergrond	314				
Bovenregionale analyses gevolgen extreme regenval	105				
Gebiedsgerichte leeraanpak funderingsproblematiek	130				
Programma 5					
Monumentenzorg	1.349	1.349	1.349	1.349	1.349
Fryske Akademie	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559
Amendement Fries taal (mei 2024)	1.485				
BFTK	268	268	268	268	
BFTK cultuur en media	375	375	375	375	
Verbreiding en vernieuwing culturele infrastructuur	333	333	333	333	
Pilots toekomstige bedrijventerreinen	709				
Programma 6					
IBT domein erfgoed	94	94	94	94	94
Uitvoeringskosten Lbv en Lbv-plus	27				

Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)		2.017			
Capaciteit regionale kennisfunctie bodem en ondergrond	46				
Capaciteit natuurbrandpreventie en -mitigatie	399				
Capaciteit agrarisch natuur en landschapsbeheer (ANLB)	187				
Capaciteit NHV-ondersteuning provincies ten behoeve van monitoring	68				
Capaciteit NHV Monitoring overige habitattypen buiten Natura2000 Netwerk	68				
<u>Programma 7</u>					
EV opcenten MRB		6.818	8.411	10.514	10.514
<i>Subtotaal decentralisatie uitkeringen</i>	<i>33.260</i>	<i>33.811</i>	<i>13.085</i>	<i>15.040</i>	<i>13.942</i>
Totaal	314.169	304.378	297.995	307.145	312.659
In bestedingsritme gezet via begrotingssaldo	-3.556	3.024	282	125	125
Totaal na aanpassing bestedingsritme	310.613	307.402	298.277	307.270	312.784

Toelichting

De totale inkomsten uit het provinciefonds in 2025 bedragen € 314,2 mln. Een deel hiervan betreft de afrekening over 2024 ad. € 551.000,- negatief. Tevens is een deel van de inkomsten via het begrotingssaldo doorgeschoven naar 2026 e.v. ter dekking van toekomstige uitgaven voor betreffende onderwerpen. Het gaat daarbij om een bedrag van afgerond € 3,6 mln. De in 2025 verantwoorde baten voor 2025 komen daarmee op € 310,6 mln.

Beleidsveld 7.2. Opcenten motorrijtuigenbelasting

De raming van de opcenten is gebaseerd op de realisatie van de ontvangsten in 2024. Daarnaast wordt jaarlijks gekeken naar de ontwikkeling van de omvang van het wagenpark waarover belasting wordt geheven.

Het rijk stelt jaarlijks het maximale niveau van de opcentenheffing vast. Het verschil tussen dit maximale tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten bepaalt de zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit. Voor onze provincie bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit in 2025 circa € 45,9 mln.

De samenstelling van de opcenten inclusief een nadere toelichting is opgenomen in paragraaf 1 Provinciale heffingen.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Vershil begroting en rekening
Baten				
Opbrengst opcenten MRB	78.502	80.873	80.327	546
Totaal baten	78.502	80.873	80.327	546

Toelichting

De opbrengst opcenten MRB is in 2025 iets lager uitgevallen dan begroot doordat de belastingdienst nog een correctie over de afdracht 2024 en 2025 heeft toegepast.

Opcenten

Hieronder een overzicht van de realisatie en begroting opcenten met het aantal opcenten (aantal punten) en de gemiddelde opbrengst per punt. Dit voor de realisatie 2024, begroting 2025 en de realisatie 2025.

	Realisatie 2024	Begroting 2025	Realisatie 2025
Aantal opcenten (aantal punten)	89,6	92,1	92,1
Gemiddelde opbrengst per punt	876.139	878.100	872.172

Beleidsveld 7.3. Dividenden

De provincie Fryslân neemt deel in het aandelenkapitaal van een aantal bedrijven. In het onderstaande overzicht staan de begrote- en gerealiseerde dividenden.

Wat heeft het opgeleverd?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Vershil begroting en rekening
Baten				
Alliander	21.916	12.035	12.036	-1
Fryslân Hurde Wyn	1.875	10.050	10.050	0
Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	51	36	36	0
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	163	161	161	0
Totaal baten	24.004	22.281	22.283	-1

Toelichting

Het dividend van Alliander is hoger dan primitief begroot omdat de door de ACM gereguleerde tarieven die Alliander mag doorberekenen aan haar klanten hoger uitvielen dan verwacht. De hogere tarieven dienen ter dekking van de hoge investeringslasten, maar zorgen ook voor een hogere omzet en winst.

De overige dividenden zijn conform planning ontvangen.

Beleidsveld 7.4. Financieringsrente en interne financiering

In de onderstaande tabel staan de rentebaten en – lasten van de financiering van de provinciale uitgaven voor 2025.

In paragraaf 4 Financiering en beleggingen wordt hierop een nadere toelichting gegeven.

Wat heeft het gekost en opgeleverd?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Inflatievergoeding RSP gelden	438	450	468	-18
Rente kort	34	0	111	-111
Rente nazorgfonds	901	59	0	59
Rente verstrekte geldleningen	0	61	0	61
Totaal lasten	1.373	571	579	-9
Baten				
Rente kort	9.727	7.800	8.741	-941
Rente lang	1.749	1.703	1.797	-94
Rente vermogensbeheer	149	10	11	-1
Rente verstrekte geldleningen	5.778	7.245	7.188	57
Rentetoerekening vaste activa	1.325	1.960	1.349	611
Totaal baten	18.727	18.718	19.087	-369
Saldo van lasten en baten	-17.355	-18.148	-18.508	360
Mutatie reserves	3	1.525	1.617	-92
Saldo van lasten en baten	-17.352	-16.622	-16.891	268

Toelichting:

Rentelasten

Provincie Fryslân heeft geen bancaire rentelasten. Wel worden de vanuit het rijk vooruit ontvangen RSP-gelden ieder jaar geïndexeerd totdat de gelden zijn uitgegeven/geïnvesteerd.

Rentebaten

Er is in 2025 meer kortlopende rente ontvangen dan begroot. Dit komt door minder hoge provinciale uitgaven en de ontvangst van extra Rijksgelden die niet waren begroot.

De rentebaten van de Leningen aan decentrale overheden zijn conform planning gerealiseerd.

De rentebaten van het Hybride kapitaal viel hoger uit omdat de Nederlandse Waterschapsbank in 2025 heeft besloten om het Hybride kapitaal langer te willen lenen. Er was uitgegaan van aflossing op 1 september 2025.

De rentetoerekening vaste activa is lager uitgevallen omdat we, volgens onze voorschriften, geen rente mogen toerekenen aan de balanspost Strategische Grond Voorraad. Aangezien wij geen exploitatiepost hiervoor in de begroting hebben staan is de rentetoerekening komen te vervallen.

De rentebaten komen ten gunste van de algemene middelen

Beleidsveld 7.5. Overige algemene dekkingsmiddelen

Wat heeft het gekost?

Hieronder wordt een specificatie van de overige algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Verschil begroting en rekening
Lasten				
Exploitatiebijdrage Thialf	576	590	591	-1
Lening herstelplan Thialf	66	0	66	-66
Risicobuffer	8.248	0	1.992	-1.992
Risicoreserve strategische grondvoorraad	0	0	536	-536
Voorwaardelijk budget GS: Breed cofinancieringsbudget	0	59	0	59
Totaal lasten	8.890	649	3.185	-2.536
Baten				
BTW compensatiefonds	44	49	45	4
Rendementsderving inzet vermogen	9	9	7	2
Rente kapitaalverstrekking Alliander	1.622	0	0	0
Risicobuffer	2.952	2.190	2.934	-744
Voorwaardelijk budget GS: Breed cofinancieringsbudget	393	582	582	0
Totaal baten	5.020	2.830	3.568	-737
Saldo van lasten en baten	3.870	-2.181	-383	-1.799
Mutatie reserves	-22.221	-21.621	-23.412	1.791
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.490	-800	-800	0
Resultaat van lasten en baten	-21.840	-24.602	-24.595	-8

Toelichting

Lasten:

De lening herstelplan Thialf betreft de rentetoekening aan de lening. Deze wordt toegevoegd aan de voorziening lening deelnemingen vanuit de reserve lening Thialf.

Ten laste van de reserve risicobuffer is het vormen van de voorziening voor de afwaardering van NOM en FOM gebracht ad. € 2 mln.. Daarnaast is een stukje van de voorziening die eerder gevormd is voor de afwaardering van FSFE teruggevallen naar deze reserve (€ 0,2 mln.) .

Risicoreserve strategische grondvoorraad: Op basis van de taxatiewaarde van de gronden is een bedrag van € 0,5 mln. afgewaardeerd. Hiervoor is een voorziening gevormd.

Het voorwaardelijk budget breed cofinancieringsbudget is het restant bedrag van de in 2025 niet voor concrete projecten ingezet cofinancieringsbudget. Deze gaat via de reserve breed cofinancieringsbudget mee naar volgend jaar.

Baten:

Risicobuffer betreft de rentebaten voor uitgezette middelen.

Beleidsveld 7.6. Werken voor derden

De provincie voert een aantal werkzaamheden voor derden uit waarvoor een vergoeding wordt ontvangen.

De component bedrijfsvoering (inzet capaciteit) hierin is opgenomen in programma 6 Bedrijfsvoering. De overige lasten zijn in principe geraamd in de inhoudelijke beleidsprogramma's, tenzij er geen directe relatie is met de doelen en resultaten van de provincie.

In dat geval worden de lasten in dit beleidsveld geraamd. De lasten worden gedekt door de bijdrage van derden die wij hiervoor ontvangen.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de betreffende werken voor derden.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Brugbediening Leeuwarden	114	105	115	-11
Brugbediening Noardeast-Fryslân	44	40	47	-7
Fietstunnels Bolsward	0	100	50	50
FUMO dienstverlening	664	630	648	-18
Holwerd aan Zee	773	0	0	0
IPO BIJ12: Onderzoek ganzen	335	251	211	40
Marrekrite dienstverlening	9	8	8	-1
RWS realisatie KRW en N2000 IJsselmeerkust	0	12	159	-147
Waddenfonds dienstverlening	1.136	1.150	1.142	8
Overige kleine werken voor derden	278	347	147	200
Totaal lasten	3.354	2.642	2.528	114
Baten				
Brugbediening Leeuwarden	114	105	115	-11
Brugbediening Noardeast-Fryslân	44	40	47	-7
Fietstunnels Bolsward	0	100	50	50
FUMO dienstverlening	664	630	648	-18
Holwerd aan Zee	773	0	0	0
IPO BIJ12: Onderzoek ganzen	335	251	211	40
Marrekrite dienstverlening	9	8	8	-1
RWS realisatie KRW en N2000 IJsselmeerkust	0	12	159	-147
Waddenfonds dienstverlening	1.136	1.150	1.142	8
Overige kleine werken voor derden	278	347	147	200
Totaal baten	3.354	2.642	2.528	114
Saldo van lasten en baten	0	0	0	0

Beleidsveld 7.7. Onvoorzien

Onvoorzien wordt gebruikt voor posten die niet toe te rekenen zijn aan een specifiek beleidsprogramma.

Wat heeft het gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Vershil begroting en rekening
Lasten				
Afwikkeling FUMO 2023	142	0	0	0
Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	-2.207	-1.690	-2.430	740
Dubieuze debiteuren	177	0	547	-547
Nog te verwachten facturen 2023	-30	0	0	0
Nog te verwachten facturen 2024	317	-317	-317	0
Nog te verwachten facturen 2025	0	0	74	-74
Storting Nazorgfonds	2.923	0	0	0
Zwerfafval 2023 en 2024	0	114	0	114
Totaal lasten	1.322	-1.893	-2.126	233
Baten				
Afwikkeling subsidies voorgaande jaren	210	37	40	-3
Vrijval Turfroute profielverruiming	1.650	0	0	0
Vrijval vaarweg Lemmer-Delfzijl	344	0	0	0
Vrijval voorziening Thialf	28	0	0	0
Totaal baten	2.232	37	40	-3
Saldo van lasten en baten	-909	-1.930	-2.166	236

Toelichting

De post afwikkeling subsidies voorgaande jaren betreft lagere subsidievaststellingen waarbij het oorspronkelijke budget niet meer in de begroting is opgenomen. Na de wijziging van de begroting bij het autorisatiemoment zijn er nog subsidies aferekend waardoor er een positief saldo van € 740.000 is ontstaan.

De post dubieuze debiteuren betreft de afboeking van de voorziening dubieuze debiteuren in verband met oninbaarheid van deze vorderingen.

De post zwerfafval 2023 en 2024 betreft een bijdrage die wij nog ontvangen hebben over voorgaande jaren. Hier staan geen lasten meer tegenover vandaar dat deze als onvoorzien in de begroting is opgenomen.

Wat heeft het programma gekost?

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Saldo begroting en rekening
Lasten				
Beleidsveld 7.3 Dividenden	0	80	79	1
Beleidsveld 7.4 Financieringsrente en interne financiering	1.373	571	579	-9
Beleidsveld 7.5 Overige algemene dekkingsmiddelen	8.890	649	3.185	-2.536
Beleidsveld 7.6 Werken voor derden	3.354	2.642	2.528	114
Beleidsveld 7.7 Onvoorzien	1.322	-1.893	-2.126	233
Totaal lasten	14.939	2.049	4.245	-2.197
Baten				
Beleidsveld 7.1 Provinciefonds	308.555	314.168	314.168	0
Beleidsveld 7.2 Opcenten motorrijtuigenbelasting	78.502	80.873	80.327	546
Beleidsveld 7.3 Dividenden	24.004	22.361	22.361	0
Beleidsveld 7.4 Financieringsrente en interne financiering	20.349	18.718	19.087	-369
Beleidsveld 7.5 Overige algemene dekkingsmiddelen	3.398	2.830	3.568	-737
Beleidsveld 7.6 Werken voor derden	3.354	2.642	2.528	114
Beleidsveld 7.7 Onvoorzien	2.232	37	40	-3
Totaal baten	440.394	441.630	442.080	-450
Saldo van lasten en baten	-425.456	-439.582	-437.835	-1.747
Mutatie reserves	-22.218	-20.096	-21.795	1.699
Mutatie tijdelijke budgetten	-3.490	-800	-800	0
Resultaat van lasten en baten	-451.163	-460.477	-460.430	-47

Toelichting

De toelichting is bij de afzonderlijke beleidsvelden opgenomen.

Balanspost reserves

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	onttrekking	Stand per 31-12-2025
R. Afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân	3.000	1.000	0	4.000
R. Basisreserve	10.000			10.000
R. Breed cofinancieringsbudget	36.265	7.836	22.739	21.362
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	4.913	1.604	0	6.517
R. Risicobuffer revolverende middelen	93.848	2.694	1.750	94.792
R. Risicoreserve lening herstelplan Thialf	993	0	66	927
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	1.200		536	664
R. Vrij aanwendbare reserve	255.363	0	24.317	231.046
R. Weerstandsbuffer	100.000			100.000
R. Windpark Fryslân	8.643	2.511	3.561	7.594
Totaal	514.225	15.645	52.969	476.901

Toelichting

De algemene reserve en de vrij aanwendbare reserve zijn reserves waar nog geen bestemming aan is gegeven.

De risicoreserves buffer revolverende middelen, lening herstelplan Thialf, strategische grondvoorraad en weerstandsbuffer zijn bedoeld om toekomstige risico's te kunnen afdekken.

De overige reserves zijn bestemmingsreserves namelijk:

Reserve afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân ter dekking van het op termijn afwaarderen van het door ons ingebrachte aandelenkapitaal. Deze reserve wordt gevormd vanuit een deel van de opbrengsten Windpark Fryslân.

Reserve breed cofinancieringsbudget, deze wordt ingezet voor projecten waarop wij moeten cofinanciering naast Europese, Rijks of overige bijdragen van derden. De concrete projecten worden in de desbetreffende beleidsprogramma's opgenomen.

Reserve rente kapitaalverstrekking Alliander is door PS ingesteld vanuit de rente opbrengsten van de lening aan Alliander. Dit ter dekking van het op enig moment lagere dividendopbrengst Alliander.

Reserve Windpark Fryslân wordt ingezet voor 2 doelen namelijk duurzaamheidsprojecten en ambitieagenda IJsselmeer. De reserve wordt gevormd vanuit een deel van de opbrengsten Windpark Fryslân.

Balanspost voorzieningen

Bedragen x € 1.000,-	Stand per 1-1-2025	toevoeging	aanwending	Stand per 31-12-2025
A1322 V. Leningen aan deelnemingen	1.327	66	0	1.393
A1311 V. Deelnemingen	21.735	1.992	242	23.485
Totaal	23.062	2.058	242	24.878

Toelichting

De voorziening leningen aan deelnemingen betreft het afdekken van de risico inschatting van de uitgezette leningen aan deelnemingen.

De voorziening deelnemingen betreft de afwaardering van de boekwaarde van de deelnemingen in de afgelopen jaren. Deze voorziening wordt gevormd vanuit de reserve risicobuffer.

Paragraafs

Paragraaf 1. Provinciale heffingen

De provincie heeft verschillende inkomstenbronnen. Eén van die bronnen is de provinciale heffingen. In afnemende volgorde van omvang bestaan die heffingen uit:

1. Opcenten op de motorrijtuigenbelasting
2. Grondwaterbelasting
3. Leges

1 - Opcenten motorrijtuigenbelasting

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar.

Het verschil tussen dit maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de zogenoemde vrije ruimte. Dit is de onbenutte (belasting)capaciteit die de provincie heeft tot verhoging van haar inkomsten. Deze capaciteit wordt betrokken bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit. Zie paragraaf 2 Weerstandvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkeling heffing opcenten motorrijtuigenbelasting

	2025	2026	2027	2028	2029
Heffing	89,6	92,1	92,1	94,6	97,0
Jaarlijkse inflatiecorrectie (in punten)	2,5	0,0	2,5	2,5	2,5
Totaal heffing	92,1	92,1	94,6	97,0	99,5
Wettelijk maximum	139,9	143,9			

In het bestuursakkoord 2023-2027 is vastgesteld dat de opcenten jaarlijks geïndexeerd worden met de inflatiecorrectie. De inflatiecorrectie voor 2025 is gebaseerd op de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Bij de vaststelling van de Begroting 2026 hebben Provinciale Staten besloten om de opcenten in 2026 niet met de inflatiecorrectie te laten stijgen.

(bedragen x € 1 mln.)	Begroot	Realisatie	Vershil
Opbrengst	80,9	80,3	0,5

Bij het vaststellen van het financieel kader is rekening gehouden met een afslag van de omvang van het wagenpark van 1% op basis van de ontwikkeling en de samenstelling van het wagenpark. In tegenstelling tot de verwachtingen is er per saldo sprake van een lichte stijging van het wagenpark (1%). Vanwege een correctie van de Belastingdienst van de afdracht 2024/2025 is de gerealiseerde opbrengst iets lager dan begroot.

	Begroting 2025	Realisatie 2025
Gemiddelde opbrengst per punt	878.100	872.172

2 – Grondwaterbelasting

Op het onttrekken van grondwater wordt door de provincie een heffing geheven. Dit is een wettelijke bevoegdheid. De wet en de daarop gebaseerde Algemene Maatregel van Bestuur geven nauwkeurig aan waar de provincie de opbrengst van de heffing aan mag besteden. Het betreft met name het monitoren van de kwaliteit en kwantiteit van het Friese grondwater en onderzoek aan grondwatersysteem in het algemeen, met het oog op het vormen van beleid.

Tot 1 januari 2024 was de omvang van de heffing opgenomen in de provinciale waterverordening. Deze heffing (tarief) bedraagt sinds 1 januari 2017 1,32 eurocent per m³ gewonnen grondwater voor heffingsplichtige ‘onttrekkers’. Met inwerkingtreding van de omgevingswet is met het oog op de heffing een specifieke grondwaterbelasting verordening opgesteld. De hoogte van de heffing (tarief) bleef hierbij ongewijzigd.

Er is in 2025 minder heffing ontvangen dan begroot omdat Vitens minder water heeft onttrokken door een afbouw van de winning in Terwisscha. Dit deel wordt nu door winning uit Drenthe aangevuld maar zal op termijn opgevangen worden door nieuwe winningslocaties in Fryslân.

Onderwerp - Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2025	Realisatie 2025
Opbrengst grondwaterbelasting	725	691

3 – Leges

3.1 Algemeen

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In oktober 2023 is de Nota Actualisatie Legesverordening 2024 voorgelegd aan Provinciale Staten. In deze nota is het beleid voor 2024– 2027 voor de provinciale leges vastgesteld. Daarbij zijn nieuwe voorstellen gedaan die hebben geleid tot het huidige beleidskader voor de tarieventabel.

3.2 Beleidskader

De juridische grondslag voor het kunnen heffen van leges is voor provincies geregeld in de Provinciewet. De provincie heft leges voor diverse diensten en producten op basis van de Legesverordening Provincie Fryslân 2025 met de bijbehorende Tarieventabel. In beginsel worden leges geheven voor alle beschikkingen op aanvraag. Het beleidskader daarvoor is opgenomen in de Legesverordening Provincie Fryslân. De opbrengsten van de leges dekken maximaal 100% van de kosten van de behandeling van alle aanvragen. In de Tarieventabel 2025 behorende bij de Legesverordening Provincie Fryslân 2025 zijn de vastgestelde tarieven terug te vinden.

Bij het vaststellen van de tarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Tarieven zijn gebaseerd op het gemiddeld aantal uren van ambtelijke inzet voor de behandeling van de aanvraag, vermenigvuldigd met het door Gedeputeerde Staten vastgestelde externe uurtarief behorende bij de salarisschaal van de hiermee belaste medewerker. In dit uurtarief is overhead opgenomen;
- Bij het vaststellen van de tarieventabel als geheel wordt maximaal 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat het beginsel van de opbrengstlimiet wordt gevolgd: de geraamde baten mogen de ter zake geraamde lasten niet overschrijden;

Daarnaast zijn de volgende keuzes uit de Nota Actualisatie richtinggevend:

- de gebruiker (aanvrager) betaalt;
- de tarieven zijn maatschappelijk acceptabel;
- de tarieven zijn zo mogelijk kostendekkend;
- kruissubsidiëring wordt beperkt toegepast.

Kruissubsidiëring houdt in dat er tarieven zijn die meer dan 100% van de kosten dekken, zodat andere tarieven laag kunnen blijven. Het streven blijft om waar mogelijk de legestarieven kostendekkend vast te stellen.

De provincie Fryslân heeft de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving gemandateerd aan twee omgevingsdiensten, de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) en de Omgevingsdienst Groningen (ODG). Daarnaast wordt de behandeling van een aanvraag om tegemoetkoming in faunaschade uitgevoerd door BIJ12.

3.3 Kostentoe rekening

Bij de berekening van de kostendekkendheid zijn de volgende kosten betrokken:

- Directe kosten: Personeelskosten direct verbonden met de behandeling van aanvragen.
- Overhead: een proportioneel deel van de overheadkosten conform de Notitie Overhead van de commissie BBV, in de vorm van een opslag op de personeelskosten.
- Niet toegerekend: Kosten van handhaving, toezicht, bezwaar- en beroepsprocedures, en beleidsvorming.

In 2025 waren 5 van de 172 tarieven meer dan 100% kostendekkend begroot. Dit betrof de leges voor grote wadlooporganisaties en grote bouwprojecten. 84 tarieven waren minder dan 100% kostendekkend begroot.

In verband met het vermijden van ontduiking of het streven naar evenwichtige lastenverdeling kan gekozen worden om een legestartief lager dan kostendekkend vast te stellen. Dit is met name het geval bij kleinere initiatieven, natuurvergunningen en vergunningen die het vervoer over de weg en het water betreffen. Als het gewenst is om een lager dan kostendekkend tarief te hanteren, kan kruissubsidiëring toegepast worden.

Het deel van de kosten van de vergunningverlening dat niet door leges wordt gedekt, komt ten laste van de algemene middelen.

Volgens artikel 10 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) mogen de geraamde baten de ter zake geraamde lasten (incl. overheadkosten) niet overschrijden, de kostendekkendheid mag maximaal 100% zijn.

De ramingen komen tot stand door de gemiddelde verwachte tijdsbesteding te vermenigvuldigen met een gemiddeld uurtarief horend bij de schaal van de ambtenaar die met vergunningverlening belast is. Hierover wordt een opslag voor overheadkosten berekend. Het gevonden bedrag vormt de kostprijs van de behandeling van een aanvraag. De mate waarin deze kostprijs wordt doorberekend bepaalt de mate waarin de leges kostendekkend zijn.

3.4 Wijzigingen

De legestarieven van 2025 waren op een aantal punten anders dan in 2024. De tarieven zijn geïndexeerd met de CAO-loonkostenstijging. De kosten van wadloopvergunningen zijn opnieuw beoordeeld, wat bij vijf tarieven tot een daling leidde en bij drie tarieven tot een stijging. In het hoofdstuk Natuur zijn voor houtopstanden enkele nieuwe tarieven opgenomen, zodat minder aanvragen onder het algemene tarief zouden vallen. In de legesverordening is een nieuwe bepaling opgenomen waardoor leges bij faunaschade vaker worden teruggegeven na behandeling van een aanvraag.

3.5 Baten en toelichting

Legesbaten

Kostendekkendheid 2025						
Programma	Onderdeel	Baten begroot (x € 1.000)	Begrote dekking	Gerealiseerde baten (x € 1.000)	Vershil (x € 1.000)	Gerealiseerde dekking
2	Vaarwegen	29	65%	60	-31	70%
2	Wegen	59	63%	80	-21	67%
3	Natuur	205	10%	312	-107	17%
4	Grondwater	1	85%	16	-15	79%
4	Ontgrondingen	47	73%	140	-93	42%
4	Omgevingswet en bouw	107	106%	87	20	189%
4	Milieubelastende activiteiten	244	100%	78	166	100%
4	Wadlopen	84	23%	45	39	23%
	Totaal	775	45%	819	-43	30%

Toelichting

Rubriek A VERKEER EN VERVOER

Wegen en vaarwegen

Er zijn meer legesopbrengsten gerealiseerd dan begroot. Ontheffingen op grond van de Scheepvaartverkeerswet en Regeling Voertuigen zijn ruimer begroot dan gerealiseerd. Daar staat tegenover dat het aantal aangevraagde vergunningen voor werk aan kabels en leidingen rond provinciale wegen en vaarwegen groter is dan geraamd. Deze aantallen zijn moeilijk te voorspellen omdat ze mede afhankelijk zijn van storingen en breuken. Een deel van de verlening van ontheffingen op de wegen is gemandateerd aan de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Jaarlijks ontvangt de provincie Fryslân een deel van de door RDW geheven leges in de vorm van een vergoeding.

Wadlopen

De opbrengsten liggen lager dan vooraf ingeschat. Dit kan zijn oorzaak hebben in dat niet voor alle bestaande vergunningen al een verlengingsaanvraag ingediend is. Daarnaast kan in sommige gevallen volstaan worden met één aanvraag waar er twee begroot waren.

Rubriek B OMGEVINGSRECHT

Omgevingsplanactiviteiten en bouwactiviteiten.

Er zijn minder legesopbrengsten gerealiseerd dan begroot. Dit komt mogelijk door achterblijvende aantallen aanvragen na de invoering van de Omgevingswet. Omdat het gebruikelijk is om na afloop van de behandeling leges te heffen, blijft de legesopbrengst op dit moment nog achter. De grondslag van de leges voor het onderdeel bouwen wordt bepaald door de hoogte van de bouwkosten. Omdat grote projecten niet vaak voorkomen, worden deze leges maar voor een klein deel opgenomen in de begroting. Wanneer een project zich werkelijk voordoet bestaat een kans dat de realisatie sterk afwijkt van de begroting.

Milieubelastende activiteiten

Bij het onderdeel Milieubelastende activiteiten zijn de gerealiseerde baten fors achtergebleven bij wat is begroot. Het aantal verleende vergunningen voor milieubelastende activiteiten onder de Omgevingswet is lager dan verwacht. Er zijn kort voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de legesplicht nog relatief veel aanvragen ingediend. Hoewel leges direct bij de start van de behandeling van een aanvraag geheven mogen worden is het gebruikelijk is om dat pas te doen nadat het traject afgerond is.

Water

Er zijn twee aanvragen behandeld waarvoor leges zijn geïnd in 2025. Omdat het aantal aanvragen klein is en moeilijk te voorspellen wanneer een aanvraag plaatsvindt, ontstaat er verschil tussen de begrote en werkelijke legesopbrengst.

Ontgrondingen

Er zijn meer ontgrondingsvergunningen aangevraagd dan begroot, waardoor ook meer leges geïnd zijn. Dit heeft geleid tot hogere opbrengsten, maar daar staan ook extra kosten tegenover. Onder de Omgevingswet is voor meer ontgrondingen dan voorheen een vergunning nodig. Daarnaast is er meer gegraven voor het aanleggen van kabels en leidingen. De effecten hiervan zijn sterker geweest dan begroot.

Natuurtaken in de Omgevingswet

Er zijn aanzienlijk meer vergunningsaanvragen behandeld dan voorzien, waardoor meer leges geheven zijn. De kostendekkendheid blijft echter laag omdat hieronder ook vergunningen vallen waarvoor een tarief van € 0 is opgenomen in de tarieventabel.

Het aantal aanvragen om een tegemoetkoming in ganzenschade is gestegen. Met ingang van 2025 worden de leges voor deze aanvragen terugbetaald indien het verzoek om tegemoetkoming wordt gehonoreerd. Hoewel het aantal verzoeken al enige jaren een stijgende lijn laat zien zou deze regeling mee kunnen spelen bij het hogere aantal verzoeken. Daarnaast zou er een verband kunnen zijn met toename van de standpopulatie van grauwe ganzen en de schade die zij veroorzaken al moet hierbij wel worden opgemerkt dat die populatie procentueel niet in dezelfde mate groeit als het aantal aanvragen om tegemoetkomingen.

3.6 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de invordering van leges bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. Wel is er in de legesverordening een artikel opgenomen voor teruggaaf en kent de verordening een hardheidsclausule. Dit geeft het college van Gedeputeerde Staten de mogelijkheid af te wijken van de verordening indien die niet gevolgd zou kunnen worden, gelet op het belang van een doelmatige en evenwichtige heffing van leges. Dit is in 2025 één keer voorgekomen

3.7 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale heffingen zich verhouden in vergelijking met de tarieven in de andere provincies. De activiteiten waarvoor leges worden geheven verschillen per provincie, waardoor een interprovinciale vergelijking van de legestarieven niet goed mogelijk is.

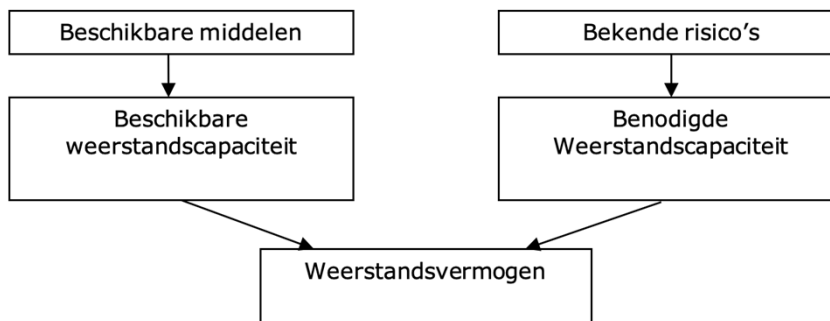
Paragraaf 2. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt of de provincie het beleid moet wijzigen.

In de nota Nota Weerstandsvermogen is het beleid rond weerstandsvermogen geformuleerd. De nota geeft de methodiek en berekeningswijze van de afzonderlijke delen van het weerstandsvermogen aan, evenals de norm voor het gewenste niveau van het weerstandsvermogen.

In deze paragraaf komen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit aan de orde. Hieruit volgt het weerstandsvermogen van onze provincie. Daarna worden de risico's behandeld. Tot slot is de verplichte set van vijf financiële kengetallen opgenomen.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit. In onderstaand schema is dit schematisch weergegeven.

In het vervolg van deze paragraaf is de nadere toelichting en onderbouwing van de bedragen opgenomen.

1 - Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit is de optelsom van alle elementen uit de provinciale financiële huishouding die we daadwerkelijk kunnen inzetten om onvoorziene, niet begrote kosten te dekken. Deze elementen behoren alleen tot de weerstandscapaciteit als hierdoor de continuïteit van het bestaande beleid niet wordt aangetast. Bovendien mag er niet al een bestemming aan gegeven zijn.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit:

- reserves waar geen claim op rust. Dit zijn de reserves ná verwerking van vastgestelde beleidsverplichtingen, uitgesplitst in algemene en bestemmingsreserves;
- stille reserves. Vanwege de aard van deze reserves worden ze bij voorbaat niet gekwantificeerd, maar als p.m.-post opgenomen;
- onbenutte belastingcapaciteit. Deze kent een structureel karakter in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Hieronder is de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van weerstandscapaciteit zoals berekend in de begroting 2026 weergegeven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Type beschikbare weerstandscapaciteit	1-1-2026	31-12-2025
Bedragen x € 1.000	(begroting 2026)	(jaarrekening 2025)
Reserves:		
Basisreserve	10.000	10.000
Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)	217.300	270.400
Bestemmingsreserves	203.500	201.300
Stille reserves	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	43.200	45.900
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	474.000	527.600
Waarvan:		
Structureel	43.200	45.900
Incidenteel	430.800	481.700

De reserves van de provincie Fryslân bedragen op kasbasis eind 2025 € 894,7 mln. (excl. rekeningresultaat 2025). Er rusten op deze reserves echter vastgestelde beleidsverplichtingen: verplichtingen die zijn vastgesteld door Provinciale Staten via begrotingen en begrotingswijzigingen. Voor de bepaling of de reserves in aanmerking komen voor de beschikbare weerstandscapaciteit moeten deze verplichtingen in mindering worden gebracht op de stand van de reserve. Hieronder wordt de stand van de reserves eind 2025 aangegeven zowel op kasbasis als op transactiebasis.

Reserves: Bedragen x € 1.000	Saldo op kasbasis Eind 2025	Saldo op transactiebasis
Algemene reserve		
Basisreserve	10.000	10.000
Vrij aanwendbare reserve	231.046	270.400
<i>Subtotaal algemene reserve</i>	<i>241.046</i>	<i>280.400</i>
Bestemmingsreserves		
Fractieondersteuning	345	0
De Nieuwe Afsluitdijk	21.089	0
Investering eigendom derden	34.103	0
Groot onderhoud Wegen	16.324	0
Groot onderhoud Water	25.972	0
Oeverbeheer	1.501	0
Natuurpact 2014	22.714	0
Aankoop natuurterreinen (fase 1)	2.315	0
Breed cofinancieringsbudget	21.362	0
Reserves Windpark Fryslan	7.594	0
Groot onderhoud Gebouwen	1.043	0
Indirecte uitvoeringskosten NPLG	5.388	0
Generatiepact	154	0
Spaarverlof	2.048	0
Jaarovergang structurele budgetten	365	0
Rente kapitaalverstrekking Alliander	6.517	6.500
Afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân	4.000	0
Risicoreserve lening herstelplan Thialf	927	0
Risicoreserve strategische grondvoorraad	664	0
Weerstandsbuffer	100.000	100.000
Risicoreserve revolverende middelen	94.792	94.800
Tijdelijke budgetten categorie A	42.355	0
Tijdelijke budgetten categorie B	42.296	0
Dekkingsreserve kapitaallasten	175.670	0
Beklemd reserves verstrekte subsidies	24.166	0
<i>Subtotaal bestemmingsreserves</i>	<i>653.704</i>	<i>201.300</i>
Totaal	894.750	481.700

Toelichting

Algemene reserve

De algemene reserve is opgebouwd van uit een basisreserve van € 10 mln. en de vrij aanwendbare reserve.

De stand van de vrij aanwendbare reserve is conform het financieel kader opgenomen, stand einde bestuursperiode (2027). Hierbij is rekening gehouden met zowel het rekeningssaldo 2025, het begrotingssaldo 2026/2027 en een minimale stand van de VAR van € 10 mln. Zie bijlage 1.

Bestemmingsreserves

Afgezien van de risicoreserves zijn alle bestemmingsreserves belegd. Alleen als door Provinciale Staten de bestemming eraf gehaald wordt, kunnen deze ingezet worden wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit te weinig zou zijn om onze risico's op te vangen. Daarmee resteren alleen de volgende reserves als beschikbare weerstandscapaciteit:

- De Staten hebben middels een motie besloten tot het reserveren van de rente op de kapitaalverstrekking Alliander ter dekking van mogelijk lager dividend in de toekomst. Een deel van deze reserve wordt meegenomen in de stresstest als dekking voor een lager verwacht rendement in 2025 (€ 7,5 mln.). Op transactiebasis resteert eind 2027 nog een bedrag van € 2,1 mln. dat kan worden ingezet als weerstandscapaciteit.
- De weerstandsbuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico zoals berekend in de stresstest.

- De risicobuffer is bedoeld voor het opvangen van het risico van de uitgezette en nog uit te zetten revolverende middelen. Het saldo op transactiebasis is gebaseerd op het saldo per 30-6-2024 (conform paragraaf 4 financiering en beleggingen).

Stille reserves

Stille reserves zijn de meeropbrengsten van direct verkoopbare activa, waarvan de verkoopwaarde hoger is dan de boekwaarde. Bij de provincie Fryslân gaat het om stille reserves op de dienstwoningen, gronden en deelnemingen. Naast enkele kleine deelnemingen zijn het aandeelhouderschap van Alliander, Windpark Fryslân, en Vitens onze grootste deelnemingen.

Stille reserves maken slechts deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit als het betreffende activum op korte termijn (binnen één jaar) verkoopbaar is én verkoop de taakuitoefening van de provincie niet aantast.

De stille reserves worden bij voorbaat niet gekwantificeerd. Mocht de beschikbare weerstandscapaciteit niet toereikend zijn om de risico's op te vangen, dan worden de stille reserves wél betrokken om de afweging te maken of de beschikbare weerstandscapaciteit moet worden aangevuld

Onbenutte belastingcapaciteit

Jaarlijks stelt het rijk het maximaal toegestane niveau van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting vast. Dit wettelijke maximum gaat in op 1 januari van het volgende belastingjaar. Het verschil tussen het maximaal mogelijke tarief en het feitelijk door de provincie gehanteerde tarief voor de opcenten, bepaalt de vrije of onbenutte belastingcapaciteit. Zie paragraaf 1 Provinciale heffingen.

De onbenutte belastingcapaciteit is structureel omdat deze potentiële opbrengst zich in beginsel elk jaar voordoet. Dit in tegenstelling tot een reserve die na aanwending is verdwenen.

2 – Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit is de optelsom van alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat hierbij om risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie. Een risico heeft voor de provincie een materiële betekenis als die meer bedraagt dan € 50.000,-. Dit lijkt een laag bedrag, maar moet gezien worden als een grens om een risico te identificeren.

Nettorisico

De risico's die relevant zijn voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit kunnen niet op een andere manier worden ondervangen. De reguliere risico's die zich regelmatig voordoen en die meestal vrij goed meetbaar zijn, behoren hier niet toe. Voor deze risico's kan de provincie verzekeringen afsluiten of voorzieningen vormen. Ook kunnen risico's worden beperkt met beheersmaatregelen, zoals budgetafspraken en versobering of temporisering van investeringsprojecten bij stijgende prijzen. Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit is dan ook het nettorisico van toepassing. Dit zijn de risico's na aftrek van voorzieningen, beheersmaatregelen, enz.

Deze risico's worden zo goed mogelijk benaderd op basis van schattingen. Zie hiervoor onderdeel 5 van deze paragraaf. Omdat risico's per definitie niet zijn te kwantificeren, gaat het om grove schattingen.

Bij het 'kwantificeren' wordt onderscheid gemaakt tussen risico's met eenmalige gevolgen en risico's met structurele gevolgen. Voor de bepaling van de verwachte impact van een risico met een structureel gevolg, wordt een tijdsperspectief aangehouden van twee jaar. Dit risico wordt vermenigvuldigd met de factor twee. Binnen een reactietijd van twee jaar moet het risico geminimaliseerd kunnen worden door het bijsturen of aanpassen van het beleid. Of het risico wordt opgevangen binnen de (reguliere) exploitatie.

De verwachte impact van de incidentele en structurele risico's wordt berekend door het nettorisico te vermenigvuldigen met de kans dat het risico zich voordoet. Deze kans is een grove schatting.

Stresstest

Jaarlijks voeren we een 'stresstest' bij de kadernota of begroting uit. Deze stresstest geeft een inzicht in de verwachte gevolgen van exogene risico's op de financiële positie van de provincie. Exogene risico's zijn variabelen die van grote invloed kunnen zijn op de financiële positie van de provincie, maar niet in eerste

instantie door de provincie zelf te beïnvloeden zijn.

Voor de exogene risico's worden drie scenario's in beeld gebracht. Ten opzicht van het gekozen (reële) scenario bij het opstellen van de begroting wordt daarnaast een somber en een midden scenario uitgewerkt. Het resultaat van het sombere scenario, waarin de exogene variabelen zich negatief ontwikkelen, wordt meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit

In onderdeel 5 worden de onderstaande risico's nader toegelicht.

Pogramma	Omschrijving risico's	Nettorisico (afgerond) Bedragen x € 1.000	Kans - %	Incidenteel (afgerond) Bedragen x € 1.000
3	Negatieve waarde afvalbedrijven	15.100	8%	1.200
3	Respressieve handhaving	5.000	2%	100
3	Onvoldoende overheidstoezicht	35.000	4%	1.400
3	Vergunningverlening en toezicht	35.000	0%	0
7	Verstrekke leningen, borgstellingen en deelnemingen*)	8.000	1%	100
7	Revolverende middelen uitgezet	264.000	37%	96.400
Div.	Europese programma's	3.200	50%	1.600
Div.	Verbonden partijen	158.400	0%	100
Div.	Juridische procedures	4.890	15%	800
Div.	Informatiebeveiliging en privacy (boete)	20.000	5%	1.000
Div.	Informatiebeveiliging en privacy (schade)	9.000	13%	1.100
	<i>Subtotaal risico's (afgerond)</i>	<i>557.590</i>		<i>103.800</i>
	Stresstest begroting 2026			67.300
	Benodigde weerstandscapaciteit (afgerond)			171.100

*) niet opgenomen bij verbonden partijen

3 - Weerstandvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit is iets verhoogd ten opzichte van de begroting 2026 in verband met een lagere stand van de risicoreserve door afwaarderingen van uitgezette middelen. Daarnaast een hogere risico inschatting van uitgezette middelen.

De beschikbare weerstandscapaciteit is hoger door een toename van de VAR (Vrij Aanwendbare Reserve) in verband met het hogere rekeningsaldo 2025.

Hierdoor is de weerstandsratio *) toegenomen van 2,6 naar 2,8. Hiermee is de weerstandsratio op het bij het bestuursakkoord afgesproken niveau van ruim voldoende.

*) bij het weerstandsvermogen wordt gekeken naar de ratio excl. de onbenutte belastingcapaciteit. Er wordt namelijk vanuit gegaan dat PS er niet voor kiest om de opcenten de komende jaren met meer dan de indexering te verhogen.

Weerstandvermogen		
Bedragen x € 1.000	Begroting 2026	Jaarstukken 2025
Benodigde weerstandscapaciteit (A)	168.800	171.100
Beschikbare weerstandscapaciteit (B)	474.000	527.600
Weerstandvermogen B/A (ratio)	2,8	3,1
Weerstandvermogen B - A	305.200	356.500
Weerstandvermogen exclusief onbenutte belastingcapaciteit (C)	430.800	481.700
Weerstandvermogen C/A (ratio)	2,6	2,8
Weerstandvermogen C - A	262.000	310.600

4 – Mutaties risico's

Inhoudelijk zijn de risico's conform de weerstandsparagraaf in de begroting 2026. Wel is de inschatting van de omvang en kans voor een aantal risico's aangepast waardoor sprake is van een toename van de benodigde weerstandscapaciteit, van € 169 mln. (begroting 2026) naar € 171 mln. (jaarstukken 2025). De toename is veroorzaakt door de risico's die samenhangen met de revolverende middelen.

Een deel van de uitgezette middelen aan NOM en FOM zijn afgewaardeerd ten laste van de risicobuffer en daar is een voorziening voor getroffen. Voor dit deel (totaal € 2 mln.) is een reservering via de risicobuffer niet meer nodig.

5 – De risico's

In de onderstaande tabel staat een toelichting op de risico's.

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
<p>Negatieve waarden afvalbedrijven</p> <p>De provincie verleent omgevingsvergunningen, voor bedrijven waarvoor GS het bevoegd gezag is, aan onder andere bedrijven die afval bewerken, verwerken en/of opslaan.</p> <p>Voor het bepalen van het actuele risico is over 2024 per afvalverwerker de kans waarop het netto risico zich voordoet bepaald. Het risicobedrag op basis van dit onderzoek bedraagt € 1,2 mln. (voor 50 bedrijven). Dit onderzoek zal elke drie jaar worden uitgevoerd.</p> <p>Het risicopercentage is gebaseerd op een combinatie van een inschatting van de financiële impact van de negatieve waarde van het afval en een inschatting van de financiële positie waarin een bedrijf verkeert a.h.v. financiële jaarverslagen.</p> <p>Het netto risico omvat de kosten voor het verwerken van het resterende afval door de provincie als de afvalverwerker wegens faillissement en/of calamiteiten niet meer kan voldoen aan de in de vergunning gestelde voorwaarden. In deze berekening staat het netto risico gelijk aan de gemiddelde marktwaarde van de negatieve afvalwaarde.</p> <p>Onder de Omgevingswet kan de provincie voor majeure risico bedrijven en de afvalbedrijven in een omgevingsvergunning voorschriften opnemen die de vergunninghouder verplichten tot financiële zekerheidstelling.</p> <p>Voor de risicobedrijven geldt een algehele verplichting (MOET-bepaling) en voor afvalbedrijven een bevoegdheid om FiZe te eisen (KAN-bepaling). De Omgevingswet is per 1-1-2024 van kracht. Er wordt gestart met een FiZe pilotperiode 2024-2025 door de ODG voor Noord-Nederland. Het aanpassen van de bestaande vergunningen zal dan nog ruim 4 à 5 jaren in beslag nemen.</p>	Omgeving	<p>Max € 14,4 mln.</p> <p>Kans: 5,1%</p>

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
<p>Repressieve handhaving</p> <p>Op grond van een aantal milieuwetten is de provincie verantwoordelijk voor handhaving bij bepaalde categorieën van inrichtingen. Bij deze handhaving is incidenteel bestuursdwang nodig zonder dat financiële verrekening is verzekerd. Vanaf 1-1-2024 is de Omgevingswet van kracht.</p>	Omgeving	<p>Min. € 10.000,-</p> <p>Max. € 10 mln.</p> <p>Kans: 2%</p>
<p>Vergunningverlening & toezicht</p> <p>Bij vergunningverlening bestaan er risico's dat er onterecht (dan wel onvolledig, niet doelmatig of niet tijdig) vergunningen en dergelijke worden verleend, gewijzigd of geweigerd. Daarnaast kunnen er financiële gevolgen voor bedrijven of derden ontstaan als gevolg van termijnoverschrijdingen bij het aanvragen van vergunningen waar de provincie aansprakelijk voor kan worden gesteld. Ook kan gedacht worden aan financiële gevolgen van het niet correct tot stand komen van een handhavingsbesluit of rechtsongelijkheid bij toezicht.</p> <p>Hoewel bedrijven en saneerders zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het voldoen aan de betreffende milieuregelgeving, kan de provincie te maken krijgen met claims vanwege uitgesteld of onvoldoende toezicht.</p> <p>Uit jurisprudentie blijkt dat de overheid onder omstandigheden aansprakelijk kan zijn indien er onvoldoende toezicht is gehouden op naleving van regelgeving. Vanaf 1-1-2024 is de Omgevingswet van kracht.</p>	Omgeving	<p>Min. € 10.000,-</p> <p>Max. € 70 mln.</p> <p>Kans: 4%</p>
<p>Verstrekke leningen, borgstellingen en deelnemingen</p> <p>Wanneer de begunstigde van een borgstelling of de ontvanger van een verstrekte geldlening niet aan zijn verplichtingen voldoet, komen de eventuele lasten voor de provincie. De deelnemingen en verstrekte geldleningen zijn van dien aard dat het risico gering is. Voor die enkele keer dat de provincie naar eigen inschatting wel enig risico loopt, is een voorziening getroffen. De risico's van de huidige gewaarborgde geldleningen zijn gering. Indien de provincie naar eigen inschatting wel een verhoogd risico loopt, wordt een voorziening getroffen. Eind 2025 staat de provincie borg voor € 8,0 mln.</p>	Algemene dekkingsmiddelen	<p>Max. € 8,0 mln.</p> <p>Kans: 1%</p>
<p>Revolverende middelen uitgezet</p> <p>In paragraaf 4 Financieringen is opgenomen welke revolverende middelen zijn uitgezet door de provincie. Eind 2025 bedraagt het bedrag waarover de provincie risico loopt € 264 mln.</p>	Algemene dekkingsmiddelen	<p>€ 264,0 mln.</p> <p>Kans 37%</p>
<p>Europese programma's</p> <p>Overcommitting EFRO/EZ, Interreg en POP3/GLB. Het is een bekend verschijnsel dat de bedragen uit een subsidieaanvraag van een project hoger zijn dan de bedragen uit het afrekeningsverzoek. Dit leidt dan tot vrijval van cofinancieringsmiddelen. Om te voorkomen dat Europese middelen terugvloeien, wordt zowel door het SNN als door de provincie tot overcommitting van de beschikbare middelen overgegaan. In de loop der jaren zijn ervaringscijfers beschikbaar gekomen (10 tot 15% vrijval). De provincie blijft met de gepleegde overcommitting van 10% beneden dat percentage. De vrijval die ontstaat bij de eindafrekening van de projecten, wordt aangewend ter dekking van de overcommittingruimte.</p> <p>Bij de afrekening van projecten/programma's vallende onder Europese programma's is er het risico dat niet alle kosten als subsidiabel worden aangemerkt. In dat geval blijven de gemaakte kosten voor rekening van de provincie.</p>	Verschillende programma's	<p>p.m.</p> <p>€ 3,2 mln.</p> <p>Kans 50%</p>
<p>Verbonden partijen</p> <p>In paragraaf 5 Verbonden partijen is aangegeven welk risico de provincie loopt. Per 31 december 2025 is het bedrag waarover provincie Fryslân heeft uitstaan in de vorm van langlopende leningen of een mogelijk risico loopt vastgesteld op € 158,4 mln..</p>	Verschillende programma's	<p>€ 158,4 mln.</p> <p>Kans: 0%</p>

Omschrijving	Programma	Bedrag en kanspercentage
<p>Juridische procedures</p> <p>Hieronder vallen de nog lopende juridische procedures van derden tegen de provincie. Gelet op de onderliggende risico's komt het risicopercentage uit op gemiddeld 15%.</p>	Verschillende programma's	<p>€ 4,9 mln.</p> <p>Kans: 15%</p>
<p>Informatieveiligheid en privacy</p> <p>De algemene verordening gegevensbescherming (AVG) vraagt van organisaties dat zij zorgvuldig omgaan met de verwerking van persoonsgegevens. In deze verordening staat dat de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) bevoegd is om sancties op te leggen als een organisatie de privacywetgeving overtreedt. De belangrijkste sancties zijn de boete, de last onder dwangsom, het verwerkingsverbod, de berisping en de waarschuwing. Overtreedt een organisatie de beginselen of grondslagen vande AVG of de privacyrechten van betrokkenen, dan is een boete maximaal 20 miljoen euro. Komt een organisatie de onder de AVG bepaalde verplichtingen niet na (o.a. verwerkingsregister) dan kan de AP een boete opleggen van maximaal 10 miljoen euro.</p> <p>Het risico bestaat dat door het onzorgvuldig omgaan met persoonsgegevens of het niet tijdig melden van datalekken de provincie (een) boete(s) kan krijgen van de AP.</p> <p>Wij trachten dit risico te beheersen door gebruik te maken van een continue proces van verbetering rondom informatieveiligheid en privacy waardoor nieuwe risico's tijdig kunnen worden gesignaleerd en aanvullende beheersmaatregelen kunnen worden getroffen.</p> <p>Onze samenleving is sterk gedigitaliseerd. Er bestaan amper nog processen zonder digitale ondersteuning. Overheid en burgers maken allemaal veelvuldig gebruik van digitale processen en kunnen niet zonder. De bescherming van deze processen en informatie gaat is breder dan alleen persoonsgegevens en ook de kans op schade kan zich op andere vlakken manifesteren, zeker in de huidige (geo)politieke situatie.</p> <p>Mogelijke risico: de provincie wordt slachtoffer van een hack waardoor informatie wordt vernietigd of ontoegankelijk wordt gemaakt. De processen kunnen hierdoor geen doorgang hebben en er is sprake van significante herstelkosten. De kosten van een hack waarbij criminelen binnendringen in de fysieke infrastructuur van de provincie, met mogelijk fysieke schade en imago schade, wordt geraamd op € 100.000,- tot € 9 mln.</p>	Verschillende programma's	<p>Max. (boete) € 20 mln.</p> <p>Kans: 1%</p> <p>Max. (schade) € 8 mln.</p> <p>Kans: 12%</p>

6 - Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is in de BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van vijf verplichte financiële kengetallen opgenomen moet worden voorzien van een toelichting. Voor statenleden is het van belang dat ze de betekenis van de kengetallen begrijpen en inzicht krijgen in de financiële positie van hun provincie. Een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie is daarvoor essentieel. Daarbij is het ook relevant om inzicht te hebben in de ontwikkeling van de kengetallen over de jaren heen.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	Ultimo jaar - Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A	Vaste schulden	50.755	42.310	42.310
B	Netto vlottende schuld	117.724	117.724	107.517
C	Overlopende passiva	266.791	266.116	311.658
D	Financiële activa	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar	428.374	313.952	494.089
F	Liquide middelen	603	0	3.035
G	Overlopende activa	47.645	6.000	34.365
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	525.867	529.064	513.231
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	-8%	20%	-14%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Er wordt, anders dan hierboven weergegeven, verwacht dat de schuldquote langer negatief zal blijven en er dus langer een overschot aan middelen zal zijn, omdat een deel van de uitgaven later in de tijd of maar ten dele zullen plaatsvinden. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van het verstrekken van leningen uit hoofde van de publieke taak wordt de netto schuldquote ook inclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen (vanuit de publieke taak) is en wat dit betekent voor de schuldquote.

	Ultimo jaar - Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A	Vaste schulden	50.755	42.310	42.310
B	Netto vlottende schuld	117.724	117.724	107.517
C	Overlopende passiva	266.791	266.116	311.658
D	Financiële activa (incl. verstrekte leningen)	340.908	334.345	328.780
E	Uitzettingen < 1 jaar	428.374	313.952	494.089
F	Liquide middelen	603	0	3.035
G	Overlopende activa	47.645	6.000	34.365
H	Totale baten (excl. mutaties reserves)	525.867	529.064	513.231
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	-73%	-43%	-78%

Toelichting

Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een schuldenlast, maar een overschot aan middelen. Bij een positieve schuldquote is er wel sprake van een schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat van baten en lasten.

	Ultimo jaar - Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A	Eigen vermogen	932.950	858.247	956.344
B	Balanstotaal	1.377.449	1.293.861	1.428.229
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	68%	66%	67%

Toelichting

Door de grote reserves van de provincie is de solvabiliteit hoog. Door de inzet van een deel van de reserves daalt het eigen vermogen van de provincie de komende jaren.

Bij het eigen vermogen is al rekening gehouden met het rekeningresultaat 2025.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van decentrale overheden. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Ultimo jaar - Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A Bouwgronden in exploitatie	2.061	0	1.818
B Totale baten (excl. mutatie reserves)	525.867	529.064	513.231
Grondexploitatie (A/B) x 100%	0%	0%	0%

Toelichting

De gronden van de provincie betreffen met name de natuurgronden en de gronden voor infrastructuur. Daarnaast is er in beperkte mate sprake van een strategische grondvoorraad. De natuurgronden worden ingericht als natuur of worden verkocht wanneer ze niet passen in de EHS. Met de opbrengst daarvan moet andere gronden die wel binnen de EHS passen aangekocht worden (de zogenaamde grond voor grond constructie). Bij de infraprojecten worden de gronden die niet noodzakelijk zijn voor de aanleg van de weg weer verkocht.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

Ultimo jaar - Bedragen x € 1.000	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A Totale structurele lasten	319.605	356.852	340.352
B Totale structurele baten	413.460	399.632	415.746
C Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	1.342	0
D Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	21.406	5.000
E Totale baten	525.867	529.064	513.231
Structurele exploitatieruimte $((B-A)+(D-C))/E \times 100\%$	18%	12%	16%

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

5. Belastingcapaciteit: Opcenten

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot de maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De ruimte die provincies hebben, wordt vaak gerelateerd aan de tarieven, die andere provincies hanteren.

Ultimo jaar	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Jaarrekening 2025
A Aantal opcenten motorrijtuigenbelasting	89,6	92,1	92,1
B Landelijk gemiddelde aantal opcenten	87,4	88,8	88,8
Aantal opcenten tov. Landelijk gemiddelde in jaar ervoor $(A/B) \times 100\%$	102,5%	103,7%	103,7%

Toelichting

De opcenten zijn voor provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoelen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

Paragraaf 3. Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Deze paragraaf bevat de beleidslijnen voor het onderhoud en beheer van onze 'kapitaalgoederen'. Het gaat om de infrastructuur incl. groenvoorzieningen (wegen, vaarwegen en kunstwerken). Daarnaast gaat het om de gebouwen waaronder het provinciehuis, de steunpunten, centraal bedienpunt en het Afsluitdijk Wadden Center.

Uitgangspunt voor het onderhoud en beheer van de infrastructuur zijn de door Provinciale Staten in 2020 geactualiseerde beleidskaders onderhoud provinciale infrastructuur. In 2025 is dit beleidskader geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat het nodig is het beleidskader opnieuw te actualiseren. Dat pakken we in 2026 op.

1 - Onderhoud infrastructuur

Onderhoud en planning infrastructuur

We zijn verantwoordelijk voor het in stand houden van de provinciale infrastructuur. Het betreft wegen, fietspaden, vaarwegen met de oevers en kunstwerken.

Voor de onderdelen van de infrastructuur wordt een optimale planning gemaakt (assetmanagement) voor het jaarlijks terugkerend onderhoud (JTO) en het groot onderhoud (G.O.) op basis van inspecties en meerjarenplannen.

Voor het jaarlijks terugkerend onderhoud en het groot onderhoud worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld, aansluitend bij het door Provinciale Staten vastgestelde onderhoudsniveau. Daarnaast is er nog het dagelijks onderhoud wat vooral bedoeld is om de beschikbaarheid van de infrastructuur te borgen (calamiteiten en storingen).

Wij werken volgens de methodiek van Assetmanagement. Assetmanagement betreft het continue proces van beleid en strategie, beheren en programmeren, plannen en voorbereiding, bouwen onderhouden en exploiteren, inspecteren en analyseren en evalueren en bijsturen waarbij er optimaal gestuurd wordt op risico's, prestaties en kosten.

Van alle assets wordt de conditie bepaald op basis van het schouw- en inspectieplan. Op basis van de gegevens uit de beheersystemen wordt jaarlijks een onderhoudsmeerjarenplanning (MJP) opgesteld. Het opstellen van het MJP is een onderdeel van beheren en programmeren.

In het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma Regionaal Mobiliteits Programma (RMP) is de uitvoeringsplanning van het groot onderhoud opgenomen.

In de PS vergadering van 29-6-2022 is besloten om de kwaliteit van ons onderhoud met ingang van 2023 terug te brengen naar *een '6'*. Hiermee wordt nog een voldoende onderhoudsniveau gegarandeerd. In het verlengde hiervan kijken we ook naar mogelijkheden om met het onderhoud aan andere provinciale doelen bij te kunnen dragen. Met als uiteindelijk streven het zo doeltreffend mogelijk uitvoeren van onderhoud.

2 - Onderhoud gebouwen

Gebouwen

De provinciale gebouwen en bedrijfsgebouwen bestaan uit het Provinciehuis, het kantoor Uitwellingerga, de steunpunten, het centrale bedienpunt (Swettehûs), het Afsluitdijk Wadden Center en diverse busstations. Het onderhoud is gericht op het duurzaam in stand houden van deze gebouwen.

Provinciehuis

Voor het Provinciehuis is een meerjaren onderhoudsplan (MJOP) voor een periode van 50 jaar opgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw en de daarin aanwezige installaties, apparatuur, losse en vaste inrichting op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. Het meerjaren onderhoudsplan is opgesteld op basis van de NEN-2767 (conditiemeting). In het meerjaren onderhoudsplan zijn het jaarlijks onderhoud, het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen opgenomen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Dit onderhoud wordt uitgevoerd om te voldoen aan regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het niet jaarlijks onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, installaties, apparatuur en inrichting. Dit omvat onder meer onderhoud aan dakbedekking, gevels, zonwering, vloeren, wanden, verwarming, koeling, verlichting, liften, brandbeveiliging en binnen- en buitenschilderwerk. De uitvoering vindt gemiddeld om de 5 tot 10 jaar plaats.

Voor het beheer en onderhoud van het provinciehuis is, na een aanbestedingsprocedure in 2023, een overeenkomst voor 5 jaar (maximaal 9 jaar) aangegaan met drie partijen voor het onderhoud (bouwkundig, elektrotechnisch en werktuigbouwkundig).

De vervangingsinvesteringen zijn begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn). Op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt onderzocht of het betreffende onderdeel nog langer mee kan.

De lasten van het dagelijks en jaarlijks terugkerend onderhoud zijn opgenomen in de structurele lasten en het groot onderhoud staat jaarlijks voor een vast bedrag opgenomen in de begroting. Op basis van de programmering wordt het meerder of mindere beschikt of gevormd vanuit de Reserve groot onderhoud gebouwen.

Overige bedrijfsgebouwen

De overige (bedrijfs)gebouwen omvatten onder meer voormalige dienstwoningen, schiphuizen, Skûlherne en aangekochte panden t.b.v. natuur- of infraprojecten.

We werken aan de herstructurering van de steunpunten. Onderdeel hiervan is het lopende onderzoek naar routeoptimalisatie voor de gladheidbestrijding. De uitkomsten van dit onderzoek zijn bepalend voor de toekomstige inrichting en het gebruik van de (wegen)steunpunten. Bij het onderhoud wordt hierop geanticipeerd door terughoudend om te gaan met investeringen, om mogelijke desinvesteringen te voorkomen.

De energiematregelen bij de meeste steunpunten zijn inmiddels gerealiseerd. Voor de steunpunten Bolsward en Wolvega zijn deze maatregelen tijdelijk uitgesteld, in afwachting van de resultaten van de routeoptimalisatie.

Voor de voormalige dienstwoningen zijn we bezig met het reguliere onderhoud. Alle gebouwen zijn opgenomen in het assetmanagementsysteem. Het doel is om zowel de gebouwen als de aanwezige installaties planmatig en doelmatig te beheren en onderhouden. We werken aan een meerjarenonderhoudsplan op basis van de NEN-2767-systematiek (conditiemeting). Dit plan omvat het jaarlijks onderhoud, het niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het onderhoud is gericht op het waarborgen van een veilig en bedrijfszeker functioneren van de gebouwen en de daarin aanwezige installaties, binnen de geldende wet- en regelgeving. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen regulier onderhoud en planmatig onderhoud.

Het planmatig onderhoud omvat werkzaamheden aan bouwkundige en installatietechnische onderdelen, zoals daken, gevels, installaties en beveiligingsvoorzieningen. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een meerjarige planning.

Verder worden er nog een aantal "tijdelijke opstallen", voornamelijk boerderijen, onderhouden. Deze zijn aangekocht in het kader van een natuur-, infra- of ander project of doel. Hoewel het tijdelijke aankopen

zijn en sommige binnen het jaar weer worden doorverkocht of gesloopt, zijn enkele panden al tussen de 5 en 10 jaar (of langer) in provinciaal bezit. Hoewel er geen “hard besluit” aan ten grondslag ligt, is afgesproken dat alleen het woongedeelte en hoofdgebouw minimaal worden onderhouden. Dit omdat vaak de toekomstige bestemming niet vast ligt. Hierdoor kan er aan de overige opstallen enige verpaupering en mogelijk waardevermindering optreden. De onderhoudskosten worden uit de betreffende projectmiddelen betaald. We streven er wel naar de gebouwen technisch gezien in een goede staat van onderhoud te houden. Afgelopen jaren is er slechts minimaal onderhoud uitgevoerd.

3 - Middelen kapitaalgoederen

Overzicht bestede middelen 2025 van het jaarlijks onderhoud (incl. beheerskosten en afschrijving).

Toelichting is terug te vinden bij de betreffende beleidsvelden

Beleidsveld	Dienstjaar	2024	2025	2025	2025
	<i>Bedragen x € 1.000</i>	<i>jaarrekening</i>	<i>Begroot na wijziging</i>	<i>jaarrekening</i>	<i>saldo</i>
B.2.03	Jaarlijks en dagelijks onderhoud provinciale wegen	10.797	11.173	11.798	-625
B.2.03	Groot onderhoud provinciale wegen	4.986	13.030	12.865	165
B.2.03	Jaarlijks en dagelijks onderhoud vaarwegen	2.292	3.824	3.057	767
B.2.03	Groot onderhoud vaarwegen	676	1.015	699	316
B.2.03	Oeverbeheer	96	1.364	123	1.241
B.2.03	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	802	0	338	-338
B.2.03	Jaarlijks en dagelijks onderhoud kunstwerken	3.272	4.123	4.159	-35
B.2.03	Groot onderhoud kunstwerken	909	2.289	1.638	651
B.2.03	Onderhoud steunpunten en opstallen	1.542	1.171	1.509	-338
B.6.02	Onderhoud provinciehuis	2.204	2.499	2.250	249
B.6.02	Groot onderhoud provinciehuis	730	1.065	822	243
	Totaal	28.307	41.552	39.257	2.295

Paragraaf 4. Financiering en beleggingen

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen (treasury), de revolverende middelen en de risicobuffer ter dekking van de risico's revolverende middelen. De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen zijn vastgelegd in het Treasury Statuut en de Wet Financiering decentrale overheden (Fido). Het Treasury Statuut bevat de kaders en richtlijnen voor risicobeheer, financiering, werkkapitaalbeheer, rapportage en verantwoording, bevoegdheden en controles.

1 - Ontwikkeling financieringssaldo

Het saldo van de liquide middelen is in 2025 gestegen met € 45,6 mln. en bedraagt per einde van het jaar € 413,4 mln. positief. Er was een daling van de liquide middelen verwacht, maar er is minder uitgegeven dan gepland en er zijn uitkeringen van het Rijk ontvangen die pas de komende jaren worden uitgegeven. De liquide middelen van de provincie worden nagenoeg geheel aangehouden bij de schatkist. Een beperkt saldo staat op de rekening courant bij de Rabobank, van waaruit de provincie haar betalingsverkeer doet.

Het financieringssaldo (EMU-saldo) voor 2025 is € 20,3 mln. positief, wat betekent dat er in het jaar meer is ontvangen dan er is uitgegeven. Het EMU-saldo wijkt af van de mutatie van de liquide middelen omdat het EMU-saldo op een andere manier wordt berekend, zie ook bijlage 3 EMU-saldo.

2 - Financiering en beleggingen

De overtollige middelen van provincie Fryslân worden belegd of ondergebracht bij de schatkist. De provincie heeft beleggingen in de vorm van leningen aan decentrale overheden en Hybride kapitaal verstrekt aan de Nederlandse Waterschapsbank. De gelden die zijn ondergebracht bij de schatkist staan op de rekening courant van de provincie.

Lenen aan decentrale overheden

In 2016 hebben Provinciale Staten besloten om leningen te gaan verstrekken aan decentrale overheden. Het verstrekken van leningen aan decentrale overheden is een alternatief voor het schatkistbankieren, maar door de hoge kortlopende rente en de lage langlopende rente zijn er de afgelopen jaren geen nieuwe leningen verstrekt. Het saldo van het verstrekte leningen aan decentrale overheden bedraagt eind 2025: € 1 mln.

Hybride kapitaal

Provincie Fryslân heeft € 50 mln. Hybride kapitaal verstrekt aan de Nederlandsche Waterschapsbank (NWB). Hybride kapitaal is een achtergestelde lening die voor de bank meetelt tot het eigen vermogen. Provincie Fryslân is medeaandeelhouder van de NWB en de kapitaalverstrekking vindt plaats vanuit de publieke taak. Door het Hybride kapitaal kan de bank de functie van kapitaalverstrekker aan decentrale overheden en semipublieke instellingen blijven uitoefenen. In 2025 heeft de NWB, conform de voorwaarden, besloten de lening langer aan te willen houden. Het saldo van het verstrekte Hybride kapitaal bedraagt eind 2025: € 50 mln.

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren kunnen de provinciale middelen bij het agentschap worden belegd in (langlopende) deposito's of op de rekening courant worden aangehouden. In de afgelopen jaren heeft het in rekening courant aanhouden van de liquide middelen van de provincie goede rendementen opgeleverd en zijn er geen deposito's afgesloten. Het saldo van de liquide middelen bij de schatkist bedraagt eind 2025 € 410,4 mln.

Financieringen

Provincie Fryslân heeft geen financieringsbehoefte. Wel is er in 2021 is vanwege de kapitaalversterking aan Alliander een lineaire lening van € 76 mln. afgesloten om toekomstige liquiditeitstekorten te voorkomen. De lening wordt lineair afgelost en de resterende hoofdsom bedraagt per eind 2025: € 42,2 mln.

Rentelasten 2025

De in 2021 afgesloten lening heeft een rentepercentage van -0,01%. Door het negatieve rentepercentage zijn er geen renteasten, maar rentebaten.

Er wordt over de vooruit ontvangen RSP-gelden intern een indexvergoeding (IBOI) toegekend die is opgenomen onder de rentelasten van de provincie.

3 –Revolverende middelen

In het kader van de publieke taak zetten we diverse middelen uit als revolverende middelen. Daarnaast worden de ontwikkelingen bij het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy B.V. (FSFE) en de Friese Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (FOM) in deze paragraaf nader toegelicht.

Hierna volgt een overzicht van de stand van zaken van de revolverende middelen bij de provincie. Hierbij is aangegeven wat er tot op heden is uitgezet en wat er in totaliteit mag worden uitgezet. Bij de bepaling van de omvang van het financiële risico in de paragraaf weerstandsvermogen wordt naast de reeds uitgezette middelen ook rekening gehouden met een deel van de nog uit te zetten middelen.

Met betrekking tot breedband is in 2019 besloten om de € 12 mln. die beschikbaar was gesteld voor de grijze gebieden uiteindelijk niet in te zetten omdat de marktpartijen dit zelf oppakten.

Tabel 1: overzicht revolverende middelen

(bedragen x 1 mln.)	PS besluit	Totaal beschikbaar bedrag	Uitgezet t/m 2025
Wurkje foar Fryslân, revolverend deel	3-7-2013	18,3	0,2
FSFE	16-10-2013	90,0	83,2
Breedband	25-1-2017	54,2	35,0
	26-6-2019	-12,0	
Kredietfaciliteit Muizen	15-4-2015	0,7	0,2
NOM	22-6-2016	21,5	28,1
	26-2-2020	3,0	
	10-11-2021	3,9	
Windpark Fryslân	19-4-2017	100,0	92,8
FOM	GS 3-7-2018	30,9	25,1
Totaal		338,0	264,6

Risicobuffer

Ter dekking van de risico's bij de uitgezette revolverende middelen is er de reserve risico buffer aan. Periodiek wordt een risico inschatting gemaakt van de uitgezette middelen. Bij nieuw uitgezette middelen houden we de lijn aan dat we 1/3 van de uit te zetten revolverende middelen toevoegen aan de reserve risicobuffer.

De risicobuffer wordt aangevuld met een hogere rentevergoeding dan de rendementsderving die wij daadwerkelijk ontvangen van derden. Mochten de uitgezette middelen uiteindelijk niet terugkomen dan brengen we deze ten laste van de risicobuffer. De stand van de risicobuffer is als volgt:

(bedragen x 1 mln.)	
Beginstand risicobuffer(1/1/2015)	100
Mutaties t/m 2024 (verminderingen, vermeerderingen)	-20,0
Rente inkomsten t/m 2024	13,8
Stand 31/12/2024	93,8
Mutaties 2025 (verminderingen, vermeerderingen)	-1,7
Rente inkomsten 2025	2,7
Stand 31/12/2025	94,8

Fûns Skjinne Fryske Enerzjy BV

Op 16 oktober 2013 hebben PS aan gegeven geen wensen en bedenkingen te hebben t.a.v. het instellen van Fûns Skjinne Fryske Enerzjy besloten vennootschap (FSFE BV). FSFE BV is op 2 september 2014 opgericht voor een periode van 15 jaar en de provincie is enig aandeelhouder. Het doel van het fonds is het financieren van projecten op het gebied van duurzame energie. Het fonds kan financieringen verstrekken middels garanties, (achtergestelde) leningen en/of participatie aan ondernemingen actief binnen het grondgebied van de provincie Fryslân.

Op 26 januari 2022 heeft PS ingestemd met:

- Het FSFE als primaire opdracht mee te geven: het leveren van een significante bijdrage aan de uitvoering van het Energieprogramma 2022-2025;
- In te stemmen met de gewenste wijzigingen in het fonds zoals omschreven in de samenvatting van de bijgevoegde Strategische Uitgangspuntennotitie FSFE 2022-2025;
- GS opdracht te geven de wijzigingen zoals onder 2 benoemd te verwerken in de betreffende investeringsdocumentatie en daarover, evenals over het uiteindelijke nieuwe Meerjarenplan van het FSFE, terug te rapporteren naar PS;
- GS opdracht te geven om te komen met een voorstel omtrent een mogelijke verlenging van de looptijd van het fonds en hierbij ook inzicht te geven in de verwachte consequenties en extra financieringsbehoefte van het fonds, inclusief mogelijke dekkingsvoorstellen.

Op 9 juli 2025 heeft Provinciale Staten besloten geen wensen en bedenkingen te hebben tegen het voorstel van Gedeputeerde Staten tot verlenging van de looptijd van het Fûns Skjinne Fryske Enerzjy (FSFE) tot en met december 2034. Met dit besluit is de voortzetting van het fonds als revolverend financieringsinstrument voor de Friese energietransitie bevestigd. Via een aantal moties heeft PS daarbij aanvullende wensen meegegeven voor de invulling van de verlengingsperiode en voor de energietransitie in bredere zin.

Financiële stand van zaken

FSFE BV heeft de beschikking over een provinciaal budget van € 90 miljoen dat nominaal in stand wordt gehouden. FSFE kan hier van trekken naar gelang ze aan financieringen heeft uitstaan bij Friese ondernemers. Ter dekking van het risico dat het fonds het provinciale budget van maximaal € 90 mln. niet nominaal in stand blijft is bij de start op de provinciale reserve een reservering aangehouden van € 30 mln. Deze is opgenomen in de Reserve risicobuffer. Dit zijn verliezen van het fonds die in de jaren daarna moeten worden terugverdiend op de uitstaande financieringen.

Eind 2025 is door FSFE € 83,2 mln. getrokken en resteert er nog € 6,8 mln.

Maatschappelijke doelen stand van zaken

Voor de verlengingsperiode 2026-2034 heeft het fonds de opdracht gekregen en is vastgelegd in de overeenkomsten:

- om een bijdrage te leveren aan onze ambitie om in 2050 ons energieverbruik in Fryslân duurzaam op te wekken. Het FSFE doet dit door het ter beschikking stellen van financiering aan investeringsprojecten op het gebied van duurzame energieopwekking, energiebesparing en flexibilisering van energiesystemen.
- het leveren van een bijdrage aan de sociaaleconomische agenda van de provincie Fryslân.

Jaarlijks zal door een externe partij gemeten worden in hoeverre FSFE heeft bijgedragen aan deze twee doelen en zal via deze paragraaf hierover consequent worden gerapporteerd. In 2028 vindt er een externe evaluatie plaats van het FSFE en het fondsbeheer.

Friese Ontwikkelingsmaatschappij BV

PS-besluiten

Op 16 oktober 2013 heeft PS aangegeven geen wensen en bedenkingen te hebben met betrekking tot de instelling van de rechtspersoon Doefonds BV en daarbij heeft ingestemd met een budget van € 8 mln. voor innovatiefinancieringen. Op 18 oktober 2017 heeft PS haar zienswijze geuit over de naamswijziging van besloten vennootschap (BV) van Doefonds naar Friese Ontwikkelingsmaatschappij (FOM) en de uitbreiding van het bestaande innovatie budget en een extra budget voor het versterken van exporterende ondernemers. Op 24 januari 2018 heeft PS ingestemd met de uitbreiding van de FOM op de doelstellingen groei en starters en daarbij een budget beschikbaar gesteld.

De provincie is 100% aandeelhouder van de FOM BV. De FOM is opgericht voor een periode van 15 jaar. Het doel van het fonds is het verstrekken van financieringen middels (achtergestelde) leningen en/of participatie aan ondernemingen actief op het grondgebied van de provincie Fryslân.

Financiële stand van zaken

FOM heeft de beschikking over een provinciaal budget van € 30,9 mln. (trekkingsruimte) verdeeld over de thema's: Innovatie maximaal € 12 mln., Groei maximaal € 12 mln., Export maximaal € 3 mln., Starters maximaal € 2,5 mln. en Ondernemersimpuls € 1,4 mln.. Het budget Ondernemersimpuls heeft alleen betrekking op beheer van leningen die al zijn verstrekt. Inkomsten uit het beheer vallen daarna onder het budget Starters. De FOM kan hiervan trekken naar gelang ze aan financieringen heeft uitstaan bij Friese ondernemers. Eind 2025 is door de FOM € 25,1 mln. aan financieringsruimte getrokken.

Bij de start is er vanuit gegaan dat de financieringen die de FOM verstrekt risicovol zijn en dat er een kans is dat een deel van het provinciale budget niet terugkomt. Hiervoor is voor elk budget bij de start een reservering op de provinciale reserve vastgelegd. Totaal is € 15,2 mln. ter dekking opgenomen in de Reserve risicobuffer.

Maatschappelijke doelen stand van zaken

Het fonds heeft bij de start een aantal doelen (norm) op zich genomen. Deze bestaan uit het aantal investeringen per budget en het totale bedrag wat per budget wordt uitgezet. Deze doelen zijn opgenomen in het FOM meerjarenplan. In onderstaande tabel is zichtbaar gemaakt wat de doelen (normen) zijn en wat de behaalde resultaten zijn.

In 2025 is het nieuwe meerjarenplan opgesteld. Hierin is de aansluiting gemaakt met de Friese economische samenwerkingsagenda. De FOM gaat zich meer richten op het financieren van kansrijke ondernemingen in de geselecteerde Friese speerpunten zoals Water Technologie, Circulaire Technology, High Tech Materials, Maritieme Technologie en Agro & Food en gastvrijheid.

Kernprestatie-indicator (KPI)	Innovatie		Export		Groei		Starters	
	Norm	resultaat	Norm	resultaat	Norm	resultaat	Norm	resultaat
Aantal investeringen per jaar	6	9	4	0	6	4	5	0
Uitzettingen per jaar in miljoenen	€ 1,20	€ 1,36	€ 0,70	€ 0,00	€ 1,25	€ 3,51	€ 0,38	€ 0,00

4 - Toerekening van rente

Dit onderdeel komt vanuit de BBV en is bedoeld om inzicht te geven in rentelasten die direct verband houden met een opgave of investering.

Een negatieve uitkomst betekent dat er sprake is van een positief renteresultaat. De provincie heeft geen langlopende financieringen en rekent derhalve geen rentelasten aan taakvelden toe.

De rentebaten komen vanuit de beleggingen van de Treasury middelen en vanuit de leningen verstrekt aan Alliander, FHW (Windpark Fryslân), de Nederlandse Waterschapsbank, etc.

Renteschema jaarrekening 2025	bedragen x € 1.000
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	0
b1. De externe rentebaten over de korte en lange financiering Treasury	10.451 -/-
b2. De externe rentebaten over de korte en lange financiering overig	9.951 -/-
Saldo rentelasten en rentebaten	<u>-20.401</u>
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0 - /-
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 - /-
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0 - <u>-</u> /-
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	0
d1. Rente over eigen vermogen	0 +/-
d2. Rente over voorzieningen	0 +/-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	<u>-20.401</u>
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	<u>0 -/-</u>
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	-20.401

5 - Risicobeheer Treasury

De voornaamste risico's op gebied van treasury management voor de provincie Fryslân zijn: renterisico, koersrisico, kredietrisico en debiteurenrisico. Hieronder volgen de genomen maatregelen om deze risico's te beheersen.

Renterisico

Vanuit de Wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico op korte en lange financiering. Zo wordt het risico op kortlopende financieringen beperkt met een zogenoemde kasgeldlimiet (7% van de begrotingsomvang) en geldt voor de langlopende financieringen een renterisiconorm (20% van de begrote inkomsten). De provincie heeft geen kortlopende leningen aangetrokken in 2025, maar heeft in 2021 wel een langlopende lening van € 76 mln. aangetrokken voor de kapitaalverstrekking vanuit de publieke taak aan Alliander.

De kasgeldlimiet is niet van toepassing omdat de provincie in 2025 geen kortlopende leningen heeft aangetrokken.

De renterisiconorm heeft tot doel het renterisico's voor decentrale overheden te beperken. De renterisiconorm van de provincie bedraagt voor 2025 € 75,1 mln. (20% van de begrote inkomsten in 2025) en geldt voor herfinancieringen en renteherzieningen. Provincie Fryslân heeft één langlopende lening aangetrokken en deze wordt lineair afgelost. De resterende hoofdsom bedraagt per 31 12 2025 € 42,2 mln.

Er is geen sprake van tussentijdse renteherziening gedurende de looptijd van de lening. Daarom heeft de provincie in 2025 niet te maken gekregen met een (her)financiering of renteherziening en voldoet daarom volledig aan de renterisiconorm.

Koersrisicobeheer

De provincie belegt haar overtollige middelen alleen in vastrentende waarden zoals deposito's bij de schatkist en leningen aan decentrale overheden. Het beleggen in aandelen, uitsluitend voor het behalen van een rendement, is niet toegestaan. Tevens wordt er uitsluitend belegd in euro's. Hierdoor is het valutakoersrisico nihil.

Kredietrisicobeheer

Sinds 15 december 2013 is het verplichte schatkistbankieren van kracht en dienen alle middelen te worden ondergebracht / belegd bij het agentschap van het ministerie van Financiën, uitgezonderd het verstrekken van leningen aan decentrale overheden en uitzettingen uit hoofde van de publieke taak.

Een groot deel van het Treasury vermogen van de provincie wordt aangehouden bij de schatkist, waardoor het kredietrisico voor de provincie zeer laag is. Het kredietrisico over de leningen verstrekt aan decentrale overheden (AAA rating) en het hybride kapitaal leningen verstrekt aan de NWB (AAA rating) zijn ook zeer laag.

Voor de leningen en kapitaalverstrekkingen vanuit de publieke taak wordt in paragraaf 2 Weerstandsvermogen de benodigde weerstandscapaciteit bepaald o.b.v. het kredietrisico van de betreffende uitzetting.

Debiteurenbeheer

Voor het debiteurenbeheer betreffende de levering van goederen en/of diensten hanteert de provincie een strikt beleid van herinnering en aanmaning. Indien de debiteur nalatig blijft, wordt de vordering overgedragen aan een incassobureau. Er is in 2025 een totaalbedrag van € 60.603 als definitief oninbaar afgeboekt betreffende 7 vorderingen en 7 debiteuren.

6 - Ontwikkeling financiële markten

Geldmarktrente

De hoogte van de kortlopende rente wordt bepaald door de ontwikkelingen op de geldmarkt en deze wordt in belangrijke mate beïnvloed door het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB heeft in 2025 de depositorente -de rente waartegen banken geld bij de ECB kunnen onderbrengen- in stappen verlaagd van 3,15% naar 2,15%. De rentevergoeding voor tegoeden die wij aanhouden bij de schatkist is gedurende het jaar gedaald van 2,9% naar 1,9%.

Kapitaalmarktrente (langlopende deposito's > 1 jaar)

De kapitaalmarktrentes zijn dit jaar iets gestegen door zorgen over de oplopende overheidsschulden wereldwijd. De rentetarieven voor looptijden van 15 jaar of langer liepen het sterkst op. De hoogte van de langlopende rente wordt onder meer gebaseerd op de economische verwachtingen, de inflatie en de politieke ontwikkelingen. De Nederlandse kapitaalmarktrente voor de periode van 10 jaar is in 2024 gestegen van 2,6% naar 3,0%.

Paragraaf 5. Verbonden partijen

1 - Inleiding

In deze paragraaf staat een overzicht van de verbonden partijen conform artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (het BBV). Het provinciale beleid voor samenwerking, zoals het vormen van verbonden partijen, staat in de Nota Grip op Samenwerking.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de provincie zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft en waarbij sprake is van een publiek- of privaatrechtelijk rechtspersoon. Er is een bestuurlijk belang als de provincie zitting heeft in het bestuur of stemrecht heeft. Er is sprake van een financieel belang indien de provincie middelen ter beschikking stelt (of garanties afgeeft) waarover de provincie financieel risico loopt in geval van financiële problemen bij de verbonden partij.

De provincie neemt deel aan verbonden partijen voor de uitvoering van provinciaal beleid. De provincie gaat samenwerkingsrelaties aan wanneer de zelfstandige realisering duurder is, meer risico's met zich meebrengt of niet mogelijk is. Dit laatste is ook het geval bij een wettelijk verplichte samenwerking, zoals deelname aan een Gemeenschappelijke Regeling.

De provincie is en blijft zelf verantwoordelijk voor het bereiken van de provinciale doelstellingen door de samenwerking met verbonden partijen. Periodiek gaan we na of de verbonden partijen nog voldoende bijdragen aan de realisatie van de provinciale doelstellingen. Deze beoordeling is onderdeel van ons beleid voor het risicomanagement en maakt deel uit van de planning- en control cyclus, zie paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financiële risico's

De financiële risico's voor de provincie bij verbonden partijen zijn in veel gevallen (vrijwel) gelijk aan de omvang van het directe financiële belang. Bijvoorbeeld: als een gemeenschappelijke regeling een tekort laat zien in haar boekjaar, moet de provincie naar rato van haar bijdrage een deel van het tekort bijleggen. In een aantal gevallen is het potentiële financieel risico groter dan het directe financiële belang in de verbonden partij. De inschatting van deze financiële risico's staat in paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Categorieën van de verbonden partijen:

- **gemeenschappelijke regelingen;**
- **vennootschappen en coöperaties;**
- **stichtingen en verenigingen;**
- **overige verbonden partijen.**

Categorie 1: gemeenschappelijke regelingen	1.1 Noordelijke Rekenkamer (NRK) 1.2 Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) 1.3 Marrekrite 1.4 Waddenfonds 1.5 Letterhoeke (Tresoar) 1.6 Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) 1.7 Mobiliteitsbureau Noordoost-Friesland
Categorie 2: vennootschappen en coöperaties	2.1 Alliander NV 2.2 Vitens NV 2.3 BNG Bank NV 2.4 NWB Bank NV 2.5 Noordelijke OntwikkelingsMaatschappij (NOM NV) 2.6 Thialf OG BV

	2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV (FOM BV) 2.8 Fûns Skjinne Fryske Enerzjy BV (FSFE BV) 2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW BV) 2.10 Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân
Categorie 3: stichtingen en verenigingen	3.1 Interprovinciaal overleg, vereniging (IPO) 3.2 Huis van de Nederlandse Provinciën, vereniging naar Belgisch recht (HNP) 3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule
Categorie 4: overige verbonden partijen	4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen 4.2 Omgevingsberaad Waddengebied (convenant) 4.3 Regioboard Noordoost Fryslân

2 – Overzicht verbonden partijen

Conform het tweede lid van artikel 15 van het BBV nemen we per verbonden partij in ieder geval de onderstaande informatie op:

- de wijze waarop de provincie Fryslân een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- het belang dat de provincie Fryslân in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie Fryslân.

Categorie 1: Gemeenschappelijke regelingen

1.1 Gemeenschappelijke Regeling Noordelijke Rekenkamer (NRK), Assen

De NRK is op grond van de WGR een gemeenschappelijk orgaan van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe en heeft als taak onafhankelijk onderzoek te doen naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door de provincies gevoerde bestuur.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	De Statenleden M. Jonker (fractie Jonker), C. Keuning (BBB) en J. Knol (GrienLinks) zijn benoemd tot leden van de Raad van Advies van de NRK.
Resultaat	Rekening-resultaat 2023: € 118.000,- Rekening-resultaat 2022: € 211.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2026: € 336.700,- (begroot) Bijdrage 2025: € 336.700,-

Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen per 31-12-2024: € 101.942,- Eigen vermogen per 31-12-2023: € 166.120,-
Financiële risico's provincie	Geen

1.2 Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Groningen
Stimulering van de ruimtelijke economische ontwikkeling van Noord-Nederland, onder meer door bestuurlijke afstemming en behartiging van de economische belangen van het Noorden in Den Haag en Brussel. Het publieke belang dat hiermee nagestreefd wordt, is 'werkgelegenheid en welvaart'.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Het SNN-voorzitterschap rouleert tweejaarlijks tussen de drie deelnemende provincies. Per 1 juli 2025 is de Commissaris van de Koning in de provincie Fryslân voorzitter.
Resultaat	Resultaat 2024: € 5,3 mln. Resultaat 2023: € 4,4 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2026: € 1.9 mln. (begroot) Bijdrage 2025: € 1.7 mln. Jaarlijkse bijdrage contributie/lidmaatschap
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 21,2 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 10,6 mln.
Financiële risico's provincie	<p><i>EFRO programma 2021-2027</i> De EC betaalt 50% van de werkelijke uitvoeringskosten met een maximum van 3,5% van het totale EFRO-programma. De andere 50% is regionale cofinanciering. In het verleden is hiervoor gebruik gemaakt van de reserves van het SNN. Voor dit EFRO programma moet SNN ook weer 50% van de uitvoeringskosten zelf dekken.</p> <p><i>SNN als dienstverlener subsidies</i> Het SNN biedt subsidiemogelijkheden voor ondernemers, particulieren, kennisinstellingen, wooncorporaties en maatschappelijke organisaties. Subsidies om de duurzame, innovatieve ontwikkeling van Noord-Nederland te stimuleren.</p>

1.3 Gemeenschappelijke Regeling Marrekrite, Leeuwarden

De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges van aangesloten gemeenten en provincie, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap. Het betreft zowel een toeristisch als economisch publiek belang: goede watersportvoorzieningen/ routenetwerken en werkgelegenheid. Het maken van aanlegvoorzieningen in het buitengebied en het beheer en onderhoud ervan was eerder de hoofdactiviteit en betreft het deel waar de Provincie aan mee betaalt. Sinds 2011 is daar de coördinatie van het door gemeenten gefinancierde beheer en onderhoud van het fietsknooppunten routenetwerk bijgekomen en ook steeds meer netwerken van wandelroutes. De Marrekrite doet dit werk namens de provincie Fryslân en 13 Friese gemeenten met het doel om een uniforme, toeristische recreatieve infrastructuur op het water en land te bewerkstelligen.

Samen met de deelnemers en nauw betrokken partijen zoals Merk Fryslân, Landschapsbeheer Fryslân, Wetterskip Fryslân, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en vele anderen, werkt de Marrekrite aan het opschalen en professionaliseren van de recreatie en het toerisme in en naar Fryslân.

Programma	Economie en Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: € 0,1 mln. 2023: € 0,1 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage provincie: 2026: € 731.500,- (begroot) 2025: € 667.500,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 4,3 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 4,3 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 4,7 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 3,9 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

1.4 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds, Leeuwarden

Doel van het Waddenfonds is het subsidiëren van niet-reguliere investeringen gericht op :

- versterking natuur- en landschapswaarden,
- wegneming externe bedreigingen natuurlijke rijkdom,
- duurzame economische ontwikkeling of duurzame energiehuishouding,
- ontwikkeling duurzame kennishuishouding.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde M.A.C. de Vries)

Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: € 2,8 mln. 2023: € 2,2 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Gedecentraliseerde rijksmiddelen, geen bijdrage van de provincies aan de GR.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen per 31-12-2024: € 51,9 mln. Eigen vermogen per 31-12-2023: € 130,5 mln. Solvabiliteitsratio 31-12-2024: 25% 31-12-2023: 62%
Financiële risico's provincie	Geen

1.5 Gemeenschappelijke Regeling Letterhoeke (Tresoar), Leeuwarden

De gemeenschappelijke regeling Tresoar is een samenwerkingsverband tussen drie partijen: de minister van OC&W, gedeputeerde staten van provincie Fryslân en het bestuur van de Stichting Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum (FLMD). De regeling heeft de vorm van een openbaar lichaam met een geleed bestuur. Tresoar voert de volgende taken uit voor de deelnemers:

- Het behartigen van de belangen van de minister, het provinciaal bestuur en het stichtingsbestuur bij alle aangelegenheden betreffende de collecties en archiefbescheiden;
- Het toegankelijk maken en houden en onder de aandacht brengen van een breed publiek van het in de collecties en archieven ondergebrachte cultureel erfgoed;
- Het bevorderen van de Friese literatuur en het verbreden van het literaire klimaat in Fryslân.

Programma	Economie en Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke Regeling (gedeputeerde E. Folkerts)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Resultaat 2025: -/- € 100.000,- Resultaat 2024: -/- € 277.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2026: € 4,5 mln. (begroot) Bijdrage in 2025: € 4,4 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2025: € 1,2 mln. Eigen vermogen 31-12-2024: € 1,3 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

1.6 Gemeenschappelijke Regeling Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO), Grou

De FUMO is een wettelijk verplichte gemeenschappelijke regeling van de Provincie Fryslân, het Wetterskip Fryslân en de Friese gemeenten. De FUMO voert namens de provincie de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht, handhaving (VTH) en advies betreffende de omgevingswetgeving uit. De uitvoering van VTH taken bij de majeure risico bedrijven wordt door de Omgevingsdienst Groningen-Brzo Noord uitgevoerd (Besluit risico's zware ongevallen, onder de Omgevingswet Seveso). Dit is geen deelneming van de provincie, maar gaat met een samenwerkingsovereenkomst, mandaatregeling en uitvoeringsprogramma.

Programma	Ruimte en Klimaat
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke regeling (gedeputeerde E. Folkerts (DB), M.A.C. de Vries (AB))
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: -/- € 362.000,- 2023: € 72.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2024: € 6,5 mln. Bijdrage 2023: € 6,8 mln. Exclusief majeure risico bedrijven, zie hiervoor Overige verbonden partijen Omgevingsdienst Groningen
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 0,8 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 1,3 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 4,5 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 5,1 mln.
Financiële risico's provincie	Tegenvallers bij de gemeenschappelijk regeling worden opgevangen door de deelnemers. De bijdrage per deelnemer is afhankelijk van haar belang in de GR en dit verschilt per jaar. Op basis van 2024 is dit voor de provincie 29%. In de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen opgebouwd met als doel dat de FUMO risico's die onverwacht en substantieel zijn zelfstandig kan opvangen zonder dit direct in rekening te brengen bij de deelnemers.

1.7 Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost-Friesland

De bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân is een gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân, Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân. De regeling heeft tot doel het behoud en/of verbeteren van de leefbaarheid in de regio Noordoost Fryslân. Dit doel dient te worden bereikt door het verhogen van de bereikbaarheid en het efficiënt organiseren van doelgroepenvervoer en openbaar vervoer door het realiseren van een samenhangend vervoersysteem.

Programma	Infrastructuur
------------------	----------------

Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gemeenschappelijke regeling (bestuurslid gedeputeerde M.A.C. de Vries)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: € 0,- 2023: € 0,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2025: € 39.726,- Bijdrage 2026: € 41.325,- (begroot)
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 0,- Eigen vermogen 31-12-2023: € 0,- Vreemd vermogen 31-12-2024: € 0,8 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 1,0 mln.
Financiële risico's provincie	Tegenvallers bij de gemeenschappelijk regeling worden opgevangen door de deelnemers. De bijdrage per deelnemer is afhankelijk van haar belang in de GR en dit verschilt per jaar.

Categorie 2: Vennootschappen en coöperaties

2.1 Alliander NV, Arnhem

De participatie in Alliander NV is in 2009 ontstaan na de splitsing van Nuon NV in een productie- en leveringsbedrijf (Nuon Energy dat is overgenomen door Vattenfall) en een netwerkbedrijf (Alliander NV). Alliander zorgt voor de distributie van gas en elektriciteit in grote delen van Nederland, waaronder Fryslân. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap van de netbeheerders is verankerd in de wet. De aandelen dienen wettelijk in publieke handen te blijven.

Programma	Provincie financiën
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde E. Folkerts)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Netto resultaat 2024: € 219 mln. + € 757 mln. incidenteel Netto resultaat 2025: € 289 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Provincie Fryslân bezit 12,65% van de aandelen. Dividend 2024: € 12,5 mln. Dividend 2025: € 12,6 mln. Provincie Fryslân heeft in 1992 een niet aflosbare achtergestelde lening verstrekt aan een rechtsvoorganger van Alliander (de PEB/ PEGM). De

lening heeft een omvang van € 31,8 mln. en Alliander betaalt hierover jaarlijks 8% rente. Alliander heeft aangegeven van de lening af te willen. Over de voorwaarden waaronder Alliander de lening mag aflossen is in april 2023 overeenstemming bereikt; de lening eindigt per 31 december 2028.

De grootschalige investeringen in de netten van Liander (100% dochter van Alliander) zijn in de afgelopen jaren sterk gestegen. Er is in 2025 € 2,1 mld. geïnvesteerd en de komende jaren zal het jaarlijkse investeringsbedrag nog verder gaan oplopen.

Door de combinatie van sterk toenemende investeringen en lange terugverdiertijden (van circa 40 jaar) neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe. De investeringen worden voornamelijk gefinancierd met vreemd vermogen (bankfinancieringen), maar er moet een zekere solvabiliteit worden gehandhaafd door voldoende eigen vermogen aan te houden.

Om het eigen vermogen op peil te houden heeft Alliander in 2021 een reverse converteerbare hybride obligatielening van de aandeelhouders gekregen ter grootte van € 600 mln. Provincie Fryslân heeft hiervan € 76,5 mln. verstrekt. De lening telt voor 50% mee tot het eigen vermogen van Alliander en mag onder voorwaarden worden geconverteerd naar aandelen.

Alliander heeft bij de Algemene aandeelhoudersvergadering in april 2024 aangekondigd het huidige dividendbeleid te willen aanpassen. Directe aanleiding voor de actualisering van het dividendbeleid is de investeringsopgave als gevolg van een sterke toename van de vraag naar elektriciteit. Omdat uitbreiding en verzwaring van elektriciteitskabels en de bouw van nieuwe onderstations veel geld kost, is veel kapitaal nodig. Alliander leent dat op de kapitaalmarkt, waardoor de kapitaallasten sterk oplopen.

Netbeheerders mogen van de ACM steeds hogere tarieven doorberekenen aan de eindgebruikers ter dekking van de oplopende kapitaallasten. Hierdoor loopt de winst van de netbeheerders op en stijgt het dividend -bij ongewijzigd beleid- ook steeds verder. Daarom wordt door Alliander in aanvulling op het bestaande dividendbeleid een absoluut dividendplafond ingesteld. Het dividendplafond is gebaseerd op het gemiddelde dividendniveau van de afgelopen vijf jaar en is vastgesteld op € 100 mln.

Met de aanpassing van het dividendbeleid blijft het percentage van de winst dat als dividend wordt

	<p>uitgekeerd aan de aandeelhouders ongewijzigd op 45%. Indien het dividend boven het dividendplafond uitkomt, wordt het bedrag afgetopt op € 100 mln. Vanaf boekjaar 2026 wordt het maximumbedrag jaarlijks geïndexeerd o.b.v. de Consumentenprijsindex (CPI) zodat de koopkracht voor de aandeelhouders in stand blijft.</p> <p>Door het Afsprakenkader die de Netbeheerders in 2023 zijn overeengekomen met het Rijk, kan Alliander bij toekomstige kapitaalbehoefte een beroep doen op het Rijk. Voorafgaand aan een kapitaalversterking vanuit het Rijk zal Alliander eerst de huidige aandeelhouders om additioneel kapitaal vragen. Indien het Rijk kapitaal gaat verstrekken, wordt zij ook mede aandeelhouder.</p>
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	<p>Eigen vermogen 31-12-2024: € 6,0 mld. Eigen vermogen 31-12-2025: € 6,2 mld.</p> <p>Solvabiliteit 31-12-2024: 48,1% Solvabiliteit 31-12-2025: 49,3%</p>
Financiële risico's provincie	<p>Een toekomstige versterking van het eigen vermogen van de netbeheerders vanuit het Rijk, kan gevolgen hebben voor de zeggenschaps- verhoudingen en de hoogte van het dividend.</p>

2.2 Vitens NV, Zwolle

Vitens NV is het grootste drinkwaterbedrijf van Nederland en levert topkwaliteit drinkwater aan 5,4 miljoen mensen en bedrijven in de provincies Fryslân, Flevoland, Gelderland, Utrecht en Overijssel. Het openbaar belang van het aandeelhouderschap is verankerd in de wet. Op grond van de wet dienen de aandelen in overheidshanden te blijven.

Doelstelling: Als Fryslân willen we in het kader van het publieke belang een sterke rol als aandeelhouder in Vitens met als doel 'Fries water in Friese handen'. Daarnaast wil de provincie de positie die het inneemt op het gebied van water (technologie) met een maximale inzet behouden en zo mogelijk uitbreiden, inclusief het behoud van werkgelegenheid.

Programma	Provinciefinanciën
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	<p>Bedrijfsresultaat 2024: € 72,9 mln. Bedrijfsresultaat 2023: € 61,0 mln.</p> <p>Netto resultaat 2024: € 34,5 mln. Netto resultaat 2023: € 27,2 mln.</p>
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit ongeveer 13% van de aandelen.

	Dividenduitkering 2024: € 0,- Dividenduitkering 2023: € 0,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024 € 714 mln. Eigen vermogen 31-12-2023 € 678 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024 € 1.685 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023 € 1.560 mln. Solvabiliteit per 31-12-2024: 30%
Financiële risico's provincie	Geen

2.3 BNG Bank NV, Den Haag

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. De bank beoogt met gespecialiseerde financiële dienstverlening tegen zo laag mogelijke kosten bij te dragen aan maatschappelijke voorzieningen voor burgers. De doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Provinciefinanciën
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde E. Folkerts)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Nettowinst 2024: € 294 mln. Nettowinst 2023: € 254 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie bezit 75.250 aandelen, dit is minder dan 1%. Dividend 2024: € 188.000,- Dividend 2023: € 163.000,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 4,8 mld. Eigen vermogen 31-12-2023: € 4,7 mld. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 123,2 mld. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 110,8 mld.
Financiële risico's provincie	Geen

2.4 Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB), Den Haag

De Nederlandse Waterschapsbank NV richt zich met haar diensten exclusief op de publieke sector. Zij financiert van oudsher waterschappen, maar ook gemeenten, provincies en aan overheid gelieerde instellingen. Doelstelling voor de provincie is te behalen resultaat op beleggingen.

Programma	Provinciefinanciën
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde E. Folkerts)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen

Resultaat	Nettowinst 2024: € 94 mln. Nettowinst 2023: € 126 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Aandelen A (nominale waarde € 115): 24 stuks Aandelen B (nominale waarde € 460): 25 stuks Provincie Fryslân bezit minder dan 1% van de aandelen. Dividenduitkering 2024: € 42.000,- Dividenduitkering 2023: € 50.500,- Op 1 september 2015 heeft provincie Fryslân een hybride lening verstrekt aan de NWB ter waarde van € 50 mln. De NWB kon op 1 september 2025 de lening voor het eerst geheel of gedeeltelijk aflossen. De NWB heeft besloten de hybride lening niet af te lossen, maar te willen verlengen. De verlenging van de lening is telkens voor 1 jaar en vanaf nu kan de NWB de lening ieder jaar aflossen. Op 1 september 2025 is ook een nieuw rentepercentage van kracht; namelijk 4,06% (was 3,10%).
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 2,1 mld. Eigen vermogen 31-12-2023: € 2,1 mld. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 76,7 mld. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 73,8 mld.
Financiële risico's provincie	€ 50 mln. hybride lening; kans < 1%

2.5 Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij NV (NOM), Groningen

Deze participatie, sinds de jaren negentig, vloeit voort uit afspraken tussen het rijk en de drie Noordelijke provincies over de economische ontwikkeling van Noord-Nederland. De vennootschap heeft als doel een bijdrage te leveren aan de verbetering van de sociaal-economische structuur en de werkgelegenheid in de provincies Drenthe, Fryslân en Groningen.

Het stimuleren van de werkgelegenheid is minder primair geworden door de dalende beroepsbevolking en de toenemende druk op de arbeidsmarkt. Dit heeft onder andere geleid voor internationale acquisitie tot de shift van Volume naar Value. Dit betekent dat de regio niet actief meer inzet op het acquireren van buitenlandse spelers met een grote impuls voor de regionale werkgelegenheid in aantallen dat er meer selectief wordt gezocht naar high potentialis die bestaande noordelijke innovatie-ecosystemen versterken. Zo zijn er door dit beleid het afgelopen jaar al een aantal nieuwe start-ups in Westus gevestigd.

De activiteiten binnen Innoveren zijn volgens aan het Strategisch Kader dat de drie provincies en het Rijk hebben opgesteld.

Programma	Economie en Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	NV (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen

Resultaat	2024: € 0,4 mln. 2023: -/- € 1.1 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 16,7 % van de aandelen in de NOM.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 150,4 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 150,0 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 21,7 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 18,1 mln.
Financiële risico's provincie	Het risico voor de provincie blijft beperkt tot haar kapitaal inbreng.

2.6 Thialf Onroerend Goed BV, Heerenveen

Openbaar belang is het behoud van het ijsstadion Thialf als voorziening die voor de provincie een bijdrage levert op het gebied van economie, sport en cultuur. Thialf OG BV bezit 100 % van de aandelen van Thialf B.V. *NB: Het boekjaar loopt van 1 oktober tot 30 september van enig jaar.*

Programma	Economie en Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerden E. Folkerts en A.W. Kooistra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2023/2024: -/- € 158.595,- 2022/2023: € 39.402,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Sinds overname aandelen op 4-9-2013: € 4 mln.; 66,6% van het aandelenkapitaal. Aandeelhouders lening van € 2 mln. waarvan per 30-9-2023 € 1,6 mln. is opgenomen.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 30-9-2024: € 42.000,- Eigen vermogen 30-9-2023: -/- € 116.000,- Vreemd vermogen 30-9-2024: € 2,6 mln. Vreemd vermogen 30-9-2023: € 2,8 mln.

Financiële risico's provincie	<p>De provincie is voor 2/3 aandeelhouder en gemeente Heerenveen voor 1/3. In 2013 is € 50 mln. geïnvesteerd in ver-/nieuwbouw en is € 1,5 mln. betaald voor de overname van de aandelen. Er is € 2,5 mln. gestoken ter verbetering van de balanspositie.</p> <p>Na enkele moeilijke jaren kan Thialf voor tweede jaar een bescheiden positief resultaat laten zien. Weliswaar voor het grootste deel het gevolg van incidentele meevallers. Het positieve resultaat geeft de mogelijkheid de reserve groot onderhoud en vervanging te versterken. Dit is nodig omdat in het seizoen 2021-2022 door het rijk eenmalig is bijgedragen in vervangingsinvesteringen, maar voor de toekomst moet Thialf daarin zelf voorzien.</p> <p>Een intensieve lobby van Thialf en haar aandeelhouders heeft ertoe geleid dat de minister van Langdurige Zorg en Sport in het seizoen 2022 – 2023 € 3,44 mln. beschikbaar heeft gesteld voor de realisatie van een eigen energiemanagement- systeem met batterijopslag. De zonnepanelen op het stadion van Thialf zijn daarbij nu in bedrijf genomen. Tezamen met de aansluiting op de Energiehub (bestaande uit twee grote batterijen) heeft de RVC de verwachting dat daarmee de jaarlijkse energielasten substantieel verlaagd kunnen worden. De eerste resultaten zullen in 2025 gepresenteerd worden.</p>
--------------------------------------	---

2.7 Friese Ontwikkelings Maatschappij BV, Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Doefonds BV. Deze BV is op 2 april 2014 opgericht. Doel is via dit fonds de regionale economie te versterken door innovatie door financiering mogelijk te maken. Eind 2017 is Doefonds BV omgezet tot FOM BV met als doel dat de FOM ook het adres is voor het Friese bedrijfsleven als het gaat om financiering van starters, export en groei.

Programma	Economie en Mienskip
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Resultaat 2024: -/- € 0,8 mln. Resultaat 2023: -/- € 2.8 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Budget per thema: Innovatie maximaal € 12 mln. Groei maximaal € 12 mln. Export maximaal € 3 mln. Starters maximaal € 3,9 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 7,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 7,8 mln.

	Vreemd vermogen 31-12-2024: € 0,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 0,6 mln.
Financiële risico's provincie	Er wordt maximaal € 30,9 mln. uitgezet. Uitgangspunt is dat investeringen vanuit het fonds de kans hebben om de financiering terug te betalen aan het fonds. Gezien de doelgroep waarin het fonds investeert is de provinciale inbreng uit voorzorg deels voorzien. De reservering op de reserve is per budget vastgelegd. Voor Innovatie is dit op voorhand 100%. Voor de overige budgetten dient ter dekking van de risico's de Reserve risicobuffer: Groei 33% Export 20% Starters 33% Dit is totaal €17,8 mln. en is nog hoger dan wat tot nu toe is voorzien op het fonds.

2.8 Fûns Skjinne Fryske Energzy BV (FSFE), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fûns Skjinne Fryske Energzy BV. Deze BV is 2 september 2014 opgericht. Doel van het fonds is het financieren van projecten op het gebied van duurzame energie.

FSFE is in het jaar 2013/2014 ontwikkeld en aanbesteed. In januari 2022 is het nieuwe Energieprogramma Fryslân 2022-2025 vastgesteld en heeft Provinciale Staten ingestemd met een aantal uitgangspunten voor FSFE.

Bij de start van het fonds is uitgegaan van 100% revolverendheid en die verwachting is niet veranderd.

De looptijd van het FSFE is verlengd tot en met december 2034.

Voor de zekerheid is bij de start van het fonds wel een reservering op de provinciale risicobuffer van €30 mln. gemaakt, deze is nog ruim voldoende.

Programma	Ruimte en Klimaat
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde S. Knol)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Resultaat 2024: -/- € 7.394.000,- Resultaat 2023: -/- € 295.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Maximaal € 90 mln.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 15,5 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 21,6 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 53,5 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 50,1 mln.

Financiële risico's provincie	<p>FSFE is in het jaar 2013/2014 ontwikkeld en aanbesteed. In januari 2022 is het nieuwe Energieprogramma Fryslân 2022-2025 vastgesteld en heeft Provinciale Staten ingestemd met een aantal uitgangspunten voor FSFE.</p> <p>Bij de start van het fonds is uitgegaan van 100% revolverendheid en die verwachting is niet veranderd. De looptijd van het FSFE is verlengd tot en met december 2034.</p> <p>Voor de zekerheid is bij de start van het fonds wel een reservering op de provinciale risicobuffer van €30 mln. gemaakt. Deze is nog ruim voldoende.</p>
--------------------------------------	---

2.9 Fryslân Hurde Wyn BV (FHW), Leeuwarden

De provincie is enig aandeelhouder in de besloten vennootschap Fryslân Hurde Wyn (FHW). Deze BV is 13 maart 2019 opgericht. Het doel van deze BV is het namens de provincie, vanuit haar publieke verantwoordelijkheid, verwerven, houden en vervreemden van een deelneming in Windpark Fryslân Holding B.V. (WPFH). Deze holding heeft tot doel de realisatie en exploitatie van het windpark om zodoende namens de provincie mede een concrete bijdrage te leveren aan de realisatie van een fossielvrije en uiteindelijk volledig duurzame provincie.

Programma	Ruimte en Klimaat
Rechtsvorm (bestuurder GS)	BV (gedeputeerde E. Folkerts)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: € 1,9 mln. 2023: € 11,2 mln.
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De provincie Fryslân heeft 100% van de aandelen in FHW BV.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2025: € 20,0 mln. Eigen vermogen 31-12-2024: € 20,0 mln. Vreemd vermogen 31-12-2025: € 70,1 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 75,4 mln.
Financiële risico's provincie	Op 1 oktober 2019 heeft de provincie € 20 mln. eigen vermogen (Agio) en een achtergestelde lening van € 80 mln. aan FHW BV verstrekt. FHW BV heeft vervolgens op 1 oktober 2019 een bedrag van € 20 mln. aandelenkapitaal en een achtergestelde lening van € 80 mln. verstrekt aan Windpark Fryslân Holding BV. In 2022 is er voor het eerst dividend, rente en aflossing ontvangen. Door het ontvangen van aflossing op de achtergestelde lening, daalt het geïnvesteerde vermogen in FHW en Windpark Fryslân.

	<p>Voor het Agio is er in 2025 een arbitrageprocedure opgestart om duidelijkheid te verkrijgen of het door FHW ingebrachte kapitaal € 20 mln. kan worden uitgekeerd als reserve. Uitgangspunt is dat dit zo is en daarmee zal op termijn ook het risico op het eigen vermogen afnemen.</p> <p>Risico's in de exploitatiefase zijn: de beschikbaarheid van wind en de betrouwbaarheid van de windturbines. Het prijsrisico van de opgewekte stroom wordt grotendeels afgedekt door de SDE Rijkssubsidie.</p>
--	---

2.10 OVEF (Coöperatie Openbare Verlichting & Energie Fryslân U.A.) te IJlst

Voorheen SOVF (Stichting Openbare Verlichting Fryslân)

Samenwerkingsverband op het gebied van beheer en onderhoud van openbare verlichting en op het gebied van gezamenlijke inkoop duurzame energie.

Programma	Infrastructuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Gedeputeerde S. Knol
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Verwacht resultaat: € 0
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Jaarlijkse bijdrage € 17.500,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Geen
Financiële risico's provincie	Geen. We hebben geen garanties afgegeven op inkoop.

Categorie 3: Stichtingen en verenigingen

3.1 Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO), Den Haag

Gezamenlijke belangenbehartiging van provincies in algemene overheidsaangelegenheden en kennisuitwisseling. In het bestuursakkoord zijn uitspraken gedaan over zichtbaarheid en aanwezigheid van de provincie. Op landelijk niveau heeft het IPO daarbij een nadrukkelijke rol, o.a. tot uitdrukking komend in het zgn. Kompas 2020. Onderdeel van IPO is ook het kantoor BIJ12, die onder andere de PAS-maatregelen en het Faunafonds voor de provincies regelt.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging (gedeputeerde A.W. Kooistra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen

Resultaat	Conform doelstelling Verwacht resultaat: € 0,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage 2026: € 2,7 mln. (begroot) Bijdrage 2025: € 2,6 mln. Jaarlijkse bijdrage aan diverse kerntaken.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Het IPO beschikt niet over eigen vermogen. Een eventueel batig jaarsaldo wordt gerestitueerd aan de provincies of doorgeschoven naar het volgende jaar. Er worden daarnaast geormerkte middelen aangehouden voor beleidsdoelen die al in uitvoering zijn maar nog niet zijn afgerond.
Financiële risico's provincie	De bijdrage verschilt per jaar afhankelijk van de gezamenlijke inzet van het IPO op dossiers. Onze bijdrage in het IPO is gelijk aan ons aandeel in de algemene uitkering van het provinciefonds. Voor de bijdrage in de BIJ12 zijn aparte verdeelsleutels vastgesteld.

3.2 Vereniging naar Belgisch recht Huis van de Nederlandse Provinciën (HNP), Brussel (België)

Gezamenlijke huisvesting van de provincies en het IPO in Brussel ter verdediging van de Europese belangen van de Nederlandse provincies.

Het HNP vervult daarmee een groot praktisch nut: de gezamenlijke Nederlandse provincies en hun lobbyisten delen met elkaar huisvesting in Brussel, op een steenworp afstand van de belangrijkste Europese instanties als de Europese Commissie, het Europees Parlement en het Europees Comité van de Regio's. Deze gezamenlijke huisvesting maakt de provincies meer zichtbaar in Brussel dan afzonderlijke kantoortjes. De provincies hebben hiermee een eigen onderkomen waar vergaderd kan worden (HNP-bestuur, maar ook inhoudelijke bijeenkomsten) en dat kan dienen als ontvangstplek en uitvalsbasis voor bezoeken van bestuurlijke delegaties uit Nederland, die met grote regelmaat plaatsvinden. Bovendien is deze huisvesting voor de provincies aanzienlijk goedkoper dan afzonderlijke onderkomens. De gezamenlijke huisvesting bevordert daarnaast de samenwerking en uitwisseling tussen de provinciale lobbyisten: men stemt af en deelt de informatie die voor alle provincies van belang is en er is sprake van een zekere portefeuilleverdeling om te voorkomen dat alle provincies/landsdelen zich met dezelfde onderwerpen moeten bezighouden. Dit is zo georganiseerd dat de belangenbehartiging voor de eigen provincies/het eigen landsdeel niet in het gedrang komt: die is prioritair. Vanuit Noord-Nederland hebben drie lobbyisten hun kantoor in het HNP: de twee vertegenwoordigers van de gezamenlijk provincies (via SNN) en de lobbyist namens de vier grote gemeenten.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Vereniging/ INPA (volgens Belgisch recht) (gedeputeerde R.F. Douwstra)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	De resultaten variëren over de jaren. Positieve resultaten worden toegevoegd aan de reserve, negatieve resultaten worden uit de reserve gedekt.

Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Bijdrage in 2026: € 84.000,- (begroot) Bijdrage in 2025: € 84.000,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 0,6 mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 0,6 mln. Vreemd vermogen 31-12-2024: € 0,2 mln. Vreemd vermogen 31-12-2023: € 0,2 mln.
Financiële risico's provincie	Geen

3.3 Stichting Nazorg Ouwsterhaule, Joure

De provincie Fryslân heeft als partij afval gestort op de voormalige stortplaats Ouwsterhaule. Alle partijen die afval hebben geleverd of de stortplaats hebben beheerd, participeren in de stichting nazorg Ouwsterhaule. Het publieke belang betreft het voorkomen van ongewenste milieueffecten van de voormalige stortplaats. Het financiële risico dat de provincie loopt is de schade in geval van lekkage in de bodemafdichting.

Programma	Ruimte en Klimaat
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Stichting (ambtelijke vertegenwoordiging)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	Beheer stort conform doelstelling. Onderhoud wordt bekostigd uit het jaarlijkse rendement. Resultaat 2024: € 50.000,- Resultaat 2023: -/- € 32.000,- De tekorten wordt gedekt uit het eigen vermogen
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	Initiële storting circa € 780.000,- (26% van nazorgkapitaal).
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 31-12-2024: € 2,9mln. Eigen vermogen 31-12-2023: € 2,8 mln.
Financiële risico's provincie	Min: € 20.000,- Max: € 500.000,- Participatie 26%, Kans: 1% Berekend risico: € 1.300,-

Categorie 4: Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Stortplaatsen, Leeuwarden

De betrokkenheid van de provincie vloeit voort uit de Wet milieubeheer. Het Nazorgfonds Stortplaatsen is een 'spaarpot' waaruit de kosten van nazorg van relatief jonge stortplaatsen worden gedekt. Deze nazorg beoogt te voorkomen dat het publieke belang wordt geschaad door milieuvervuiling als gevolg van gebrek aan onderhoud aan en tijdig vervangen van voorzieningen van overgedragen (gesloten) stortplaatsen.

Het belangrijkste financiële risico dat de provincie loopt zijn hoge opruimkosten wegens bodemverontreiniging als gevolg van falende beschermende voorzieningen. Lang onopgemerkte bodemverontreiniging kan leiden tot schade bij derden. In verband met dit soort risico's is een risicovoorziening in het fonds opgenomen.

Er vallen zeven stortplaatsen onder de nazorgregeling, waarvan 3 droge stortplaatsen, 3 kleinschalige baggerspeciéstortplaatsen en 1 grote baggerspecie stortplaats. Aan vijf van de zeven stortplaatsen is een voorlopige heffing opgelegd en geïnd. Voor stortplaats Skinkeskâns is de heffing al in 2005 definitief vastgesteld en geïnd. Voor Drachtstervaart zijn de voorlopige eindheffing en sluitingsverklaring in 2025 aan de gemeente Smallingerland afgegeven.

Programma	Ruimte en Klimaat
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Fonds Wet Milieubeheer (gedeputeerde M.A.C. de Vries)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	2024: -/- € 17.000,- 2025: -/- € 403.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De gelden van Fonds Nazorg Stortplaatsen Fryslân zijn in de periode van 2008 tot en met 2025 uitgeleend aan provincie Fryslân. Hierover betaalde de provincie jaarlijks een vaste rentevergoeding van 4,24% aan het Nazorgfonds. Vanaf 2025 kan het Nazorgfonds de gelden weer beleggen in aandelenfondsen, obligaties en via de provincie onderbrengen bij de schatkist. PS hebben hiervoor het beleggingsstatuut van het Nazorgfonds op 23 oktober 2024 vastgesteld.
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Eigen vermogen 2024: € 3,0 mln. Eigen vermogen 2025: € 2,6 mln. Voorzieningen 2024: € 19,9 mln. Voorzieningen 2025: € 20,3 mln.
Financiële risico's provincie	Door een tegenvallend resultaat over 2025 is de eigen vermogenspositie van het Nazorgfonds ultimo 2025 niet langer op het gewenste niveau. Het totale eigen vermogen van het Nazorgfonds bedraagt ultimo 2025 ca. € 2,6 mln., dat is ca. € 0,5 mln. lager dan het gewenste niveau. Het risico dat het huidige eigen vermogen van het Nazorgfonds ontoereikend zal blijken te zijn bij het optreden van een calamiteit wordt evenwel als zeer laag ingeschat.

4.2 Omgevingsberaad Waddengebied, Leeuwarden

In 2020 is het voormalige Regiecollege Waddengebied overgegaan in het Omgevingsberaad Waddengebied (OBW). Het OBW is een van de drie onderdelen van een nieuwe governance voor het Waddengebied, zoals medio 2019 aangekondigd door de minister van Infrastructuur en Waterstaat en de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De andere twee onderdelen zijn: het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en de Beheerautoriteit Waddenzee.

Het Omgevingsberaad Waddengebied is een platform waar gestructureerd discussies over het Waddengebied worden geïnitieerd en gevoerd, alsook informatie uitgewisseld. Gebruikers van het Waddengebied (zoals havens, visserij, landbouw, recreatie en toerisme), natuur- en milieuorganisaties en de Waddenacademie nemen deel aan dit beraad. Rijk en regionale overheden gebruiken het OBW voor het bespreken en toetsen van beleidsvoorstellen. De heer Brok, Commissaris van de Koning van Fryslân is in zijn functie als rijksheer, voorzitter van het OBW én vicevoorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied, zodat de connectie tussen beide overleggen goed geborgd is.

Financiering ervan vindt plaats door Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen. Afspraken zijn vastgelegd in een werkplan.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm (bestuurder GS)	Convenant (Commissaris van de Koning in zijn rol als rijksheer)
Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Niet van toepassing.
Resultaat	2024: nog niet bekend 2023: € 32.000,-
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De bijdragen zijn als volgt verdeeld: Rijk 30% Provincies 40% Gemeenten 20% Waterschappen 10% Bijdrage provincie Fryslân 2026: € 47.300,- (begroot) 2025: € 47.300,-
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing
Financiële risico's provincie	Geen

4.3 Regioboard Noordoost Fryslân, Leeuwarden

De Regioboard bestaat uit negen leden, drie vanuit overheid, drie vanuit het onderwijs en drie ondernemers. Samen met de onafhankelijk voorzitter en de programmaorganisatie werkt de Regioboard aan de economische groei van de regio, de stabilisatie van de werkgelegenheid en aan een grote innovatieslag. Daarnaast beoordeelt de Regioboard of projecten gesubsidieerd worden uit de Regiodealgelden.

Vanaf 1 januari 2020 worden projecten van de Regiodeal Noordoost Fryslân aangejaagd door een nieuwe programmaorganisatie, voorlopig genoemd Versnellingsagenda. Om de samenwerking in de regio slagvaardig aan te jagen wordt er nauw samengewerkt met het bedrijfsleven, onderwijs en de overheid. Op 11 maart 2020 zijn vertegenwoordigers van deze partijen officieel geïnstalleerd in de Regioboard Noordoost Fryslân.

Programma	Bestuur
Rechtsvorm, bestuurder GS	Convenant (gedeputeerde S. Knol)

Bestuurswisselingen of veranderingen in openbaar belang	Geen
Resultaat	De resultaten worden per project gepresenteerd
Financieel belang in de verbonden partij (orde van grootte)	De bijdragen voor de diverse projecten worden opgebracht door de EU, gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs en provincie Fryslân
Eigen en vreemd vermogen verbonden partij	Niet van toepassing
Financiële risico's provincie	Geen

Financiële risico's provincie

De financiële risico's van de verbonden partijen worden voor het grootste deel afgedekt door de Reserve risicobuffer, zie paragraaf 4.3 Risicobuffer revolverende middelen. Hierin staan de risico's van de verbonden partijen FOM, FSFE, NOM, Windpark Fryslân (FHW BV) en de revolverende uitzettingen opgenomen. Het totaal van financiële risico's voor de provincie bij de andere verbonden partijen (die niet apart in de risicobuffer zijn vermeld) bedraagt per 31-12-2025 € 158,4 mln. (Per einde van 2024 was dat eveneens € 158,4 mln.)

Het grootste deel hiervan heeft betrekking op onderstaande verstrekte leningen:

- de hybride lening van € 50 mln. uitgegeven aan de NWB
- de converteerbare obligatielening van € 76,5 mln. verstrekt aan Alliander
- de achtergestelde lening van € 31,8 mln. verstrekt aan Alliander

Het restantbedrag, €130.000, heeft betrekking op het risico bij Stortplaats Ouwsterhaule.

Vanwege de hoge kredietwaardigheid van zowel Alliander als de NWB is het financieel risico, het tijdelijk of permanent afwaarderen van de hoofdsom van een van bovengenoemde leningen, zeer laag (nihil). De leningen leggen daardoor geen beslag op het in paragraaf 2 vermelde Weerstandsvermogen.

Paragraaf 6. Grondbeleid

6.1 Samenvatting grondbezit

Grondbezit is geen provinciaal doel op zichzelf, maar om onze agrarische ondernemers te compenseren voor onze opgaven; natuur, veenweide, waterkwaliteit en de waddenkustversterking is ruil- en compensatiegronden nodig. Er ligt in dat kader voor de provincie reeds een aanzienlijke verwervingsopgave. We hebben grond in principe zo kort mogelijk in eigendom, we proberen de grond zo snel mogelijk weer op de markt te zetten. Kenmerk van gebiedsontwikkeling is echter dat over het algemeen veel tijd zit tussen de eerste grondaankopen en de uiteindelijke realisatie.

De Fryske Grûntafel

De FGT is opgericht, ter bevorderen van grondmobiliteit en richt zich met name op de ondersteuning van lopende gebiedsprocessen. De leden van de FGT zien dat concrete vragen uit gebiedsprocessen uitblijven en hebben dit aangekaart bij het college. In overleg met de leden van de FGT is in 2025 besloten de FGT op non actief te stellen.

De Provinciale grondbank

Naast infrastructurele werken hebben wij grote opgaven ten aanzien van de landbouw, natuur, veenweide en stikstof. Voor deze opgaves maken we gebiedsgerichte plannen die al uitgewerkt of nog in voorbereiding zijn. Bij deze vraagstukken is de inzet van grond vaak één van de bepalende factoren. In de provinciale grondbank zijn alle gronden opgenomen die bij de provincie in bezit zijn. Dit zijn gronden voor onze (vaar) wegen, gronden voor de aanleg van natuur, veenweide en infrastructuur, ruil- en restgronden. De provincie heeft ruim 15.000 ha grond, waarvan ruim 12.000 ha structureel bezit (wegen, meren, vaarwegen, etc.). De resterende gronden zijn gronden die in tijdelijk bezit zijn ten bate van de provinciale opgaven.

Strategische Grondvoorraad

Provinciale Staten heeft hiervoor een investeringskrediet van € 23,5 mln. beschikbaar gesteld, De Strategische Grondvoorraad (SGV) om snel op deze kansen te kunnen inspringen. Deze kansen hebben zich sinds het beschikbaar stellen van het krediet voorgedaan. Er is op dit ogenblik zo'n 350 hectare aangekocht voor € 21,1 mln. (januari 2026). De eerste aankopen (gezamenlijk 34,5 hectare) dateren uit 2021 deze gronden zullen worden ingezet voor het Veenweideprogramma. Daarnaast is er een aantal potentiële aankopen aangewezen waarover momenteel marktconsultatie plaatsvindt.

Aankopen zijn gedaan met een beheersbaar risicoprofiel omdat alleen courante gronden worden aangekocht. In 2025 is € 0,5 mln. aan grond afgewaardeerd ten laste van de risicoreserve van € 1,2 mln.. Hiervoor is een voorziening gevormd.

Provinciale Staten hebben bij vaststelling van de 'Beliefsbrief Lânbou Fryslân 2025-2030 Noflijk Buorkje yn Fryslân' in januari 2025 gevraagd om een aankoopplan. Na de vaststelling van de Landbouwhoofdstructuur (Q1 2026) zal een instrumentarium voor een actiever grondbeleid worden opgesteld.

Nationale Grondbank

Als alternatief voor de SGV zet het college de Nationale Grondbank (NGB) in. Het Rijk en het ministerie van LNV hebben de NGB ingesteld als aanvulling op het provinciaal grondinstrumentarium (grondbanken, grondvoorraden, etc.). Het doel van de NGB is het faciliteren van de gebiedsprocessen in het kader van de transitie landelijk gebied (realisatie opgaven Nationaal Programma Landelijk Gebied – NPLG) en de transitie van de landbouw. De NGB kan door provincies worden ingezet voor aan- en verkoop van agrarische gronden en bedrijven. Aankopen door de NGB komen op naam en de balans van de Staat en rusten niet op de provinciale begroting. De NGB heeft in 2025 drie aankopen op verzoek van het college van GS gedaan, daarnaast heeft het college op dit moment drie actuele aankoopverzoeken bij de NGB ingediend.

6.2 Grondaankopen per beleidsprogramma

Programma 2 Infrastructuur

De projecten De Haak om Leeuwarden, De Centrale As, N381, N359 en de drie tunnels Wommels-Bolsward zijn gerealiseerd en opengesteld voor verkeer. Hoewel het verkeer gebruikmaakt van de infrastructuur, zijn nog niet alle werkzaamheden volledig afgerond. Voor De Centrale As wordt verwacht dat het project in de loop van dit jaar kan worden afgesloten. De resterende werkzaamheden hebben met name betrekking op verkopen, grenscorrecties en het vestigen en afwikkelen van zakelijke rechten. De N381 is nagenoeg afgerond. De Haak om Leeuwarden zal naar verwachting halverwege dit jaar worden afgerond.

De projecten N358 De Skieding en N358 Uterwei zijn momenteel volop in uitvoering. Op het gebied van grondzaken beperken de werkzaamheden zich voornamelijk tot de afronding van de laatste verrekeningen met particulieren (onder- en overmaat) en enkele kleinere transacties als gevolg van gewijzigde projectinzichten. Na afronding van deze projecten zal een deel van de gronden worden overgedragen aan de betrokken gemeenten, zodat deze in overeenstemming zijn met de verantwoordelijkheden voor beheer en onderhoud.

Programma 3 – Natuur en landbouw

Natuur

Voor de natuurontwikkeling worden via verschillende lopende gebiedsprocessen diverse (grond)verwervingen en bedrijfsverplaatsingen uitgevoerd. De belangrijkste opgave voor de natuur is de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN).

Op 23 april 2025 heeft Provinciale Staten kennis genomen van het rapport “Healweis weromsjen”. Conclusie van dit rapport was dat met het huidige beleid het niet lukt om aan de (inter) nationale verplichtingen te voldoen, maar ook de herziene planning zoals vastgesteld door PS in 2022 niet wordt gehaald. Daarnaast heeft ze Gedeputeerde Staten opdracht gegeven om een plan van aanpak uit te werken met de focus op de cruciale hectares en het maximaal stimuleren van vrijwillige functiewijziging.

Via grondverwerving op vrijwillige basis werken wij in de gebieden De Mieden, Beekdal-Linde, Alde Feanen en Koningsdiep. Hierin wordt nauw samengewerkt met de gebiedscommissies. In de overige gebieden wordt samen met Natuer mei de Mienskip (NmdM) gewerkt aan de realisatie van natuur.

Ook is er een analyse uitgevoerd in hoeverre de beschikbare ruilgrond (grond gelegen buiten het NNN) in eigendom van de provincie zowel kwalitatief als kwantitatief aansluit op de vraag. De conclusie, die hieruit naar voren kwam, was dat het beschikbare aanbod vaak niet aansluit op de vraag. Het is dan ook een aandachtspunt om uit te zoeken op welke wijze de vraag beter kan aansluiten op het aanbod.

Verder is er uitgewerkt aan een gewijzigd Uitvoeringskader verkoop natuurgronden. Het bestaande verkoopkader bleek in de praktijk moeilijk uit te voeren. Hierdoor is er de afgelopen periode weinig ingerichte natuur verkocht aan een eindbeheerder. Met dit gewijzigde Uitvoeringskader kan er naar verwachting een inhaalslag worden gemaakt.

Stikstof

Er is geen actief op- of aankoopprogramma gaande voor wat betreft stikstof. Eventuele aankopen (nationale grondbank) en (vrijwillige) beëindigingsregelingen worden gedaan door het Rijk. De provincie zal hierin participeren via de gebiedsprocessen.

Programma 4 Ruimte en Klimaat: Veenweide

Binnen programma 4 vormt het dossier Veenweide een omvangrijke opgave. In het gebied Hegewarren heeft de provincie grotendeels eigen grondposities verworven. Met de resterende grondeigenaren worden, op hun verzoek, gesprekken gevoerd over mogelijke aankoop en/of verplaatsing. De provincie voert de aankopen in dit gebied zelfstandig uit en financiert deze uit eigen middelen, binnen de kaders van het vastgestelde aankoopstrategieplan.

In de overige zes kansrijke gebieden worden grondposities verworven ten behoeve van compensatie en ruil. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van de Nationale Grondbank, waarbij het Rijk gronden aankoopt met rijksmiddelen ter ondersteuning van provinciale gebiedsprocessen.

Programma 5 Economie en Mienskip: Terpenproject

Het terpenproject komt met het einde van de wettelijke herverkaveling Franekeradeel-Harlingen nu ook meer in een fase verpachting, beheer en toezicht. De gevestigde kwalitatieve verplichtingen voor de terpbescherming zal enige controle vragen. In totaal hebben wij 5 terpen met een kwalitatieve verplichting beschermd voor de toekomst, dit omvat circa 12 hectare. Daarnaast hebben wij 6 terpen in eigendom, dit omvat circa 10,5 hectare. De terpen in eigendom worden verpacht met beperkingen ter bescherming van de archeologische waarde. Vanuit de afspraken binnen de wettelijke herverkaveling Franekeradeel-Harlingen zal nog 1 terp aan het eigendom worden toegevoegd en deze verwerving loopt.

Overig vastgoedbezit

De provincie heeft ca. 12.000 ha structureel bezit, waarvan het grootste deel bestemd is voor (vaar)wegen en de Friese meren. Daarnaast hebben wij diverse eigendommen die wij zelf gebruiken of verhuren. Het gaat bijvoorbeeld om:

- Brug- en sluiswachterswoningen
- Huisvesting (steunpunten) voor weg- en waterbeheer door de hele provincie
- Verhuur van oeverstroken, ligplaatsen voor recreatie arken/boten en steigers
- Tijdelijk verworven gronden die wij verpachten
- Busremises
- Het Afsluitdijk Waddencentra
- Diverse gronddepots

Daarnaast zijn wij actief met de verkoop van restpercelen die onder het overige vastgoedbezit vallen. Deze worden eerst aan andere overheden aangeboden, voordat zij in de openbare verkoop gaan.

Hieronder volgt een overzicht van zowel te verwerven als te verkopen ha. grond.

te verwerven ha	totaal te verwerven	verworven per 01-01-2026	verworven in 2025	nog te verwerven
programma 2 infra	3.272	3.244	10	28
programma 3 natuur, landbouw en veenweide	5.665	3.809	100	1.856
programma 5 terpenproject	11	4	-	7

x € 1.000.000	totaal te verwerven	verworven per 01-01-2026	verworven in 2025	nog te verwerven
programma 2 infra	130	130	0	0
programma 3 natuur, landbouw en veenweide	242	135	7	107
programma 5 terpenproject	1	0	-	0

te verkopen ha	totaal te verkopen	verkocht per 01-01-2026	Verkocht in 2025	nog te verkopen
programma 2 infra	1.977	1.379	68	598
programma 3 natuur, landbouw en veenweide	5.254	1.582	76	3.671
programma 5 terpenproject	-	-	-	-

x € 1.000.000	totaal te verkopen	verkocht per 01-01-2026	Verkocht in 2025	nog te verkopen
programma 2 infra	57	48	1	9
programma 3 natuur, landbouw en veenweide	197	36	9	134
programma 5 terpenproject	-	-	-	-

6.3 Risico's

De agrarische grondprijs in onze provincie stijgt nog steeds. Dit betekent dat de verwerving van benodigde gronden duurder wordt, maar dat ons huidig grondbezit over het algemeen meer waard is geworden. Wij achten de risico's op basis van deze ontwikkelingen beperkt.

Eventuele afwaarderingen voor natuur, stikstof of veenweide opgaven worden vanuit deze opgaven bekostigd. Deze afwaarderingen of het leggen van kwalitatieve verplichten zijn alleen mogelijk indien er ook daadwerkelijk budgetten voor gereserveerd zijn.

Paragraaf 7. Bedrijfsvoering

Inleiding

In het programma bedrijfsvoering staan onze ambities, doelen en resultaten op het gebied van de bedrijfsvoering. In deze paragraaf lichten we de volgende onderdelen nader toe:

1. De inzet van personeel, de ontwikkeling van het formatiebudget, inclusief bezetting (vast en tijdelijk personeel) en inhuur
2. Het programma organisatieontwikkeling (O&O), de uitvoering van het HR-beleid (human resources) en ziekteverzuim
3. Het programma digitaliseringstrategie
4. De Energie-neutrale organisatie.
5. De herinrichting van het provinciehuis en het hybride werken
6. De rechtmatige organisatie
7. Wetgeving
8. Fraude en onregelmatigheden

1. De inzet van personeel

In onderstaand overzicht staat het totaal van de bedrijfsvoeringskosten en wordt specifiek inzicht gegeven in het deel formatiebudget, gesplitst naar salarissen (voor vast en tijdelijk personeel) en inhuur. Daarnaast is ook de dekking voor de formatie aangegeven, dit betreft met name het tijdschrijven op investeringsprojecten en specifieke uitkeringen van het Rijk.

Inzet beschikbare middelen				
<i>Exploitatie</i>	Realisatie 2024	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Saldo
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Uitgaven				
Formatiebudget				
- salarissen	80.389		82.058	
- inhuur	8.871		10.460	
Subtotaal formatiebudget	89.260	93.330	92.518	812
Overige personeelskosten	2.671	2.154	1.707	447
Kosten automatisering	6.907	8.008	7.623	385
Kosten huisvesting	5.674	7.887	5.790	2.097
Overig	5.667	7.549	5.883	1.667
Totaal bedrijfsvoeringskosten (A)	110.179	118.928	113.520	5.408
Dekking				
Dekking formatie	20.480	16.539	17.641	-1.102
Bijdrage van derden	2.306	1.784	2.364	-579
Totaal dekking (B)	22.785	18.323	20.004	-1.681
Saldo van lasten en baten (A-B)	87.393	100.604	93.515	7.089

Toelichting

Het formatiebudget en de dekking wordt onder het kopje formatiebudget nader toegelicht.

De overige bedrijfsvoeringskosten (overige personeelskosten, automatisering, huisvesting, en overige kosten) vallen in 2025 per saldo lager uit dan begroot.

De overige personeelskosten laten over 2025 een onderschrijding van € 447.000 zien. Deze onderschrijding wordt met name veroorzaakt door het onbenut blijven van het centrale budget voor goederen en diensten. Dit budget is bedoeld voor inzet bij organisatie brede opgaven. In 2025 is hier bijna geen aanspraak op gemaakt, waardoor een bedrag van € 492.000 onbenut is gebleven. Daarnaast is het budget voor HR-vitaliteit onderbested met € 259.000 en is er op de inzet van de mensen van Natuer mei de Mienskip € 256.000 onbenut gebleven. Tegenover deze onderschrijdingen staan diverse overschrijdingen. Binnen de provincie wordt gebruikgemaakt van de Regeling Vervroegd Uittreden, waarvoor een voorziening is getroffen voor toekomstige verplichtingen. Hiervan is aan het eind van het jaar meer gebruik van gemaakt dan verwacht waardoor de vorming van de voorziening € 202.000 hoger is uitgevallen dan begroot. Verder worden de begroting en salarisbetalingen voor participatiebanen en werkervaringsplaatsen verantwoord binnen beleidsveld 6.1 Mensen. Een deel van de werkervaringsplaatsen is echter in opdrachtvorm uitgevoerd en daarom verantwoord binnen beleidsveld 6.2, wat heeft geresulteerd in een overbesteding van € 173.000. Daarnaast is het budget voor voormalig personeel overschreden met € 42.000 en is een budget voor goederen en diensten met € 51.000 overschreden. Tot slot is er op de indirecte uitvoeringskosten NPLG een overschrijding geweest van € 100.000, deze wordt verrekend met de achterliggende reserve.

De kosten voor automatisering zijn per saldo € 385.000 lager uitgevallen dan begroot. Dit wordt vooral verklaard door een onderbesteding op het budget voor informatiebeveiliging van € 379.000. Deze onderbesteding wordt veroorzaakt door een vertraging in de implementatie van de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Cyberbeveiligingsregeling. Daarnaast is er een onderbesteding van € 194.000 op de ICT-beheerskosten, als gevolg van een lagere bijdrage aan IPO/BIJ12 dan geraamd. Verder is het budget voor telefonie onderbested met € 112.000 en is bij het beheer van generieke systemen sprake van een onderschrijding van € 135.000. Daartegenover staan hogere uitgaven voor licentiekosten, welke € 479.000 hoger uitkomen dan begroot, veroorzaakt door aanhoudende prijsstijgingen in de afgelopen jaren.

De kosten voor huisvesting laten over 2025 een onderschrijding zien van € 2,1 mln. Deze onderschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door een lagere realisatie van de kapitaallasten voor huisvesting van € 1,8 mln. Vervangingsinvesteringen zijn nog niet in alle gevallen noodzakelijk gebleken. Daarnaast blijkt dat de gehanteerde afschrijvingstermijnen, onder meer voor meubilair en casco-elementen zoals vloerafwerking en plafonds, in de praktijk korter zijn dan de feitelijke levensduur van deze activa. Naast de lagere kapitaallasten is sprake van een onderbesteding van € 249.000 op het budget voor het provinciehuis. Deze onderbesteding wordt verklaard door een onderbesteding op onderhoud. Gepland onderhoud is niet in alle gevallen uitgevoerd conform de vooraf gestelde tijdslijnen. Door de aanhoudende druk in de aannemersmarkt en de beperkte beschikbaarheid van aannemers zijn werkzaamheden doorgeschoven. Daarnaast zijn de tarieven voor gas, water en elektra gedaald, resulterend in een onderschrijding van € 55.000.

De categorie overige kosten laat per saldo een onderschrijding zien van € 1,7 mln. Deze onderschrijding wordt met name veroorzaakt door een lagere realisatie van de kapitaallasten bedrijfsvoering van € 1,0 mln. De investering in laptops en mobiele telefonie heeft in 2025 plaatsgevonden. Echter gaan de afschrijvingslasten pas in per 2026. De reserve groot onderhoud laat een onderbesteding zien van € 243.000, doordat onderhoud is niet in alle gevallen uitgevoerd conform de vooraf gestelde tijdslijnen. Daarnaast is in 2025 is minder gebruik gemaakt van zowel het Persoonlijk Budget Duurzame Inzetbaarheid (PBDI) waar elke medewerker recht op heeft, als het Centraal Opleidingsbudget (COB), resulterend in een onderbesteding van € 192.000. Tot slot zijn de specifieke uitkeringen vanuit het rijk nog niet volledig tot besteding gekomen, resulterend in een onderschrijding van € 126.000. Daartegenover zijn binnen HR diverse budgetten overschreden; door aanhoudende prijsstijgingen is het budget voor gezondheidsmanagement overschreden met € 111.000. Daarnaast laten de budgetten voor werving en selectie (€ 97.000) en HR algemeen (€ 106.000) een overschrijding zien. Tot slot is er binnen juridische zaken een overschrijding van € 78.000. Door een hoge instroom van bezwaarschriften en langdurige ziekte is aanvullende externe secretariscapaciteit ingezet.

Ontwikkeling Formatiebudget

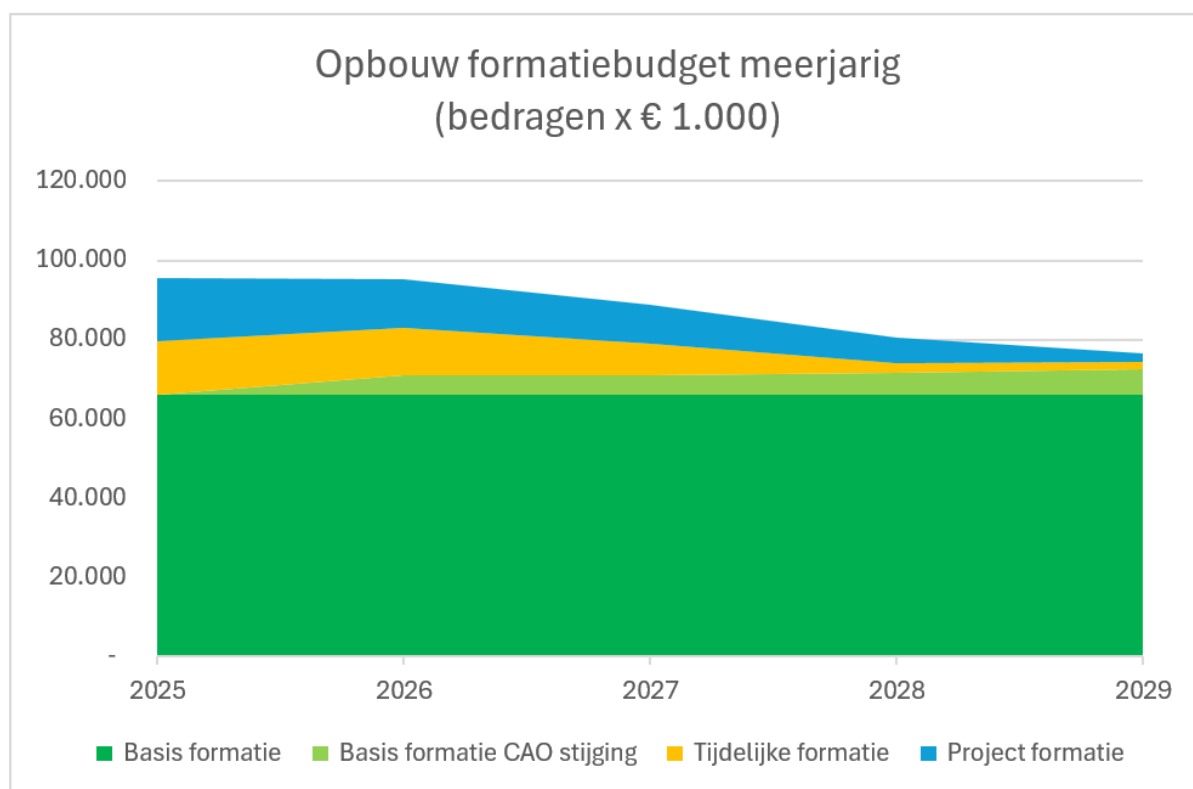
Onderstaand is het verloop van het formatiebudget in de begroting ten opzichte van het autorisatiemoment 2025 weergegeven. Dit totaal sluit aan op het subtotaal formatiebudget waarbij géén

rekening is gehouden met het frictiebudget en de dekking vanuit tijdschrijven dan wel bijdragen van derden. In het overzicht is aangegeven of de uitbreiding van formatie wordt gedekt uit bijdragen derden of uit middelen van de provincie zelf. Tevens is aangegeven onder welk mandaat de wijzigingen zijn doorgevoerd.

Ontwikkeling formatiebudget (bedragen x € 1.000)		Budget	Dekking	2025	2026	2027	2028	2029
autorisatiemoment december 2025				92.764	90.316	83.759	74.935	69.967
PS 12-11-2025	Aanvullend voorstel begroting	Basis			2.590	2.960	3.467	3.467
Wijzigingen onder GS mandaat	CAO	Basis			-69	128	156	151
		Tijdelijk			473	64	9	4
	December 2025	Tijdelijk	Derden	-100	64	20	0	0
		Project	Derden		200	200	0	0
	Decembercirculaire 2025	Tijdelijk	Derden		469	100	100	100
jaarstukken 2025				92.664	94.043	87.231	78.667	73.689

Ontwikkeling formatiebudget meerjarig

Het formatiebudget is meerjarig opgebouwd in de ruimte voor salarissen (vast en tijdelijk personeel) en inhuur. Een deel van dit budget is structureel. Het tijdelijke deel bestaat deels uit middelen die wij ontvangen van derden voor bijvoorbeeld de uitvoering van taken en projecten en deels uit middelen die Provinciale Staten beschikbaar stellen. Dit maakt dat het formatiebudget flexibel en fluctueert. Dit leidt tot het volgende overzicht van het formatiebudget waarin op hoofdlijnen zichtbaar wordt hoe het formatiebudget zich meerjarig ontwikkelt op begrotingsbasis. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de basis formatie (voor onze basis/structurele taken), tijdelijke formatie (budget voor extra taken met een bepaalde looptijd) en project formatie (verantwoording via tijdschrijven).

De toename van de basis formatie komt enerzijds door de CAO stijgingen en anderzijds door de extra formatie die is toegekend bij de kadernota 2026 en het aanvullend voorstel Begroting 2026. De afloop van de tijdelijke formatie komt doordat de formatie voor de uitvoering van het bestuursakkoord uit de begroting gaat lopen. De project formatie wordt ingezet voor infrastructurele investeringen en voor een aantal specifieke uitkeringen van het Rijk waaraan ook formatie toegerekend mag worden. Deze uitkeringen kennen allen een bepaalde looptijd waarna dus ook de project formatie afloopt.

Meerjarig bezettingsoverzicht

In onderstaand overzicht staat de ontwikkeling van het aantal fte met een provinciaal dienstverband (vast en tijdelijk).

Bezetting provincie Fryslân	Dec.'25	Jan.'26	Jan.'27	Jan.'28	Jan.'29
stand december 2025 en prognose 2026-2029					
Prognose arbeidsovereenkomst bepaalde- en onbepaalde tijd (fte, bron bestuursrapportage 2025)		761	710	687	672
Bezetting arbeidsovereenkomst onbepaalde tijd (fte)	723	720	712	695	681
Bezetting arbeidsovereenkomst bepaalde tijd (fte)	94	94	15	2	0,89
Totaal realisatie	817	814	726	697	681

Toelichting

De bezetting van medewerkers in provinciale dienst is eind 2025 uitgekomen op 817 fte.

Deze realisatie wijkt af van de prognose in de begroting 2025. Verklaring is dat de doelwaarde in de begroting 2025 is bepaald op basis van de beschikbare gegevens medio 2024 en uitgaat van de op dat moment geregistreerde gegevens. In 2025 zijn er ten opzichte van die prognose medewerkers 'ingestroomd' ter vervanging van medewerkers die met pensioen zijn gegaan of zijn overgestapt naar een andere werkgever en waarbij vervanging nodig was voor de continuïteit van het werk. Verder zijn dienstverbanden voor bepaalde tijd aangegaan. Het gaat hierbij om werkzaamheden die zijn gekoppeld aan bijvoorbeeld de uitvoering van het bestuursakkoord of besluitvorming van Provinciale Staten. Ten behoeve van de uitvoering van de provinciale wettelijke taken en de realisatie van de ambities uit het Bestuursakkoord, is in 2025 extra formatiebudget beschikbaar gesteld, wat is vertaald naar bezetting.

Inzet op de BBV taakvelden

In onderstaande tabel zijn de bedrijfsvoeringskosten onderverdeeld naar de BBV taakvelden, dit conform onze voorschriften. Hiermee wordt via een uniforme indeling zichtbaar gemaakt wat de personele inzet voor welke taakveld is geweest.

Bedragen x € 1.000	Begroting 2025 na wijziging	Realisatie 2025	Vershil begroting en rekening
Bestuur	6.093	6.085	7
Verkeer en vervoer	19.090	19.405	-315
Water	3.017	3.189	-173
Milieu	7.522	7.685	-164
Natuur	12.722	12.735	-13
Regionale economie	5.996	6.154	-158
Cultuur en maatschappij	6.449	6.358	90
Ruimte	5.990	6.048	-58
Overhead	46.931	40.613	6.318
Investeringen	3.879	4.155	-276
Voorzieningen	429	429	0
Onderhanden werken inrichtingsgebieden	810	662	148
Saldo bedrijfsvoeringskosten	118.928	113.520	5.408

Toelichting

De lagere kosten 'overhead' is het effect van de onderbesteding op bedrijfsvoeringsmiddelen zoals eerder aangegeven.

2. Programma O&O (organisatieontwikkeling) en de uitvoering van het HR-beleid

Programma O&O (organisatie ontwikkeling)

De ambitie van de organisatie is om de provinciale wettelijke taken goed uit te voeren en optimaal bij te dragen aan de realisatie van de ambities van het provinciaal bestuur. Goede werkgeverschap en flexibel en wendbaar kunnen inspelen op ontwikkelingen zijn hiervoor belangrijke uitgangspunten.

In 2025 is een vervolg gegeven aan de doelstellingen uit het organisatieplan 2023-2027. In 2024 waren de gevolgen van de 'kanteling' van de organisatie naar het nieuwe organisatieplan nog voelbaar, wat bijvoorbeeld naar voren kwam in de 0- meting die is uitgevoerd. In 2025 hebben we een aantal positieve en zichtbare ontwikkelingen gerealiseerd. Er is meer aandacht en focus voor resultaatsturing, wat terugkomt in de provinciale begroting 2026 en ook in het samenspel tussen organisatie en bestuur. Daarnaast is veel tijd en aandacht besteed aan de managementcyclus en de sturing op resultaten. Er is een medewerkersonderzoek / 1- meting uitgevoerd en daarin komt een positieve ontwikkeling naar voren op thema's als leiderschap, bevlogenheid en betrokkenheid.

De scope van het organisatieplan is van 2023 tot en met 2027 en komende jaren zijn er nog voldoende uitdagingen. We koppelen dit onder andere aan de Werkgeversvisie die in samenwerking met alle provincies is ontwikkeld. Vanuit Goed werkgeverschap is het belangrijk om in te zetten op flexibiliteit en wendbaarheid van de organisatie en van medewerkers, vakmanschap en vitaliteit. Uitdagingen liggen er op thema's als werkdruk, digitale vaardigheden en wendbaarheid.

HR beleid

De organisatie werkt gestructureerd en integraal met verschillende HR instrumenten. We lichten hieronder een aantal van deze instrumenten toe, inclusief de behaalde resultaten in 2025.

Werving en selectie

Ook in 2025 hadden we bij het invullen van vacatures te maken met de krappe arbeidsmarkt en veranderende personeelsbehoeften. In totaal zijn 157 vacatures opengesteld, waarvan 139 succesvol zijn ingevuld. Over het algemeen lukt het de provincie om vacatures in te vullen. Bij specialistische functies en schaarse profielen zien we echter dat het wervingsproces meer tijd kost dan voorheen.

Om onze zichtbaarheid en aantrekkelijkheid als werkgever te vergroten, is actief ingezet op diverse vormen van arbeidsmarktcommunicatie. Zo namen we deel aan banenbeurzen en maakten we gebruik van uiteenlopende wervingskanalen, waaronder ons eigen netwerk en platforms als LinkedIn en Instagram. Vacatures en wervingsmiddelen zijn continu aangepast aan de actuele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Ook is de interne vacaturepagina vernieuwd, waarmee interne mobiliteit en zichtbaarheid van loopbaanmogelijkheden verder zijn verbeterd.

Traineeprogramma's

Het traineeship Statushouders is in 2025 succesvol afgerond. In het tweede jaar van het traineeship hebben de zes statushouders verdere stappen gezet in hun professionele ontwikkeling en interculturele samenwerking binnen de organisatie. Alle trainees hebben na afloop van het traject een baan gekregen, vijf binnen de provinciale organisatie en één bij een andere publieke organisatie. Het traineeship is geëvalueerd, uw Staten zijn hierover geïnformeerd (brief 30 september 2025)

Het was de afgelopen jaren gebruikelijk elk jaar een regulier traineeship te starten. Het organiseren van een traineeship en het goed begeleiden van trainees vraagt veel tijd en energie. Vanwege de fase van de ontwikkeling van de organisatie en de ervaringen tijdens het laatste traineeship is ervoor gekozen in 2025 geen nieuw traineeship te starten. Vanuit het samenwerkingsplatform Werken in Friesland wordt in 2026 gestart met een gezamenlijk traineeprogramma. Wij sluiten hierbij aan.

Leren en ontwikkelen

Doel is het versterken van de professionele groei van medewerkers en het management. Voor leidinggevendens zijn meerdere masterclasses georganiseerd ter versterking van hun leiderschapsvaardigheden. Daarnaast zijn meerdere heidagen met het management benut om de onderlinge verbinding te vergroten en gezamenlijk te werken vanuit de koers van het concernplan. De implementatie van een nieuw LMS-systeem is in 2025 nog niet gerealiseerd, wel de voorverkenning waarop in 2026 verder gebouwd kan worden. Medewerkers zijn actief gestimuleerd om hun professionele ontwikkeling en persoonlijke ambities vorm te geven, onder andere via het goede gesprek, waarbij opleidingen en trainingen gericht worden ingezet om zowel de huidige als toekomstige organisatiedoelen te ondersteunen. Het leiderschapstraject bleef een belangrijk speerpunt.

CAO

De huidige CAO loopt van 1 juli 2025 tot 1 juli 2026. In maart 2026 starten de onderhandelingen over een nieuwe cao, waarbij gestreefd gaat worden naar een looptijd van 2 jaar.

3. Het programma Digitale Transformatie

In 2025 heeft de provincie Fryslân verdere stappen gezet in haar digitale transformatie. Daarmee bouwen we voort op de fundamenten die in de voorgaande jaren zijn gelegd en geven we uitvoering aan de ambities zoals vastgesteld door Provinciale Staten.

Na de fase van inrichting en herijking in 2023 en 2024, stond 2025 in het teken van versnelling en structurele verankering. Digitalisering ontwikkelt zich steeds nadrukkelijker van een programma in opbouw naar een organisatiebrede opgave, met heldere keuzes, zichtbare voortgang en toenemende samenhang in sturing en uitvoering.

Koersvast werken vanuit strategie en samenhang

In 2025 zijn de Roadmap Digitalisering en de bijbehorende digitaliseringsstrategie vastgesteld. Hiermee is een heldere koers neergezet voor de komende jaren, gebaseerd op vier samenhangende ambities: slimmere processen, datagedreven werken, een toekomstbestendig digitaal fundament en een wendbare organisatie. Deze koers vormt het kader voor prioritering en besluitvorming binnen zowel lijn als programma.

Versterken van het digitale fundament

Conform de ambities voor 2025 is gericht geïnvesteerd in het verder op orde brengen van het digitale fundament. Architectuurkaders zijn vastgesteld, generieke voorzieningen zijn aanbesteed en de samenhang tussen processen, applicaties, data en infrastructuur is expliciet georganiseerd. Dit heeft geleid tot het starten van meerdere samenhangende trajecten op het gebied van technologie, werkprocessen en digitale vaardigheden.

Parallel hieraan zijn belangrijke stappen gezet in de voorbereiding op wet- en regelgeving, waaronder de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, de Wet digitale overheid en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. Hiermee wordt toegewerkt naar betrouwbare, veilige en toegankelijke digitale dienstverlening.

Ontwikkelingen in dienstverlening en uitvoering

Binnen verschillende domeinen zijn in 2025 stappen gezet richting modernere digitale ondersteuning. Zo zijn binnen de lijn verdere verbeteringen doorgevoerd in het Klant Contact Centrum, passend binnen de bredere digitaliseringskoers.

In het subsidiedomein is een belangrijke mijlpaal bereikt met de afronding van de aanbesteding voor een nieuw integraal subsidiesysteem en de start van de implementatie. Daarnaast zijn verkennende analyses uitgevoerd en eerste verbeteringen doorgevoerd in processen zoals digitale ondertekening. Voor complexere ketens, zoals de stukkenstroom, is in 2025 een project gestart om structurele verbeteringen te realiseren.

Datagedreven werken, veiligheid en vakmanschap

In 2025 is de basis gelegd voor een professionele dataorganisatie, met heldere governance, benoemde rollen en eerste concrete toepassingen die bijdragen aan beter onderbouwde besluitvorming. Tegelijkertijd is fors geïnvesteerd in informatiebeveiliging en privacy, zowel technisch als organisatorisch, waarmee de digitale weerbaarheid van de provincie is versterkt.

Ook is nadrukkelijk geïnvesteerd in mensen. Op basis van eerdere analyses zijn stappen gezet in het versterken van digitale vaardigheden en bewustwording. Hiermee wordt digitalisering steeds meer onderdeel van het dagelijks werk.

Borging en vooruitblik

Digitalisering is in 2025 steviger verankerd in de bestuurlijke en ambtelijke sturing, onder meer via het Projectportfolioboard Digitalisering en structurele rapportages op directie- en bestuursniveau. Financieel is het programma binnen de beschikbare kaders uitgevoerd.

De ontwikkelingen in 2025 laten zien dat Fryslân doelgericht werkt aan het verder versterken van haar digitale fundament. Met de ingezette koers, de lopende trajecten en de groeiende samenhang tussen mens, proces en technologie, is er vertrouwen in de vervolgstappen richting verdere digitale volwassenheid en toekomstbestendige dienstverlening aan de mienskip.

4. De herinrichting van het provinciehuis en het hybride werken

In 2025 is het traject afgerond om de inrichting van het provinciehuis af te stemmen op het nieuwe organisatie-model. Alle medewerkers zijn hiervoor ingedeeld en 'geland' in (nieuwe) teams en voor ieder

team is een thuisbasis in het provinciehuis gerecreëerd. Hierdoor kunnen medewerkers elkaar gemakkelijk vinden en samenwerken. Ook zijn er ruimtes ingericht om op afstand goed met elkaar te kunnen samenwerken. De herinrichting van het provinciehuis is afgerond en het team Facilitaire Zaken blijft zich de komende jaren richten op een dienstverlening van continuïteit, veiligheid, gastvrijheid en optimalisatie met de hospitality- gedachte als uitgangspunt.

5. De Energie-neutrale organisatie

In 2025 is de uitvoering van het implementatieplan *Energieneutrale organisatie* afgerond. Daarmee is een belangrijke stap gezet in de verduurzaming van de provinciale bedrijfsvoering. De verduurzaming van de provinciale kantoren, het wagenpark en de laadinfrastructuur op de steunpunten is gerealiseerd. Daarnaast is een gezamenlijke duurzame energie-inkoopstrategie voor alle Friese overheden ingevoerd, waardoor de organisatie structureel overstapt op duurzaam opgewekte energie.

Het Provinsjehûs verbruikt inmiddels ruim 10% minder elektriciteit dan voorheen. Dit resultaat is bereikt door de toepassing van energiezuinige LED-verlichting, optimalisaties aan het klimaatsysteem en de plaatsing van isolerende beglazing in het monumentale deel van het Provinsjehûs. Het hoofdsteunpunt en brugbediening het Swettehûs, evenals de overige (vaar)wegensteunpunten, functioneren aardgasvrij en energieneutraal. Door deze maatregelen is het totale aardgasverbruik van de organisatie in 2025 met bijna 25% gedaald ten opzichte van 2020.

Daarnaast wordt ervaring opgedaan met een innovatief batterijopslagsysteem bij het steunpunt Uitwellingerga, gekoppeld aan het laadplein en de walstroomvoorzieningen. Dit biedt waardevolle inzichten voor toekomstig energiebeheer binnen de provinciale organisatie en infrastructuur.

Met de afronding van het implementatieplan is een stevige basis gelegd voor de volgende stap richting volledige energieneutraliteit: het ontwikkelen van eigen duurzame energiebronnen. In 2026 wordt gewerkt aan de verdere uitwerking en besluitvorming hierover, zodat de provinciale organisatie in de toekomst in toenemende mate kan voorzien in de eigen duurzame energiebehoefte.

6. De rechtmatige organisatie

Rechtmatigheidsverantwoording

Rechtmatigheid betekent dat alles wat de provincie doet volgens de wet- en regelgeving gebeurt. Dit geldt voor allerlei activiteiten van de provincie, zoals aanbestedingen, arbeidsomstandigheden, subsidieverstrekking en informatieverstrekking.

Bij de rechtmatigheidsverantwoording gaat het specifiek om het financieel beheer; alle inkomsten, uitgaven en veranderingen op de balans moeten volgens de regels zijn uitgevoerd.

Binnen de rechtmatigheidsverantwoording zijn drie begrippen belangrijk:

1. **Afwijkingen:** Wanneer iets niet volgens de regels is gegaan (fouten) of wanneer het college niet zeker weet of iets wel volgens de regel is gegaan (onduidelijkheden);
2. **Onrechtmatigheden** (fouten): Overtreding van de regels bij financiële handelingen;
3. **Onduidelijkheden:** Het college kan soms ondanks zorgvuldig onderzoek en na het inwinnen van advies niet vaststellen of iets wel of niet volgens de regels is gegaan.

Deze begrippen hebben betrekking op drie rechtmatigheidscriteria: begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruikcriterium.

De geconstateerde onrechtmatigheden komen niet boven de op 26 november 2025 door u vastgestelde verantwoordingsgrens uit. Wel komen ze uit boven de vastgestelde rapporteringgrens. De afwijkingen komen voort uit het voorwaardencriterium en het begrotingscriterium. De eerste categorie is niet meer te

herstellen. De tweede categorie, de begrotingsonrechtmatigheid, wordt bij de vaststelling van de jaarrekening 2025 alsnog rechtmatig omdat ze dan door u achteraf geautoriseerd worden.

Totale omvang	Bedragen x € 1.000
Begrotingsonrechtmatigheid (bruto)	57.074
Totaal van de begrotingsonrechtmatigheid dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid (acceptabel)	57.074
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheid (netto)	-
Voorwaarden criterium	1.373
Totaal	1.373

Begrotingscriterium

De begrotingsrechtmatigheid heeft betrekking op het financiële handelen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Dit wordt formeel als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten (exploitatie), alsmede de balansposten (investeringen), dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma's (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten en baten vermeld die door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen de afwijkingen in de jaarrekening herkenbaar te worden opgenomen en van een toelichting te worden voorzien. Als blijkt dat de gerealiseerde lasten en baten op programmaniveau hoger of lager zijn dan geautoriseerd, kan er sprake zijn van begrotingsonrechtmatigheid.

Over- en onderschrijdingen die gedurende het jaar bekend werden zijn in 2025 aan Provinciale Staten voorgelegd, bijvoorbeeld via de bestuursrapportage of het autorisatiemoment december. Nog niet geautoriseerde over- en onderschrijdingen worden in de jaarstukken toegelicht en worden door de vaststelling van de jaarrekening door Provinciale Staten alsnog geautoriseerd.

In het onderdeel jaarrekening 2.7 is de begrotingsrechtmatigheid nader uitgewerkt voor zowel de beleidsprogramma's als voor de investeringen. De hierboven benoemde begrotingsonrechtmatigheid is het totaal van alle, niet gesaldeerde, afwijkingen bij de beleidsprogramma's voor zowel de baten als de lasten. De conclusie voor zowel de beleidsprogramma's als de investeringen is dat er geen sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

Voorwaarden criterium

Het voorwaarden criterium heeft betrekking op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheershandelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving, zowel intern als extern.

Met onze interne controles sluiten we aan bij de goedkeurings- en rapporteringstoleranties die de accountant hanteert. In nauwe samenspraak met de accountant hebben we de omvang van de steekproeven en de uit te voeren controles bepaald. De controles zijn uitgevoerd op de volgende processen: personeel, inkoop, subsidies en overige geldoverdrachten.

Aanbestedingsrechtmatigheid

De regels over aanbesteden staan in de Aanbestedingswet 2012 en het Aanbestedingsbesluit. In de Gids Proportionaliteit (flankerend beleid bij de aanbestedingswet 2012) zijn de voorschriften uitgewerkt over de eisen, voorwaarden en criteria die aan inschrijvers en inschrijvingen worden gesteld. Een aanbestedende dienst dient de voorschriften toe te passen of een afwijking in de aanbestedingsstukken te motiveren. Het ten onrechte niet toepassen van de Aanbestedingswet 2012 met betrekking tot deze Europese aanbestedingsnormbedragen bij een aanbesteding van opdrachten, leidt tot een financiële rechtmatigheidsfout. Het niet naleven van de overige normbedragen uit de Gids Proportionaliteit leidt niet tot financiële rechtmatigheidsfouten voor zover de provincie afwijking hiervan adequaat heeft gedocumenteerd en gemotiveerd.

Bij de controle zijn bevindingen geconstateerd voor in totaal € 195.000,--. Dit is onder de rapporteringsgrens en worden daarom niet verder toegelicht.

Afwijking bij verstrekte subsidies

Uit de verbijzonderde interne controle zijn enkele onrechtmatigheden (afwijkingen) aan het licht gekomen. In totaal voor € 1.373.000,--. De meeste onrechtmatigheden zijn het gevolg van nieuwe jurisprudentie of worden veroorzaakt door onvolkomenheden in de berekening van de subsidiabele kosten. Hierdoor is van de verordening afgeweken ook zijn bij een aantal dossiers ongespecificeerde kosten als subsidiabel meegenomen en is niet altijd het onverschuldigd betaalde voorschot (volledig) teruggevorderd. Daarnaast zijn er subsidies verstrekt zonder een wettelijke grondslag; incidentele subsidies voor niet incidentele gevallen of subsidies die als opdracht zijn verwerkt. In een geval is sprake van een onrechtmatige indexatie omdat het indexatiebesluit formeel nog niet in werking is getreden.

Het grootste deel van de onrechtmatigheid, is gelegen in nieuwe jurisprudentie. Dit betreft 17 subsidies met een omvang van in totaal €851.000,--. Hiervan is voor in totaal €163.000,-- in strijd met de uitspraak gehandeld en voor €688.000,-- is het onduidelijk of in strijd met de uitspraak is gehandeld. In juli 2025 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan met betrekking tot buitenwettelijke (o.a. begrotings-) subsidies. Wanneer redelijkerwijs meerdere potentiële gegadigden denkbaar zijn, moet mededingingsruimte geboden worden. Deze subsidies kwalificeren als "schaarse publieke rechten". Rechtstreekse subsidieverlening aan één partij zonder transparante procedure of voorafgaande bekendmaking is in beginsel in strijd met het gelijkheidsbeginsel. Van (volledige) mededinging kan slechts worden afgezien als vooraf, op basis van objectieve, toetsbare en redelijke criteria, vaststaat dat er slechts één serieuze gegadigde kan bestaan. Vereist blijft ook in dat geval voorafgaande bekendmaking van het voornemen tot subsidieverlening zodat potentiële belanghebbenden hun zienswijze kenbaar kunnen maken.

Deze uitspraak heeft belangrijke consequenties voor de inrichting van onze subsidieverlening. Het vraagt om een zorgvuldige herziening van onze werkwijze, waarbij juridische houdbaarheid, uitvoerbaarheid en voorspelbaarheid richting instellingen centraal staan. Voor 2025 en 2026 is de bestaande werkwijze gehandhaafd. Dit is nodig omdat de subsidieverleningscyclus voor instellingen reeds in gang is gezet. Een abrupte koerswijziging zou voor de instellingen en voor de provincie juist meer onzekerheid en praktische problemen opleveren.

Daar waar het buitenwettelijke subsidies betreft met één serieuze gegadigde is sprake van een formele onrechtmatigheid. Deze fout wordt niet meegenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Dit betreffen in totaal 16 subsidies met een totale omvang van € 2.451.000,--.

De organisatie heeft een nieuwe werkwijze ontwikkeld die vanaf 1 april 2026 wordt ingevoerd, zodat de provincie vanaf 2027 volledig in lijn handelt met de wet en de recente jurisprudentie.

Misbruik en oneigenlijk gebruik criterium

Het misbruik en oneigenlijk gebruik-beleid spits zich toe op vergunningverlening, toezicht en handhaving en op misbruik en oneigenlijk gebruik bij subsidies.

Vergunningverlening toezicht en handhaving

De provincie is verantwoordelijk voor de regie op en uitvoering van verschillende VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving). Het college heeft hiervoor drie verschillende Uitvoerings- en Handhavingstrategieën (UHS) vastgesteld. De UHS Noordelijke Maat gaat over VTH taken bij Seveso-bedrijven, die volgens landelijke wetgeving door de ODG (Omgevingsdienst Groningen) moeten worden uitgevoerd. De UHS Fryslân beschrijft de taken die volgens landelijke wetgeving verplicht door de FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) worden uitgevoerd. De UHS Fryslân is opgesteld in samenwerking met alle Friese gemeenten. De UHS Provincie Fryslân gaat over de taken die de provincie zelf uitvoert (o.a. ruimte, groene regelgeving en (vaar)wegen) of waarvoor gekozen is deze bij de FUMO neer te leggen. Voor deze UHS-en wordt jaarlijks een uitvoeringsprogramma en een jaarverslag opgesteld. Hierin rapporteert het college over de uitvoering van deze VTH-taken.

Misbruik en oneigenlijk gebruik bij subsidies

De Beleidsregel voorkoming misbruik en oneigenlijk gebruik bij subsidies (Beleidsregel M&O 2024) is op 14 juni 2024 in werking getreden. Hierin is vastgelegd dat 5% van de subsidies met een laag risicoprofiel in een a-selecte steekproef worden opgenomen, van de subsidies met een gemiddeld risicoprofiel wordt 10% in de steekproef opgenomen en 20% van de subsidies met een hoog risicoprofiel.

In 2025 hebben we net als in de jaren 2024 en 2023 niet aan de omvang zoals vermeld in de beleidsregel voldaan. Oorzaak is o.a. gelegen in het feit dat de huidige capaciteit niet in overeenstemming is met wat een volledige steekproef vraagt van de toezichthouders. De communicatie met subsidieontvangers en intern vraagt meer tijd dan oorspronkelijk bedacht en de resultaten van de controles leiden tot meer werk, omdat gevonden onregelmatigheden tot meer controles leiden.

Over de jaren 2020 tot en met 2024 zijn 5.778 subsidies vastgesteld met een totale omvang van € 589.046.176,-. De a-selecte steekproef omvatte 779 dossiers met een totale omvang van € 126.247.012,-. Op basis van de huidige subsidieregistratie kan niet exact bepaald worden wat de totale verleningsomvang van de gecontroleerde subsidies is geweest en wat de hoogte van de subsidie behoorde te zijn.

Gedurende het jaar zijn vanuit de steekproef 16 dossiers gecontroleerd en afgerond met in totaal een omvang van € 25.250,-. Hieruit volgde een terugvordering van € 550,-. Met 55 dossiers was een start gemaakt. Hiervan hebben 30 dossiers, met een totale omvang van € 158.285,-, betrekking op het jaar 2020. De uitkomst van de quickscan (7 dossiers) die hierop is uitgevoerd was dat € 32.435 teruggevorderd moest worden. Hiervan is €6.581,- daadwerkelijk teruggevorderd. Van de overige 23 dossiers (jaar 2020) met een omvang van € 106.610,- en de 25 dossiers (jaar 2021 t/m 2024) is de uitkomst onbekend. Aanvullend zijn door een extern bureau nog 10 dossiers gecontroleerd met een totale omvang van € 88.073.284,-. Dit betekent dat in totaal 69,82% van de steekproefomvang is gecontroleerd.

Daadwerkelijk misbruik, het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen is niet geconstateerd. Er zijn wel afwijkingen en bijzonderheden geconstateerd, met name van procesmatige aard, bevindingen die indirect zijn geaccordeerd of niet gecontroleerd bij de vaststelling.

In 2024 is het subsidieproces gewijzigd door niet meer altijd direct vast te stellen en de beschikkingen zijn aangepast. Het sjabloon is SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden) gemaakt. In 2025 is de aanbesteding voor het nieuwe subsidievolgsysteem gegund. Het nieuwe subsidievolgsysteem zal ons helpen bij het realiseren van de doelstellingen die wij met de subsidies willen behalen.

7. Wetgeving

In 2025 is verder gewerkt aan de uitvoering van wetgeving die bijdraagt aan een open, toegankelijke en betrouwbare (digitale) dienstverlening van de provincie Fryslân.

Wet open overheid (Woo)

In het afgelopen jaar is voortgang geboekt in de uitvoering van de Wet open overheid. De provincie Fryslân is inhoudelijk en organisatorisch beter voorbereid op de inwerkingtreding van volgende tranches van actieve openbaarmaking. Daarnaast is de afhandeling van Woo-verzoeken efficiënter verlopen, wat zich uit in kortere doorlooptijden en meer voorspelbaarheid in de uitvoering van de passieve openbaarmaking.

Deze voortgang is onder meer gerealiseerd door verbeteringen in de interne systemen voor actieve en passieve openbaarmaking, het verder inrichten en verduidelijken van werkprocessen en het ondersteunen van medewerkers bij het toepassen van openbaarmaking in hun dagelijkse werkzaamheden.

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

In 2025 is een vervolg gegeven op de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. De provincie Fryslân voldoet per 1 januari 2026 aan de wettelijke vereisten voor elektronisch bestuurlijk verkeer. Burgers en bedrijven kunnen officiële berichten digitaal indienen via aangewezen kanalen en ontvangen hiervan een ontvangstbevestiging. Daarmee is een basis gelegd voor het recht op digitaal zakendoen met de provincie.

Digitale toegankelijkheid

Op het gebied van digitale toegankelijkheid heeft de provincie vervolgstappen gezet. Door het uitvoeren van toegankelijkheidsaudits en het structureel monitoren van de status heeft de provincie Fryslân beter zicht gekregen op de toegankelijkheid van haar websites en mobiele applicaties. Op basis hiervan zijn verbetermaatregelen en verbeterplannen opgesteld en uitgevoerd. Hierdoor is meer grip ontstaan op de digitale communicatie en wordt gericht gewerkt aan het toegankelijk maken en houden van digitale informatie en dienstverlening voor alle gebruikers.

Overige informatiewetgeving

Voor de overige relevante wet- en regelgeving op het gebied van digitale dienstverlening, waaronder de Wet digitale overheid en de Dienstenwet, is in 2025 voldaan aan de geldende verplichtingen. De provincie Fryslân blijft deze wetgeving volgen en borgt de naleving binnen de bestaande sturing en uitvoering.

8. Fraude en onregelmatigheden

In het kader van risicomanagement is in 2025 het control framework opgesteld. Risicomanagement is binnen de organisatie primair bedoeld als sturingsinstrument (aan de voorzijde van de processen) om de doelen te behalen. Met het ontwikkelen van structureel risicomanagement zal het risicobewustzijn van zowel het management als de medewerkers toenemen.

In de eerste periode van 2025 zijn de kaders voor fraudebestrijding (fraudeprotocol en frauderesponsplan) afgerond en vastgesteld. In het fraudeprotocol staat hoe fraudepreventie binnen de provincie Fryslân is georganiseerd. Het frauderesponsplan biedt een spoorboekje voor hoe te handelen in geval van vermoedens van fraude.

Eind 2025 zijn in de organisatie 'signaalkaarten' verspreid om medewerkers bewust te maken van de risico's op ondermijning en om signalen van ondermijnende activiteiten te leren herkennen. Op deze kaarten staan onder andere activiteiten beschreven en voorbeeldsituaties. Deze campagne past in het versterken van de weerbaarheid van de interne organisatie.

Paragraaf 8. VTH taken

Deze paragraaf bevat een nadere toelichting op de vergunningverlenende -, toezichthoudende en handhavingstaken (VTH taken) van de provincie. Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet is de term VTH vervangen door U&H: uitvoering en handhaving.

Uitvoering is het nieuwe begrip voor vergunningverlening, onder Handhaving valt zowel toezicht als handhaving. Voor de leesbaarheid zal in deze paragraaf ook nog het begrip VTH-taken worden gehanteerd.

Bevoegd bestuursorgaan

Gedeputeerde Staten is het bevoegde bestuursorgaan voor de uitvoering van VTH taken. De juridische grondslag hiervoor ligt in landelijke wetgeving en provinciale verordeningen.

Uitvoering

De feitelijke uitvoering van VTH taken wordt deels uitgevoerd binnen de provinciale organisatie en deels door de uitvoeringsdiensten FUMO en ODG.

Bij de FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) is een breed pakket aan milieutaken ondergebracht. Dit betreft voornamelijk VTH-taken en de advisering op specialistische terreinen als externe veiligheid, bodem en geluid.

De ODG (Omgevingsdienst Groningen) is één van de zes omgevingsdiensten die is aangewezen als Seveso-omgevingsdienst (voorheen als Brzo-omgevingsdienst aangeduid op grond van het Besluit risico's zware ongevallen, onder de Omgevingswet is dit Seveso geworden). De ODG is onder meer belast met de uitvoering van VTH-taken voor de majeure risicobedrijven in de drie Noordelijke provincies.

Mandaat

Gedeputeerde Staten hebben aan de ambtelijke provinciale organisatie en de FUMO en ODG mandaat verleend, zodat zij de aan hen opgedragen taken kunnen uitvoeren. Over gevoelige zaken vindt overleg en afstemming met de verantwoordelijk portefeuillehouder plaats. In het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH stelsel (IBP VTH) is een uniform model-mandaat ontwikkeld. GS heeft inmiddels het mandaat aan het dagelijks bestuur van de FUMO geactualiseerd. De nieuwe mandaatregeling is per 1 januari 2026 in werking getreden. Met de provincies Groningen en Drenthe vindt afstemming plaats over het mandaat aan de ODG voor de uitvoering van de Seveso-taken, de voorbereidingen voor een nieuwe mandaatregeling aan de ODG zijn gestart en zal in 2026 ter besluitvorming worden voorgelegd.

VTH bijdrage aan doelen

Het karakter van het VTH instrumentarium maakt dat er veelal sprake is van een indirecte bijdrage aan de realisatie van doelen uit de verschillende beleidsvelden. De basisgedachte is dat normconform gedrag, een goede naleving van wet- en regelgeving, bijdraagt aan veiligheid, gezondheid en een duurzame leefomgeving. Zo versterkt een goede uitvoering van VTH taken de naleving van wet- en regelgeving en wordt met de inzet van het VTH instrumentarium bijgedragen aan de realisatie van doelen uit de beleidsvelden:

- 2.3 Instandhouding provinciale infrastructuur;
- 3.1 Natuur;
- 4.2 Water en Bodem;
- 4.3 Milieu
- 4.4 Energietransitie
- 5.1 Economie

VTH beleid

Voor de uitvoering van de VTH taken stellen Provinciale Staten verordeningen (zoals de Omgevingsverordening en de Wadloopverordening) en Gedeputeerde Staten uitvoeringsbeleid (UHS strategie) vast. Dit volgt uit afdeling 13.2 van het Omgevingsbesluit. Het beleid is in de volgende documenten vastgelegd:

- Uitvoering & Handhavingsstrategie provincie Fryslân 2025-2028; Hierin is het algemene beleidskader voor de uitvoering van de VTH taken opgenomen. De UHS beschrijft de uitgangspunten, doelen (wat) en strategieën (hoe) voor de uitvoering van VTH-taken. Dit beleid is van toepassing op alle VTH taken waarvoor GS het bevoegd gezag is en welke door de eigen organisatie en deels door de FUMO worden uitgevoerd (de zogenaamde plustaken). De U&H strategie is eind 2024 door GS vastgesteld.
- Uitvoering & Handhavingsstrategie Fryslân 2025-2028; Dit beleidsdocument bevat het uniforme beleid voor de provinciale en gemeentelijke VTH-taken. Het omvat uitvoeringsbeleid voor de basistaken die door de FUMO worden uitgevoerd en wettelijk gezien bij een omgevingsdienst moeten worden belegd.
- Uitvoering & Handhavingsstrategie Noordelijke maat; Hierin is het beleidskader opgenomen voor de majeure risico-bedrijven (Seveso bedrijven) waarvan de VTH-taken door de ODG worden uitgevoerd in de drie Noordelijke provinciën. Dit beleidsdocument is in 2019 ingevoerd, in 2025 is een traject gestart om gezamenlijk met de provincie Groningen en Drenthe de Noordelijke maat te actualiseren en opnieuw vast te stellen (voor de periode 2027-2033).

Wat wilden we bereiken?

De wet- en regelgeving waarin GS als het bevoegde gezag is aangewezen bevat specifieke doelen. GS heeft medebewind voor deze landelijke regelgeving en streeft op deze doelen goede naleving na. De Omgevingswet biedt overheden keuzeruimte om doelen voor de leefomgeving te bereiken. In de POVI is een strategische en lange termijn visie voor de fysieke leefomgeving opgenomen. Vanuit het Rijk wordt gewerkt aan een Nationaal Milieu Programma wat vertaald dient te worden naar regionaal niveau. Deze vertaling vindt zijn weg via de instrumenten uit de VTH-beleidscyclus en wordt uitgewerkt in de U&H strategie. Daarin is voor verschillende onderwerpen nader uitgewerkt op welke wijze een bijdrage wordt geleverd aan wettelijke en andere beleidsdoelen door een goede uitvoering van de wettelijke taken vergunningsverlening, toezicht en handhaving en wordt een bijdrage geleverd aan een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving. Daarom wordt een versterking en borging van de VTH beleids- en operationele cyclus nagestreefd.

VTH uitvoeringsprogramma en - jaarverslag

De UHS is uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Het jaarlijkse uitvoeringsprogramma bevat een meer gedetailleerde uitwerking van de verwachte resultaten en de daarvoor benodigde inzet vanuit de provinciale organisatie, de FUMO en de ODG. In jaarverslagen wordt na afloop gerapporteerd aan - en verantwoording afgelegd door - Gedeputeerde Staten over de uitvoering van de VTH-taken. Het verslag is tevens een belangrijk evaluatiemoment: ligt de uitvoering op koers, is er aanleiding om te (her)prioriteren en/of doelen bij te stellen.

Inhoudelijke speerpunten

Hieronder worden enkele inhoudelijke speerpunten benoemd:

- Beleidsontwikkeling

Er wordt in IPO-verband bijgedragen aan de ontwikkeling van (landelijk) VTH-beleid. Daarbij sluiten wij aan bij de programmalijnen uit de bestuurlijke IPO-agenda Ruimte en leefomgeving (2024-2028). Binnen deze programmalijnen vallen onderwerpen als gezonde leefomgeving, veilige leefomgeving, externe veiligheid, vervoer gevaarlijke stoffen, drugsafvaldumpingen, varend ontgassen, circulaire economie en VTH, klimaat en VTH, zeer zorgwekkende stoffen, financiële zekerheidstelling, diepe plassen, versterking VTH-stelsel en Nationaal Milieuprogramma.

- De doorontwikkeling van het VTH-stelsel

Dit krijgt een impuls naar aanleiding van de aanbevelingen die voortvloeien uit het rapport “Om de leefomgeving” van de Commissie Van Aartsen. De aanbeveling uit dit rapport zijn omgezet in een interbestuurlijk programma (IBP VTH) waaraan vanuit het Rijk, VNG, IPO en OD-NL een bijdrage is geleverd. In 2024 zijn de nodige besluiten genomen die de komende jaren verder geïmplementeerd moeten worden zoals de financieringsystematiek van de omgevingsdiensten, een landelijk uniform modelmandaat, robuustheidscriteria, ontwikkelen van een kennisinfrastructuur en adequate informatie-uitwisseling en monitoring. Hierbij is samenwerking binnen de VTH-keten en een regionale versterking van de uitvoeringspraktijk een belangrijk uitgangspunt om te komen tot de gewenste robuuste omgevingsdiensten.

- Majeure risicobedrijven

Fryslân kent 14 majeure risicobedrijven (peildatum 1 januari 2025). De uitvoering van VTH-taken bij deze bedrijven is, zoals eerder aangegeven, opgedragen aan de ODG. De uitvoering van deze taken vindt plaats overeenkomstig de Uitvoering- en Handhavingsstrategie Noordelijke maat, waarin ook productie- en kwaliteitsnormen zijn opgenomen zoals die tussen de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe met de ODG is overeengekomen.

- Samenwerken

o Fries VTH-overleg. Gedeputeerde Staten hebben de wettelijke taak tot coördinatie en afstemming tussen overheden en andere organisaties in Fryslân die betrokken zijn bij de uitvoering van VTH-taken. Deze samenwerking heeft een beleidsmatig en kaderstellend karakter. De onderwerpen komen voort uit de meerjarenagenda, aangevuld met actuele thema's.

o Operationele samenwerking. Als provincie werken we veel en intensief samen met andere overheden, uitvoeringsorganisaties en andere instanties in concrete zaken. Deze samenwerking is erop gericht om daar waar nodig krachtadig en als één overheid te kunnen acteren. Wij doen dit zowel in:

- Noordelijk verband: met provincie Groningen, Fryslân en Drenthe en Politie Noord-Nederland;
- Waddengebied met o.a. provincie Groningen, Fryslân en Noord-Holland maar ook Rijkswaterstaat en Beheer Autoriteit Wadden
- Samenwerking toezicht bij de Natura 2000 – gebieden met o.a. terreinbeherende organisaties It Fryske Gea, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten

Paragraaf 9. Grote projecten

In deze paragraaf staan de grote projecten en programma's in de provincie Fryslân. Hieronder verstaan we projecten of programma's die een meerjarig karakter hebben, en waarvan PS besloten hebben tot uitvoering over te gaan. Het gaat om projecten en programma's met grote maatschappelijke impact. De realisatie is van belang voor het halen van de provinciale doelstellingen, zoals de resultaatdoelstellingen uit het bestuursakkoord. Daarbij geldt dat deze projecten (significante) bestuurlijke en/of juridische en/of financiële risico's kennen. De provincie speelt in deze projecten een regisserende of stimulerende rol.

De paragraaf is ontstaan vanuit de periodieke sturingsbehoefte van PS op deze (en toekomstige) programma's en projecten. Jaarlijks wordt in overleg met de auditcommissie bepaald welke projecten en programma's voldoen aan de criteria om in de begroting van het volgende jaar in de paragraaf opgenomen te worden.

De verantwoording gebeurt aan de hand van de volgende vragen:

- Welke besluiten hebben Provinciale Staten in 2025 genomen?
- Wat heeft het gekost?
- Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken?
- Hoe hebben de risico's zich ontwikkeld?

Overzicht projecten

Projecten

1. Spoorprojecten

- a. Lelylijn
- b. ERTMS

2. Vismigratierivier

3. Bruggen/Sluis Kornwerderzand

Programma's

4. Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave

5. Programma Natuur

6. Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG)

7. Veenweide

- a. Veenweideprogramma 2021-2031
- b. Aldeboarn-De Deelen
- c. Hegewarren
- d. Idzegea

1. Spoorprojecten

Wat wilden we bereiken?

1. Spoorprojecten (programma infrastructuur)

De spoorprojecten zijn onder te verdelen in twee hoofdprojecten:

- Lelylijn
- ERTMS

Stand van zaken gewenste resultaten

Lelylijn

Beleid

Tijd

Geld

ERTMS

Beleid

Tijd

Vooralsnog kan de opgelopen vertraging opgelost worden binnen de looptijd van het project.

Geld

De extra kosten zijn het gevolg van de vertraagde Specifieke Transitie Module (STM) en liggen buiten verantwoordelijkheid van de provincie. Hierover worden tussen Rijk en provincie nog afspraken gemaakt.

1a. Lelylijn

1. Lelylijn

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Er zijn in 2025 geen PS-besluiten genomen.

Wat heeft het gekost?

In 2025 is het Masterplan Lelylijn opgesteld. Met het Rijk is afgesproken de kosten hiervan ad € 2 mln. te verdelen in 50% voor het Rijk en 50% voor de regio. Voor de provincie Fryslân betekent dit een bijdrage aan de plankosten van € 330.000.

In het Bestjoersakkoart 2023-2027 Oparbeidzje foar Fryslân is € 1 mln. gereserveerd, die zal in 2025 en 2026 worden aangesproken voor de uitvoering van de vervolgstappen op basis van de afspraken in het BO MIRT 6 november en 20 december 2024 en op basis van het toekomstige regeerakkoord. De oorspronkelijke € 3 mld. die het kabinet had gereserveerd voor de Lelylijn is in het kader van de Voorjaarsnota 2025 voor een belangrijk deel besteed aan andere infrastructurele projecten, waarmee er nog circa € 600 mln. resteert voor de Lelylijn.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

In 2024 is het MIRT- en NOVEX-onderzoek voor de Lelylijn afgerond. Eind 2025 is het Masterplan Lelylijn afgerond.

Sinds december 2022 is het (door Rijk en Regio gezamenlijk opgerichte) projectteam Lelylijn aan de slag met het MIRT- en NOVEX-onderzoek respectievelijk Masterplan waarin de effecten van de Lelylijn worden onderzocht. Doel van het onderzoek is het opleveren van voldoende informatie om de Startbeslissing Verkenning Tracéwet te nemen door de minister, als start van de formele planvoorbereiding en realisatie van de Lelylijn. Verder is een Ontwikkelperspectief NOVEX Lelylijn opgesteld ten behoeve van de nieuwe landelijke Nota Ruimte. In Europees verband loopt een traject om de Lelylijn op te nemen in het 'extended core network', TEN-T, het eerste resultaat van dit traject is dat de Lelylijn op het comprehensive network, TEN-T wordt vermeld. Er wordt lobby gevoerd richting Europa om cofinanciering voor de aanleg van de Lelylijn te krijgen uit de budgetten achter de TEN-T verordening en andere mogelijke Europese fondsen.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Het is een risico of er zicht komt op 75% van de financiering van de Lelylijn. Dat hanteert het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat als spelregel voor het nemen van de Startbeslissing. Klaas Knot (oud president-directeur Nederlandsche Bank) is in 2025 aangesteld om hierover een advies uit te brengen. Dit advies wordt op 30 januari 2026 gepresenteerd tijdens het Lelylijncongres als opmaat naar het nieuwe regeerakkoord.

1b. ERTMS

ERTMS

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Op 5 november 2021 hebben Provinciale Staten ingestemd met het besluit van Gedeputeerde Staten van 5 oktober 2021 over de invoering van het nieuwe treinbeveiligingssysteem European Rail Traffic Management System (ERTMS) op de noordelijke regionale spoorlijnen. Het is een gezamenlijk project van het Rijk en de provincies Groningen en Fryslân. De provincies zijn opdrachtgever voor Arriva voor de ombouw van 68 treinstellen (het geschikt maken voor ERTMS). Het Rijk draagt zorg voor de ombouw van de spoorinfrastructuur voor circa € 310 mln. Het project kent een doorlooptijd tot 2030.

In 2025 zijn er geen nieuwe besluiten genomen door Provinciale Staten.

Wat heeft het gekost?

Het totale budget voor de ombouw van de treinen bedraagt € 99,5 mln. Hiervoor draagt de provincie Fryslân € 10 mln. bij en de provincie Groningen € 20 mln. (naar rato omvang van de concessie: 1/3 Fryslân en 2/3 Groningen). De bijdrage van de provincie wordt gedekt uit de te realiseren besparing in de concessie. Via een Specifieke Uitkering (SPUK) ontvangen de provincies van het Rijk naar rato het resterende bedrag. Arriva heeft op basis van een kasstroomregeling circa € 30 mln. ontvangen; 1/3 van Fryslân en 2/3 van Groningen. Met deze middelen wordt het contract met Stadler gefinancierd, de partij die de treinstellen gaat ombouwen voor Arriva.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

ProRail heeft een projectorganisatie in het leven geroepen om de uitrol van ERTMS in Nederland te organiseren. Inmiddels staan een aantal treinen bij de fabrikant voor de ombouw naar een prototype. De aanpassing van de Friese spoorlijnen naar ERTMS is inmiddels gegund. Door vertraging in een door een externe partij aan te leveren Specifieke Transitie Module (STM) is de gehele implementatie ongeveer 2 jaar vertraagd.

De provincies hebben zitting in de stuurgroep ERTMS noordelijke lijnen en worden middels kwartaal- en jaarrapportages geïnformeerd. De regie op planning en uitvoering is belegd bij de landelijke Programmadirectie die hiervoor door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is opgericht.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

- De beide provincies zijn volledig risicodragend voor de ombouw van het treinmaterieel naar verhouding van inbreng.
- Door de vertraging van de STM module (nodig om zowel op het oude beveiligingssysteem als op het nieuwe systeem te rijden) zijn er extra kosten gemaakt en moeten nog extra kosten gemaakt worden. Provincie en Rijk zijn in overleg wie verantwoordelijk is voor deze kosten en afgesproken is de afspraken vast te leggen in een aangepaste overeenkomst.
- De indexering is een risico. We zijn met het Rijk overeengekomen dat zij hun bijdrage jaarlijks indexeren voor zover niet is uitbetaald. Onze eigen bijdrage wordt niet geïndexeerd, hetgeen op termijn kan leiden tot een tekort. In het totale budget is circa € 9 mln. beschikbaar voor risicodekking.
- Omdat de noordelijke lijnen als één van de eerste worden omgebouwd naar ERTMS kunnen er onvoorziene zaken optreden.
- De complexiteit van de integrale werking van de diverse ProRail systemen maakt dat er nog geen definitief startmoment is gepland. Vooralsnog kan de voorziene vertraging opgelost worden binnen de looptijd van project.

2. Vismigratierivier

Wat wilden we bereiken?

Vismigratierivier

In 1932 is de Afsluitdijk gerealiseerd. De afsluiting van de toenmalige Zuiderzee heeft ecologisch grote negatieve gevolgen gehad. Door het realiseren van de Vismigratierivier (VMR) wordt de verbinding hersteld zodat trekvisseren weer kunnen migreren tussen zout en zoet en andersom.

Stand van zaken gewenste resultaten

Vismigratierivier

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

- Op 21 december 2011 hebben Provinciale Staten de Bestuursovereenkomst Afsluitdijk (inclusief ambitie agenda Afsluitdijk) vastgesteld.
- Op 21 januari 2015 hebben Provinciale Staten diverse provinciale budgetten vastgesteld.
- Op 20 april 2016 hebben Provinciale Staten besloten geen wensen of bedenkingen kenbaar te maken voor vaststelling van vier Realisatieovereenkomsten met RWS.
- Op 20 april 2016 hebben Provinciale Staten het Provinciaal Inpassingsplan voor de Vismigratierivier vastgesteld.
- Op 28 november 2018 hebben Provinciale Staten het reparatieplan van het Provinciaal Inpassingsplan vastgesteld

In 2025 zijn er geen nieuwe besluiten genomen door Provinciale Staten

Wat heeft het gekost?

	Budget		Besteed
Project	Totaal budget	Aandeel provinciale bijdrage in budget	Gerealiseerd t/m 2025
Vismigratierivier deel 1	19.000.000	2.700.000	19.000.000

Vismigratierivier deel 2	61.300.000	5.700.000	33.000.000
-----------------------------	------------	-----------	------------

In 2020 is de realisatie van de VMR gestart. Als gevolg van negatieve ontwikkelingen, waaronder bijvoorbeeld de verziltingsproblematiek op het IJsselmeer en daarmee issues m.b.t. beschikbaarheid van zand voor de VMR, was begin 2025 voor de totale businesscase van de VMR een budgettoevoeging van € 13 mln. exclusief btw nodig.

In juli 2025 is het gelukt het financiële issue te beheersen. De benodigde €13 mln. (exclusief btw) is toegekend door het Waddenfonds en de ministeries van I&W en LNV middels een bijdrage uit het PAGW. Daarnaast hebben de initiatiefnemers een bijdrage kunnen toevoegen vanuit de Nationale Postcode Loterij. Het totale budget voor VMR deel 2 bedraagt daarmee ca. € 61,3 mln. (zie tabel).

In de eerste jaren na realisatie wordt door het project bewaakt hoe het beheer en onderhoud zo goed mogelijk kan plaatsvinden tijdens de zogeheten inregelfase (het optimaliseren van het ecologisch systeem). Hiermee is een bedrag van € 2,5 mln. gemoeid, dat in 2024 vanuit het onderhoudsbudget VMR beschikbaar is gesteld aan het project.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Het project is opgedeeld in deelgebieden (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1. Deelgebieden Vismigratierivier

De VMR wordt op basis van zes deelcontracten gerealiseerd, inmiddels zijn alle delen aanbesteed. Vijf van de zes deelgebieden zijn gerealiseerd. Deelgebied VI wordt in 2026 en 2027 gerealiseerd. Begin 2027 kan de rivier functioneel in gebruik worden genomen. Daarna start de inregelfase met onderzoek en monitoring om te komen tot een stabiel systeem met regulier beheer en onderhoud vanaf 2029.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Alle deelgebieden van de VMR zijn aanbesteed conform de inkoopstrategie met twee-fasen-contracten. In de aanbesteding worden de randvoorwaarden aangegeven, waaronder het taakstellend budget. In de 1^e fase 'engineeren' opdrachtgever en opdrachtnemer samen aan een ontwerp met een planning en een financiële aanbieding waarvoor de opdrachtnemer het werk kan maken. Als dit past binnen de randvoorwaarden (waaronder budget maar ook beschikbaarheid grondstromen) krijgt de aannemer opdracht voor de realisatie (fase 2). Er blijft een financieel rest-risico op dit punt, wanneer tussentijds scope, financiering, vertraging of externe ontwikkelingen wijzigen ((landelijke) politiek, pandemie of oorlog bijvoorbeeld). Uiteraard blijven we dit goed monitoren.

De VMR is naar verwachting half 2027 functioneel, waarna inregeling en verantwoording aan financiers plaatsvinden. Er blijft een financieel rest-risico op dit punt of alle gestelde doelen naar tevredenheid van de financiers zijn ingevuld.

3. Bruggen/Sluis Kornwerderzand

Wat wilden we bereiken?

Bruggen/Sluis Kornwerderzand

Een brede regio heeft de wens het IJsselmeergebied toegankelijk te maken voor grotere schepen. Dit levert baten op voor een brede regio. Het project omvat het vervangen van de bruggen in de A7, het verruimen van de grote sluis te Kornwerderzand en het verruimen van de vaargeulen in het IJsselmeer. In 2019 is een bestuursovereenkomst (BOK) gesloten met Rijk over de realisatie en financiering. Sindsdien zijn omstandigheden gewijzigd en hebben ontwikkelingen plaatsgevonden. September 2025 heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de minister van I&W en de verantwoordelijke gedeputeerden van de betrokken provincies Flevoland, Fryslân en Overijssel. In dit overleg zijn afspraken gemaakt over de verdere aanpak van het project in het komende half jaar.

Stand van zaken gewenste resultaten

Bruggen/sluis Kornwerderzand

Beleid

Tijd

Vanwege de herijking van het project is de oorspronkelijk planning van het project is losgelaten. De betrokken regionale partijen en Rijk maken nieuwe afspraken over de realisatie van het project en de beoogde uitvoeringsplanning van de projectonderdelen.

Geld

Door het Rijk is het oorspronkelijk budget van het project verhoogd met € 375 mln., daarbij geldt nog steeds het financiële kader van de BOK. Voor regio betekent dit dat zij garant dient te staan voor de oorspronkelijk bijdrage van € 88,5 mln. inclusief de jaarlijkse indexering.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

- In het kader van het uitvoeringsprogramma DNA is 21 januari 2015 € 10 mln. gereserveerd als regionale bijdrage in de investeringskosten voor de sluis Kornwerderzand.
- In het coalitieakkoord 2015-2019 is een bedrag van € 5 mln. beschikbaar gesteld voor het gehele project.
- 17 juni 2020 hebben Provinciale Staten besloten geen wensen of bedenkingen kenbaar te maken voor de vaststelling van de Bestuursovereenkomst (BOK) Sluis Kornwerderzand en hebben €100 mln. investeringskrediet beschikbaar gesteld voor de nieuwe bruggen en de voorbereidende werkzaamheden voor de sluis.
- 22 december 2022 hebben Provinciale Staten hebben ingestemd met het voorfinancieren van de € 26,5 mln. marktbijsdrage. En zijn geen wensen en bedenkingen ingebracht tegen het besluit van het college van GS om in te stemmen met de model overeenkomst “inning marktbijsdrage”.
- 8 november 2023 hebben PS ingestemd met het beschikbaar stellen met de resterende € 4,5 mln. als provinciale bijdrage voor het project Sluis Kornwerderzand

In 2025 zijn geen nieuwe besluiten genomen door Provinciale Staten

Financiële stand van zaken

	Budget		Besteed	Toelichting
Project	Totaalbudget	Aandeel provinciale bijdrage in budget	Gerealiseerd t/m 2025	
Sluis Kornwerderzand	80.000.000	16.000.000	3.000.000	Besteding betreft voorbereidingskosten exclusief € 1,4 mln. verkenning/studie
Fase 1 bruggen Kornwerderzand	100.000.000	3.500.000	13.200.000	

Voor de vervanging van de bruggen is een totaalbudget beschikbaar gesteld van € 100 mln, waarvan inmiddels € 13,2 mln. is besteed. In eerdere jaren is al € 3 mln. besteed vanuit de provinciale bijdrage ten behoeve van de planvoorbereiding Sluis. Als onderdeel van de afspraken die in het tweede kwartaal van 2026 worden gemaakt tussen het Rijk en de regio, zullen ook nieuwe financiële afspraken worden gemaakt. De reeds gemaakte kosten door de provincie zullen betrokken worden bij de betreffende afspraken.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

In 2020 is een BOK met het Rijk gesloten voor de realisatie van het project. Sindsdien hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan en zijn er nieuwe risico's opgetreden (zie paragraaf risico's) die van invloed zijn op het gehele project. Dit is aanleiding geweest voor een herijking van het project. In de voorjaarnota 2025 is door het Rijk € 375 mln. extra beschikbaar gesteld voor het project.

In september 2025 heeft een bestuurlijk overleg plaatsgevonden tussen de minister van I&W en de verantwoordelijke gedeputeerden van de betrokken provincies Flevoland, Fryslân en Overijssel. In dit overleg zijn afspraken gemaakt over de verdere aanpak van het project in het komende half jaar. De huidige scope van het project is: nieuwe basculebruggen in de A7, het verruimen van de sluis in combinatie met de aanpak van de verzilting, de aanpak van de havens van het sluisencomplex Kornwerderzand en het verdiepen van de geulen in het IJsselmeer. Op basis van de afspraken wordt het project langs viersporen verder verkend:

1. Voorbereiding aanbesteding bruggen,
2. Oplossingsrichting voor verzilting in combinatie met de sluis,
3. Nieuwe afspraken over vaargeulen.
4. Aanpassing/addendum bij de bestuursovereenkomst (BOK) (met daarin o.a. de financiering, risicoverdeling en governance van project.)

De uitkomsten van de verkenning zullen tweede kwartaal 2026 in een bestuurlijk overleg met de minister van I&W besproken worden en uiteindelijk worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst. Partijen hebben onderkend dat de bruggen in de A7 zo spoedig als mogelijk worden vervangen, gezien de huidige technische staat van deze objecten.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Mede op basis van de uitkomsten van de verkenning maken Rijk en regio nieuwe bestuurlijke afspraken.

- Project/bouwriscico's; elk project kent risico's in de voorbereiding- en bouwfase. Er moeten o.a. nog diverse vergunningen worden aangevraagd. Wijzigingen in wet- en regelgeving kunnen soms tot onverwachte neveneffecten leiden, zoals de PAS (Programma Aanpak Stikstof). Deze risico's worden normaal gesproken opgevangen binnen de risicoreserveringen van het project.
- Als gevolg van de actualisatie van de projectraming is het risico aanwezig dat het budget niet toereikend is. Rijk en regio zullen dan gezamenlijk moeten zoeken naar een oplossing voor dit probleem. Dit kan betekenen extra budget zoeken of het project faseren dan wel te versoberen.
- De provincie heeft voor het project reeds € 16 mln. aan kosten gemaakt. Deze kosten zullen ingebracht worden als projectkosten. Afhankelijk van de definitieve afspraken is er al dan niet sprake van een eventueel restrisico.
- Vaargeul de Boontjes is van belang voor een goede bereikbaarheid van Kornwerderzand en de haven in Harlingen.
- In het IJsselmeer is sprake van een toenemende verzilting. Onderdeel van de huidige afspraken met de minister is het uitwerken van oplossingsrichtingen voor de verzilting in combinatie met een verruimde sluis. De verdieping van de geulen in het IJsselmeer is daarmee in principe mogelijk.

4. Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave

Wat wilden we bereiken?

Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave

In 2011 hebben provincies en het Rijk in het Onderhandelingsakkoord Natuur afspraken gemaakt over de decentralisatie van het natuurbeleid. Hiermee zijn wij verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van de Natuuropgave.

De decentralisatie is verder uitgewerkt in het Natuurpact. Het Natuurpact is afgesloten voor de periode 2014 – 2027. De uitvoering van het Natuurpact is in de begroting opgenomen in hoofdstuk 3.1 Natuur. Het betreft daar de planning voor het lopende begrotingsjaar op hoofdlijnen. In deze paragraaf Grote projecten wordt een toelichting gegeven op één van de onderdelen van het Natuurpact: natuurontwikkelingsopgave.

In het kader van het Natuurpact is met het Rijk afgesproken dat in 2027 het NatuurNetwerkNederland (NNN) wordt gerealiseerd. Provinciale Staten heeft november 2022 besloten dat er maximaal wordt ingezet om het NNN te realiseren. Gelet op de beschikbaarheid van geld, menskracht en beschikbaar instrumentarium is gebleken dat niet zonder meer het gehele NNN in 2027 kan worden gerealiseerd. Vooral het verkrijgen van de benodigde grond dan wel het geïnteresseerd krijgen van grondeigenaren voor natuurbeheer is een cruciale factor voor het slagen van de ambities. En natuurlijk moeten voldoende middelen voorhanden zijn. Met Provinciale Staten is afgesproken dat we uitgaan van de realisatie van 750 ha verwerving/functiewijziging en 2.000 ha inrichting NNN in de periode 2023-2027. Voorjaar 2025 is een MidtermReview over de voortgang van de realisatie van het NNN middels het rapport Healweis Weromsjen NNN aan Provinciale Staten voorgelegd. Hieruit blijkt dat de verwerving/functiewijziging achterblijft en dat de inschatting is dat ca. 1.600 ha van de 2.000 ha inrichting wordt gerealiseerd.

De realisatie van het NNN wordt in Fryslân gedaan middels vier grote gebiedsontwikkelingsprojecten (Achtkarspelen Zuid, Alde Feanen, Beekdal Linde en Koningsdiep) en Natuer mei de Mienskip (NmdM). NmdM is in 2018 middels een Right to Challenge (RtC) gestart omdat er op dat moment minder budget beschikbaar was voor de realisatie van het NNN waardoor er minder NNN aangelegd kon worden; NmdM kwam met een voorstel hoe het NNN grotendeels wel te kunnen realiseren. In 2019 is het een RtC in samenwerking met de provincie geworden. Middels het uitwerken van een aantal pilots heeft NmdM een aanpak/werkwijze ontwikkeld en vastgelegd in een koersdocument. PS heeft maart 2022 aangegeven verder te willen gaan met NmdM en hiervoor 13 FTE beschikbaar te stellen.

Stand van zaken gewenste resultaten

Natuurpact: uitvoering natuurontwikkelingsopgave

Beleid

We zien dat er stagnatie is in de realisatie van de 750 ha functiewijziging/verwerving en 2.000 ha inrichting NNN in de periode t/m 2027. De 750 ha functiewijziging/verwerving gaan we niet halen en de 2.000 ha inrichting is de inschatting dat dit omstreeks 2027 deels is gerealiseerd en deels in uitvoering is. De doelstellingen voor realisatie in 2025 blijven ook achter. Zie toelichting in deze paragraaf.

Tijd

Zie toelichting bij beleid.

Geld

De inschatting is dat voor de periode t/m 2027 er voldoende budget is voor de realisatie NNN omdat we achterblijven met de realisatie (zie toelichting bij beleid). Op het totaal van het Natuurpact is er een tekort.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Op 23 april 2025 is de Mid Term Review (Healweis Weromsjen NNN) besproken in PS. Omdat de stemming 21 - 21 was, is de stemming verplaatst naar 28 mei 2025. Met deze stemming heeft PS besloten dat er een plan van aanpak opgesteld wordt voor de realisatie van de resterende opgave met de focus op de cruciale hectares en hierbij te onderzoeken of natuur buiten NNN naar binnen NNN geplaatst kan worden en om te onderzoeken of er minder NNN binnen prioriteit 3 en 4 mogelijk is. Het voorgestelde onderzoek voor het inzetten van volledige schadeloosstelling op basis van onteigening is door PS uit het besluit gehaald. Het plan van aanpak is in januari 2026 aan PS voorgelegd.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Met de realisatie van het NNN wordt invulling gegeven aan het vergroten van de biodiversiteit. Hiermee wordt een robuust netwerk gerealiseerd. In 2027 is een robuust en samenhangend natuurnetwerk gerealiseerd: vanaf 1-1-2023 betreft dit 750 ha verwerving/functiewijziging en 2000 ha inrichting NNN t/m 2027. Hiermee is er na 2027 nog een restanttaakstelling van ca. 850 ha verwerving/functiewijziging en 1.600 ha inrichting NNN voor de realisatie van het gehele NNN.

Indicator	doelwaarde 2025	doelwaarde 2025 aangepast	realisatie 2025
Gerealiseerde hectare Natuurnetwerk Fryslân: grondverwerving / functieverandering (cumulatief)	400 ha	210 ha	165 ha
Gerealiseerde hectare Natuurnetwerk Fryslân: inrichting (cumulatief)	1.045 ha	690 ha	594 ha

NB: bij de doelwaarde 2025 werd bij de begroting 2025 uitgegaan vanaf 1 januari 2022 i.p.v. 1 januari 2023. Bij de jaarstukken is dit gecorrigeerd en dit is doorgevoerd in de doelwaarde 2025 aangepast.

Voor grondverwerving/functiewijziging werd uitgegaan van 100 ha realisatie in 2025. Dit is geworden: 55 ha.

Voor de inrichting werd uitgegaan van 200 ha realisatie in 2025. Dit is geworden: 104 ha.

Wat heeft het gekost?

Onderstaand is het overzicht opgenomen van de stand van zaken van het Natuurpact. Dit is de tabel met de programmering van de totale natuuropgave in de nieuwe indeling op basis van het scenario 750 ha verwerven/functiewijziging en 2.000 ha inrichting NNN, conform het PS besluit over de herziene planning NNN (november 2022). Betreft de periode 2014-2027. In deze tabel zijn voor de realisatiecijfers de peildatum 31/12/2025 aangehouden. En is de financiële programmering aangepast naar de stand van zaken 1 juni 2025, zoals opgenomen in de berap 2025.

INKOMSTEN x € 1.000	Realisatie	Realisatie	Programmering	Totaal
	2025	2014-2024	2026-2027	
1. Rijksmiddelen	45.000	422.100	119.000	586.100
2. Provinciale middelen	12.700	123.200	27.800	163.700
3. Europese middelen	14.500	117.500	34.500	166.500
4. pMP middelen	0	20.900	0	20.900
5. Overige middelen	3.000	31.100	8.300	42.400
SUBTOTAAL	75.200	714.800	189.600	979.700

UITGAVEN x € 1.000	Realisatie	Realisatie	Programmering	Totaal
	2025	2014-2024	2026-2027	
1. Ontwikkelopgave	9.500	82.300	76.700	168.500
2. Natura 2000	500	20.800	25.300	46.600
3. Natuurbeheer	21.600	192.300	51.600	265.500
4. Agrarisch natuurbeheer	30.000	194.400	64.700	289.100
5. Wet natuurbescherming	0	1.000	100	1.100
6. Soortenbeleid - weidevogels	0	5.900	0	5.900
7. Soortenbeleid - Ganzen	22.000	136.100	33.600	191.700
8. Soortenbeleid overige soorten	800	2.100	800	3.700
9. Diversen	4.800	40.800	7.900	53.500
SUBTOTAAL	89.200	675.700	260.700	1.025.600

TOTAAL x € 1.000	Realisatie	Realisatie	Programmering	Totaal
	2025	2014-2024	2026-2027	
Subtotaal inkomsten	75.200	714.800	189.600	979.700
Subtotaal uitgaven	89.200	675.700	260.700	1.025.600
TOTAAL	-14.000	39.100	-71.100	-45.900

Op basis van de huidige programmering is er berekend dat er een tekort is van ca. € 46 mln. Hierin is bijvoorbeeld rekening gehouden met: de verhoging van de indexatie voor het Agrarische Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), de aanpassing standaardkostprijzen van Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), de verhoogde kosten voor de ganzenschade, de benodigde inzet voor NmdM en uitvoering strategische grondnota NNN (totaal 18 FTE in de periode 2023 t/m 2027) en vanaf 2024 zijn de rente lasten voor het IKG (Investeringskader Grond) substantieel hoger dan in voorgaande jaren. Daarnaast is de besluitvorming in PS, maart 2024, over het ganzenbeleid dat zorgt voor hogere kosten in de programmering verwerkt. De extra lasten voor het ANLb maakt geen deel uit van het tekort binnen het Natuurpact, aangezien de inschatting is dat deze door het Rijk betaald gaan worden. PS heeft in najaar 2025 € 3 mln. per jaar structureel extra toegezegd voor natuur. Dit bedrag is nog niet opgenomen in de programmering. De programmering zal vanaf de BERAP 2026 hierop worden aangepast. Er is geen sprake van een financieel risico omdat het beschikbare budget kaderstellend is en we de komende tijd op zoek gaan naar aanvullend budget. Hierbij kan gedacht worden aan financiering vanuit EU-subsidies of uit Programma Natuur.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Inhoudelijk rapporteren we hier alleen over de voortgang van de natuurontwikkelingsopgave. Voor de andere onderdelen wordt verwezen naar programma 3.1 Natuur. De natuurontwikkelingsopgave wordt uitgevoerd middels Natuer mei de Mienskip en vier gebiedsontwikkelingsprojecten: Achtkarspelen Zuid, Alde Feanen, Beekdal Linde en Koningsdiep. Algemeen geldt dat we verder gaan met de uitvoering van de natuurontwikkelingsopgave conform de besluitvorming van PS. Hiervoor is een realisatiestrategie opgesteld waar uitvoering aan wordt gegeven. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan het verkopen van ingerichte provinciale grond conform het uitvoeringskader verkoop gronden NNN.

Midterm Review NNN

In voorjaar 2025 is Healweis Weromsjen NNN over de voortgang van de realisatie van het NNN voorgelegd aan PS. In dit rapport is de voortgang en zijn de mogelijkheden voor realisatie van de opgave in 2027 aan u voorgelegd. Er is afgesproken dat er een vervolg wordt gegeven door een plan van aanpak m.b.t de versnellingsmogelijkheden uit te werken. Dit plan van aanpak is januari 2026 in PS besproken.

Natuer mei de Mienskip

Op basis van de verkenningen van de voorgaande jaren is duidelijker geworden waar kansen voor functiewijziging en inrichting liggen.

In de tweede helft van 2025 is de uitvoeringsorganisatie op sterkte gebracht. Per gebied zijn compacte teams samengesteld die de verkenningen verder hebben gebracht in plannen voor het vervolg. In een aantal gebieden is dit vervolg in gang gezet en zijn diverse contacten opgepakt om de concrete uitvoering 'van onderop' vorm te geven.

In het gebiedsproject Burgumermar & De Leijen is gewerkt aan een inrichtingsplan voor het deelgebied 't Swartfean en een aanpak voor het gehele plangebied. Hierbij het uitzicht op de realisatie van 70 ha NNN.

Het oorspronkelijke loket Tsjoch op! heeft een nieuwe structuur en naam gekregen; Natuer op eigen Grûn. Grondeigenaren met initiatieven voor realisatie van het NNN kunnen terecht bij dit loket. De potentie voor dergelijke initiatieven is laag, in de voorgaande jaren is al vrij volledig in beeld gebracht welke kansen er liggen en zijn initiatieven verder gebracht of doorverwezen. Daarom is het loket in 2025 omgevormd naar een meer kennis en informatie gericht platform waar de Mienskip terecht kan met vragen over natuurontwikkeling, subsidies, regelgeving, etc. Begin 2026 wordt ook het digitale loket binnen de website hierop geënt.

Ook is er inzet op fondsenwerving en het vinden van koppelkansen om extra middelen beschikbaar te maken voor het NNN. Hier is in 2025 een vervolg aangegeven.

Gebiedsontwikkelingsprojecten

In 2025 vond in gebiedsontwikkelingsproject Beekdal Linde de uitvoering van het hermeanderingsbestek Linde plaats. Dit project wordt in 2026 afgerond. Daarnaast is gewerkt aan het financieel afronden van module 4 (Polder Ykenverlaat en gronden Ter Schure) en module 5 (Stuttebosch). En is gestart met de voorbereiding van de uitvoering van 17 ha NNN middels module 6. Daarnaast is gestart met het opstellen van een inrichtingsplan voor 140 ha waarvan ca. 70 ha in provinciaal eigendom is.

In 2025 is in het gebiedsontwikkelingsproject Achtkarspelen Zuid gestart met de uitvoering van de Droeghamstermieden (175 ha), gestart met de uitvoering van Reahel-East (182 ha), gestart met de uitvoering van de Surhuzumermieden (148 ha) en in z'n algemeenheid wordt verder gegaan met de uitvoering van het plan "Mieden op z'n Mooist".

In 2025 is in het gebiedsontwikkelingsproject Alde Feanen gestart met de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen en omvorming naar nieuwe natuur in het gebied Jandrukspolder/Wolwarren. In aanvulling op de natuurmaatregelen zijn een aantal projecten gerealiseerd met (mede) financiering uit de Regio Deal Zuid Oost, gericht op beleving van het gebied. Zo is een nieuwe vogelkijkhut gebouwd en een vogeiland gerealiseerd. De weg Wolwarren is fietsvriendelijk ingericht en de parkeerplaats geoptimaliseerd. Ook is een wandel/fietsbrug aan de noordzijde vervangen. Daarnaast is een vervolg gegeven aan de voorbereiding van de uitvoering van de 4e module (38 ha).

In 2025 is in het gebiedsontwikkelingsproject Koningsdiep op basis van de uitkomsten van de MER voor de boven- en middenloop een inrichtingsplan opgesteld (350 ha). Daarnaast is voor de realisatie van 250 ha binnen dit inrichtingsplan een 5e module opgesteld. Samen met het Wetterskip Fryslân is najaar 2025 gestart met het vaststellen van deze plannen, zodat in 2026 gestart kan worden met de uitvoering van de 5e module.

In 2025 is verder gewerkt aan voorbereiding van de uitvoering van het inrichtingsplan Dulf Mersken (240 ha). Hiermee wordt zowel invulling gegeven aan de Natura 2000 doelstellingen als de waterdoelen. Het projectmanagement is verder vormgegeven en er zijn diverse onderzoeken uitgezet.

Hoe hebben de genoemde risico's zicht ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Algemeen:

In deze paragraaf lichten we alleen de risico's toe van de natuurontwikkelingsopgave. Over de risico's van de rest van het Natuurpact rapporteren we in hoofdstuk 3.1 Natuur van deze begroting.

Ontwikkelopgave:

Tempo grondverwerving te laag - Indien het tempo van vrijwillige grondverwerving te laag is zullen de doelen voor de ontwikkelopgave en daarmee de KaderRichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 niet worden gehaald. In april 2022 heeft PS op basis van de strategisch grondnota NNN een besluit genomen over het in te zetten instrumentarium. Hiermee wordt ingezet op het maximaal vrijwillig realiseren van natuur. Na 2028 kan voor prioriteit 1 en 2 NNN gerealiseerd worden op basis van volledige schadeloosstelling. Het eventueel inzetten van schadeloosstelling brengt wel hogere kosten met zich mee en voor maximaal vrijwillig kunnen realiseren is meer capaciteit nodig. Dit heeft op zichzelf weer een negatief effect op het aantal ha's dat kan worden gerealiseerd met het budget.

Tempo van doorlevering van ingerichte natuurgrond te laag - Als het niet lukt om door de provincie verworven en als natuur ingerichte gronden door te verkopen aan een eindbeheerder heeft dit als gevolg dat de provincie dan kosten heeft voor het beheer maar ze kan zichzelf geen beheersubsidie toekennen. Als beheersmaatregel kunnen de beheerkosten dan worden gefinancierd uit het budget voor de ontwikkelopgave.

Onvoldoende budget voor de realisatie NNN - Op dit moment is er onvoldoende budget voor de realisatie van het NNN. Daarnaast is er nog een risico dat andere onderdelen van Natuurpact meer financiering nodig hebben en dit zou ten koste kunnen gaan van de realisatie van NNN. Als beheersing wordt ingezet op het maken van een financiële risicoanalyse, zodat er tijdig en goed beeld is van de financiële voortgang van het totale Natuurpact.

Onvoldoende beschikbare capaciteit - Voor de realisatie van het NNN is meer inzet van capaciteit nodig. Op dit moment zijn er zoveel ontwikkelingen in het landelijk gebied dat het beeld is dat er onvoldoende beschikbare capaciteit is om het NNN te realiseren. Zowel qua inzet als het vinden van personeel dat voldoende kennis en ervaring heeft. Zeker gezien de grote opgaven die aan de orde zijn in het landelijk gebied.

5. Programma Natuur

Wat wilden we bereiken?

Programma Natuur

De provincies en het Rijk hebben als onderdeel van de structurele aanpak stikstof afgesproken om een gezamenlijk Programma Natuur op te stellen, aanvullend op het Natuurpact. Belangrijke hoofdlijn van het Programma Natuur is om condities te realiseren voor een gunstige staat van instandhouding (Svl) van alle soorten en habitats onder de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Hiermee wordt gestreefd, in samenhang met de andere maatregelen in de structurele aanpak stikstof, om aan de eisen te voldoen die de VHR stelt. De inzet richt zich vooral op maatregelen in en rond beschermde natuurgebieden (Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland).

De provincie heeft voor de periode 2021-2023 een Uitvoeringsprogramma Natuur opgesteld. Hierin is beschreven hoe gebiedsgericht invulling wordt gegeven aan het realiseren van de condities, die nodig zijn voor een landelijk gunstige Staat van Instandhouding, waar bij aanvang van het programma sprake is van een te hoge stikstofdepositie voor stikstofgevoelige soorten en habitattypen in de provincie Fryslân. Op 15 november 2023 heeft de minister van N&S besloten om de uitvoeringstermijn van het programma Natuur te verlengen van ultimo 2025 naar ultimo 2026. Dit naar aanleiding van het verzoek van de provincies die aangaven meer tijd nodig te hebben om de maatregelen uit te kunnen voeren .

Programma Natuur kent ook een 2^e fase. De planvorming hiervan is in 2024 gestart en heeft geresulteerd in een beschikking van het ministerie van LNVN die wij 4 november 2024 ontvingen, ter grootte van € 88 mln. Deze 2e fase loopt van 2024 tot 2032 De te treffen maatregelen hebben betrekking op het benodigde systeemherstel voor realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Stand van zaken gewenste resultaten

Programma Natuur

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Geen.

Wetgeving:

Wet Stikstof en Natuurherstel (WSN)

Wat heeft het gekost?

Voor het uitvoeringsprogramma Natuur hebben we een toezegging van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van € 44,8 mln. ontvangen, dit op basis van de ingediende plannen. De maatregelen (€ 31 mln.) worden uitgevoerd door de terrein beherende organisaties (TBO) en door de provincie zelf. Verder kunnen de middelen ingezet worden voor grondaankopen (€ 10,7 mln.) en voor onderzoek en personeelsinzet (€ 3,2 mln.). Onderling kan binnen het budget geschoven worden. Het totaalbedrag ad € 44,8 mln. is reeds ontvangen. Tot nu toe is er van dit bedrag ca. € 33,9 mln. besteed. Het zwaartepunt van de uitvoering ligt op de jaren 2024, 2025 en 2026. Niet bestede middelen gaan terug naar het ministerie. Jaarlijks vindt er een verantwoording plaats aan het Rijk over de stand van zaken. De eindafrekening vindt plaats ultimo 2026. Het verantwoordingsproces vindt plaats via SiSa.

Voor de 2^e fase Programma Natuur heeft de provincie €88 mln. ontvangen. De uitvoering vindt grotendeels plaats via de terreinbeherende organisaties via de SKNL-regeling. In de periode september 2025 tot eind 2025 vond de eerste openstelling ter grootte van € 57 mln. plaats.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

De 1e fase programma Natuur wordt uitgevoerd in 2024, 2025 en 2026 door de verschillende terrein beherende organisaties en via projecten die de provincie zelf uitvoert. Daarnaast is het uitvoeringsprogramma programma Natuur 2e fase vastgesteld en is een startgemaakt met het uitzetten van een SKNL-subsidieregeling zodat de terreinbeherende organisaties een subsidieaanvraag kunnen doen ter uitvoering van de maatregelen. De eerste subsidieaanvragen zijn aan het eind van 2025 ingediend.

Hoe hebben de genoemde risico's zicht ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Uitvoeringsprogramma Natuur:

Alle provincies plegen een extra inspanning voor natuurherstel. Zij hebben ook allen hiervoor middelen ontvangen van het Rijk. Al deze werkzaamheden vragen ook veel capaciteit die niet bij iedere organisatie aanwezig is. Het risico is dat er landelijk te weinig capaciteit aanwezig is om alle werkzaamheden tijdig uit te voeren. LNV heeft ter verkleining van het risico een kennisbank opgezet om daarmee kennis met elkaar te delen waardoor de kwetsbaarheid daalt. Daarnaast is de uitvoeringsperiode met een jaar verlengd waardoor de verwachting is dat de maatregelen tijdig uitgevoerd kunnen worden.

Door de inflatie stijgen de kosten en kunnen projecten mogelijk niet binnen het budget worden uitgevoerd. Dit kan er toe leiden dat er keuzes moeten worden gemaakt over projecten die niet kunnen worden uitgevoerd. Wij gaan ervan uit dat het totaal beschikbare budget wordt benut ten behoeve van de geplande maatregelen en dat er geen restantbudget overblijft wat terug zou moeten vloeien naar LNVN. Daarmee zetten we binnen het programma maximaal in om maatregelen ten behoeve van de herstel van stikstofgevoelige natuur.

6. Uitvoeringsprogramma Maatregelen Landelijk Gebied (UMLG)

Wat wilden we bereiken?

Uitvoeringsprogramma Maatregelen Landelijk Gebied (UMLG)

Uitvoeringsprogramma Maatregelen Landelijk Gebied

In de zomer van 2024 heeft het Rijk (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) een positief besluit genomen voor de uitvoering van de maatregelpakketten Landelijk Gebied. De komende jaren wordt er gewerkt aan doelen op het gebied van water, natuur, klimaat en landbouw. Voor de uitvoering van de maatregelen is € 180 mln. beschikbaar gesteld. De uitvoering loopt tot en met december 2028 en voor een deel tot en met december 2032.

Vier maatregelpakketten

De uitvoering gebeurt via vier verschillende pakketten en 23 concrete maatregelen:

- **Natuur:** Dit pakket bevat maatregelen voor de uitvoering van de Friese bomen- en bossenstrategie, maatregelen die de instandhouding en verbetering van weidevogelgebieden stimuleren en kennisontwikkeling.
- **Water & Bodem:** Hierin gaat het om gebiedsplannen met duidelijke doorkijk naar uitvoering. Het doel is om het waterbeheer en de bodemkwaliteit te verbeteren.
- **Klimaat & Veenweide:** Dit pakket omvat zes maatregelen die volgen uit het vastgesteld Veenweideprogramma. De maatregelen richten zich op aanpassingen aan het watersysteem. Deze moeten bodemdaling tegengaan en de uitstoot van broeikasgassen verminderen.
- **Landbouw:** In dit pakket gaat het onder andere om het verlengen van de Noordelijke Investeringsregeling Reductie Stikstofemissie, het opzetten van een KPI-Doelsturing systematiek en de uitvoering van pilots voor mono mestvergisters in Zuidoost Fryslân.

Versnellingsmaatregelen 2022

In aanvulling op de uitvoering van de maatregelpakketten worden onder de vlag van dit programma ook vier versnellingsmaatregelen uitgevoerd. Dit zijn maatregelen waar in 2022 € 26,9 mln. Rijksfinanciering voor is toegekend. Deze maatregelen moeten uiterlijk 31 december 2028 zijn uitgevoerd.

Het gaat om:

- Versnelling Aldeboarn – De Deelen (maatregelen rondom vernatting)
- Versnelling Middelen-Doelenbeleid (pilotprojecten KPI systematiek)
- Versnelling N2000 Fochteloërveen (kadeherstel Fochteloërveen)
- Gelijkwaardige positie boeren in gebiedsproces

Stand van zaken gewenste resultaten

Fries Programma Landelijk Gebied (FPLG)

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

In 2025 zijn voor de uitvoering van het UMLG geen besluiten genomen door Provinciale Staten. In november 2025 zijn de Staten geïnformeerd over de voortgang van het UMLG.

Maatregelen Landelijk gebied	Realisatie 2025	Realisatie t/m 2024	Nog te besteden t/m 2028 of 2032
<i>x € 1.000,-</i>			
Natuur			
<i>Bomen en bossen</i>	487	0	15.312
<i>Kennisontwikkeling</i>	228	0	3.454
<i>Weidevogels</i>	695	0	22.755
<i>Subtotaal Natuur</i>	1.409	0	41.522
Water en bodem	20	0	430
Klimaat en veenweide	445	0	45.299
Landbouw en sociaaleconomisch	338	0	89.637
Versnellingsvoorstellen	4.158	1.787	21.003
Eindtotaal	6.370	1.787	197.890

Wat heeft het gekost?

In september 2024 is de beschikking voor de middelen ontvangen. Daarmee was 2025 het eerste echte jaar van de uitvoering. In dit jaar is circa €2.4 mln. daadwerkelijk uitgegeven.

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

In 2025 wilden we de de Versnellingsagenda 2022 uitvoeren en starten met de uitvoering van de Maatregelpakketten Landelijk gebied.

Voor de uitvoering van vier versnellingsvoorstellen, Fochteloërveen, Aldeboarn de Deelen, van middelen-naar doelen beleid en gelijkwaardige positie boeren in het gebiedsproces is in 2022 via een regeling van de minister van Natuur en Stikstof, € 26,9 mln. ontvangen. Deze middelen zijn bedoeld om de gebiedsgerichte aanpak voor natuur, inclusief stikstof, water en klimaat te versnellen. Het college heeft in 2024 een verlenging aangevraagd en deze is toegekend. Daarmee hebben we tot en met 2028 om tot uitvoering te komen. In dit jaar is circa €4,2 mln. daadwerkelijk uitgegeven.

Voor de uitvoering van de maatregelpakketten is in 2025 een stevige organisatie neergezet die zorg draagt voor de uitvoering van de 23 maatregelen. Bij de verkenning van de uitvoering bleek dat niet alle maatregelen uitvoerbaar waren zoals oorspronkelijk gepland. Hiervoor is een verlengingsverzoek voor ingediend bij het Rijk. Voor de onderdelen MRP Natuur (Weidevogels), MRP Klimaat en Veenweide en MRP Landbouw (KPI/Doelsturing) heeft het Rijk de verlenging om tot en met 2032 uit te voeren goedgekeurd. Voor de andere maatregelen blijft de deadline van 31 december 2028 staan.

De volgende zaken zijn o.a. gerealiseerd in het eerste jaar van uitvoering:

- **Openstelling subsidieregelingen.** Twee subsidieregelingen zijn opengesteld vanuit het Maatregelpakket Natuur voor respectievelijk 'Bomen en Bos binnen NNN' en 'Optimalisatie Weidevogelbiotoop'.
- **Start Pilots.** Daarnaast zijn twee pilots gestart. Eén om de werkwijze voor KPI Doelsturing te testen (Maatregelpakket Landbouw) en de ander voor het opstellen van gebiedsplannen met als focus waterkwaliteit en waterkwantiteit (Maatregelpakket Water en Bodem).

- **Vorbereiding van subsidieverlening.** Vanuit het maatregelpakket Landbouw is de subsidieverlening van de pilot Wijnjewoude Energie Neutraal voorbereid. Onder voorbehoud van de vergunningen kan het initiatief in 2026 van start met de uitvoering.
- **Uitzetten onderzoeken.** In 2025 zijn circa 20 onderzoeken uitgezet vanuit het onderdeel 'Kennisonwikkeling' binnen het Maatregelpakket Natuur. Onderzoeken gaan over o.a. de grote vuurvliinder of groenblauwe dooradering.
- **Haalbaarheid en Doelbereiksonderzoek.** Voor de uitvoering van het Maatregelpakket Klimaat en Veenweide bleek dat de toegekende middelen niet voldoende zijn om alle maatregelen in de vier koploper gebiedsprocessen tot uitvoering te brengen. Advies en ingenieursbureau TAUW heeft daarom in 2025 een haalbaarheids- en doelbereikanalyse opgeleverd. Op basis van de analyse van TAUW adviseert het Bestjoerlijk Oerlis Feangreiden (BOF) GS over de inzet van deze middelen.
- **Realisatie Dashboard.** Om de voortgang van het UMLG te monitoren is een dashboard opgezet waarin de financiën en voortgang gemonitord worden.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Met het wegvallen van het transitiefonds in 2024 was het voorziene risico dat maatregelen niet volledig konden worden uitgevoerd. Dit risico doet zich nu met name voor in het Maatregelpakket Klimaat en Veenweide. Immers; op basis van de toegekende financiering kunnen niet alle maatregelen in alle vier gebieden worden uitgevoerd.

In het afgelopen jaar zijn er ook nieuwe risico's ontstaan:

- Slot op Vergunningverlening (Stikstofuitspraak/december 2024): Voor het MRP Landbouw staan door de Stikstofuitspraak twee maatregelen on hold. De maatregelen 'laaghangend fruit' en 'hooghangend fruit' raken direct de vergunningverlening en kunnen daardoor op dit moment niet (volledig) worden uitgevoerd.
- Geen staatssteunkader: De uitvoering van de maatregel 'duurzaam behoud weidevogelgrasland' is afhankelijk van het staatssteunkader in de Catalogus Groen Blauwe Diensten. Dit ligt voor ter notificering in Europa maar het is nog ongewis of dit wordt goedgekeurd.
- Onvoldoende budget voor realisatie: Voor de uitvoering van het Maatregelpakket Veenweide was oorspronkelijk € 60 mln. aangevraagd, maar is € 45 mln. toegekend. Dit betekent dat minder uitgevoerd kan worden dan oorspronkelijk beoogd. In 2026 wordt duidelijk in welke mate en waar het maatregelpakket Veenweide uitgevoerd kan worden.
- Onvoldoende capaciteit bij de TBO's of collectieven; Bij de openstellingen van de twee subsidieregelingen kregen we als signaal terug van TBO's en collectieven wel een aanvraag willen doen, maar de capaciteit er niet voor hebben. Dit betekende dat het aantal aanvragen achterbleven bij de verwachting en dus ook de besteding. In 2026 wordt in overleg met TBO's en collectieven gekeken wat haalbaar en werkbaar is.

7. Veenweide

Veenweide

Veenweide verdelen we onder in:

- 7a. Veenweideprogramma 2021-2030
- 7b. Gebiedsontwikkeling Aldeboarn De Deelen
- 7c. Gebiedsontwikkeling Hegewarren
- 7d. Gebiedsontwikkeling Idzegea

7a. Veenweideprogramma 2021-2031

Wat wilden we bereiken?

Veenweideprogramma 2021 - 2030

In het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 hebben landen afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot minder dan 2 graden. Als uitvloeisel hiervan werd in Nederland op 2 juli 2019 de Klimaatwet van kracht. Het Veenweideprogramma richt zich op het realiseren van een bijdrage aan de CO₂-uitstootreductie zoals vastgelegd in de Klimaatwet. In het Nationaal Klimaatakkoord maakten overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties in 2019 afspraken over de realisatie van de doelen uit de Klimaatwet. Het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet bevestigt bestaande afspraken t.a.v. klimaat en vormt daarmee een stimulans om uitvoering te blijven geven aan het Veenweideprogramma.

Onze ambitie voor de lange termijn (2050) is een blijvend evenwicht, waarin veenafbraak, bodemdaling en CO₂-uitstoot nagenoeg zijn gestopt. De kwaliteit van landschap en natuur is verbeterd. Ook de leefbaarheid en vitaliteit staan op een hoog peil; de landbouw heeft zich aangepast aan de veranderde omstandigheden en recreatie en toerisme hebben zich verder ontwikkeld. Om tot deze ambitie te komen richten we ons voor 2030 op de volgende veenweidedoelen:

1. De negatieve effecten van bodemdaling zijn verminderd (gemiddeld 0,2 cm minder bodemdaling per jaar): Enerzijds door de absolute bodemdaling te beperken, anderzijds door de negatieve effecten te beperken, mitigeren of te compenseren. Dit moet ertoe leiden dat schade aan woningen, wegen en infrastructuur wordt beperkt, de stijging van kosten van waterbeheer in het gebied ook in de toekomst beperkt blijft, de verdroging van natuurgebieden is afgenomen, en het landschap en de cultuurhistorie van het veenweidegebied herkenbaar blijven.
2. De uitstoot van broeikasgassen uit de veenbodem is in 2030 met 0,4 megaton CO₂ equivalenten per jaar afgenomen.
3. De landbouw heeft een duurzaam toekomstperspectief.
4. Het watersysteem is waterrobuust en klimaatbestendig ingericht.

De uitvoering van het Veenweideprogramma vindt plaats in de gebiedsprocessen. Deze processen lopen in drie ontwikkelgebieden, Aldeboarn-De Deelen, de Hegewarren en Idzegea, terug te vinden als apart project in deze begroting. Ook zijn er drie kansrijke gebieden, Groote Veenpolder, Leechlân Grou-Warten en Akkrumer Goedland. Ontwikkelgebieden hebben prioriteit boven kansrijke gebieden en zijn verder in de uitvoering en planvorming.

Stand van zaken gewenste resultaten

Veenweideprogramma 2021-2030

Beleid

Tijd

Geld

Zoals bij de vaststelling van het FPLG is aangegeven is zo'n € 1,4 mld. nodig om het Veenweideprogramma tot uitvoering te brengen, inclusief de aanpak funderingen. Met het wegvallen van het Transitiefonds Landelijk Gebied wordt voor de financiering gekeken naar overige financieringsbronnen vanuit het Rijk en Europa. Het is nog onvoldoende duidelijk welke financieringsbronnen waarvoor beschikbaar komen en in hoeverre dit ingezet kan worden voor de uitvoering van het Veenweideprogramma.

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

<i>Kosten Veenweide algemeen</i>	Begroot	Besteed t/m 2025	Saldo
Programmalijnen werkplannen	€ 36.823.611	€ 11.389.705	€ 25.433.906
Regiodeal NIL	€ 665.624	€ 331.787	€ 333.837
Funderingsaanpak	€ 14.583.550	€ 1.955.040	€ 12.628.510
NL2120	€ 19.446.325	€ 3.145.982	€ 16.300.343
Hoogwatercircuits (door Wetterskip Fryslân)	€ 6.300.000	€ 1.800.000	€ 4.500.000
Investeringen door Wetterskip Fryslân	€ 7.500.000	€ 0	€ 7.500.000
Maatregelpakket ontwikkelgebieden	€ 44.743.780	€ 445.074	€ 44.298.706
Totalen	€ 130.062.890	€ 19.067.588	€ 110.995.302

<i>Financiering Veenweide algemeen</i>	Begroot	Ontvangen t/m 2025	Saldo
Provincie Fryslân	€ 36.740.348		€ 36.740.348
Wetterskip Fryslân	€ 26.394.750	€ 5.733.073	€ 20.661.677
Gemeenten	€ 1.044.000	€ 468.668	€ 575.332
Rijk	€ 61.384.624	€ 4.386.680	€ 56.997.944
Overig	€ 4.499.168	€ 156.415	€ 4.342.753
Totalen	€ 130.062.890	€ 10.744.836	€ 119.318.054

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Naar verwachting wordt er begin 2026 ingestemd door de Europese Commissie met de Compensatiesystematiek Veenweide (CSV). Dit is een belangrijk instrument om in Fryslân te komen tot uitvoering.

Op dit moment is er onvoldoende budget om de doelstellingen uit het Veenweideprogramma 2021 – 2030 te realiseren. Bij de risico's gaan we daar verder op in.

In 2025 hebben we binnen de programmalijnen de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

P1 Waterbeheer en klimaatadaptatie

- Voortzetting en verdere uitrol van de projecten met flexibel peilbeheer ('hoger als het kan, lager als het moet') ;
- Als onderdeel van de integrale aanpak de Kaderrichtlijn water-maatregelen voor waterkwaliteitsverbetering meenemen in de gebiedsgerichte aanpak.
- Inzet op de problematiek rondom funderingsschade en het borgen van de effectiviteit van hoogwatercircuits
- Ondersteuning van planvorming voor waterkwantiteit; zoet water toevoer en waterberging.

P2 Bodem en grondgebruik

- Begeleiden proeven VIPNL voor overlagen, klei in veen en profielkeren, excursies organiseren en resultaten delen.
- Klei in veen op praktijkschaal beproeven met boeren uit de Grootte Veenpolder
- Uitvoeren onderzoek verbeteren vochttoestand en het bewerken van mest
- Aanleggen demonstratieveld Hegewarren om de effecten van beweiding op draagkracht in kaart te brengen.
- Inhoudelijk bijdragen aan opzet VIPNL-onderzoek 'Weide en Water'.
- ondersteunen praktijknetwerk van boeren en loonwerkers voor duurzame maisteelt voor minimale grondbewerking en een gewasbeschermingsmiddelenvrije maisteelt.

P3 It Nije Buorkjen

- Voorlichting en advies geven over bedrijfseconomisch perspectief na peilverhoging.
- Inzetten op goedkeuring CSV door Europese commissie voor uitrol CSV in de ontwikkelgebieden
- Uitrollen GLB Samenwerkingsregeling voor peilverhoging (en extensivering)
- GLB-praktijkbedrijven opgestart.
- Stimuleren van initiatieven die werken aan een passende ontwikkeling van de vegetatie onder natte condities en geschikt blijvend voor melkproductie.
- Bevloeiingsproef Brekkenpolder opgestart.
- Uitwerken kringlooplandbouw meegenomen bij ontwikkeling innovatiebedrijf Hegewarren.

P4 Natuur en biodiversiteit

- In 2025 is de landschaps-ecologische systeemanalyse (LESA) uitgevoerd door Altenburg en Wymenga in samenwerking met een brede adviesgroep met alle partners uit het veenweidegebied. In de eerste helft van 2026 wordt deze opgeleverd in een webtool, om de bruikbaarheid van de LESA te vergroten. Daarnaast is (gekoppeld aan de LESA opdracht) gestart met de uitwerking van een maatregelimpact-overzicht, dat inzichtelijk maakt welke impact mogelijke maatregelen hebben, gedifferentieerd naar de verschillende type veengebieden in de LESA. De LESA en de maatregelimpactmatrix dienen komend jaar als bouwsteen in de voorbereiding van de herijking van het Veenweideprogramma. Per gebied is uitwerking gegeven aan verschillende vormen van gebiedsspecifieke onderzoeken gericht op het landschaps-ecologische systeem passend bij de behoefte van het gebied.
- In het veenweidegebied is generiek archeologisch onderzoek gedaan naar waardevolle vindplaatsen. Generieke kennis stelt ons in staat de (potentiële) waarde van de archeologie in de kansrijke gebieden nauwkeuriger te bepalen. Deze kennis is nodig voor het preciezer bepalen van de noodzaak en vorm van nader onderzoek in geval van ingrepen in de gebieden. Met name in de Hegewarren is vanwege werkzaamheden op verschillende plekken al diepgaand onderzoek gedaan. In de andere gebieden is nog geen sprake van werkzaamheden waarbij de impact dermate groot is dat de urgentie voor diepgaand archeologisch onderzoek aanwezig is.

- Het projectplan voor onderzoek naar CO2 vastlegging is in samenwerking met het waterbedrijf op de Hegewarren opgesteld. In verband met regelgeving is er niet eerder begonnen met de proef, naar verwachting kan de proef dit voorjaar van start. Daarnaast is er in 2025 in vervolg op een studie van Altenburg & Wymenga over kruidenrijk grasland bij hogere peilen een praktijkproef op de Hegewarren gestart. De omvorming naar kruiden- en faunairijk grasland op veen door vernatting en extensivering lijkt vaak moeilijker te zijn dan verwacht in verband met de aanwezigheid van dominante soorten als Pitrus. In 2025 is het projectplan geschreven, zijn de eerste percelen ingericht en is gestart met de 0-meting. In 2026 worden de eerste resultaten verwacht.

P5 Integrale gebiedsaanpak

Separaat wordt nader ingegaan op de drie belangrijkste gebiedsprojecten (ontwikkelgebieden) van Veenweide, namelijk Aldeboarn de Deelen, Hegewarren en Idzegea. Daarnaast wordt vanuit Veenweide nog een aantal gebiedsprocessen actief ondersteund:

Groote Veenpolder: Het Bestjoerlik Oerlis Feangreide (BOF) heeft in 2025 positief gereageerd op het advies van de projectleider over de toekomst van het gebiedsproces. Het beeld is, dat er in het gebied veel wantrouwen is naar elkaar en naar de overheid. Ook is er in het gebied weinig energie om met elkaar een breed gedragen gebiedsproces op te zetten. Het advies is, om aan de overheid duidelijke kaders te vragen, waarbinnen er van onderop weer vertrouwen en initiatief kan groeien. In de tussentijd moet er goed onderzoek worden gedaan naar de vermeende wegzijging van grondwater naar de Noordoostpolder. Individuele hoorzittingen met de mensen in het gebied kunnen bijdragen aan het in beeld brengen van informatie, verwachtingen en zorgen. Alles bij elkaar kan dit een mogelijke basis vormen voor verdere gesprekken in de toekomst.

De Proeftuin Bodem en de bijbehorende Initiatiefgroep blijven actief met onderzoek, vergelijking en onderlinge uitwisseling zodat de Groote Veenpolder een plek blijft waar leren belangrijker is dan gelijk krijgen. De Proeftuin Bodem heeft zich bewezen als een waardevolle leeromgeving waarin boeren, onderzoekers en bestuurders samen ervaring opdoen met bodemmaatregelen.

Leechlan Grou-Warten: We gaan verder met de verkennende fase in het Leechlân. Met draagvlak in het gebied beginnen we aan de projecten zoals genoemd in het startdocument dat in april '24 door het BOF is vastgesteld. De ervaringen en resultaten hiervan vormen de bouwstenen voor de verdere planuitwerking.

Akkrumer Goedland: We geven uitvoering aan de initiatieven om te komen tot een collectief verdienmodel vanuit de doelstellingen Veenweide. Hiervoor wordt concreet invulling gegeven aan de opgave van het landelijke Groeifonds (NL2120) en samengewerkt met Innovatiepolder Hegewarren.

P6 Onderzoek en monitoring

Op het gebied van onderzoek en monitoring gaan we het volgende doen:

- In 2025 is de nauwe samenwerking met het NOBV voortgezet. Vanuit het programma nemen twee leden deel aan de begeleidingscommissie van het NOBV.
- We hebben een financiële bijdrage geleverd aan een landelijke verkenning naar bodemvochtmetingen middels detectie van gammastraling. Deze verkenning loopt nog door in 2026.
- Er is een eerst aanzet gedaan tot het maken van een dashboard om de voortgang van het programma te monitoren. Hier wordt in 2026 verder invulling aan gegeven.
- Ook in 2025 hebben we het meten aan de uitstoot van broeikasgassen met eigen zogenaamde eddy covariance meetmasten voortgezet. Deze metingen helpen om inzicht te krijgen in de effectiviteit van verschillende maatregelen om het veen te behouden. Deze metingen lopen ook in 2026 door.
- Jaarlijks wordt er een meetronde gedaan om de bodemdaling in het veenweidegebied te volgen. Deze meting op een dertigtal percelen heeft ook in het vroege voorjaar van 2025 plaatsgevonden.

- Het monitoren van grondwaterstanden en bodemvochtmetingen is een doorlopende monitoring en heeft ook in 2025 plaatsgevonden. Deze metingen helpen bij het inzichtelijk krijgen van de effecten van verschillende maatregel om het veen te vernatten. De jaarlijkse analyses hiervan hebben ook in 2025 plaatsgevonden.
- Ook in 2025 is weer een monitoringsronde uitgevoerd op het voorkomen van leverbot. In 2026 wordt de laatste ronde gedaan.
- In 2024 is gestart met het monitoren van het effect van verhoogde grondwaterpeilen op mestkelders. Hiertoe zijn er in voorkomende situaties peilbuizen geplaatst. Dit onderzoek loopt ook in 2026 door.
- Het valideren van maaiveldhoogtes van de AHN middels landmeetkundige metingen is nog niet opgestart. Wel zijn er in de praktijk wat metingen gedaan in het kader van de GLB samenwerkingsregeling. In 2026 wordt de validatie verder opgepakt middels een bijdrage aan een landelijk onderzoek naar dit onderwerp.
- De monitoring van de waterkwaliteit en ecologie is in 2025 flink opgeschaald. Deze monitoring loopt ook in 2026 door.
- Er wordt één vuilstort in het gebied Aldeboarn – De Deelen gemonitord. In 2026 wordt bekeken of er meer monitoring bij andere voormalige vuilstorten noodzakelijk is.

P7 Funderingen

Continueren uitvoering Funderingsaanpak, inclusief de moties bij de Funderingsaanpak:

- P7 Funderingen
Continueren uitvoering Funderingsaanpak, inclusief de moties bij de Funderingsaanpak:
 - Funderingsloket (operationeel sinds maart 2024) verder uitbouwen en ontwikkelen om woningeigenaren te helpen met informatie en stappen naar funderingsonderzoek en -herstel incl. subsidies, financieringsmogelijkheden en psychosociale begeleiding
 - Subsidieregeling funderingsonderzoek (incl. kwijtschelding eigen bijdrage) uitvoeren sinds openstelling januari 2024
 - Subsidieregeling funderingsherstel (incl. hardheidsclausule voor bijzondere gevallen) uitvoeren sinds openstelling juni 2025
 - Het landelijke Fonds Duurzaam Funderingsherstel is sinds juli 2025 in werking
 - Doorpakken op code rood gevallen; 12 van de 13 gevallen hebben een besluit ontvangen en er is een nazorgplan (tot in ieder geval 31 december 2027) Code Rood opgemaakt (Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en gemeente Weststellingwerf) voor ondersteuning en advies. De eigenaren van het laatste en zeer complexe adres zijn ook in 2025 geadviseerd en ondersteund; zij hebben hun opties nog in beraad en begeleiding wordt gecontinueerd
 - Evaluatie van de in dec 2022 door PS en AB aangenomen moties: in 2025 is de Tussenevaluatie “Wat je niet ziet bestaat wel” opgeleverd (PS juni 2025), betreffende de uitvoering van de moties (PS/AB juli 2023) en de oorspronkelijke Funderingsaanpak (PS dec 2022). De aanbevelingen zijn uitgewerkt naar acties en via het Werkplan 2026 met een begeleidende brief (id nr. 2465132) voorgelegd aan PS.
 - Financiële verbreding Funderingsaanpak is uitgevoerd door aan te blijven sluiten bij het Rijk, sinds vóór 2022 mee te doen in de voorbereidingen van de Nationale Aanpak Funderingsproblematiek en in zomer 2025 is Fryslân aangewezen als pilotgebied in de Gebiedsgerichte leeraanpak (GGLA) waar het Rijk middelen voor beschikbaar stelt. Een eerste bijdrage heeft Den Haag via de Decembercirculaire toegekend op basis van onze aanvraag voor het opstellen van een plan van aanpak voor Gebiedsgerichte aanpak als eerste stap naar de GGLA.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Onvoldoende bezetting door een krappe arbeidsmarkt blijft een risicofactor, vooral bij de Funderingsaanpak. De tijd die nodig is voor beslissingen aan de kant van bewoner-eigenaren kan lijken op vertraging terwijl ook het gunnen van tijd aan de woningeigenaren onderdeel van de aanpak is. Daarnaast is Fryslân landelijk gezien voorloper in het aanpakken van funderingsproblematiek, wat pionieren en dus tijd investeren betekent.

Al met al blijkt dat er geprioriteerd en getemporiseerd is binnen de Funderingsaanpak: de openstelling van de herstelregeling funderingsschade was eind juni 2025 beïnvloed door de voorname aandacht aan Code Rood. Het temporiseren van de subsidieregelingen heeft direct effect op de besteding van het budget Funderingsaanpak tot 2030. Ook ontbreekt tot nu toe de grote toeloop op de subsidieregelingen. De financiële verbreding van de Funderingsaanpak is in 2025 ingezet en verder uitgewerkt via de GGLA, maar niet eerder dan halverwege 2026 zal de omvang, ook financieel, van de GGLA duidelijk worden.

Onvoldoende budget voor de realisatie: zoals bij de vaststelling van het FPLG is aangegeven is zo'n € 1,4 mld. nodig om het Veenweideprogramma tot uitvoering te brengen, inclusief de aanpak funderingen. Met het wegvallen van het Transitiefonds Landelijk Gebied wordt voor de financiering gekeken naar overige financieringsbronnen vanuit het Rijk en Europa. Het is nog onvoldoende duidelijk welke financieringsbronnen waarvoor beschikbaar komen en in hoeverre dit ingezet kan worden voor de uitvoering van het Veenweideprogramma. Duidelijk lijkt wel dat er onvoldoende budget is om de bestuurlijke taakstelling in 2030 te realiseren. Het is op dit moment niet te zeggen of de financiële verbreding van de Funderingsaanpak haalbaar is, omdat dit afhangt van de landelijke beleidsontwikkeling.

Onvoldoende tempo in de grondverwerving: Invulling van de opgaven in de gebiedsprocessen vraagt de mogelijkheid om af te kunnen waarden en te kunnen compenseren. Grond is hierin cruciaal. Tot op heden hebben we onvoldoende grond beschikbaar in de verschillende gebieden om te kunnen afwaarderen en compenseren en kunnen wij onvoldoende snel handelen.

7b. Aldeboarn-De Deelen

Wat wilden we bereiken?

Aldeboarn - De Deelen

Aldeboarn- De Deelen is één van de ontwikkelgebieden in het Veenweideprogramma 2021-2030. Binnen deze gebieden liggen er op inhoudelijke gronden en vanuit maatschappelijke energie veel kansen, én zijn er middelen om aan de slag te gaan. In het gebied loopt sinds 2016 een proces 'van onderop', gestart door burgers en boeren uit het gebied zelf. GS heeft in 2021 een breed samengestelde gebiedscommissie ingesteld met de opdracht om een integraal ontwerp gebiedsplan op te leveren.

Eind 2023 is, als tussenstap naar een ontwerp gebiedsprogramma, door de gebiedscommissie een lange termijn visie (het Koersdocument) vastgesteld. De betrokken overheden (GS, DB Wetterskip en colleges van B&W van de drie betrokken gemeenten) hebben dit Koersdocument inmiddels als inspirerend en richtinggevend betiteld en uitgesproken er in gezamenlijkheid met de gebiedspartners verder invulling aan te willen geven. Het doel daarbij is de leefbaarheid en vitaliteit van het gebied, waarbij de opgaven uit het veenweideprogramma en het Maatregelpakket Klimaat & Veenweide, maar ook de ambities uit het gebied zelf integraal onderdeel zijn te bevorderen. Het Koersdocument is tevens ter kennisgeving aan de Staten toegezonden.

Stand van zaken gewenste resultaten

Aldeboarn - De Deelen

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

<i>Kosten Aldeboarn-De Deelen</i>	Begroot	Besteed t/m 2025	Saldo
Gebiedsproces	€ 4.716.953	€ 3.453.347	€ 1.263.607
Vastgoed	€ 32.484.920	€ 6.955.010	€ 25.529.910
Regiodeal NIL	€ 1.392.188	€ 534.183	€ 858.005
Totalen	€ 38.594.061	€ 10.942.540	€ 27.651.522

<i>Financiering Aldeboarn-De Deelen</i>	Begroot	Ontvangen t/m 2025	Saldo
Impulsgelden (SPUK)	€ 7.000.000	€ 1.116.711	€ 5.883.289
IBP-VP (SPUK)	€ 4.913.223	€ 5.717.331	-€ 804.108
Klimaatvelop (DUK)	€ 3.150.000	€ 3.150.000	€ 0
Versnellingsagenda (SPUK)	€ 21.846.750	€ 0	€ 21.846.750
Pachtopbrengsten	€ 291.900	€ 424.315	-€ 132.415
Regiodeal NIL fase 1 (SPUK)	€ 317.425	€ 317.425	€ 0
Regiodeal NIL fase 1 (via Stichting Koningsdiep)	€ 82.575	€ 82.575	€ 0
Regiodeal NIL fase 2 2022-2024 (SPUK)	€ 992.188	€ 134.183	€ 858.005
Totalen	€ 38.594.061	€ 10.942.540	€ 27.651.522

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

- In oktober 2025 heeft de Gebiedscommissie ADD aan de overheden (provincie, Wetterskip en betrokken gemeenten) voor ADD Zuid (ca 2.000 ha landbouwgrond en ruim 500 ha natuurgrond) een voorstel voor structurele verhoging van de grondwaterstanden (peilsce­nario ADD Zuid). Voorafgaand aan aanbieding aan de overheden is het peilsce­nario ook met de boeren in het gebied zelf besproken. Het peilsce­nario behelst verhoging van de grondwaterstand tot gemiddeld 40 cm onder maaiveld voor reguliere landbouwgrond en tot 20 cm onder maaiveld voor het overgangsgebied rondom het Natura 2000 gebied De Deelen. Ook bevat het een concrete uitwerking van de voor deze peilverhoging noodzakelijke aanpassingen aan het watersysteem.
- Het peilsce­nario is ontwikkeld in samenspraak met alle stakeholders en wordt gedragen door de boeren in het gebied zelf. Het is daarbij de bedoeling dat de met het plan gepaard gaande vermogens- en inkomens­schade voor de grondeigenaren en -gebruikers vergoed wordt aan de hand van de Compensatiesystematiek Veenweide (CSV). Deze CSV hebben wij in 2024, gelijktijdig met het DB van het Wetterskip vastgesteld en ligt op dit moment nog ter beoordeling voor bij de Europese Commissie. We hopen daar begin 2026 groen licht voor te krijgen.
- In de CSV systematiek krijgen de boeren de keuze of ze de nadeelcompensatie willen krijgen uitgekeerd in geld of in de vorm van extra grond. De boeren die hun bedrijf willen voortzetten zullen voornamelijk kiezen voor grondcompensatie. Ten behoeve van dit laatste is in het plan ook voorzien in een (wettelijk) herverkavelingsproces. Dit is nodig om de aan te bieden compensatiegrond ook daadwerkelijk op de 'goede plek' te krijgen.

- Het gebied ADD is, als onderdeel van het focusgebied 'Hart van het Noorden', door het ministerie van LVVN ook aangewezen als aandachtsgebied onder het programma Ruimte voor Landbouw en Natuur. Hierdoor krijgen we vanuit het Rijk extra ondersteuning, onder meer door inzet van het Kadaster, dat capaciteit beschikbaar stelt om op basis van de Omgevingswet een Ontwerp Inrichtingsprogramma en -Inrichtingsbesluit voor te bereiden en om de toepassing van CSV en herverkaveling te ondersteunen.
- De kosten voor uitvoering van dit gehele plan voor ADD Zuid (verhoging grondwaterstand gecombineerd met een herverkavelingsproces) worden ruwweg begroot op ca. € 54 mln. (inclusief prijsindexatie, onvoorzien en de ca. € 10 mln. aan ontwikkelkosten welke reeds zijn uitgegeven). Deze kosten kunnen in principe volledige gedekt worden uit reeds voor het gebied beschikbaar gestelde middelen: met name de verschillende voor ADD beschikbaar gestelde doeluitkeringen (SPUK's) en de GLB subsidie voor in het watersysteem, welke naar verwachting begin 2026 zal worden toegekend. Hiervoor is het echter wel nodig dat de looptijden van de betreffende SPUK's door het Rijk worden verlengd (we verwachten voor de daadwerkelijke realisatie en uitvoering nog wel tot 2032 nodig te hebben) en het toepassingsbereik wordt verbreed. Hierover zijn we met het Rijk in gesprek. Het is de bedoeling om uiteindelijk in het voorjaar 2026 een concreet besluit over het ingaan van deze volgende fase in ADD Zuid te nemen.
- In deze volgende fase zal mogelijk ook de MER beoordeling moeten worden uitgevoerd.
- In 2025 zijn verder de Hoger Als het Kan en Lager Als het Moet (HAKLAM) pilot en de projecten in het kader van de Regiodeal NIL (RD NIL) afgerond en afgerekend. De resultaten hebben mede als input gediend voor het peilsценario ADD Zuid. De overgebleven ADD-middelen van RD-NIL verwachten wij in 2026 uitgekeerd te krijgen en willen wij dan toevoegen aan de dekkingsmiddelen voor de uitvoering van ADD Zuid.
- Door de focus op ADD zuid en gebrek aan capaciteit is de ontwikkeling van een peilsценario en de uitwerking van het Aanvalsplan Grutto voor ADD Noord nog niet opgepakt. Dit willen we nu in 2026 doen.

Hoe hebben de genoemde risico's zicht ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De risico's van het 'koploperschap' van ADD komen we in de dagelijkse praktijk regelmatig tegen. Dit uit zich voor een groot deel ook in het moeten maken van keuzes die mogelijk doorwerken in andere gebiedsprojecten. Bijvoorbeeld bij de vraag om peilindexatie^[1], beheerskosten, het afstemmen van de verschillende wettelijke kaders (herverkaveling en peilbesluit) etc. Dit leidt telkens weer tot onvoorziene vraagstukken met risico van vertraging.

Een ander risico is dat het Rijk niet instemt met de door ons voorgestelde aanpassingen in de aanwending van de beschikbare middelen. In dat geval is de dekking onvoldoende en kan het project in de voorziene vorm geen doorgang vinden. Gezien de constructieve houding van het Rijk achten we dit risico vooralsnog beperkt.

^[1] Peilindexatie = het, na initiële peilverhoging, geleidelijk mee laten dalen van de grondwaterstand met de resterende maaiveldddaling, zodat de drooglegging (de '-40 cm') gelijk blijft,

7c. Hegewarren

Wat wilden we bereiken?

Hegewarren

De Hegewarren is één van de ontwikkelgebieden in het Veenweideprogramma 2021-2030. De bodem in de Hegewarren zakt en het waterbeheer wordt er ingewikkelder. Door het dalende veen komt er veel CO₂ vrij en door lagere grondwaterstanden verdrogen omliggende natuurgebieden. Daarnaast ligt de Hegewarren naast het stikstofgevoelige natuurgebied De Alde Feanen. De peilen moeten omhoog om de problemen op te lossen. Dat heeft ingrijpende gevolgen voor de mensen die in en om de Hegewarren wonen en de grond gebruiken. Daarom is juist hen gevraagd om na te denken over een goede invulling van het gebied met een hoger waterpeil.

Bijna een jaar lang heeft een groep inwoners en betrokkenen uit en rondom de Hegewarren gewerkt aan oplossingen voor de toekomst van de Hegewarren in het veenweidegebied. Ze deden dat in een zogenaamd co-creatieproces. In 2022 heeft u op basis van de resultaten uit dat proces het besluit genomen om de polder om te vormen naar een waterrijk gebied met veel ruimte voor natuur en recreatie.

Voor veehouders in het gebied verandert er veel. Ze kunnen of willen niet blijven in een polder met hogere grondwaterstanden. Ze gaven aan ervoor open te staan om in gesprek te gaan over het verplaatsen van hun bedrijf. Daarom heeft u hier in 2020 geld voor beschikbaar gesteld.

Stand van zaken gewenste resultaten

Hegewarren

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

Kosten Hege Warren	Begroot	Besteed t/m 2025	Saldo
Vastgoed	€ 29.094.121	€ 11.912.800	€ 17.181.321
Planstudie	€ 1.965.566	€ 1.714.629	€ 250.937
Regiodeal NIL	€ 450.000	€ 403.688	€ 46.312
Overgangsbeheer	€ 516.606	€ 799.685	-€ 283.079
Innovatiepolder	€ 668.843	€ 955.799	-€ 286.956
Totalen	€ 32.695.136	€ 15.786.601	€ 16.908.535

Financiering Hege Warren	Begroot	Ontvangen t/m 2025	Saldo
Impulsgelden (SPUK)	€ 15.000.000	€ 11.627.077	€ 3.372.923
Verkoopopbrengsten vastgoed	€ 14.452.000	€ 0	€ 14.452.000
Bijdrage Veenweide programma	€ 1.570.000	€ 1.570.000	€ 0
Pachtinkomsten	€ 101.700	€ 241.139	-€ 139.439
Bijdrage Gemeente Smallingerland	€ 150.000	€ 150.000	€ 0
Bijdrage Wetterskip Fryslân	€ 150.000	€ 150.000	€ 0
Regiodeal NIL 2022-2024 (SPUK)	€ 150.000	€ 150.000	€ 0
Regiodeal NIL kennismiddelen (SPUK)	€ 300.000	€ 253.688	€ 46.312
NL2120 Subsidie	€ 646.236	€ 646.236	€ 0
NL2120 Cofinanciering	€ 175.200	€ 175.200	€ 0
Totalen	€ 32.695.136	€ 14.963.340	€ 17.731.796

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

Het gebiedsproces blijft volop in beweging. Merkbaar binnen de verwervingsopgave is dat verplaatsingen steeds vaker niet slagen. De juridische complexiteit rondom landingslocaties, in combinatie met het zogenoemde 'stikstofslot', maakt dat hierop momenteel geen voortgang kan worden geboekt. In plaats daarvan vinden verkennende gesprekken plaats over alternatieve mogelijkheden voor de resterende ondernemers, met als doel het ontwerp op termijn te kunnen ondersteunen

Tijdelijk beheer

Sinds 2023 zijn we gestart met het tijdelijke beheer van de gronden die we in eigendom hebben. Dit betekent dat het Veenweideprogramma 21-30 deze gronden gebruikt voor o.a. innovatieve proeven op praktijkschaal met extensieve agrarische activiteiten op nattere veengrond, zoals andere teeltgewassen. In 2025 gaat het Veenweideprogramma verder met het telen en opschalen van lisdodde als teeltgewas, een natuurinclusief veebedrijf en een veen-waterinnovatiebedrijf. Deze projecten bieden kansen om nieuwe verdienmodellen en bedrijfsconcepten te ontwikkelen en geeft inzicht in waar mogelijk aanpassingen van bestaand beleid noodzakelijk zijn om de transitie mede mogelijk te maken.

Daarnaast is geïnvesteerd in de (be)leefbaarheid. Op veel van de aangekochte locaties is onderhoud uitgevoerd aan de erven. Het meest in het oog springend is de renovatie van de schuur bij het projectbureau op Hiem 15. Bij authentieke schuur is het asbest gesaneerd en is de gevel opnieuw bekleed. Daarmee is expositieruimte gerealiseerd voor het ontvangen van publiek, waar het verhaal van de veenweideopgave en de transformatie van de polder naar 'Open & Natuurlijk' kan worden verteld.

Planvorming

Alle bouwstenen die onderdeel uitmaken van de ontwerpogave zijn inmiddels uitgewerkt. Dit geeft een samenhangend beeld van waar de zwaartepunten liggen en waar onderdelen elkaar kunnen versterken. Met deze informatie kan planfase deel 1 worden afgerond. Met dit inzicht in combinatie met het actualiseren van de businesscase een invulling van tijdelijk beheer ontstaat daarmee duidelijkheid over de realiseerbaarheid en haalbaarheid van het project, zodat begin 2026 een besluit kan worden genomen over de wijze waarop haalbaarheid voor de vervolgfase kan worden opgepakt.

De afronding van planfase deel 1 was oorspronkelijk bedoeld als go / no-go moment. Het voortschrijdend inzicht leert dat dit zich beter laat betitelen als bijstel moment. Met een geactualiseerd van de haalbaarheidsvraagstelling; niet of het haalbaar is maar hoe het haalbaar is!

Hoe hebben de genoemde risico's zicht ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

Een punt van aandacht is het aankoopproces. Verplaatsen van bedrijven wordt lastiger in verband met het schaarser worden van landingslocaties met een goede vergunning (met ruimte voor de toekomst), concurrentie van agrariërs uit andere provincies (waar hectareprijzen hoger zijn) en stijgende (ver)bouwkosten. Verder is de context van tijd in een ander perspectief gekomen. Doordat de doorlooptijd is gekoppeld aan aflopende gaswinning concessie van Vermillion. Daarnaast is het 'stikstofsloot' een groter knelpunt geworden om activiteiten in het gebied uit te voeren die ten dienste staan van de doorontwikkeling van het project. Borging van de voortgang is mogelijk met het leveren maatwerk. Het creëert samenhang tussen de projectpijlars. De dragers daarvoor zijn natuurherstelmaatregel, 'SamenwerkendeOverheidsKracht' en adaptieve ontwikkeling in het tijdelijk beheer.

7d. Idzegea

Wat wilden we bereiken?

Idzegea

Idzegea is een ontwikkelgebied in het Friese Veenweideprogramma 2021-2030. Het gebied is ongeveer 2500 hectare groot en telt 50 boerenbedrijven. Het ligt in een waterrijke omgeving en is daardoor erg in trek bij toeristen. De bodem bestaat uit een dikke laag veen. Door de ligging biedt het gebied kansen voor weidevogels.

Boeren, betrokkenen, belanghebbenden en de overheden (provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeente Súdwest-Fryslân) werken samen toe naar een integraal plan voor de toekomst van het gebied. Hiervoor is in 2023 een gebiedscommissie geïnstalleerd.

In Idzegea lopen verschillende pilots waarin we leren over het gebied en haar mogelijkheden.

Stand van zaken gewenste resultaten

Idzegea

Beleid

Tijd

Geld

Welke besluiten zijn er nog genomen in het jaar 2025 door Provinciale Staten?

Geen.

Wat heeft het gekost?

De provincie heeft € 1,6 mln. beschikbaar gesteld voor formatie en producten voor de ontwikkel- en ontwerpfasen die van 2023 tot 2025 zou lopen. Aangezien deze planning niet realistisch is (zie volgende paragraaf), is er de komende jaren meer tijd en geld nodig om de (voor)verkenningfase goed af te ronden. Tot en met 2026 is hiervoor nog voldoende procesgeld beschikbaar. Voor de daaropvolgende jaren moet nieuw budget worden gevonden.

Naar verwachting komt op middellange termijn vanuit het Maatregelpakket Klimaat Veenweide geld voor Idzegea beschikbaar voor de uitvoering van het gebiedsproces. Hiervoor moet eerst nog een concreet peilsценario worden opgesteld, waar de komende jaren aan gewerkt wordt.

Kosten Gebiedsproject Idzegea	Begroot	Besteed t/m 2025	Saldo
Proceskosten	€ 1.769.000	€ 1.116.145	€ 652.855
Regiodeal	€ 292.188	€ 271.042	€ 21.146
Totalen	€ 2.061.188	€ 1.387.187	€ 674.001

Financiering Gebiedsproject Idzegea	Begroot	Ontvangen t/m 2025	Saldo
Bijdrage uit Veenweideprogramma	€ 1.622.500	€ 1.116.145	€ 506.355
Bijdrage Wetterskip Fryslân (in kind)	€ 73.250		€ 73.250
Bijdrage Gemeente Súdwest Fryslân (in kind)	€ 73.250		€ 73.250
Regiodeal NIL 2022-2024	€ 292.188	€ 271.042	€ 21.146
Totalen	€ 2.061.188	€ 1.387.187	€ 674.001

Wat wilden we bereiken en wat hebben we gerealiseerd?

1. Er wordt toegewerkt naar een integraal gebiedsplan. De insteek is om op basis van de gebiedsanalyse via scenario's de vertaling te maken naar een ontwerpplan waarin invulling gegeven wordt aan de opgaven, kansen, (financiële) haalbaarheid en draagvlak.

In 2025 is gewerkt aan een gebiedsanalyse die dient als basis voor het gebiedsplan. Die gebiedsanalyse geeft inzicht in de fysieke, sociaal economische en historische stand van het gebied.

In de loop van 2025 is gebleken dat de opgestelde gebiedsanalyse te theoretisch was ingestoken, waardoor het draagvlak in het gebied met name onder de agrariërs afkalfde. Het gebiedsproces was niet op het punt waarvan we dachten dat we al waren. Om de dragers van het proces goed mee te nemen, wordt de gebiedsanalyse in 2026 én 2027 verdiept met peilsценario's en vindt verificatie van de verzamelde kennis plaats in het gebied. Door een concrete verbinding te maken tussen de papieren waarheid en de weerbarstige werkelijkheid in het veld, leggen we een degelijke basis waarop het gebiedsproces in de daaropvolgende jaren kan voortborduren.

De gebiedscommissie heeft in 2023 van GS de opdracht gekregen om binnen 2 jaar te komen met een ontwerp gebiedsplan. Gezien alle ervaringen met het opstellen van een gebiedsplan binnen het Veenweideprogramma (vergelijk koploper Aldeboarn/De Deelen), is deze termijn niet realistisch. In Idzegea denken we zeker tot 2028 de tijd nodig te hebben om een gedragen peilsценario aan de bestuurders voor te kunnen leggen. In 2025 hebben we gewerkt aan het ombuigen van het gebiedsproces zoals hierboven beschreven: via gesprekken met stakeholders wordt een aangepast plan van aanpak opgesteld om te komen tot een gedragen gebiedsplan.

2. We hopen eerste stappen te maken met de grondverwerving.

In 2025 hebben keukentafelgesprekken met de agrariërs plaatsgevonden over de toekomst van hun bedrijf. Enkele boeren hebben aangegeven te willen verplaatsen. Gesprekken hierover resulteerden echter niet in de aankoop van hun grond door de provincie. De reden hiervoor is, dat het beschikbare grondinstrumentarium onvoldoende is om de boeren een passende vergoeding te geven. Omdat het op dit moment onmogelijk is om voldoende grond te verwerven voor het gebiedsproces, willen we in 2026 nadrukkelijker inzetten op de mogelijkheden tot verbreding van het grondinstrumentarium .

3. In 2025 gaan we verder met diverse pilots zoals HAKLAM en Boeren Meten Water waarin we leren over het gebied. Een deel van die pilots lopen af en worden geëvalueerd. We ronden een aantal Regiodeal NIL projecten af.

De HAKLAM-pilot met flexibel peilbeheer is in 2025 door de agrariërs stopgezet. Reden hiervoor is onvrede over de schadeafhandeling en over de onmogelijkheid van technische oplossingen voor lager gelegen percelen, die door de HAKLAM niet meer bruikbaar zijn voor de landbouw.

Het geld uit de Regiodeal NIL is o.a. besteed aan een verkenning van koppelkansen met Aanvalsplan Grutto, een pilot kruidenrijkheid, een studiegroep voor jonge boeren en voor de voorbereiding voor een subsidieaanvraag van de GLB-samenwerkingsregeling voor peilverhoging en extensivering. Deze zijn dermate succesvol, dat we ook na het verlopen van de subsidie zoeken naar mogelijkheden tot continuering.

4. We voeren een aantal no-regret maatregelen uit aan het watersysteem.

Vanaf 2025 nemen 20-25 boeren in Idzegea deel aan de GLB-samenwerkingsregeling voor extensivering en verhoging grondwaterpeil. De subsidie is voor 4 jaar. Voor de nieuwe openstelling in 2026 met een looptijd van 2 jaar is ook belangstelling.

Hoe hebben de genoemde risico's zich ontwikkeld en zijn er nieuwe risico's bijgekomen?

De bemensing van het Veenweideprogramma is lastig op orde te krijgen, ook in Idzegea knelt het. Dat betekent dat de planvorming niet altijd op schema loopt. In 2024 hebben we vertraging opgelopen in het planproces en met het besteden van Regiodeal Middelen. Het streven is dat we begin 2025 weer op volle capaciteit kunnen voortgaan.

In 2025 zijn er wijzigingen geweest in het projectteam Idzegea. Onder leiding van een nieuwe projectleider heeft een koerswijziging plaatsgevonden, zie bovenstaande paragraaf. Dit leidt tot een aangepaste en meer realistische planning. De bezetting van het projectteam is momenteel op orde.

Door het uitblijven van het transitiefonds is de toekomstige financiering van het project onzeker, ondanks dat een deel van de middelen uit het maatregelpakket in Idzegea is geland. Het lukt mede door een gebrek aan middelen, maar ook door weinig mobiliteit op de markt nog niet om grondposities te verkrijgen in het gebied.

In 2025 is nog niet duidelijk geworden of en hoeveel geld er uit het maatregelpakket naar Idzegea komt, omdat het gebiedsproces nog niet zover is dat het concrete plannen kan voorleggen. Dit krijgt een vervolg in 2026.

Een verdere analyse van de grondmarkt in Idzegea wijst uit, dat grondverwerving in Idzegea complex is. Dit blijft een groot risico voor de uiteindelijke uitvoering van het gebiedsproces in de vorm van grondcompensatie en ruilverkaveling.

Paragraaf 10. Samenwerkingsverbanden

Als provincie werken we in toenemende mate met een grote verscheidenheid aan partners op allerlei gebieden en onderwerpen samen. Als het gaat om (gebiedsgerichte) samenwerking onderscheiden we drie vormen:

- Vanuit het gebied: er is een langjarige samenwerkingsstructuur in een gebied waarvan de betrokken (overheids)partijen voldoende en voldoende regelmatig met elkaar te maken hebben om zo'n vaste structuur lonend te maken. De gemeenschappelijkheid en de gezamenlijke opgaven in het gebied vormen daarmee de basis voor een (uitvoerings)programma of gebiedsagenda.
- Vanuit de thematiek: deze samenwerking komt voort uit het belang gezamenlijk specifieke thema's aan te pakken (bijvoorbeeld verzilting, veenweide, economische ontwikkelagenda's). Vaak overlappen die thema's meerdere gebieden, waarbij wordt gewerkt met een vaste samenwerkingsstructuur.
- Vanuit de maatschappij: maatschappelijke initiatieven spelen zich vaak af in een specifiek geografisch gebied. Daarbij aansluiten als overheid leidt dan ook tot een vorm van gebiedsgerichte samenwerking.

Hieronder worden een aantal vormen van samenwerken vermeld.

Regionale Samenwerking

De afgelopen jaren wordt de bestuurlijke regionale samenwerking in toenemende mate vorm gegeven door het aanvragen en uitvoeren van Regio Deals. De Regio Deals vormen hierbij veelal de motor voor de samenwerking in het betreffende gebied.

Onderstaand wordt nader ingezoomd op de Regionale Samenwerking in Noordoost, Zuidoost, Zuidwest, Noordwest en de Waddeneilanden.

Regio Noordoost-Fryslân

In de regio Noordoost Fryslân participeert de provincie in een tweetal Regio Deals. In 2020 is de uitvoering gestart van de Versnellingsagenda waar in 2025 een einde aan is gekomen. Momenteel wordt gewerkt aan de financiële afronding van dit onderdeel uit de Regiodeal Noordoost-Fryslân I. Nadat in 2024 het besluit is genomen om met het project Holwerd aan Zee (het andere onderdeel uit de Regiodeal Noordoost-Fryslân I), niet verder te gaan omdat men de uitvoering niet meer haalbaar acht. Mede als gevolg hiervan zijn de gesprekken over de financiële afwikkeling in 2025 gestagneerd. Gepoogd is om in een mediation traject betrokken partijen op 1 lijn te krijgen maar medio 2025 is dit proces voortijdig afgebroken. Eveneens in 2025 heeft het Stichtingsbestuur juridische acties ondernomen tegen het besluit van GS om voortijdig met het project te stoppen.

De regio heeft op basis van een propositie voor de 6e tranche van de Regio Deals opnieuw een Convenant gesloten met het Rijk. De provincie is ook deze keer partij bij de 2^e Regiodeal in Noordoost-Fryslân en draagt via een cofinancieringsbijdrage van € 3,6 mln. bij aan de uitvoering van het Programmaplan.

Aanvullend op de Regio Deal is in 2022 de samenwerkingsagenda ANNO III (Agenda Netwerk Noordoost) vastgesteld met als belangrijkste opdracht om de regio in 2040 te laten uitgroeien tot de topregio van Noord-Nederland voor wat betreft wonen, werken en recreëren. De uitvoering van de Agenda is een samenwerking tussen provincie, Wetterskip, vier gemeenten, kennisinstellingen en ondernemers uit de regio. De onderliggende samenwerkingsovereenkomst is geëindigd per 31 december 2025. In afwachting van de uitkomst van een (interne en externe) evaluatie van de ANNO III agenda heeft GS in de week voor het Kerstreces besloten tot een verlenging van de samenwerkingsovereenkomst voor de duur van zes maanden.

Regio Zuidoost-Fryslân

De Regio Deal Zuidoost-Friesland zette in op een leefbaar platteland, vitale kernen en een veerkrachtig landschap door aandacht te besteden aan biodiversiteit en het versterken van de landschaps- en waterstructuren. Tevens werd ingezet op circulaire economie, recreatie en toerisme en projecten vanuit de Mienskip. De Regio Deal Zuidoost-Friesland had oorspronkelijk 1 oktober 2024 als einddatum, maar is op verzoek van het Regiobestuur verlengd tot 1 oktober 2025. In dit extra uitvoeringsjaar zijn de laatste projecten die onderdeel uitmaakten van deze Regio Deal afgerond. Daarmee is er een einde gekomen aan de Regio Deal Zuidoost-Friesland. De regionale samenwerking wordt verder voortgezet in het kader van Elke regio telt!/Nationaal Programma Vitale Regio's.

Regio Noordwest-Fryslân

De Regio Deal Noordwest-Fryslân zet in op versterking van de brede welvaart in de regio en bestaat uit drie programmalijnen. Dit zijn vitale economie, kwaliteit van leven en natuurlijk in balans. De totale omvang van de Regio Deal is € 40 mln. waarbij het Rijk en de regio (Wetterskip, provincie en de gemeenten Leeuwarden, Waadhoeke en Harlingen) elk € 20 mln. investeren.

Voor alle programmalijnen zijn in 2024 en 2025 plannen van aanpak opgesteld. Een aantal hiervan zijn voorgelegd aan de volksvertegenwoordigers in het Regioparlement op 19 mei 2025 en vervolgens bestuurlijk vastgesteld. Dat geldt ook voor programmalijn 3A (Landbouw, water en landschap) waar de provincie sinds 1 januari 2025 de trekker van is. In 2025 vonden drie bestuurstafels plaats waarin diverse projectvoorstellen zijn goedgekeurd. Een deel van die projecten is al in uitvoering gegaan en een groot aantal gaat de komende jaren in uitvoering. Een belangrijk onderdeel dat in uitvoering is gegaan, is het vitaliseringsfonds: een subsidieregeling voor structuurversterkende projecten op het gebied van leefbaarheid. De provincie heeft hier cofinanciering aan geleverd.

Voor 2026 staat in de planning dat er twee GLB aanvragen worden ingediend die tevens een groot deel van de cofinanciering vanuit de provincie moeten vormen. Tevens zullen er projecten met betrekking tot het thema water aan de bestuurstafel worden voorgelegd. Hiermee is het grootste deel van de beschikbare middelen binnen programmalijn 3A belegd.

Regio Zuidwest-Fryslân

De regionale samenwerking in Zuidwest-Fryslân wordt vormgegeven via de Gebiedsagenda Súdwesthoeke.

In 2025 is het Programmaplan Regiodeal Zuidwest-Fryslân door GS vastgesteld en zijn de eerste projectplannen goedgekeurd door het programmateam. Een aantal van deze projecten wordt uitgevoerd mede dankzij een provinciale cofinancieringsbijdrage. Onder voorzitterschap van de gebiedsgedeputeerde is de Bestuurstafel op 27 juni 2025 voor de eerste keer bijeen gekomen. Net als in voorgaande jaren heeft de Stuurgroep Gebiedsagenda ook in 2025 een werkbezoek gebracht in de regio, o.a. aan het landgoed Riniastate in Oudemirdum.

In 2024 heeft de Stuurgroep een impulsbijdrage beschikbaar gesteld aan de aanjager Nationaal Landschap. In 2025 zijn o.a. diverse bestaande fiets- en wandelroutes opgewaardeerd. Maar er zijn ook een aantal nieuwe routes gerealiseerd met verdiepende informatie over de verschillende landschapstypen in het Nationaal landschap Zuidwest-Fryslân. Daarnaast is eind 2025 een educatieve film over het Nationaal Landschap Zuidwest Fryslân uitgekomen.

Met betrekking tot het Programma Friese IJsselmeerkust heeft de Stuurgroep in 2025 het concept uitvoeringsprogramma (met een paar kleine aanpassingen) definitief vastgesteld. Aansluitend is er met Witteveen en Bos gewerkt aan de verkenning van de aangekondigde onderwerpen en het beoordelen van alle binnengekomen initiatieven. In het kader van de uitvoering van het onderdeel versterking Friese IJsselmeerkust uit het Programma Friese IJsselmeerkust zijn eind 2025 de projecten Mokkebank en Stoenckherne afgerond.

Regio Waddeneilanden

In 2023 heeft het kabinet een positief besluit genomen op de aanvraag Regio Deal van de Friese Waddeneilanden en de provincies Fryslân en Noord-Holland (Texel), waarbij de regio maximaal een bedrag van € 15,5 mln. krijgt toegekend. De opgaven en ambities zijn verdeeld over vijf programmalijnen, te weten: goed wonen & leven, toekomstbestendig ondernemen & ontwikkelen, optimaal bereikbaar & verbonden, duurzame energie en circulaire economie. Op 1 november 2023 is de Dealttekst ondertekend. De cofinanciering vanuit de provincie ad € 5,2 mln. gebeurt in beginsel uit bestaande budgetten. In 2024 zijn bestuurlijke afspraken (SOK) opgesteld. In 2025 heeft de Regio Deal binnen alle programmalijnen stevige resultaten geboekt. Eind van het jaar is besproken om een aanvraag te doen om de Deal met een jaar te verlengen, mits voor de organisatie voldoende middelen zijn. Dit wordt aan het Rijk voorgelegd. Ook is na twee jaar uitvoering de evaluatie opgestart van de bestuurlijk werkafspraken. De looptijd van de Regio Deal is (nu nog) 2024 – 2027.

Waddengebied

Voor wat betreft het Waddengebied (Waddeneilanden, Waddenzee en Waddenkust) werken we samen met Rijk, regionale overheden en stakeholders in één governance. Hierbij vormt de [Agenda voor het Waddengebied 2050](#) en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 het vertrekpunt. In 2026 zal worden gewerkt aan een nieuw Uitvoeringsprogramma Waddengebied voor de periode na 2026. Verder geven we samen met de provincies Noord-Holland en Groningen uitvoering aan het [Waddenfonds](#) en het interprovinciale [Investeringskader Waddengebied 2016-2026](#). Op 10 november 2025 heeft het college van Gedeputeerde Staten een voorgenomen besluit genomen ten aanzien van de verlenging van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds. Op 28 januari 2026 heeft PS hiertoe besloten.

Zie ook Programma 1, beleidsveld 1.5 Bestuurlijke samenwerking.

Samenwerking met de Mienskip

Ondersteuningsnetwerk mienskipsinitiatieven

Via het ondersteuningsnetwerk mienskipsinitiatieven willen we samen met betrokken organisaties mienskipsinitiatieven zo efficiënt en effectief mogelijk begeleiden. In het jaar 2025 is het ondersteuningsnetwerk in elke regio van de provincie Fryslân actief (Waddeneilanden, Noordoost-, Noordwest-, Zuidoost- en Zuidwest-Fryslân). Er wordt structureel samengewerkt en aan kennisuitwisseling gedaan tussen de dorpen- en wijkcoördinatoren, de adviseurs van Doarpswurk, Keunstwurk en Sport Fryslân onder leiding van een projectadviseur van de provincie Fryslân. Daarnaast is het bijbehorende platform: stipe.frl gelanceerd waar alle inwoners van Fryslân hulp kunnen vinden bij het realiseren van projecten van onderop voor de Friese gemeenschap. Denk hierbij aan overzicht van fondsen en meedenkers bij overheden en organisaties. In 2026 wordt het leiden van dit netwerk overgedragen aan de steunorganisaties.

Grote integrale maatschappelijke initiatieven

De beleidsbrief 'grote integrale maatschappelijke initiatieven' van 16 september 2020 geeft richting aan hoe we als provincie omgaan met majeure maatschappelijke initiatieven, zoals initiatieven als de gebiedspilot Tsjûkemar en het Nannewiid. Het was de bedoeling deze beleidsbrief in 2025 te evalueren, dit is niet gelukt. Dit staat nu voor 2026 op de planning.

LEADER

LEADER is een Europees subsidieprogramma gericht op de sociaaleconomische ontwikkeling van het platteland en is een van de niet grondgebonden instrumenten van het GLB-NSP (zie ook Programma 3, beleidsveld 2. Landbouw). Door middel van een 'bottom-up'-aanpak geven we samen met bestuurlijke partners en private partijen vorm aan het LEADER-programma. Het LEADER-programma loopt van 2023-2027 in de gebieden: Noordwest-, Zuidoost- en Zuidwest-Fryslân.

In 2025 kregen initiatiefnemers via twee openstellingsperiodes de mogelijkheid om subsidie aan te vragen (maximaal 50% van de totale subsidiabele kosten met een minimum van € 50.000 en een maximum van € 124.999 per project).

In de drie regio's zijn in totaal 44 aanvragen ingediend, waarvan 18 projecten een LEADER-subsidie hebben gekregen. In totaal is voor € 2.099.516 subsidie toegekend. De totale projectkosten van de gehonoreerde projecten bedragen, inclusief private investeringen en overheidsbijdragen, € 13.051.520.

In 2025 konden 26 projecten dus niet gehonoreerd worden. Van de niet gehonoreerde aanvragen voldeden er 14 wel aan alle voorwaarden, maar kwamen niet voor subsidie in aanmerking omdat het subsidieplafond was bereikt. 12 aanvragen kregen niet voldoende punten om voor subsidie in aanmerking te komen.

Samenwerking De Friese Aanpak

De Friese Aanpak is opgericht om de samenwerking tussen Friese overheden te stimuleren en faciliteren zonder institutie maar via een netwerksamenwerking, waarbij elke deelnemer autonoom blijft in het benutten van de gezamenlijk tot stand gekomen bouwstenen. Samenwerking tussen overheden is vandaag de dag van groot belang, gezien de diverse complexe en maatschappelijke uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd. Denk aan de klimaatdoelen, de energie transitie en de inrichting van het landelijk gebied. Maar ook gezamenlijke uitdagingen in de bedrijfsvoering, zoals de implementatie van de Omgevingswet.

Overheden krijgen steeds meer gedeelde verantwoordelijkheden. Samenwerken loont doordat er o.a. kennis kan worden uitgewisseld en er schaalvoordelen kunnen worden benut. Samenwerken zien we daarbij als middel. De Friese Aanpak heeft als doel om op diverse onderwerpen het functioneren van en tussen Friese overheden te verbeteren door bundeling van ambtelijke kennis en strategische denk- en ontwikkelkracht. Deze onderwerpen kunnen variëren, afhankelijk van de politieke prioriteiten en belangen van de betrokken partners. In de basis gaat het om het aanpakken van uitdagingen die alle, of een groot deel van de, samenwerkende partijen hebben.

De Friese Aanpak heeft begin 2023 een doorstart gekregen. Er is een andere programmaregisseur geworven en er is een nieuw programma geformeerd. Vanaf 2023 heeft dit geleid tot een samenwerkingsprogramma op diverse onderwerpen gerelateerd aan de Omgevingswet. Diverse provinciale collega's participeren in kenniskringen en doen mee aan productontwikkeling. De samenwerking wordt voortgezet in 2026. Naast de implementatie van de Omgevingswet, ligt de focus in 2026 op de positionering van omgevingskwaliteit (oprichting van een nieuw kennis- en adviescentrum) en de realisatie van een Samenwerkingsovereenkomst (SOK). Met de partners is afgesproken dat de provincie eenzelfde financiële bijdrage levert als Wetterskip Fryslan, €15.000. Voor het kennis en adviescentrum voor omgevingskwaliteit zal nog wel een aanvullende bijdrage worden gevraagd, voor de ontmanteling van bestaande organisaties en de oprichting van een nieuwe. Die bijdrage wordt in dezelfde orde van grootte verwacht.

Samenwerken in het bestuurlijk overleg Friese samenwerking van overheden.

De bestuurlijke overleggen tussen de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) en de gemeente Leeuwarden ter bevordering van de Friese samenwerking van overheden zijn ook in 2025 voortgezet. Naast het afstemmen van actuele zaken en het bevorderen van 'horizontaal besturen', werden ook de laatste ontwikkelingen besproken wat betreft bestuurlijke samenwerking evenals samenwerking in bedrijfsvoering. Op 27 oktober 2025 hebben het Wetterskip, de VFG, de gemeente Leeuwarden en de provincie wederom de Friese Bestuurdersdag georganiseerd, die dit jaar in het teken stond van het Friese verkiezingsdebat.

Samenwerkingsafspraken Provinsje Fryslân – Gemeente Leeuwarden

Op basis van de samenwerkingsafspraken 2024-2027, hebben de gemeente en de provincie in 2025 ingezet op een aantal opgaves en thema's, zoals Spoorzone, kennisinfrastructuur, bedrijfsvoering en digitalisering.

Taheakken

Bijlage 1. Financieel kader

Financieel kader Begroting 2025

In dit hoofdstuk worden de volgende onderdelen van het financieel kader nader toegelicht:

1. Onze uitgangspunten
2. Ontwikkeling begrotingssaldo
3. Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

1 - Onze uitgangspunten

- De meerjarenbegroting is structureel sluitend. Dit betekent dat de begroting op een termijn van zo'n 10 jaar sluitend is.
- Om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen streven wij er naar om hiervoor structurele financiële ruimte beschikbaar te houden.
- De minimale stand van de Vrije Aanwendbare Reserve bedraagt € 10 mln..
- Structurele uitgaven dekken wij uit structurele middelen.
- Bij inzet van revolverende middelen zijn de gederfde rendementen gedekt: de rente die wij mislopen of die wij moeten betalen dekken we af.
- Geld geven we alleen uit als we alle initiële kosten en (eventuele) structurele financiële gevolgen van een activiteit kunnen betalen.
- Bij elk voorstel aan Provinciale Staten dat geld kost, maken wij duidelijk hoe wij dit op verantwoorde wijze betalen.
- Gedeputeerde Staten voeren alleen moties uit die financieel gedekt zijn. Bij amendementen verwachten wij van Provinciale Staten dezelfde discipline.
- Aan het meefinancieren van projecten van anderen stellen we voorwaarden zodat we goed zicht kunnen houden op de resultaten. De verplichting tot verantwoording moet in verhouding staan tot de inspanning die de ander levert.
- Als wij financiële afspraken maken met anderen zijn die voor ons hard. Tegenvallers of extra benodigde middelen zijn voor rekening van de partij die deze het beste had kunnen voorzien. Dat is over het algemeen de partij waarmee we die afspraken hebben gemaakt.

2 - Ontwikkeling begrotingssaldo

Het financieel kader actualiseren we periodiek. Dit gebeurt naar aanleiding van externe wijzigingen (zoals veranderingen in het provinciefonds) of door besluiten van Provinciale en Gedeputeerde Staten. Vaak stellen uw Staten deze wijzigingen vast bij de behandeling van een begroting, de jaarstukken, of een bestuursrapportage. Daarnaast heeft het college het mandaat om een aantal niet beleidsmatige wijzigingen zelf in de begroting te verwerken. Het betreft hier bijvoorbeeld wijzigingen in het provinciefonds, opbrengst motorrijtuigenbelasting, rendement vermogensbeheer of dividenduitkering. Hieronder geven we de ontwikkeling van het begrotingssaldo vanaf de begroting 2025 tot aan de jaarrekening 2025 stapsgewijs weer.

Bij de begroting 2025 hebben we de stand van het begrotingssaldo op dat moment gepresenteerd. Daarna hebben uw Staten enkele begrotingswijzigingen vastgesteld bij het autorisatiemoment december 2024 . Onder het mandaat van GS is o.a. de septembercirculaire provinciefonds 2024 verwerkt. Na het autorisatiemoment 2024 is nog de decembercirculaire provinciefonds 2024 verwerkt wat resulteert in het begrotingssaldo bij de jaarrekening 2024. Daarna is de berap 2025 opgesteld welke leidt tot mutaties onder GS mandaat en wijzigingen die voorgelegd zijn aan PS. Na de stand bij de berap 2025 is nog de septembercirculaire provinciefonds 2025 verwerkt waarover de Staten in een afzonderlijke brief is geïnformeerd. Vervolgens is het autorisatiemoment december 2025 welke ook leidt tot mutaties onder GS mandaat en wijzigingen die voorgelegd zijn aan PS. De laatste wijzigingen betreffen de decembercirculaire en de decemberwijziging onder GS mandaat en een begrotingswijziging bijdrage Keningsdei 2026 Dokkum.

Het begrotingssaldo bij de begroting 2025 is alle jaren positief en daarmee heeft er geen onttrekking aan de Vrij Aanwendbare Reserve plaatsgevonden*.

In de tabel hieronder staan de verschillende stappen cijfermatig weergegeven.

*) Als er een negatief begrotingssaldo is wordt dat direct verwerkt met de vrij aanwendbare reserve door daar daadwerkelijk al over te beschikken. Deze werkwijze wordt alleen bij de begroting gevolgd zodat mutaties in het jaar en de effecten daarvan zichtbaar blijven.

Ontwikkeling begrotingssaldo - Bedragen x € 1 mln.	2025	2026	2027	2028	2029
Begrotingssaldo bij begroting 2025	4,9	8,8	9,3	10,0	8,4
GS septembercirculaire 2024 provinciefonds	-0,5	3,4	3,5	4,2	3,4
GS dividenduitkering FHW BV	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
PS 23-10-2024 ontwerp programma erfgoed 2025-2028	-0,8	0,3	0,3	0,3	0,0
GS mandaat autorisatiemoment december 2024	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
PS 18-12-2024 Autorisatiemoment december 2024	1,1	0,9	0,6	-0,2	-0,2
Begrotingssaldo bij autorisatiemoment december 2024	6,6	14,1	14,5	15,1	12,4
GS decembercirculaire 2024 provinciefonds	-0,5	0,7	0,9	1,1	1,6
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2024	6,1	14,8	15,4	16,2	14,0
PS 25-06-2025 Kadernota 2026 actualisatie financieel kader	16,3	11,5	11,0	9,8	10,1
Begrotingssaldo bij kadernota 2026 voor kadernotavoorstellen	22,5	26,3	26,4	26,0	24,1
PS 25-06-2025 Jaarstukken 2024 resultaatbestemming	-7,9	-0,4	0,0	0,0	0,0
PS 25-06-2025 Kadernota 2026 voorstellen	0,1	-9,2	-6,1	-0,3	-0,1
GS wijziging meicirculaire provinciefonds 2025	17,2	2,9	1,3	2,8	0,7
Begrotingssaldo actueel na meicirculaire 2025	31,8	19,7	21,6	28,5	24,7
GS mandaat berap 2025	0,2	1,0	0,9	1,0	0,9
PS 24-09-2025 berap 2025	-9,9	3,9	5,6	0,8	0,0
Begrotingssaldo bij berap 2025	22,1	24,6	28,1	30,3	25,6
Aanvullend voorstel begroting 2026	0,0	-10,4	-13,2	-20,1	-20,3
Begrotingssaldo bij begroting 2026	22,1	14,2	14,9	10,2	5,3
GS wijziging septembercirculaire 2025	14,3	24,2	26,8	28,6	27,8
Begrotingssaldo actueel na septembercirculaire 2025	36,4	38,4	41,7	38,8	33,1
GS mandaat autorisatiemoment 2025	6,4	1,3	0,0	0,0	0,0
PS 17-12-2025 autorisatiemoment 2025	1,4	-10,8	4,9	5,2	-0,4
Begrotingssaldo bij autorisatiemoment december 2025	44,2	28,9	46,6	44,0	32,7
PS 24-9-2025 Verhogen plafonds regelingen Musea Fryslân en Kunstinstituten Fryslân 2026-2028	0,0	-2,4	-	-	-
PS 12-11-2025 Bijdrage Keningsdei 2026 Dokkum/Noardeast-Fryslân	-1,0	-0,5	-	-	-
PS 12-11-2025 Moties en amendementen bij begroting 2026 en aanvullend voorstel begroting 2026	0,0	-3,0	-3,0	-4,3	-2,4
PS 17-12-2025: aangenomen moties	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1
Decemberwijzigingen GS					
GS: decemberwijziging mandaat GS	2,4	0,5	-	-	-
GS: Wijziging voorwaarde Hybride kapitaalening Nederlandse Waterschapsbank	0,0	0,6	2,0	2,0	2,0
GS wijziging decembercirculaire provinciefonds 2025:					
algemene uitkering	-0,4	-	-	-	-
decentralisatie uitkering	3,6	-3,0	-0,3	-0,1	-0,1
Begrotingssaldo bij jaarrekening 2025	48,8	21,1	45,2	41,5	32,1
Onderbesteding 2025	12,8				
Rekeningresultaat 2025	61,6				

3 - Vrij Aanwendbare Reserve (VAR)

Hieronder staat de ontwikkeling van de VAR. Conform de afspraak met uw Staten vloeit het rekening- en begrotingssaldo aan het eind van het jaar automatisch in de VAR. Het rekeningssaldo 2025 en de verwachte begrotingssaldi 2026-2029 zijn hier in opgenomen.

In de financiële uitgangspunten is opgenomen dat de minimale stand van de VAR altijd € 10 mln. bedraagt. Aan het eind van deze collegeperiode (2027) bedraagt het saldo, onder aftrek van een minimale stand van de VAR van € 10 mln., totaal € 270,4 mln. Dit saldo is meegenomen bij de bepaling van de

beschikbare weerstandscapaciteit (zie paragraaf 2 weerstandsvermogen). Hiermee komt de weerstandsratio uit boven de, in het bestuursakkoord afgesproken, 1,4 zijnde ruim voldoende. De vrij inzetbare ruimte binnen de VAR bedraagt daarmee eind 2027 € 242,4 mln. Dit uitgaande dat de baten en lasten zich conform de begroting ontwikkelen.

VAR - Bedragen x € 1 mln.	2025	2026	2027	2028	2029
Beginsaldo	255,4	292,6	276,6	280,4	321,9
Beschikking over reserve	-24,3	-37,0	-41,4	0,0	0,0
Begrotingssaldo		21,1	45,2	41,5	32,1
Rekeningresultaat 2025	61,6				
Stand ultimo	292,6	276,6	280,4	321,9	354,0
Minimale stand VAR			-10,0		
Stand VAR ná mutaties			270,4		
Benodigd voor weerstandsratio 1,4			-28,0		
Vrij inzetbaar			242,4		

Eerder is toegelicht dat het begrotingssaldo daalt door de investeringen uit het bestuursakkoord. Daarbij is aangegeven dat negatieve begrotingssaldi worden aangevuld vanuit de VAR. De opbouw van de beschikking over de VAR in de komende jaren staat in de tabel hieronder.

Vorming van en beschikking over reserve Bedragen x € 1 mln.	2025	2026	2027	2028	2029
Beschikking over reserve					
Begroting 2024: dekking negatief begrotingssaldo	24,3	37,0	41,4	0,0	0,0
Totaal	24,3	37,0	41,4	0,0	0,0

Bijlage 2. Begrotingshistorie

In deze bijlage worden per beleidsprogramma de begrotingsmutaties weergegeven die hebben plaatsgevonden tussen de besluitvorming van de begroting 2026 en samenstelling van de jaarstukken 2025.

Bij de behandeling van de jaarstukken 2024 in Provinciale Staten is toegezegd dat bekeken zou worden of het mogelijk is om voor de PS voorwaardelijke budgetten inzichtelijk te maken wat daarmee gebeurt is gedurende het jaar. Hiervoor is aan het eind van deze bijlage het overzicht toegevoegd van de PS voorwaardelijke budgetten en de daarbij behorende begrotingswijzigingen 2025.

Programma 1: Bestuur

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	24.465	24.153	13.679	13.681	13.681
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	149	163	196	229
- 7 Bydrage Keningsdei 2026 Dokkum Noardeast Fryslân	1.000	500	0	0	0
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- I 1 Overdracht Appa pensioenen in het kader van de Wtp	938	0	0	0	0
- I 2 IPO begroting 2025	130	271	248	221	221
- VB Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie B	-75	75	0	0	0
GS:					
GS provinciefonds	0	825	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>1.993</i>	<i>1.820</i>	<i>411</i>	<i>417</i>	<i>450</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	26.459	25.973	14.089	14.097	14.130
Baten begroting t/m begroting 2026	1.813	794	794	794	794
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2024	1.813	794	794	794	794
Lasten - Baten	24.646	25.179	13.295	13.303	13.336

Programma 2: Infrastructuur

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	139.752	146.057	151.876	145.929	135.295
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	500	2.900	3.767	3.933
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- II 2 Vrijval stelposten kapitaallasten	-1.321	0	0	0	0
- IV 1 Afrekening onderdoorgang spoor Hurdegaryp	43	0	0	0	0
- VB Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie B	-724	724	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	-722	1.210	212	0	0
GS groot onderhoud	-550	196	1.354	689	1.030
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-3.274</i>	<i>2.630</i>	<i>4.466</i>	<i>4.456</i>	<i>4.963</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	136.478	148.687	156.342	150.385	140.259
Baten begroting t/m begroting 2026	18.181	7.984	9.190	5.613	5.230
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 6 Leezjesferoarding provinsje Fryslân 2026 en de Tarieventabel dy't dêrby heart	0	62	62	62	62
GS:					
GS bijdrage derden	-608	1.210	212	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-608</i>	<i>1.272</i>	<i>274</i>	<i>62</i>	<i>62</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025	17.573	9.256	9.464	5.675	5.292
Lasten - Baten	118.905	139.431	146.878	144.710	134.967

Programma 3: Natuur en Landbouw

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	153.838	173.051	127.755	230.107	92.034
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	3.000	3.000	3.000	3.000
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- IV 2 Programmering Natuurpact	3.226	-853	176	-2.309	-240
- IV 3 INTERREG NWE project PolliConnect	-64	0	0	0	0
- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A	-114	114	0	0	0
- VB Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie B	-478	433	45	0	0
- VI Bestedingsritme reserves	-7.891	5.042	300	2.309	240
GS:					
GS bijdrage derden	-19.706	13.538	-2.183	-35.761	-5.800
GS breed cofinancieringsbudget	1.308	107	527	827	21
GS nominaal	0	-14	0	0	0
GS provinciefonds	2.463	897	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-21.257</i>	<i>22.264</i>	<i>1.865</i>	<i>-31.934</i>	<i>-2.779</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	132.581	195.315	129.620	198.173	89.256
Baten begroting t/m begroting 2026	55.854	78.815	60.422	165.888	33.677
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 6 Leezjesferoarding provinsje Fryslân 2026 en de Tarieventabel dy't dêrby heart	0	29	29	29	29
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- VI Bestedingsritme reserves	-546	546	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	-19.706	13.538	-2.183	-35.761	-5.800
GS breed cofinancieringsbudget	51	64	64	364	13
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-20.201</i>	<i>14.176</i>	<i>-2.091</i>	<i>-35.368</i>	<i>-5.759</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025	35.653	92.991	58.332	130.520	27.919
Lasten - Baten	96.928	102.324	71.289	67.653	61.337

Programma 4: Ruimte en Klimaat

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	48.422	62.173	39.265	22.022	16.804
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- I 3 Waterveiligheid en klimaatadaptatie; Funderingsaanpak	700	-700	0	0	0
- IV 4 KRW budget onderdeel ANLb	-650	0	0	0	0
- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A	-2.067	2.067	0	0	0
- VB Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie B	-2.000	750	1.250	0	0
- VC 1 Bestedingsritme en verlenging Wonen	-500	-649	0	1.149	0
- VI Bestedingsritme reserves	-400	400	0	0	0
- 9 Ferlinging middels Enerzjyprogramma 2022-2025 mei ien jier	0	-167	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	28	2.937	6.188	35.369	3.144
GS breed cofinancieringsbudget	-1.328	0	0	0	0
GS provinciefonds	122	122	122	122	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-6.095</i>	<i>4.761</i>	<i>7.560</i>	<i>36.640</i>	<i>3.144</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	42.327	66.934	46.825	58.662	19.948
Baten begroting t/m begroting 2026	17.629	35.192	16.511	4.710	2.390
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 6 Leezjesferoarding provinsje Fryslân 2026 en de Tarieventabel dy't dêrby heart	0	-90	-90	-90	-90
GS:					
GS bijdrage derden	28	2.937	6.188	35.369	3.144
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>28</i>	<i>2.847</i>	<i>6.098</i>	<i>35.279</i>	<i>3.054</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025	17.657	38.039	22.609	39.989	5.444
Lasten - Baten	24.670	28.894	24.216	18.674	14.504

Programma 5: Economie en Mienskip

	Bedragen x € 1.000,-	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026		121.416	85.244	75.871	50.757	39.943
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>						
PS:						
PS 24-9-2025:						
- 10 Subsidies regelingen Musea Fryslân 2026-2028 en Kunstinstituten Fryslân 2026-2028		0	2.358	0	0	0
PS 12-11-2025:						
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting		0	1.960	1.960	3.660	1.660
PS 17-12-2025:						
- 6 Beliedsbrieff Leefberens		-175	-222	397	0	0
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:						
- IV 6 Financiering Interreg VIA projekten		-100	0	0	0	0
- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A		-17.338	16.951	387	0	0
- VB Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie B		-1.672	1.672	0	0	0
- VI Bestedingsritme reserves		-5.514	4.504	-89	1.099	0
- VII Lastneming subsidiebeschikkingen		1.735	10.798	-5.641	-6.891	0
GS:						
GS bijdrage derden		-7.784	8.238	0	0	0
GS breed cofinancieringsbudget		289	0	0	0	0
GS lastneming subsidies		-2.271	-5.330	3.795	3.806	0
GS nominaal		0	177	100	76	5
GS voorwaardelijk		0	247	247	247	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>		<i>-32.830</i>	<i>41.352</i>	<i>1.157</i>	<i>1.997</i>	<i>1.665</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025		88.585	126.595	77.028	52.753	41.608
Baten begroting t/m begroting 2026		18.680	11.578	10.189	1.543	264
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>						
PS:						
PS 17-12-2025:						
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:						
- IV 5 Bijdrage derden reserve BCB		247	0	0	0	0
- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A		-1.000	1.000	0	0	0
- VI Bestedingsritme reserves		-4.248	2.913	895	440	0
GS:						
GS bijdrage derden		-7.784	8.238	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>		<i>-12.785</i>	<i>12.150</i>	<i>895</i>	<i>440</i>	<i>0</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025		5.895	23.728	11.084	1.983	264
Lasten - Baten		82.691	102.867	65.944	50.770	41.344

Programma 6: Bedrijfsvoering

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	101.850	103.054	100.819	92.512	90.712
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	2.590	2.960	3.468	3.468
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- 1 2 IPO begroting 2025	29	562	543	264	264
- 1 4 Accountantskosten	60	56	56	56	56
- 9 Ferlinging middels Enerzjyprogramma 2022-2025 mei ien jier	0	167	0	0	0
GS:					
GS bedrijfsvoering	253	-50	-56	-62	-10
GS bijdrage derden	-351	275	222	2	-4
GS breed cofinancieringsbudget	65	40	46	52	0
GS nominaal	484	248	203	175	165
GS provinciefonds	0	2.017	0	0	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>539</i>	<i>5.905</i>	<i>3.975</i>	<i>3.955</i>	<i>3.940</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	102.389	108.959	104.794	96.467	94.652
Baten begroting t/m begroting 2026	1.798	780	780	780	780
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
GS:					
GS bedrijfsvoering	273	-50	-56	-62	-10
GS bijdrage derden	-351	275	222	2	-4
GS breed cofinancieringsbudget	65	40	46	52	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-14</i>	<i>265</i>	<i>212</i>	<i>-8</i>	<i>-13</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025	1.784	1.044	992	772	766
Lasten - Baten	100.604	107.915	103.802	95.695	93.886

Programma 7: Provincie financiën

<i>Bedragen x € 1.000,-</i>	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten begroting t/m begroting 2026	14.025	7.955	22.148	22.284	33.953
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	3.000	3.000	8.000	8.000
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- I 2 IPO begroting 2025	-630	-130	-130	-130	-130
- I 3 Toevoeging onvoorzien aan begrotingssaldo	-973	0	0	0	0
- IV 3 INTERREG NWE project PolliConnect	64	0	0	0	0
- IV 6 Financiering Interreg VIA projecten	100	0	0	0	0
- VI Bestedingsritme reserves	-7.594	5.800	-378	2.172	0
GS:					
GS bijdrage derden	403	-410	402	2	2
GS breed cofinancieringsbudget	-355	0	-420	-420	0
GS nominaal	-2.992	-411	-303	-251	-170
GS voorwaardelijk	0	-247	-247	-247	0
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-11.976</i>	<i>7.601</i>	<i>1.923</i>	<i>9.125</i>	<i>7.701</i>
Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	2.049	15.556	24.071	31.409	41.654
Baten begroting t/m begroting 2026	415.110	391.242	386.932	390.923	393.415
<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
PS:					
PS 12-11-2025:					
- 5 PS-stik Oanfoljend foarstel by begrutting	0	-2.191	-2.278	-2.278	-2.365
PS 17-12-2025:					
- 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
- I 3 Toevoeging onvoorzien aan begrotingssaldo	-4	0	0	0	0
GS:					
GS bijdrage derden	288	-410	402	2	2
GS financieel kader	6.207	2.480	2.000	2.000	2.000
GS provinciefonds	20.030	28.117	27.030	28.756	27.799
<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>26.521</i>	<i>27.996</i>	<i>27.154</i>	<i>28.479</i>	<i>27.436</i>
Baten begroting t/m jaarstukken 2025	441.630	419.238	414.086	419.403	420.851
Lasten - Baten	-439.582	-403.681	-390.015	-387.994	-379.196

Provinciale Staten voorwaardelijke budgetten

Hieronder is voor de Provinciale Staten voorwaardelijke budgetten aangegeven welke begrotingswijzigingen daarop betrekking hebben.

Programma	Bedragen x € 1.000,-	2025	2026	2027	2028	2029
P04	Stimulering duurzaamheid PS voorwaardelijk					
	Lasten begroting t/m begroting 2026	0	1.667	1.667	1.667	1.667
	<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
	PS 17-12-2025 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
	- 9 Ferlinging middels Enerzjyprogramma 2022-2025 mei ien jier		-1.667			
	<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>0</i>	<i>-1.667</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	0	0	1.667	1.667	1.667
P05	Holwerd aan Zee PS voorwaardelijk					
	Lasten begroting t/m begroting 2026	9.000				
	<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
	PS 17-12-2025 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
	- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A	-9.000	9.000			
	<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-9.000</i>	<i>9.000</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	0	9.000	0	0	0
P05	Regiodeal Holwerd aan Zee PS voorwaardelijk					
	Lasten begroting t/m begroting 2026	5.100				
	<i>Begrotingswijzigingen (BW):</i>					
	PS 17-12-2025 8 Autorisaasjemomint desimber 2025:					
	- VA Bestedingsritme tijdelijke budgetten categorie A	-5.100	5.100			
	<i>Begrotingswijziging totaal</i>	<i>-5.100</i>	<i>5.100</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Lasten begroting t/m jaarstukken 2025	0	5.100	0	0	0

Bijlage 3. EMU-saldo

In de onderstaande tabel staat de raming en de realisatie van het EMU-saldo 2025.

Bedragen x € 1.000,-	Begroting 2025	Rekening 2025	
	volgens begroting 2025		
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-106.157	23.386	+
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	16.437	4.534	-
3. Mutatie voorzieningen	256	1.169	+
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)		-243	-
5. Boekwinst bij verkoop effecten en boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa en ook de afwaardering van de financiële vaste activa			+
Raming/realisatie EMU-saldo	-122.338	20.264	

Toelichting

De EMU-tekortnorm voor decentrale overheden bedraagt voor 2025 0,4% van het bruto binnenlands product. In de onderverdeling naar gemeenten, provincies en waterschappen is de gezamenlijke norm voor de provincies op 0,0% vastgesteld (2024 0,1%).

Voor provincie Fryslân bedraagt de referentiewaarde voor 2025 € 0,0 mln. (2024 € 65,8 mln.), wat betekent dat wij ons EMU-saldo idealiter niet beneden de € 0,0 mln. mogen laten uitkomen.

Het EMU-saldo van provincie Fryslân is voor 2025 € 20,3 mln. positief. Hiermee blijft provincie Fryslân ruimschoots binnen de norm. Overigens dient te worden opgemerkt dat een individuele EMU-referentiewaarde geen harde waarde is, maar een indicatie van het aandeel dat een decentrale overheid in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

Bijlage 4. Begrippenlijst

Algemene middelen

Dekkingsmiddelen waarbij vooraf geen specifieke bestemming is meegegeven, bijvoorbeeld de vrij aanwendbare reserve, de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting.

Accres

Het accres is het bedrag waarmee het beschikbare bedrag van het provinciefonds jaarlijks wordt aangepast, gebaseerd op een bestuurlijk overeengekomen normeringsystematiek.

Balans

Overzicht van de waarde van de activa (bezittingen, vorderingen) en passiva (reserves, voorzieningen, schulden) op één moment, bijvoorbeeld op 31 december van het kalenderjaar. De balans is een verplicht onderdeel van de jaarrekening. In de begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen.

Baten en lasten

De provincie is verplicht het zogenoemde stelsel van baten en lasten toe te passen. Uitgangspunt voor het jaar waarin de lasten worden geraamd, c.q. verantwoord is het (verwachte) moment van prestatielevering. Dit in plaats van het betaalmoment (kasstelsel). Voor projectsubsidies geldt in principe dat de lasten worden genomen in het 1e jaar van de projectperiode, tenzij de subsidie het vastgestelde grensbedrag overschrijdt en uit de beschikking blijkt dat de activiteiten in meerdere jaren zal plaatsvinden.

Begroting

Het overzicht van de geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De begroting wordt vastgesteld door Provinciale Staten. In tegenstelling tot het rijk is de provincie verplicht met een sluitende begroting te werken.

Begrotingssaldo

Het saldo van in de begroting geraamde baten en lasten in de exploitatie (programma's).

Begrotingswijziging

Een aanpassing van de ramingen van baten en lasten tijdens het begrotingsjaar. Begrotingswijzigingen wordt vastgesteld door Provinciale Staten, behoudens enkele begrotingswijzigingen die door Gedeputeerde Staten onder mandaat worden vastgesteld.

Besluit begroting en verantwoording decentrale overheden (BBV)

Wettelijk bepaalde voorschriften voor de inrichting van de begroting en de jaarstukken.

Crediteuren

Balanspost (schuld) aan de passivakant van de balans. Indien prestaties door een derde aan de provincie geleverd zijn, maar de betaling in het volgende begrotingsjaar volgt wordt de volledige last in het jaar van levering genomen. Het nog te betalen bedrag wordt als schuld op de balans verantwoord. Deze methodiek vloeit voort uit het stelsel van baten en lasten, waarbij niet het betaalmoment, maar het moment van prestatielevering leidend is voor de ramingen en verantwoording van uitgaven en inkomsten. Zie hierboven bij baten en lasten.

Decentralisatie-uitkering provinciefonds

Een decentralisatie-uitkering is een uitkering voor een taak die het Rijk aan de provincie heeft overgedragen. De uitkering maakt deel uit van het provinciefonds, maar heeft een eigen verdeling over de provincies. Er vindt geen verantwoording naar het Rijk plaats, zoals bij een specifieke uitkering wel het geval is.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het totaal aan inkomsten min de uitgaven van het rijk, sociale fondsen en lokale overheden. Hierbij zitten ook inkomsten en uitgaven met een kapitaalkarakter. Zoals aan- en verkopen van grond, investeringen, investeringsbijdragen en opbrengsten uit de verkoop van gas.

Exploitatie

De baten en lasten in de beleidsprogramma's. Dit betreffen de lopende inkomsten en uitgaven met betrekking tot een kalenderjaar, geraamd en verantwoord conform het stelsel van baten en lasten. Dit in tegenstelling tot investeringsuitgaven. Na oplevering van het investeringsproject worden de op de balans geactiveerde uitgaven afgeschreven. De afschrijvingslasten worden in de exploitatie bij de betreffende programma's geraamd, c.q. verantwoord.

Financiële beheershandeling

Handelingen zoals aanbesteden, inkopen en het verstrekken van subsidies. Deze handelingen leiden tot het verantwoorden van baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening. Financiële beheershandelingen zijn onderwerp van de interne controle op de rechtmatigheid en de externe controle op getrouwheid.

IBOI

Prijs bruto overheidsinvesteringen (IBOI): de gemiddelde prijsstijging van de bruto investeringen van de collectieve sector.

Jaarrekening

Overzicht van de in een bepaald jaar gerealiseerde baten en lasten. In de jaarrekening is een balans opgenomen waaruit de vermogenspositie blijkt.

Jaarrekeningresultaat

Het saldo van gerealiseerde baten en lasten in de jaarrekening. Een positief jaarrekeningresultaat wordt toegevoegd aan de vrij aanwendbare reserve (eigen vermogen). Een negatief jaarrekeningresultaat wordt opgevangen door een onttrekking aan de vrij aanwendbare reserve.

Leges

Leges worden geheven ter dekking van de kosten van provinciale dienstverlening.

Normenkader

Overzicht van wet- en regelgeving (extern en intern) aan de hand waarvan de accountant de getrouwheid van de financiële beheershandelingen controleert. In de beleidsprogramma's wordt de relevante wet- en regelgeving aangegeven.

Overlopende passiva

Dit zijn bijdragen van andere overheden voor specifieke doelen. Voor deze bijdragen geldt een verplichting tot terugbetalen in het geval van niet-besteding. De nog te ontvangen of terug te betalen bedragen worden verantwoord op de balans. De besteding en de daar tegenoverstaande dekking (bate) worden in de exploitatie (programma's) ten laste van deze balansposten verantwoord. Tegenover de last staat doorgaans een bate met dezelfde hoogte. Het gebruik van overlopende passiva is verplicht op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV).

Planning- en controlcyclus

De jaarlijks terugkerende cyclus van kadernota, begroting, de bestuursrapportage en de jaarstukken.

Provinciefonds

Uitkering van het rijk die de provincie in principe vrij mag besteden. Dit ter onderscheiding van specifieke uitkeringen met een gebonden besteding.

Reserve

Reserves behoren tot het eigen vermogen en kunnen worden ingedeeld in algemene en bestemmingsreserves. Aan bestemmingsreserves is door Provinciale Staten een bepaalde bestemming gegeven. Reserves waar bestemmingen (claims) op rusten bepalen voor een belangrijk deel de beschikbare weerstandscapaciteit.

Risicoparagraaf

Onderdeel van de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing waarin wordt ingegaan op risico's waarvoor geen beheersmaatregelen zoals voorzieningen en verzekeringen zijn getroffen. Indien een risico zich voltrekt komen de hieruit voortvloeiende kosten ten laste van de zogenoemde algemene middelen.

SiSa-verantwoording

SiSa staat voor Single Information, Single Audit en is de wijze waarop onder andere provincies, maar ook gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, zich jaarlijks verantwoorden naar het Rijk en andere mede-overheden over de besteding van specifieke uitkeringen.

Specifieke uitkering

Door een ministerie aan de provincie verstrekte gelden ter uitvoering van een specifieke taak. Een specifieke uitkering (SPUK) mag alleen aan het voorgeschreven doel worden besteed. Verantwoording vindt plaats via de SiSa-verantwoording.

Structurele budgetten

Middelen voor jaarlijks terugkomende uitgaven.

Niet structurele budgetten

Niet structurele budgetten (o.a. tijdelijke budgetten, reserves en voorzieningen) zijn geraamde uitgaven (lasten) die voor een specifieke periode zijn toegekend.

Tijdelijke Budgetten

Budgetten die voor een bepaalde periode in de begroting worden opgenomen. Elk tijdelijk budget heeft een einddatum. Er zijn 2 categorieën tijdelijke budgetten:

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Bij deze categorie zijn er getekende overeenkomsten met derden waarin is opgenomen wat het resultaat moet zijn en welke bijdrage de provincie en de overige partijen leveren over de gehele looptijd van de overeenkomst. Na afloop van het project wordt er financieel afgerekend met de derde. Ten laste van deze budgetten kunnen meerjarige verplichtingen worden aangegaan voor maximaal de hoogte van de in de Meerjarenbegroting opgenomen bedragen. Bij de jaarovergang blijven de resterende middelen (al dan niet 'verplicht') beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst.

Categorie B: Tijdelijke budgetten zonder overeenkomsten met derden

Dit zijn de overige tijdelijke budgetten. Bij deze tijdelijke budgetten kunnen meerjarige verplichtingen worden aangegaan voor maximaal de hoogte van de in de Meerjarenbegroting opgenomen bedragen. Bij de jaarovergang blijven alleen de in dat jaar nog openstaande subsidieplafonds en de subsidieverplichtingen die nog openstaan in verband met opschortende voorwaarden beschikbaar mits het budget in dat jaar toereikend was. Overige niet bestede en verplichte gelden vallen vrij naar het rekeningsaldo.

Treasury

Het geheel van activiteiten voor het beheer van de liquide middelen (geldstromen) en de financiering van de provinciale taken.

Voorziening

Voorzieningen worden gevormd voor risico's die financieel te kwantificeren zijn en voor niet bestede middelen van derden met een specifiek bestedingsdoel, met uitzondering van niet bestede middelen van Europese en Nederlandse overheidslichamen. Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Dit zonder dat daarbij de continuïteit van de uitvoering van taken in gevaar komt dan wel dat het beleid moet worden gewijzigd.

Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de 'benodigde weerstandscapaciteit' en de 'beschikbare weerstandscapaciteit'.

Bijlage 5. Tijdelijke budgetten 2025

Totaal verloop en afwikkeling

Hieronder is het verloop van de reserve tijdelijke budgetten opgenomen. De reserve zal de komende jaren worden ingezet en zal in 2030 op € 0 uitkomen.

bedragen x € 1.000,-	balans	primitieve	jaarovergang	mutatie reserve	jaarovergang	balans
	1-1-2025	begroting	2024-2025	gedurende 2025	2025-2026	31-12-2025
tijdelijk budget A	45.547	23.292	-7.973	-20.969	2.458	42.355
tijdelijk budget B	33.633	8.010	-2.125	1.097	1.681	42.296
	79.180	31.302	-10.098	-19.872	4.139	84.651

Verloop reserve tijdelijke budgetten 2025

	31-12-2024	1-1-2025	toevoeging	onttrekking	31-12-2025
tijdelijk budget A	45.547	45.547	4.885	8.077	42.355
tijdelijk budget B	33.633	33.633	22.196	13.533	42.296
	79.180	79.180	27.081	21.610	84.651

Afwikkeling reserve komende jaren

	1-1-2026	2026	2027	2028	2029	2030 ev	Eindsaldo
tijdelijk budget A	42.355	-28.066	-4.590	-7.200	-2.500	0	0
tijdelijk budget B	42.296	-23.599	-9.644	-9.053	0	0	-1
	84.651	-51.665	-14.234	-16.253	-2.500	0	-1

Tijdelijke budgetten 2025

De tijdelijke budgetten zijn ingedeeld in twee categorieën namelijk:

Categorie A: Overeenkomsten met medeoverheden en andere partijen

Hierbij is een overeenkomst met derden gesloten waarbij is vastgelegd wat de gewenste resultaten zijn en wat de bijdragen van de verschillende partijen zijn.

Bij deze categorie blijven de begrote middelen beschikbaar voor deze projecten gedurende de looptijd van de overeenkomst. Eventueel niet bestede gelden gaat mee als budget naar het volgende jaar. Deze mutatie verloopt via de reserve tijdelijke budgetten.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeraamd ten gunste van de reserve tijdelijke budgetten.

Categorie B: Overige tijdelijke budgetten

Dit betreft tijdelijke budgetten waar geen overeenkomst met derden aan ten grondslag ligt. Bij deze tijdelijke budgetten mogen meerjarige verplichtingen aangegaan worden. Bij de jaarovergang blijven alleen de in dat jaar nog openstaande subsidieplafonds en de subsidieverplichtingen die nog openstaan i.v.m. opschortende voorwaarden beschikbaar, mits het budget in dat jaar toereikend was. Overige niet bestede of verplichte gelden vallen vrij naar het rekeningsaldo.

In het geval dat er een overbesteding is na besteding dan zal de overbesteding ten laste komen van het volgende jaar. In dat geval wordt het budget van het volgende jaar afgeraamd ten gunste van de reserve tijdelijke budgetten.

Samenvatting tijdelijke budgetten

Hieronder wordt in hoofdlijnen het verloop van de tijdelijke budgetten in 2025 weergegeven, ter vergelijking zijn ook de cijfers over 2024 opgenomen:

Toelichting x € 1 mln.		Rekening 2024	Rekening 2025
Begroting		91	88
Jaarovergang voorgaand jaar	Betreft met name nog openstaande subsidieverplichtingen	0	11
Berap 2024	Kasritmewijziging	-29	0
Berap 2025	Kasritmewijziging	0	-17
Autorisatiemoment december 2023	Kasritmewijziging	6	0
Autorisatiemoment december 2024	Kasritmewijziging	-2	5
Autorisatiemoment december 2025	Kasritmewijziging	0	-32
Overige wijzigingen		16	15
Begroting na wijziging		82	70
Besteed		71	64
Openstaande subsidieverplichtingen	Gaan mee met budget naar volgend jaar	1	1
Openstaande subsidieplafonds	Gaan mee met budget naar volgend jaar	3	1
Saldo lasten		7	4
Saldo baten		0	0
Totaal saldo tijdelijke budgetten		7	4
Verrekening met volgend jaar	Dit bedrag wordt toegevoegd aan het budget in het volgende jaar	6	2
Vrijval in rekeningsaldo		1	2

Voortgang tijdelijke budgetten

Voortgang tijdelijke budgetten op detailniveau

Het overzicht tijdelijke budgetten geeft inzicht in zowel de inkomsten als uitgaven van de tijdelijke budgetten in 2025. Daarnaast worden de kasritmewijzigingen bij de bestuursrapportage en het autorisatiemoment december en de overige wijzigingen aangegeven. De toelichting op de tijdelijke budgetten is opgenomen bij de beleidsprogramma's zelf.

Categorie B eindig

Conform de spelregels opgenomen in de nota uitvoering begroting vallen de niet bestede middelen van categorie B die eindig zijn in dit jaar vrij.

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven										
Bel.veld	Naam		Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijzigingen	Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor OV en SP	Opschortende voorwaarden OV	Subsidie-plafond SP	Saldo na OV en SP	Uitgaven - Inkomsten	Verrekening met 2025	Rekening-saldo
		Eindig 2025 categorie B														
V0323	B 2.1	BO Mirt Mobiliteitsgedrag	0	0	0	100	-9	91	91	0			0	0		0
V0324	B 2.1	Fietsveiligheid	0	0	0	100	-1	99	99	0			0	0		0
V0130	B 2.3	Project onrechtmatig gebruik	0	0	0			0	-4	4			4	4		4
V0305	B 3.1	Legaliseren PAS-melders	0	0	0	201	-201	0		0			0	0		0
V0389	B 3.1	Natuurbrand preventie en -mitigratie	0	0	0		63	63	45	17			17	17		17
V0392	B 3.2	Uitvoeringskosten Lbv en Lbv plus	0	0	0		19	19	0	19			19	19		19
V0390	B 4.1	Ost opstellen ruimtelijk arrangement	0	0	0		80	80	70	11			11	11		11
V0011	B 4.2	Decentralisatie uitkering bodemsanering	0	0	0	535		535	534	0			0	0		0
V0348	B 4.2	Naar een schone en gezonde leefomgeving	0	0	0	119		119	97	22			22	22		22
V0283	B 4.3	Opruimkosten drugsafval	0	0	0		15	15	15	0			0	0		0

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven												
V0228	B	4.4	Samenwerking energie een loket	0	0	0	55		55	27	28			28	28	28		
V0199	B	5.1	Investeringskader Waddengebied	0	0	0			0	2	-2			-2	-2	-2		
V0231	B	5.1	Clusters economie	0	0	0	440	0	440	440	0			0	0	0		
V0241	B	5.1	Project onrechtmatig gebruik	0	10	10			0	10	-10			-10	0	0		
V0153	B	5.3	Beleidsbrief CTOS Meihert, holle en hannen	0	0	0		39	39	39	0			0	0	0		
V0215	B	5.3	Cultuur continuering tijdelijke budgetten	0	0	0		220	220	220	0			0	0	0		
V0259	B	5.3	We the North	0	1	1			0	1	-1			-1	0	0		
V0338	B	5.3	Sichtberens Frysk en streektaalen	0	0	0		60	60	60	0			0	0	0		
V0345	B	5.3	Erfgoeddeal Greppellan	0	0	0	24	-5	19	19	0			0	0	0		
V0076	B	5.4	Iepen mienskipfunts Fryslan categorie B	0	0	0		368	368	193	174		170	4	4	4		
V0315	B	5.4	Gebiedsbudget	0	0	0		42	42	36	6			6	6	6		
V0251	B	6.2	Energieneutrale provinciale gebouwen	0	0	0	99	85	184	190	-6			-6	-6	-6		
			Totaal eindig 2025 categorie B	0	11	11	1.672	775	2.447	2.185	262		170	0	92	103	0	103

Categorie A

Bij de categorie A budgetten worden over- of onderbestedingen verrekend met het budget van het volgende jaar.

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven										
Bel.veld	Naam		Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijzigingen	Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor OV en SP	Opschortende voorwaarden OV	Subsidieplafond SP	Saldo na OV en SP	Uitgaven - Inkomsten	Verrekening met 2025	Rekening-saldo
			Categorie A													
V0155	A	1.5	Decentralisatie uitkering Waddenfonds	0	0	0	9.626		9.626	9.626	0		0	0		0

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven											
V0369	A	1.5	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0		15	15	0	15			15	15	15	0
V0045	A	2.2	RSP concrete infraprojecten	0	0	0	4.295	-3.311	984	177	807			807	807	807	0
V0369	A	2.4	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0		2	2	1	1			1	1	1	0
V0405	A	2.4	Verduurzamen OV Deel M	0	0	0		50	50	0	50			50	50	50	0
V0082	A	3.1	Bestuursvereenkomst Lauwersmeer	200	183	-17	250	252	502	192	311			311	294	294	0
V0369	A	3.1	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0		393	393	323	70			70	70	70	0
V0213	A	3.2	Regiodeal Natuurinclusieve landbouw	0	5	5	400	-334	66	5	61			61	66	66	0
V0369	A	3.2	Cofinanciering Regiodeals	153	130	-23		305	305	41	263			263	240	240	0
V0369	A	4.1	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0		206	206	206	0			0	0		0
V0126	A	4.2	DU Deltaprogramma zoetwater	0	0	0		7	7	5	1			1	1	1	0
V0147	A	4.2	Kaderrichtlijn water	25	25	0	310	348	658	563	95			95	95	95	0
V0191	A	4.2	Bestuursvereenkomst versterken Friese IJsselmeerkust	507	377	-130	2.015	-1.107	908	-89	997			997	867	867	0
V0377	A	4.2	Tussenstap Veenweideaanpak 2020-2029	1.135	1.135	0	589	1.294	1.883	2.088	-205			-205	-205	-205	0
V0047	A	5.1	REP Wetsus fase 1	0	0	0	50	48	98	30	68			68	68	68	0
V0079	A	5.1	Breedband	0	0	0	799	1.712	2.511	2.347	164			164	164	164	0
V0073	A	5.2	Investeringsagenda Drachten - Heerenveen	1.108	1.021	-87	720	297	1.017	1.409	-392			-392	-479	-479	0
V0175	A	5.3	LF2028	0	0	0	150	-89	61	60	1			1	1	1	0
V0253	A	5.3	Dingtiid Orgaan voor de Friese taal	0	0	0		78	78	57	21			21	21	21	0
V0214	A	5.4	Regiodeal NOF Versnellingsagenda	0	0	0		1	1	0	1			1	1	1	0
V0257	A	5.4	DU Regiodeal Holwerd aan zee	0	0	0	22.152	-22.152	0	0	0			0	0		0
V0308	A	5.4	Agenda netwerk Noord Oost fase 3	138	139	1	514	46	560	259	301			301	302	302	0
V0369	A	5.4	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0		1.552	1.552	1.475	77			77	77	77	0
			Totaal categorie A	3.266	3.016	-250	41.869	-20.387	21.482	18.774	2.709	0	0	2.709	2.458	2.458	0

Categorie B

Bij de categorie B budgetten worden overbestedingen verrekend met het budget van het volgende jaar. Onderbestedingen vallen vrij in het rekeningsaldo.

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven					Opschortende voorwaarden OV	Subsidie-plafond SP	Saldo na OV en SP	Uitgaven - Inkomsten	Verrekening met 2025	Rekening-saldo	
Bel.veld	Naam		Begroot	Besteed	Saldo	Begroot voor wijziging	Wijzigingen	Begroot na wijziging	Betaald	Saldo voor OV en SP							
		Categorie B															
V0404	B 1.2	Keningsdei Dokkum/Noardeast Fryslân 2026	0	0	0		1.000	1.000	0	1.000			1.000	1.000			1.000
V0391	B 1.3	Spreidingswet	0	0	0		20	20	0	20			20	20			20
V0272	B 1.4	Bestuurlijke vernieuwing	0	0	0	137	-115	22	22	0			0	0			0
V0282	B 1.4	Weerbaar bestuur	0	0	0	263	-83	180	153	27			27	27			27
V0370	B 1.5	Gebiedsbudget	0	0	0	485	-115	370	367	3			3	3			3
V0299	B 2.1	Preventie en voorlichting fiets	0	0	0	115		115	92	23			23	23			23
V0224	B 2.2	Lelylijn onderzoek	0	0	0	500	-199	301	289	12			12	12			12
V0375	B 2.2	Knelpunten geluidhinder provinciale wegen	0	0	0	75	-68	7	5	2			2	2			2
V0316	B 2.4	Openbaar vervoer Fryslân	0	0	0		1.237	1.237	1.201	36			36	36			36
V0321	B 2.4	Verduurzamen OV bus	0	0	0	1.000	-1.000	0	140	-140			-140	-140	-140		0
V0373	B 2.4	Openbaar Vervoer	0	0	0	1.200	-1.050	150	50	100			100	100			100
V0382	B 2.4	Decentralisatieuitkeringen OV Fryslan	0	0	0	2.600	5.548	8.148	8.147	0			0	0			0
V0034	B 3.1	Weidevogelbeleid	0	0	0		19	19	0	19	19		0	0			0
V0344	B 3.1	Invasieve exoten bestrijding	0	0	0	200	10	210	154	56			56	56			56
V0371	B 3.1	Natuur en landschap	0	0	0	1.480	-163	1.317	1.328	-10			-10	-10	-10		0
V0261	B 3.2	Potato valley	0	0	0	55	-55	0	0	0			0	0			0
V0356	B 3.2	Landbouw	0	28	28	700	-615	85	204	-119			-119	-91	-91		0
V0374	B 3.2	Fryske Gruntafel	0	0	0	125		125	6	119			119	119			119
V0296	B 4.1	Herbestemming gebouwen	0	0	0		313	313	23	290	290		0	0			0
V0362	B 4.1	Wonen	0	0	0	1.350	-1.100	250	168	82		70	12	12			12
V0371	B 4.1	Natuur en landschap	0	0	0	150	-49	101	91	10			10	10	10		0
V0380	B 4.1	Actualisatie NOVEX/POVI	0	0	0	272	4	276	316	-41			-41	-41	-41		0
V0108	B 4.2	Veenweidevisie	0	0	0	3.424	-2.085	1.339	1.853	-514			-514	-514	-514		0
V0354	B 4.2	Veenweide funderingsaanpak	0		0	613	-613	0		0			0	0			0

Tijdelijke budgetten 2025 (bedragen x € 1.000,-)			Inkomsten			Uitgaven											
V0372	B	4.2	Water en bodem	0	0	0	2.950	-2.070	880	863	17			17	17	17	
V0388	B	4.2	Deltaprogramma Waddengebied	0	0	0		151	151	151	0			0	0	0	
V0077	B	4.3	De Saiter	0	0	0		50	50	4	46			46	46	46	
V0401	B	4.3	Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	0	13	13		122	122	131	-9			-9	4	4	
V0357	B	4.4	Energie	0	0	0	1.000	-274	726	726	1			1	1	1	
V0358	B	5.1	Economie	0	3	3	5.860	677	6.537	6.373	164			164	167	167	
V0359	B	5.2	Gastvrijheid	0	0	0	1.087	280	1.367	1.327	40			40	40	40	
V0216	B	5.3	Taal	0	0	0	350	42	392	393	-1			-1	-1	-1	
V0254	B	5.3	Cofinanciering rijksbijdrage monumenten	0	25	25		76	76	75	1	25		-24	1	1	
V0360	B	5.3	Cultuur	0	0	0	4.365	1.322	5.686	5.681	5			5	5	5	
V0361	B	5.3	Taal	0	0	0	2.280	318	2.598	2.619	-21			-21	-21	-21	
V0365	B	5.3	Erfgoed	0	0	0	1.250	-183	1.068	1.075	-7			-7	-7	-7	
V0366	B	5.3	Sport	0	0	0	478	0	478	470	7	7		0	0	0	
V0376	B	5.3	Ryk Kurrikulumferoaring lezen/skriuwen Frysk	0	0	0	100		100	100	0			0	0	0	
V0379	B	5.3	Ryksbydrage sichtberens	0	0	0	100	-100	0	0	0			0	0	0	
V0383	B	5.3	Ryk Frysk yn it underwiis	0	0	0	200	819	1.019	1.017	2			2	2	2	
V0384	B	5.3	Bestjoersofspaak Fryske taal en kultuer 2024-2028	0	0	0		1.857	1.857	1.830	27	27		0	0	0	
V0394	B	5.3	Verbreding en vernieuwing/witte vlekkengeld	0	0	0		833	833	833	0			0	0	0	
V0340	B	5.4	Netwerk mienskipinitiatieven	0	0	0	335	83	418	418	0			0	0	0	
V0363	B	5.4	Doarpswurk	0	0	0	743		743	743	0			0	0	0	
V0364	B	5.4	Leefbaarheid	0	0	0	4.141	802	4.943	2.918	2.025	679	1.250	96	96	96	
V0367	B	5.4	Tsjukemar-Nannewiid	0	0	0	750	-620	130	0	130			130	130	130	
V0368	B	5.4	DOM's	0	0	0	1.080	-1.080	0	14	-14			-14	-14	-14	
V0386	B	5.4	Cofinanciering Regiodeals	0	0	0	1.000	-1.000	0	0	0			0	0	0	
V0293	B	6.2	Wet Open Overheid (WOO)	0	0	0	56		56	79	-23			-23	-23	-23	
V0335	B	6.2	Digitalisering 2022-2026	0	0	0	2.600	-1.994	606	609	-3			-3	-3	-3	
			Totaal categorie B	0	69	69	45.466	953	46.419	43.060	3.359	1.013	1.354	992	1.062	-856	1.918
			Totaal generaal	3.266	3.096	-170	89.008	-18.659	70.349	64.019	6.330	1.183	1.354	3.793	3.623	1.602	2.021

Bijlage 6. Onderhanden en opgeleverde investeringen

Totaaltabel

Hieronder is het overzicht opgenomen van onderhanden en opgeleverde investeringen.

De onderhanden investeringen zijn de investeringen die in uitvoering zijn en waar de afschrijvingslasten nog niet zijn gestart.

De opgeleverde investeringen zijn die investeringen die nagenoeg afgerond zijn, de afschrijvingen zijn gestart en er worden nu alleen nog een aantal laatste onderdelen afgewikkeld.

De afgerekende investeringen die volledig op afschrijving staan en waar geen kosten meer aan toegerekend worden zijn niet meer in dit overzicht opgenomen.

Het eerste overzicht is op categorie niveau, het tweede overzicht geeft een gedetailleerd overzicht van de categorieën aan.

In de meest rechtse kolom is de aanschafwaarde aangegeven, dit betreft uitgaven minus inkomsten.

Soort investering	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			
	x € 1.000,-	Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde
		1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	31-12-2025
Totaal Bedrijfsmiddelen		1.924	3.100	1.816	-	-	-	1.924	3.100	3.740
Totaal Projecten		1.072.576	30.476	27.190	673.545	7.423	7.035	399.031	23.053	419.185
Totaal Grondbeleid		114.506	13.474	12.295	51.382	2.018	17.933	63.124	11.457	57.485
Totaal 2025		1.189.006	47.050	41.300	724.927	9.441	24.969	464.079	37.610	480.411

Uitgebreide tabellen per soort investering

Bedrijfsmiddelen 2025	Bedragen x € 1.000,-	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
		Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde		
		1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	31-12-2025		
Doorstep 3 2024		1.173	555	376	0	0	0	1.173	555	1.550		
Smartphones 2023		0	428	357	0	0	0	0	428	357	Afgerekend	Afgerekend
Netwerk 2024		0	85	135	0	0	0	0	85	135	Afgerekend	Afgerekend
Telefooncentrale 2024		19	181	103	0	0	0	19	181	122		
Totaal bedrijfsmiddel ICT		1.193	1.248	971	0	0	0	1.193	1.248	2.164		
4 GPS ontvangers		0	82	45	0	0	0	0	82	45		
2 tachymeters		0	60	27	0	0	0	0	60	27		
Totaal Bedrijfsmiddelen wegen		0	142	72	0	0	0	0	142	72		
Stelpost energieneutrale gebouwen programma 2		0	20	0	0	0	0	0	20	0		
Glas vervangen monumentaal deel energie neutr geb		35	26	16	0	0	0	35	26	50		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
Aanwezigheidsdetectie energie neutrale gebouwen	41	39	31	0	0	0	41	39	71	Afgerekend	Afgerekend
PV panelen op dak energie neutrale gebouwen	4	143	0	0	0	0	4	143	4		
Aansl warmtenet va 2027 energie neutrale gebouwen	22	63	0	0	0	0	22	63	22		
Led verlichting energie neutrale gebouwen	354	184	268	0	0	0	354	184	623		
Energie neutraal maken 4 steunpunten	47	90	65	0	0	0	47	90	112		
Totaal Energie neutrale provincie	502	565	380	0	0	0	502	565	882		
1 zoutmenginstallatie	0	55	0	0	0	0	0	55	0		
4 zoutmenginstallaties	0	220	0	0	0	0	0	220	0		
2 Natzoutstrooimachines 2025	0	70	70	0	0	0	0	70	70		
Totaal Gladheidsbestrijding algemeen	0	345	70	0	0	0	0	345	70		
Vervangen vitrage PH 2024	0	30	24	0	0	0	0	30	24	Afgerekend	Afgerekend
Keukenapparatuur bedrijfsrestaurant	0	50	34	0	0	0	0	50	34		
Losse inrichting PH 2025-2029	0	50	0	0	0	0	0	50	0		
Vaste inrichting PH 2025-2029	0	50	34	0	0	0	0	50	34		
Bureaustoelen 2025	0	125	30	0	0	0	0	125	30		
Totaal Huisvesting	0	305	121	0	0	0	0	305	121		
Steunpunt Bolsward	127	50	0	0	0	0	127	50	127		
Kaplods Dokkum	0	40	1	0	0	0	0	40	1		
Rieten dak Skulherne	103	47	31	0	0	0	103	47	133		
Totaal Steunpunten	230	137	32	0	0	0	230	137	262		
Vervangen mast PW2	0	28	28	0	0	0	0	28	28	Afgerekend	Afgerekend
Vervanging kraan PW 105 2024	0	100	87	0	0	0	0	100	87		
Vervanging kraan PW 104 2024	0	175	1	0	0	0	0	175	1		
PW 3 buitenboord motor (2025)	0	25	25	0	0	0	0	25	25	Afgerekend	Afgerekend
PW 7 motor (2025)	0	29	29	0	0	0	0	29	29	Afgerekend	Afgerekend
Totaal Vaarwegen Vaartuigen algemeen	0	357	169	0	0	0	0	357	169		
Eindtotaal	1.924	3.100	1.816	0	0	0	1.924	3.100	3.740		

Projecten 2025	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde		
Bedragen x € 1.000,-	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	31-12-2025		
FMP Afstbed bruggen cluster Leeuwarden	2.661	0	6	2.661	0	6	0	0	0		
PAB Glasvezel en programmakosten	10.566	153	-63	1.546	0	0	9.020	153	8.957		
PAB Aansluiting bruggen op swettehus 10 jr.	720	0	0	0	0	0	720	0	720		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
PAB Aansluiting bruggen op Swettehus 25 jr.	499	0	0	0	0	0	499	0	499		
PAB Aansluiting bruggen op Swettehus	1.376	404	11	1.218	0	0	158	404	169		
Steunpunt Swettehus totaal 100 jaar	1.197	0	0	0	0	0	1.197	0	1.197		
Steunpunt Swettehus totaal 30 jaar	171	0	0	0	0	0	171	0	171		
Totaal Afstandsbediening	17.190	558	-47	5.425	0	6	11.765	558	11.712		
Aanpassing bus/treinhaltes	337	663	305	0	0	0	337	663	642		
Busstation Heerenveen	938	500	391	0	300	300	938	200	1.029		
Busremise Leeuwarden tijdelijk	2.220	576	778	0	0	0	2.220	576	2.999		
Busremise Dokkum grond	572	120	95	0	0	38	572	120	629		
Busremise Heerenveen grond	0	0	13	0	0	0	0	0	13		
Busremise Sneek/Bolsward grond	0	4	6	0	0	0	0	4	6		
Busremise Terschelling grond	0	0	11	0	0	0	0	0	11		
Busremise Drachten opstallen	0	2	11	0	0	0	0	2	11		
Busremise Harlingen opstallen	0	0	8	0	0	0	0	0	8		
Busremise Heerenveen opstallen	0	0	6	0	0	0	0	0	6		
Busremise Leeuwarden opstallen	0	208	213	0	0	0	0	208	213		
Busremise Lemmer opstallen	0	2	6	0	0	0	0	2	6		
Busremise Oosterwolde opstallen	0	530	1.160	0	133	72	0	397	1.088		
Busremise Sneek/Bolsward opstallen	0	20	7	0	0	0	0	20	7		
Busremise Terschelling opstallen	0	0	4	0	0	0	0	0	4		
Busremise Vlieland opstallen	0	70	6	0	0	0	0	70	6		
Busremise Dokkum opstallen	0	15	18	0	30	0	0	-15	18		
Busremise Vlieland grond	0	10	14	0	0	0	0	10	14		
Busremise Oosterwolde grond	0	650	23	0	0	0	0	650	23		
Busremise Lemmer grond	0	10	10	0	0	0	0	10	10		
Busremise Leeuwarden grond	0	50	50	0	0	0	0	50	50		
Busremise Harlingen grond	0	0	12	0	0	0	0	0	12		
Busremise Drachten grond	0	30	10	0	0	0	0	30	10		
Totaal Busremises	4.068	3.459	3.159	0	463	410	4.068	2.996	6.816		
CA: Algemeen	400.335	1.721	1.647	243.717	800	1.105	156.618	921	157.160		
Totaal De Centrale As	400.335	1.721	1.647	243.717	800	1.105	156.618	921	157.160		
Hekkeldepot de Bakkerij	43	0	0	21	0	0	21	0	21		
Totaal Depotbeheer	43	0	0	21	0	0	21	0	21		
Project ESGL Extra Snelrein Gron Lwd	37.763	667	403	37.763	667	403	0	0	0		
Totaal Extra snelrein Gron Lwd	37.763	667	403	37.763	667	403	0	0	0		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
Hoofdfietsroutes	52	86	99	0	822	0	52	-736	151		
Hoofdfietsroutes N358 Blauforleat - Surhuisterveen	0	0	282	0	0	0	0	0	282		
Hoofdfietsroutes F924 Oosterzee en Echten	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Hoofdfietsroutes Bebording	0	130	9	0	0	0	0	130	9		
Hoofdfietsroutes ombouw F357	0	96	18	0	0	0	0	96	18		
Hoofdfietsroutes belijning	0	24	66	0	0	0	0	24	66		
Totaal Hoofdfietsroutes	52	336	473	0	822	0	52	-486	525		
N359 Bolsward-A7 aansluiting noordzijde	1.256	473	1.853	0	0	0	1.256	473	3.109		
N354 Tsiengerbuorren- Dearsum	5.985	162	16	1.102	0	0	4.883	162	4.898		
Totaal KIP	7.241	635	1.869	1.102	0	0	6.139	635	8.007		
Onderzoek en voorbereiding kunstwerken	31	69	33	0	0	0	31	69	64		
Brug Hallummervaat te Hallum	87	0	0	0	0	0	87	0	87		
Brug Dokkumer Grootdiep Engwierum	2.928	127	38	0	0	0	2.928	127	2.965	Afgerekend	Afgerekend
Brug Kiesterzyl	98	0	0	0	0	0	98	0	98		
Brug Dronrijp	15.046	275	267	55	0	0	14.991	275	15.257		
Kunstwerken N359	20.075	149	103	14.137	687	281	5.938	-538	5.760		
Vaste brug Hijum	42	0	0	0	0	0	42	0	42		
Prikkedam te Makkinga	58	0	0	0	0	0	58	0	58		
MPK Bedrijfsvoering	50	0	0	50	0	0	0	0	0		
Brug Rottum	135	0	2	0	0	0	135	0	137		
Jousterbrug Heerenveen	25	0	0	0	0	0	25	0	25		
Skarsterbrug	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Gerke Numanbrug Gorredijk	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Brug Zijlsterrijd Kollum	2.491	124	9	0	0	0	2.491	124	2.500	Afgerekend	Afgerekend
Oldetrijnsterbrug	14	-1	0	0	0	0	14	-1	14		
Brug Nieuweschoot	26	0	0	0	0	0	26	0	26		
Brug Mildam	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Brug Oldelamer Munnekeburen	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Brug Zijlroede Lemmer	95	0	16	0	0	0	95	0	111		
Brug Ravenswoud Appelscha	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Brug Noorder Oudeweg Broek	25	214	211	0	0	0	25	214	236		
Brug Linthorst Homansluis	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Brug Donkerbroek	4	0	0	0	0	0	4	0	4		
Koebrug bij Metslawier	888	0	0	0	0	0	888	0	888		
Brug Willem Loresluis	61	0	4	0	0	0	61	0	64		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
Aquaduct Jelteloot en Galamadammen	68	2.282	1.928	0	350	350	68	1.932	1.647		
Frisiabrug	176	90	94	0	0	0	176	90	270		
Visvliet Lauwers	173	657	586	0	0	0	173	657	759		
Friese Sluis Zoutkamp	4	0	1	0	0	0	4	0	5		
Johan Frisosluis	5	0	46	0	0	0	5	0	51		
Stationsbrug Franeker	16	0	55	0	0	0	16	0	71		
Tsjerk Hiddessluizen	4.271	165	134	0	0	0	4.271	165	4.405		
Convenant Tsjerk Hiddessluizen Harlingen	18	0	8	0	0	0	18	0	26		
Totaal Kunstwerken (MPK)	46.932	4.151	3.534	14.242	1.037	631	32.691	3.114	35.593		
Reconstructie N359 Lemmer	13.052	0	0	1.333	0	0	11.719	0	11.719		
N358 Uterwei (Noordelijke deel)	6.732	5.475	5.057	1.765	688	687	4.967	4.787	9.337		
Totaal MPI	19.784	5.475	5.057	3.098	688	687	16.686	4.787	21.056		
N31 Haak om Leeuwarden	162.410	178	109	150.016	0	109	12.393	178	12.393		
Totaal N31 Haak om Leeuwarden	162.410	178	109	150.016	0	109	12.393	178	12.393		
N358 Skieding	11.717	4.673	4.754	8.207	0	29	3.510	4.673	8.235		
Totaal N358 Skieding	11.717	4.673	4.754	8.207	0	29	3.510	4.673	8.235		
N359 drie tunnels	13.100	224	0	1.700	0	0	11.400	224	11.400		
Totaal N359 3 tunnels	13.100	224	0	1.700	0	0	11.400	224	11.400		
N381	172.953	145	-30	96.367	32	70	76.586	113	76.486		
Totaal N381	172.953	145	-30	96.367	32	70	76.586	113	76.486		
Oever Polder De Waard 19-14-VB	530	0	0	0	308	175	530	-308	355		
Oever Leeuwarden-Zuid	34	63	24	0	0	0	34	63	59		
Oever Franeker-West	78	1.203	1.112	0	120	0	78	1.083	1.190		
Oever Franeker-Oost	13	100	61	0	0	0	13	100	74		
Oevers VHK Dronryp en Deinum 23-09VB	606	202	267	0	0	0	606	202	872	Afgerekend	Afgerekend
Oever Depot Deinum-Skalkewiid 19-42-VB	1.344	0	0	268	269	269	1.076	-269	807		
Oever Wilde Greons en optimalisatie bocht Oost	26	34	13	0	0	0	26	34	39		
Oever vaarweg Drachten Earnewald	0	0	4	0	0	0	0	0	4		
Oever vaarweg Drachten Smelle Ie	3	102	44	0	0	0	3	102	47		
Oever Kingmatille Zuid	0	0	1	0	0	0	0	0	1		
Oever Deinum-Ritsumasyl	0	0	6	0	0	0	0	0	6		
Oever Franeker	0	0	12	0	0	0	0	0	12		
Oever Van Harinxmakanaal verspreid	0	0	33	0	0	0	0	0	33		
Grootschalig oeveronderhoud Leeuwarden Zuid	109	200	73	105	200	77	4	0	0		
Totaal Oeverinvesteringen	2.743	1.903	1.650	373	897	521	2.370	1.006	3.499		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
OV plushaltes	208	242	136	0	0	0	208	242	344		
Busremise Schiermonnikoog	1.461	623	662	0	0	0	1.461	623	2.123		
Duurzame Openbare Verlichting	2.479	103	67	32	0	0	2.447	103	2.515		
Dris panelen	5	0	-5	0	0	0	5	0	0		
Busremise Schiermonnikoog inrichting	0	57	57	0	0	0	0	57	57		
Busremise Schiermonnikoog Aanschaf grond	194	26	39	0	0	0	194	26	233		
Busremise Schiermonnikoog Installaties	0	202	202	0	0	0	0	202	202		
Totaal OV duurzaam	4.347	1.254	1.159	32	0	0	4.315	1.254	5.474		
RSP Joure	82.742	434	246	64.371	-48	246	18.371	482	18.371		
Totaal RSP Joure	82.742	434	246	64.371	-48	246	18.371	482	18.371		
RSP Startkrediet	10.107	26	0	3.743	0	0	6.365	26	6.365		
Totaal RSP startkrediet	10.107	26	0	3.743	0	0	6.365	26	6.365		
N369 Drachten-Kootstert: bajon. en fietsover. RYP	2.740	265	145	943	0	0	1.798	265	1.943		
N359 Bolsward Workum RYP	7.327	1.312	900	1.563	1.591	1.502	5.764	-279	5.162		
N355 Twijzel Quatrebras RYP	5.181	329	354	2.524	0	842	2.658	329	2.170		
N351 Slijkenburg - Wolvega RYP	4.291	50	14	2.769	0	0	1.523	50	1.536		
Bermverharding RYP	1.279	56	0	58	0	0	1.220	56	1.221		
Totaal RYP	20.819	2.013	1.413	7.856	1.591	2.344	12.963	422	12.032		
N357 Hallum (Doniawei) RYP 2	1.253	83	1	0	0	0	1.253	83	1.254		
N924 - Rohel - Echtenerbrug - Oosterzee RYP 2	89	115	111	0	0	0	89	115	200		
N361 Dokkum - Aldtsjerk RYP 2	2.342	222	91	1.600	242	242	742	-21	591		
N359 Wyckel (Vogelenzang) RYP 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
N392 Akkrum - Aldeboarn RYP 2	90	141	43	0	0	0	90	141	132		
N355 kom Noardburgum RYP 2	57	30	15	0	0	0	57	30	71		
N355 Kruispunt Burum RYP 2	14	126	137	0	0	0	14	126	151		
N353 kruispunt Westvierdeparten RYP 2	60	55	20	0	0	0	60	55	80		
N369 Krp Reitsmastr nabij Harkema RYP 2	4	56	68	0	0	0	4	56	72		
N393 Oosterbierum Sexbierum	0	40	40	0	0	0	0	40	40		
N361 Trynwalden	21	30	1	0	0	0	21	30	22		
N359 Afslag Koudum	3	57	57	0	0	0	3	57	60		
Bermmaatregelen	8	52	10	0	0	0	8	52	18		
N359 Afslag Hindeloopen	3	129	76	0	0	0	3	129	80		
Totaal RYP2	3.943	1.135	670	1.600	242	242	2.343	893	2.771		
Sluis Kornwerderzand 1e fase bruggen	11.894	406	303	0	0	0	11.894	406	12.198		
Totaal Sluis/bruggen KWZ	11.894	406	303	0	0	0	11.894	406	12.198		

	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO				
Swettehus totaal	12.886	400	365	9.624	0	0	3.262	400	3.628		
Steunpunt Swettehus totaal 12 jaar	290	0	0	0	0	0	290	0	290		
Steunpunt Swettehus totaal 24 jaar	1.710	0	0	0	0	0	1.710	0	1.710		
Steunpunt Swettehus totaal 48 jaar	1.537	0	0	0	0	0	1.537	0	1.537		
Totaal Steunpunten	16.423	400	365	9.624	0	0	6.799	400	7.164		
Vervanging brug Burgum	23.180	0	0	23.180	0	0	0	0	0		
Totaal Vervanging brug Burgum	23.180	0	0	23.180	0	0	0	0	0		
Vervanging brug Skulenboarch en Kootstertille	1.109	233	240	1.109	233	233	0	0	7		
Totaal Vervanging brug Skulenboarch en Kootstertille	1.109	233	240	1.109	233	233	0	0	7		
Bochtverruiming Franeker	386	100	97	0	0	0	386	100	483		
Bochtverruiming Leeuwarden Fonejacht	22	41	16	0	0	0	22	41	38		
Oevers VH kanaal	500	0	0	0	0	0	500	0	500		
Ligplaatsen/wachtvoorziening VH kanaal	742	250	88	0	0	0	742	250	830		
Bocht Froskepolle VH kanaal	32	63	14	0	0	0	32	63	46		
Totaal VH-kanaal	1.682	453	216	0	0	0	1.682	453	1.898		
Eindtotaal	1.072.576	30.476	27.190	673.545	7.423	7.035	399.031	23.053	419.185		

Bedragen x € 1.000,-	UITGAVEN			INKOMSTEN			SALDO			Tijd	Geld
	Uitgaven	Begroot	Bestedingen	Inkomsten	Begroot	Inkomsten	Aanschafwaarde	Begroot	Aanschafwaarde		
Grondbeleid 2025	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	2025	1-1-2025	2025	31-12-2025		
Strategische grondvoorraad	19.150	1.998	1.913	197	-149	829	18.953	2.147	20.037	nvt	nvt
Totaal Grondbeleid	19.150	1.998	1.913	197	-149	829	18.953	2.147	20.037		
Natuurgrond tbv internationale opgave	12.849	9.364	2.012	3.603	0	8.313	9.245	9.364	2.944	nvt	nvt
Natuurgrond tbv provinciale opgave	12.063	0	593	5.785	0	4.347	6.278	0	2.524	nvt	nvt
IKG Gronden buiten herijkte NNN	45.238	0	4.743	19.313	0	1.389	25.926	0	29.280	nvt	nvt
Grond in expl. Natuurgrond tbv internat. opgave	650	0	-111	-111	0	42	761	0	608	nvt	nvt
Grond in expl. Natuurgrond tnv prov. opgave	1.832	0	-220	505	0	0	1.327	0	1.107	nvt	nvt
Totaal Natuurpact	72.631	9.364	7.017	29.095	0	14.091	43.536	9.364	36.462		
Veenweidevisie grond De Welle Woudsend	172	0	1	11	0	2	160	0	159	nvt	nvt
Gebiedsproject Aldeboarn - De Deelen	8.799	-1.037	697	8.795	-1.034	700	3	-3	0	nvt	nvt
Gebiedsproject Hege Warren	13.132	2.607	1.898	12.661	2.658	1.546	471	-51	823	nvt	nvt
Gebiedsproject Idzegea	622	543	770	622	543	765	0	0	5	nvt	nvt
Totaal Veenweide	22.725	2.113	3.365	22.090	2.166	3.013	635	-54	986		
Eindtotaal	114.506	13.474	12.295	51.382	2.018	17.933	63.124	11.457	57.485		

	UITGAVEN	INKOMSTEN	SALDO		
--	----------	-----------	-------	--	--

Bijlage 7. Prestatie indicatoren BBV

Verplichte indicatoren in het kader van het BBV

Zie ook hier: <https://www.ipo.nl/thema-s/financien/overzicht-bbv-indicatoren/>

Programma 1

Onderwerp	Indicatoren	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kwaliteit openbaar bestuur	Opkomst verkiezingen Tweede Kamer	n.v.t.	n.v.t.	80,4%	n.v.t.	80,9%	n.v.t.
	Opkomst verkiezingen Provinciale Staten	59,10%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	65,3%	n.v.t.
	Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	53,8%	n.v.t.	n.v.t.
	Aantal gemeenten onder preventief toezicht	0	0	0	0	0	0
	% gemeenten onder preventief toezicht	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Programma 2

Onderwerp	Indicatoren	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mobiliteit	Klantwaardering Openbaar Vervoer	7,6	7,8*	7,9	7,7	7,8	7,9

* alleen in Q1 gemeten als gevolg van Corona

Programma 3

Onderwerp	Indicatoren	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden	Aantal hectare nieuwe natuur verworven (NNN)	108	128	283	124	78	n.n.b.
	Aantal hectare nieuwe natuur ingericht (NNN)	586	378	964	438	107	n.n.b.
	Aantal hectare natuur zonder subsidie	21.164	21.132	20.188	20.142	20.116	n.n.b.
	Aantal hectare natuur in gesubsidieerd beheer (SVNL)	58.212	59.096	62.513	62.596	62.671	n.n.b.

Programma 4

Onderwerp	Indicatoren	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Waterkwaliteit (oppervlaktewater)	% waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Emissie van broeikasgassen	Totale emissie broeikasgassen (CO2) (in 1000 ton)	3.993	3.697	3.717	3.419	3.135	n.n.b.
Energieneutraliteit	Productie hernieuwbare energie (in PJ)	8,4	9,1	11,5	14,6	14,9	n.n.b.

Programma 5

Onderwerp	Indicatoren	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Werkgelegenheid	Bruto arbeidsparticipatie (in %)	72,6%	72,1%	72,8%	74,2%	74,9%	75,2%
Bruto Regionaal Product	Toename BRP ten opzichte van vorig jaar (in %)	6,1%	-0,1%	9,0%	13,8%*	8,7%*	n.n.b.
Restauratie-volume	Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie 'matig' en 'slecht' (in percentages van het totaal %)	15,1%	9,3%	9,2%	8,4%	14,0%	14,3%

* Betreft voorlopige cijfers

Bijlage 8. Duurzaamheidsrapportage

Inleiding

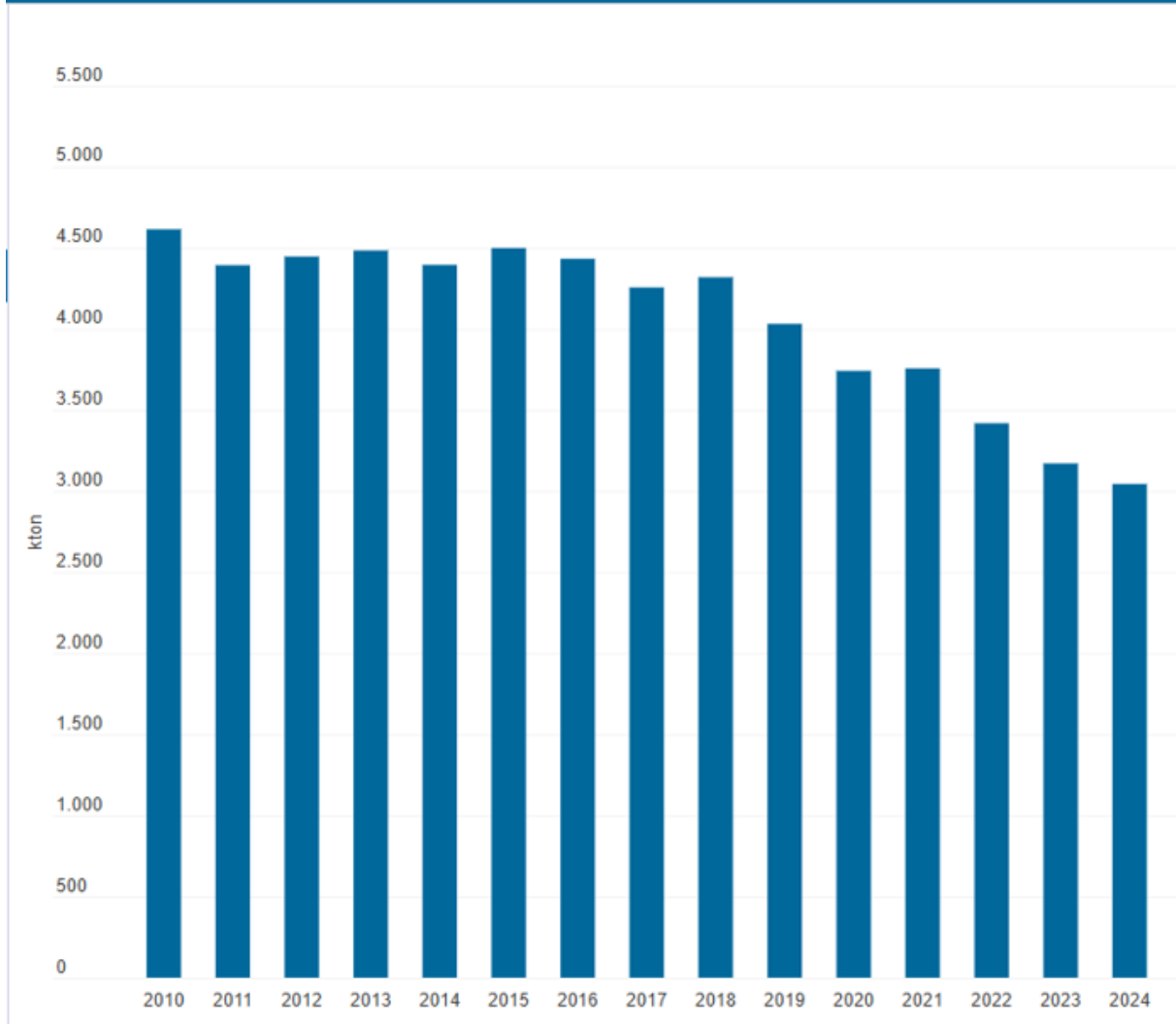
Hoewel het opstellen van een duurzaamheidsrapportage momenteel nog niet wettelijk verplicht is, heeft de provincie besloten om dit vrijwillig op te nemen in de jaarrekening. Dit besluit weerspiegelt het belang dat de provincie hecht aan transparantie en verantwoording over haar bijdrage aan duurzaamheid, in lijn met nationale en internationale richtlijnen zoals de SDG's en de European Green Deal en dient als eerste stap in de verdere ontwikkeling van structurele duurzaamheidsverantwoording.

Kern- en aanvullende set

Basis kernset							
Environmental	Indicator	2019	2020	2021	2022	2023	2024 2025
E1 klimaatverandering							
Energietransitie - Energieverbruik	Gasverbruik (in TJ)	27.197	27.098	26.942	22.380	20.332	19.907
	Elektraverbruik (in TJ)	10.973	10.987	11.200	11.123	11.136	11.515
	CO2-uitstoot (in kton)	4.031	3.741	3.756	3.418	3.170	3.044
	Totaal bekende hernieuwbare energie (in PJ)	8,4	9,0	11,5	14,5	14,9	
	Warmteverbruik (in TJ)	31.740	31.595	31.420	26.976	24.693	
							zie grafiek 1
							zie grafiek 2
Governance							
Indicator	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
G1 Professioneel gedrag	Fraudemeldingen	0	0	0	0	0	0
WOO	Aantal WOO verzoeken					82	74
Aanvullend provincies							
Environmental	Indicator	2019	2020	2021	2022	2023	2024 2025
E1 klimaatverandering							
Openbaar vervoer	% duurzame trams	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Energie transitie	% woningen 'van het gas af'	1,7%	2,4%	2,9%	3,9%	5,0%	6,1%

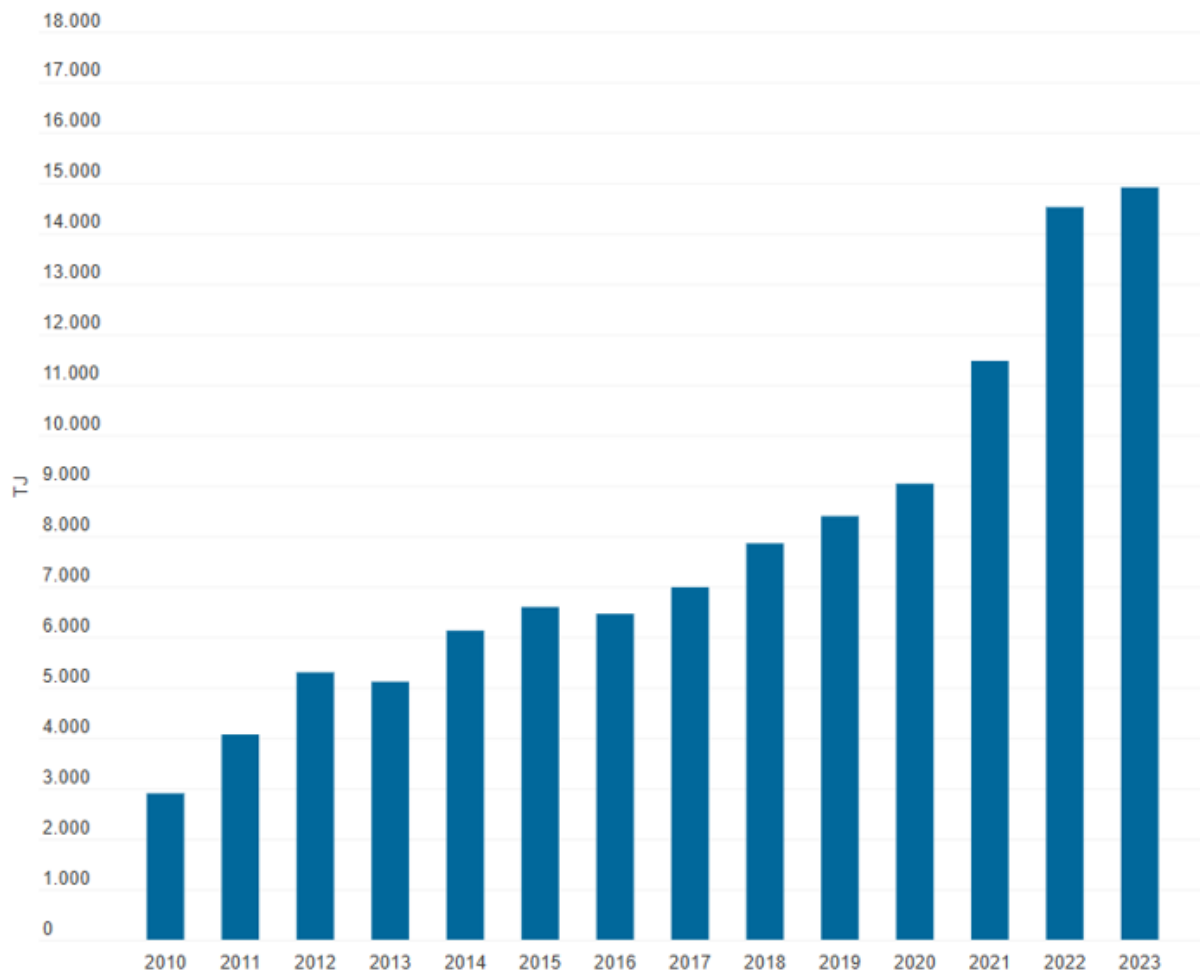
Grafiek 1

Totaal bekende CO₂-uitstoot (aardgas, elektr., stadswarmte woningen, voertuigbrandstoffen) - Fryslân

Grafiek 2

Totaal bekende hernieuwbare energie - Fryslân

Bijlage 9. Aanbevelingen rekenkamer

Inleiding

Artikel 186a van de Provinciewet stelt: "Gedeputeerde staten zenden provinciale staten jaarlijks een overzicht van de aan gedeputeerde staten gedane voorstellen van de rekenkamer, vergezeld van hun standpunt daaromtrent en van de wijze waarop aan de voorstellen vervolg is gegeven."

In onderstaande overzicht treft u het hierboven bedoelde overzicht aan, met de stand van zaken in de afhandeling van de aanbevelingen aan GS die de Noordelijke Rekenkamer in haar rapporten heeft gedaan. U treft daarbij drie categorieën aan:

1. In het jaar afgehandelde NRK-aanbevelingen (door u reeds besloten via de berap en ten behoeve van dit jaaroverzicht ter info toegevoegd).
2. NRK-aanbevelingen waarvan nu wordt voorgesteld om deze als afgehandeld te beschouwen. Dit is dan ook als besluitpunt opgenomen bij de jaarstukken.
3. Stand van zaken in de opvolging van nog openstaande NRK-aanbevelingen.

In 2025 zijn geen aanbevelingen afgehandeld. Bij deze jaarstukken wordt wel voorgesteld om een aantal aanbevelingen als afgehandeld te beschouwen. Deze zijn hieronder als eerste aangegeven waarna de nog openstaande aanbevelingen volgen.

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
Categorie 2: Voorstel afgehandeld							
Duurzame Landbouw	693	Noordelijke Rekenkamer	8-12-2020	Monitor de voortgang van het beleid en de maatschappelijke effecten. Maak de effecten van het beleid zichtbaar, zowel kwantitatief als kwalitatief, zowel om ervan te leren als ter verantwoording. Kies daartoe goede, meetbare en voor het beleidsdoel relevante indicatoren. Formuleer indicatoren voor de ecologische verduurzaming van de landbouw en voor de termijn waarop die moet plaatsvinden, in plaats van inspanningsindicatoren.	1-4-2026	Voorstel afgehandeld	In onze reactie op het onderzoek van de Noordelijke Rekenkamer is een uitgebreide beantwoording van wat er met de aanbeveling wordt gedaan opgenomen. Als vervolg is in de uitvoeringsagenda landbouw die op 8 juli 2025 naar de Staten is gestuurd, de vertaling naar concrete maatregelen voor verduurzaming opgenomen. Hierbij wordt de voortgang van het beleid en de maatschappelijke effecten in beeld gebracht. Daarnaast wordt er gewerkt aan de monitoring van provinciale interventies in het landelijk gebied. Deze zullen worden gebaseerd op de onderliggende beleidsbrieven en zullen effecten van de interventies inzichtelijk maken.
Duurzame Landbouw	695	Noordelijke Rekenkamer	8-12-2020	Vertaal succesvolle ervaringen in subsidieverlening.	1-4-2026	Voorstel afgehandeld	Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgedaan. Op het gebied van (duurzame) landbouw zetten wij in op tenders vanuit het Nationaal Strategisch Plan / Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (NSP/GLB) (www.toekomstglb.nl), waarbij wij ervaringen van eerdere tenders meenemen t.b.v. het opstellen van de nieuwe tenders en borging voor een effectievere besteding. Datzelfde geldt voor het ANLb, waarbij het stelsel agrarisch

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
							natuurbeheer landelijk aan verandering onderhevig is en wij actief samen met het ministerie meedenken over een effectievere besteding hiervan.
							In de beleidsbrief Landbouw Fryslân 2025-2030 (PS 29 januari 2025) en de daarbij behorende uitvoeringsagenda Landbouw 2025-2030 (PS brief 8 juli 2025) zijn de eerdere succesvolle ervaringen verwerkt. Daarmee beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
NRK/ Ruimte voor inbreng	738	Noordelijke Rekenkamer	28-4-2021	Vraag Gedeputeerde Staten het beleidskader burgerparticipatie periodiek te evalueren.	1-4-2026	Voorstel afgehandeld	Het resultaat van het evaluatieproces rond de beleidsbrief participatie is op 8 juli 2025 gedeeld met uw Staten via onze brief met kenmerk 02387614. Deze evaluatie betreft de periode januari 2023 tot 1 juli 2025. Het participatiebeleid zal hierna tweemaal geëvalueerd worden.
							Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
Uit het oog, uit het hart? Revolverende fondsen in de provincie Fryslân	754	Noordelijke Rekenkamer	23-6-2021	Evalueer bestaande en nieuw op te richten revolverende fondsen eens per vier jaar, bij voorkeur in het eerste jaar van een collegeperiode.	1-4-2026	Voorstel afgehandeld	FSFE: Provinciale Staten hebben in 2025 besloten om het FSFE met 5 jaar te verlengen t/m 2034. Onderdeel van de verlenging was een evaluatie. In 2028 volgt een nieuwe evaluatie. FOM: De FOM is op 8-8-2022 geëvalueerd door K+V in "Een blik op de toekomst 2018-2021". De eerstvolgende evaluatie staat gepland voor 2026. Daarmee worden deze fondsen eens in de 4 jaar geëvalueerd en beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
Op zoek naar de maatschappelijke effecten van de NOM	794	Noordelijke Rekenkamer	12-7-2023	PS, zorg voor zicht op maatschappelijke effect NOM, creëer betrouwbaar zicht op daadwerkelijk opgetreden maatschappelijke effecten van de NOM. GS, faciliteer PS daarin en bespreek vervolgens aan de hand van de wensen van PS met de NOM hoe het zicht op	1-7-2025	Voorstel afgehandeld	Het ministerie van EZK heeft aangegeven de (maatschappelijk) KPI's voor de landelijke ROMS niet te kunnen invullen en dit vraagstuk is eind 2024 teruggelegd bij de regio's. Op 8 november 2024 is het Strategisch Kader voorgelegd aan PS. Hierin is verwezen dat we de KPI's daarin hebben opgenomen. Het Strategisch Kader is

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
				maatschappelijke effecten kan worden vormgegeven. Koppel dit daarna terug aan PS.			in februari 2025 definitief vastgesteld. In het jaarverslag van de NOM over 2025 is zichtbaar dat ze weer een slag hebben gemaakt op dit gebied.
							Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
Achter de coulissen	796	Noordelijke Rekenkamer	28-2-2024	Richt een systeem in om structureel te monitoren op de mate van realisering van doelstellingen. Vraag van instellingen de hiervoor relevante gegevens. Informeer Provinciale Staten hierover op een daarvoor geëigend moment en op bij de cultuursector passende wijze.	1-7-2025	Voorstel afgehandeld	Deze aanbeveling werken we vooral uit in de Fryske Kultuermonitor. De Kultuermonitor (https://planbureau.fr1/monitoren/cultuur) is in het voorjaar van 2025 gepubliceerd.
							Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
'Water(s) noden': een onderzoek naar de invloed van water op de ruimtelijke afwegingen in Fryslân	824	Noordelijke Rekenkamer	28-1-2026	GS, laat de waterschappen jaarlijks een rapportage opstellen met (aan de hand van meetbare indicatoren) de stand van zaken van de uitvoering van het waterbeheerprogramma. Bespreek jaarlijks met het DB van het Wetterskip of de uitvoering op koers ligt.		Voorstel afgehandeld	Deze aanbeveling is niet overgenomen door GS. Wij zien namelijk de meerwaarde van een bestuurlijke samenwerking gebaseerd op het voeren van het open gesprek. Waar aanleiding is voortgang in de uitvoering ook bestuurlijk te bespreken, maken we dat onderdeel van dit gesprek.
							Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgehandeld.
Categorie 3: Stand van zaken openstaande aanbevelingen							
Grondbeleid	231	Noordelijke Rekenkamer	30-9-2012	PS Evalueer na afronding van de grondverwervingstrajecten de gecombineerde inzet van vrijwillige aankoop en kavelruil in de diverse projecten om te bezien of de verwachte voordelen (lagere prijsstelling, tijdswinst en maatwerk) inderdaad zijn behaald	30-12-2020	In behandeling	De provincie is werkzaam in diverse gebiedsprocessen vanuit verschillende provinciale doelen. Om haar doelen te bereiken heeft zij grond nodig voor omvorming, ruil en compensatie. Zij doet middels vrijwillige grondverwerving (opkoop en verplaatsen) m.u.v. voor de realisatie van infrastructuur, waarvoor onteigening ingezet kan worden.
							Evaluatie leert ons dat in de afgelopen jaren met vrijwillige verwerving en kavelruil resultaten zijn geboekt. Het is echter wel duidelijk dat elke transactie maatwerk vraagt en daarmee veel doorlooptijd kost. Met diverse landbouweigenaren zijn we tot overeenstemming voor een opkoop of verplaatsing gekomen. Het is echter niet de vrijwillige aankoop of kavelruil die maakt dat er (eerder) verworven kan worden, maar meer de autonome ontwikkelingen, de persoonlijke- en marktsituatie, zoals wel of niet bedrijfsopvolging, stijgende marktprijzen en grondprijzen, derogatie, robuustheid van het bedrijf, nieuw politiek bestuur, etc. maakt vaak dat wij wel of niet tot een overeenkomst komen. Duidelijkheid in verwerving kan alleen worden gegarandeerd door middel van volledige schadeloosstelling. Lagere prijsstelling is voor een overheid niet mogelijk want ons aanbod is altijd marktconform. Wij zijn echter wel flexibel in de voorwaarden van een overeenkomst,

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
							zoals voortgezet gebruik voor een periode, verkoop van een deel van het bedrijf, behoud van de boerderij, ondersteuning van verandering in bestemmingsplan, rood-voor-rood etc.
Verdeling onder hoogspanning	656	Noordelijke Rekenkamer	27-5-2020	Als in de toekomst nieuwe zoekgebieden voor grootschalige windparken op land worden aangewezen, stel dan een strategisch beleidskader vast. In een dergelijk beleidskader kunnen verschillende alternatieve zoekgebieden met elkaar worden vergeleken en kan beargumenteerd een definitieve keuze voor de zoekgebieden worden gemaakt.	31-12-2026	In behandeling	Het aanwijzen van zoekgebieden voor windenergie kan onderdeel uitmaken van de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI). De POVI is een strategisch beleidsdocument voor de fysieke leefomgeving. Behandeling van de POVI in PS is gepland voor september 2026.
Verdeling onder hoogspanning	657	Noordelijke Rekenkamer	27-5-2020	Wanneer in de toekomst nieuwe locaties worden aangewezen voor ontwikkeling van windparken, is het aan te raden hierbij in een vroeg stadium burgers en maatschappelijke organisaties te betrekken.	30-12-2026	In behandeling	Het aanwijzen van zoekgebieden voor windenergie kan onderdeel uitmaken van de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI). De POVI is een strategisch beleidsdocument voor de fysieke leefomgeving. Behandeling van de POVI in PS is gepland voor september 2026.
Duurzame landbouw	694	Noordelijke Rekenkamer	8-12-2020	Houd bij welke projecten door middel van provinciale bijdragen mogelijk zijn gemaakt en wat de resultaten daarvan waren. Maak als provincie beter zichtbaar wat de relatie is tussen de provinciale inspanningen (output) en het maatschappelijke effect (outcome). Dit is nodig om te weten of het beleid doeltreffend en doelmatig is. Informatie hierover kan op diverse manier verkregen worden.	31-12-2026	In behandeling	De aanbeveling spreekt over maatschappelijk effect (outcome). Wij constateren dat het gewenste maatschappelijk effecten aan verandering onderhevig zijn. We zien een verschuiving naar de maatschappelijke wens voor een groter pallet aan diversiteit van agrarische bedrijfsvoeringen. Desalniettemin is in de afgelopen jaren een projectenlijst bijgehouden waarin projecten die door (onder andere) de provincie zijn gefinancierd zijn opgenomen. Ook in het GLB wordt een duidelijk overzicht gegeven van de projecten en de resultaten hiervan.
							Op basis van de nieuwe beleidsbrief Landbouw Fryslân 2025-2030 en de daarbij behorende uitvoeringsagenda zullen wij de aanbeveling effectueren.
Uit het oog, uit het hart? Revolverende fondsen in de provincie Fryslân	753	Noordelijke Rekenkamer	23-6-2021	Gedeputeerde Staten, informeer Provinciale Staten structureel over de maatschappelijke resultaten van revolverende fondsen.	1-6-2026	In behandeling	FSFE: PS worden jaarlijks na de aandeelhoudersvergadering (mei) op de hoogte gebracht van de jaarstukken van het FSFE.
				Dit kan door de jaarstukken van de revolverende fondsen standaard naar Provinciale Staten te sturen, voorzien van een toelichtende notitie waarin Gedeputeerde Staten de link leggen tussen revolverend fonds en provinciale doelen en doelbereiking (voorbeeld Drenthe). Een andere mogelijkheid is om de maatschappelijke resultaten aan de hand van overzichtelijke en in de tijd niet-wijzigende indicatoren op te nemen in de paragraaf verbonden partijen.			FOM: In de Ava NOM d.d. 5 februari 2025 is het meerjarenplan en jaarplan 2025 vastgesteld waarin concreet staat dat de aandeelhouders jaarlijks proactief geïnformeerd gaan worden. Door dit nu in het meerjarenplan vast te leggen kunnen we de NOM hier ook op vergen. De methodiek daarvoor laten we over aan de NOM. De

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
							inschatting is dat de FOM dit dan vervolgens ook kan gaan toepassen in 2026 (verwachting 1-6-2026).
Uit het oog, uit het hart? Revolverende fondsen in de provincie Fryslân	755	Noordelijke Rekenkamer	23-6-2021	Treed in overleg met de fondsen over de mogelijkheden die de Europese Commissie biedt om geoorloofde staatssteun te verstrekken. Het meest voor de hand liggend zijn de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGVV). Overweeg om daar meer gebruik van te maken. De AGVV maakt het onder bepaalde voorwaarden mogelijk staatssteun te verstrekken aan het MKB en ondernemingen die zich op ontwikkeling en innovatie richten.	31-12-2026	In behandeling	FSFE: De mogelijkheden die de AGVV biedt zijn meegenomen bij het voorstel tot verlenging en aanpassing van FSFE in 2025. FOM: De gesprekken hierover zijn nog niet op managementniveau gehouden. We moeten ambtelijk over het onderwerp Staatsteun en AGVV nog kennis verzamelen. We gaan dit meenemen in de evaluatieopdracht van de fondsen, ook met het oog, hoe andere gelijksoortige fondsen hierop acteren. De einddatum is daarom op eind 2026 gezet.
DoeMee-onderzoek naar klachtbehandeling	799	Noordelijke Rekenkamer	24-5-2024	Zorg dat de provincie leert van klachten, houd hiervoor in een eenvoudig systeem de klachten bij en breng hierbij categorieën aan, bijvoorbeeld per beleidsterrein en tegen wie de klacht zich richt. Registreer het aantal klachten per categorie per jaar. Reflecteer periodiek op de klachten, bewerkstellig leereffect zonder bureaucratie en registreer dat leereffect. Deel de klachtregistratie met Provinciale Staten.	31-5-2025	In behandeling	In de geest van de aanbeveling voegt de dienst voortaan een overzicht toe aan het Jaarverslag van de Commissie voor bezwaaren beroepschriften en klachten van de provincie Fryslân. Het overzicht - in de vorm van bijgevoegd format - kan worden gebruikt om eventuele leereffecten beter te identificeren en te monitoren. Het jaarverslag wordt jaarlijks in het late voorjaar door GS aan PS aangeboden.
DoeMee-onderzoek naar klachtbehandeling	800	Noordelijke Rekenkamer	24-5-2024	Zorg bij verbonden partijen voor een adequate klachtprocedure en streef ernaar dat verbonden partijen dezelfde werkwijze als in de vorige aanbeveling geschetst, hanteren.	1-1-2027	In behandeling	De afhandeling van deze aanbeveling wordt meegenomen in de actualisatie van het protocol verbonden partijen.
Verlangen naar Zee (HaZ)	804	Noordelijke Rekenkamer	27-11-2024	Bepaal bij het opstellen van projecten alle relevante schaalniveaus waarop effecten plaatsvinden, weeg die effecten tegen elkaar af en neem die afweging mee in de onderbouwing van de voorstellen aan Provinciale Staten.		In behandeling	
Verlangen naar Zee (HaZ)	805	Noordelijke Rekenkamer	27-11-2024	Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, maak ingeval van een burgerinitiatief op zo kort mogelijke termijn afspraken met initiatiefnemers en zo mogelijk andere belanghebbenden, over taken, bijdragen en verantwoordelijkheden van elk van de betrokken partners, evenals de manier van omgaan met conflicten; spreek wederzijdse verwachtingen uit. Leg die afspraken en intenties vast in een overeenkomst en		In behandeling	

Onderwerp	Id.	Bron	Datum	Korte aanbeveling	Realistische einddatum afdeling	Status	Afhandeling
				maak daarin ook afspraken over de ruimte voor gezamenlijk leren en ontwikkelen.			
Verlangen naar Zee (HaZ)	806	Noordelijke Rekenkamer	27-11-2024	Gedeputeerde Staten, draag bij grote ruimtelijke projecten zorg voor een adequate informatievoorziening aan Provinciale Staten, ook voor wat betreft bestuurlijke dilemma's en spanningen.		In behandeling	
Af- en toezicht: onderzoek naar energiebesparingsplicht bij bedrijven onder gemeentelijk en provinciaal toezicht	818	Noordelijke Rekenkamer	26-11-2025	GS, B&W en FUMO, geef energietoezicht een hogere en blijvende prioriteit, stem de mate van toezicht af op de doelstellingen voor de energiebesparingsplicht en maak afspraken over structurele bekostiging van energietoezicht bij zowel reguliere als majeure risicobedrijven		In behandeling	Energietoezicht maakt deel uit van het totale pakket van toezicht bij bedrijven dat bij de FUMO is belegd. Gedurende het jaar zal gemonitord worden of de inzet voor projecten op het gebied van toezicht op de energiebesparingsplicht geïntegreerd in het reguliere toezicht worden uitgevoerd.
AF- en toezicht: onderzoek naar energiebesparingsplicht bij bedrijven onder gemeentelijk en provinciaal toezicht	819	Noordelijke Rekenkamer	26-11-2025	FUMO, maak inzichtelijk hoeveel energiebesparing en CO2-reductie energiecontroles daadwerkelijk opleveren bij gecontroleerde bedrijven en instellingen.	1-7-2027	In behandeling	In de UHS Fryslân zijn een aantal doelstellingen met indicatoren opgenomen specifiek voor energietoezicht. In het jaarverslag uitvoeringsprogramma 2026 basistaken wordt daarop gerapporteerd.
Af- en toezicht: onderzoek naar energiebesparingsplicht bij bedrijven onder gemeentelijk en provinciaal toezicht	820	Noordelijke Rekenkamer	26-11-2025	GS en B&W, zorg voor inzicht in de effecten van het energietoezicht en in de factoren die bedrijven en instellingen remmen in de naleving van de energiebesparingsplicht.	1-7-2026	In behandeling	Het inzicht in de door bedrijven beoogde duurzame energiebronnen is opgenomen in de duurzaamheidsrapportage in de jaarstukken.
'Water(s)noden': een onderzoek naar de invloed van water op de ruimtelijke afwegingen in Fryslân	821	Noordelijke Rekenkamer	28-1-2026	Werk het principe van water en bodem sturend verder uit binnen de gebiedsprocessen van het FPLG.		In behandeling	Hieraan wordt in hoofdlijnen invullingen gegeven binnen de POVI met de aandacht die gegeven wordt aan het belang van water vasthouden op de hogere zandgronden en de aanpak van het veenweidegebied.
'Water(s) noden': een onderzoek naar de invloed van water op de ruimtelijke afwegingen in Fryslân	822	Noordelijke Rekenkamer	28-1-2026	Ontwikkel een afwegingskader - waar water en bodem sturend onderdeel van is-, dat bevoegde gezagen als hulpmiddel gebruiken bij het vaststellen van vergunningen en ruimtelijke plannen.		In behandeling	De op te stellen provinciale omgevingsvisie zal richting bieden in de manier waarop en de mate waarin water en bodem sturend zijn in de ruimtelijke ordening. Verdere concretisering krijgt een plek in het provinciale regionale water en bodem programma en waar nodig in de provinciale omgevingsverordening.
'Water(s) noden': een onderzoek naar de invloed van water op de ruimtelijke afwegingen in Fryslân	823	Noordelijke Rekenkamer	28-1-2026	PS en GS, tref bij actuele risico's voor de grond en oppervlaktewaterkwaliteit zelf maatregelen. Maak daarbij gebruik van het juridische instrumentarium onder de omgevingswet.		In behandeling	Ook voor inzet van juridisch instrumentarium voor behalen van waterkwaliteitsdoelen van grond- en oppervlaktewater geldt, dat de provinciale omgevingsvisie hier richting in kan geven. Nadere uitwerking zal plaatsvinden in het provinciaal regionaal water en bodem programma en provinciale omgevingsverordening.

Bijlage 10. Begrotingswijzigingen onder mandaat GS december 2025

Overig

Voor de verplichtingen die de provincie zijn aangegaan in verband met werknemers die gebruik maken van de Regeling Vervroegde Uittreding (RVU) is een voorziening gevormd. Dekking hiervoor komt uit het budget voormalig personeel wat opgenomen is in het programma bedrijfsvoering.

Het vormen van een noodzakelijke voorziening is een bevoegdheid van het college.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
6	Bedrijfsvoering voormalig personeel	-210				
6	Voorziening RVU vorming voorziening	210				
	Totaal lasten	0	0	0	0	0

Voorzieningen - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
6	Voorziening RVU	286	307	130	12	
	Totaal lasten	286	307	130	12	0
Baten						
6	Voorziening RVU vorming van de voorziening	210				
	Totaal baten	210	0	0	0	0

Nominaal

Op basis van de nota uitvoering begroting heeft het college het mandaat om nominaal (prijsinflatie) toe te kennen aan budgetten. Dekking komt uit de stelpost nominaal.

Het restant van de stelpost nominaal is vrijgevallen naar het begrotingssaldo en daarmee naar het rekeningsaldo.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
5	St Doarpswurk		24	24		
7	Stelpost nominaal	-2.508	-24	-24		
	Begrotingssaldo	2.508				
	Totaal lasten	0	0	0	0	0

Financieel kader

In de nota uitvoering begroting is opgenomen dat het college de raming van de opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting kan bijstellen en dat zij de rente mag bijstellen. Beide onderdelen worden verrekend met het begrotingssaldo.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
	Begrotingssaldo	-147	523			
	Totaal lasten	-147	523	0	0	0
Baten						
7	Opcenten motorrijtuigenbelasting	-1.000				
7	Rente toerekening vaste activa	853	523			
	Totaal baten	-147	523	0	0	0

Investeringsen

Om slagvaardig en rechtmatig investeringsprojecten te kunnen realiseren zijn Gedeputeerde Staten bevoegd om binnen het totale vastgestelde investeringskrediet voor een investeringsproject of voor een samenstel van projecten over de jaren te schuiven met de kredieten. Voorwaarde hierbij is dat de verschuiving binnen het totale investeringskrediet voor dat project of samenstel van projecten blijft.

Programma 2 Infrastructuur

Zowel voor de DRIS panelen als voor de bijdrage in het project Centrale As is sprake van een verschuiving van het bestedingsritme. Deze wijziging verloopt budgettair neutraal.

Investeringsen - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
2	Dris Panelen	-565	565			
	Totaal lasten	-565	565	0	0	0
Baten						
2	Centrale As	-1.800	1.800			
	Saldo projecten	-2.365	2.365	0	0	0

Bijdrage derden

Op basis van de nota uitvoering begroting heeft Gedeputeerde Staten het mandaat om bijdragen van derden in de begroting op te nemen in het geval dat deze voor een bepaald doel worden ontvangen. In onderstaande tabel is per budget aangegeven voor welke projecten wij middelen van derden hebben ontvangen.

De mutaties verlopen budgettair neutraal behalve de bijdrage die wij hebben ontvangen voor zwerfafval van € 114.000. Aangezien dit een ontvangst betreft voor uitgaven die in voorgaand jaar zijn gemaakt, zijn deze middelen toegevoegd aan de post onvoorzien.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
3	POP3 SNN 01255 Beekdal Linde 3e module	-592				
6	IFZ FZ PH Provinsjehûs	22	14	5	5	
6	Formatie tijdelijk specifiek	15	20	20		
6	Correctie detachering	-115	44			
7	Fumo extra dienstverlening IFZ (ICT)	306				
7	Fumo extra dienstverlening IFZ (ICT) niet in DVO	133				
7	Mutatie onvoorzien	114				
	Totaal lasten	-117	78	25	5	0
Baten						
2	Vaarwegen zwerfafval	114				
3	POP3 SNN 01255 Beekdal Linde 3e module	-592				
6	IFZ FZ PH Provinsjehûs	22	14	5	5	
6	Formatie tijdelijk specifiek	15	20	20		
6	Correctie detachering	-115	44			
7	Fumo extra dienstverlening IFZ (ICT)	306				
7	Fumo extra dienstverlening IFZ (ICT) niet in DVO	133				
	Totaal baten	-117	78	25	5	0

Investerings - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
2	Centrale As verkoop grond		4.841			
2	N381 verkoop grond	32				
3	Koningsdiep fietspaden op basis van SOK	151				
	Totaal lasten	183	4.841	0	0	0
Baten						
2	Centrale As verkoop grond		4.841			
2	N381 verkoop grond	32				
3	Koningsdiep fietspaden op basis van SOK	151				
	Totaal baten	183	4.841	0	0	0

Overlopende passiva - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
3	POP3 SNN 01255 Beekdal Linde+Drogehamstermiede	-592				
	Totaal lasten	-592	0	0	0	0
Baten						
3	POP3 SNN 01255 Beekdal Linde+Drogehamstermiede	-592				
	Totaal baten	-592	0	0	0	0

Lastneming subsidies

Vanwege de regels rondom de lastneming subsidies, zijn de budgetten voor onderstaande instellingen niet juist in de begroting opgenomen. Dit wordt gecorrigeerd via de reserve verstrekte subsidies en verloopt budgettair neutraal. In de nota uitvoering begroting is opgenomen dat het college hiervoor gemandateerd is.

Exploitatie - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
5	Fries Natuurhistorisch Museum 2026-2028		-1.686	843	843	
5	Fries Scheepvaartmuseum 2026-2028		-1.056	528	528	
5	Meeuw jonge theatermakers 2026-2028		-749	374	374	
5	Oerol 2026-2028		-1.019	509	509	
5	Pier 21 2026-2028		-723	361	361	
5	Tryater 2026-2028		-1.044	517	527	
	Reserve verstrekte subsidies		6.277			
	Totaal lasten	0	0	3.133	3.144	0
Baten						
	Reserve verstrekte subsidies Beschikking over reserve			3.133	3.144	
	Totaal baten	0	0	3.133	3.144	0

Reserves - Bedragen x € 1.000,-

Progr.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Lasten						
	Reserve verstrekte subsidies Beschikking over reserve			3.133	3.144	
	Totaal lasten	0	0	3.133	3.144	0
Baten						
	Reserve verstrekte subsidies Vorming van reserve		6.277			
	Totaal baten	0	6.277	0	0	0

Jaarrekening 2025

1. Inleiding

Inleiding

Deel II van de jaarstukken is de jaarrekening. Deze is opgebouwd uit de programmarekening en de balans, inclusief toelichtingen.

In de programmarekening verantwoorden we de baten en lasten in 2025 van de beleidsprogramma's en de algemene dekkingsmiddelen. We vergelijken de lasten en de baten met de begroting 2025 en de begroting na wijziging (bij het autorisatiemoment december).

De samenstelling van het vermogen op 31 december 2025 (de passiva) in de balans geeft aan hoe de provinciale bezittingen (activa) zijn gefinancierd. Deze bezittingen zijn voornamelijk gefinancierd door de reserves, het zogenoemde eigen vermogen.

Het jaarrekeningresultaat is de verbindende schakel tussen de programmarekening en de balans. Het jaarrekeningresultaat 2025 van € 61,6 mln., presenteren we op de balans als nog te bestemmen resultaat en wordt daarmee toegevoegd aan het eigen vermogen. Het rekeningresultaat was voor € 48,8 mln. al opgenomen in het verwachte begrotingssaldo. Het rekeningresultaat 2025 uit (reguliere) bedrijfsvoering bedraagt daarmee € 12,8 mln.

We richten de jaarrekening in volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening van onze provincie. De opzet van de jaarrekening 2025 verschilt op hoofdlijnen niet ten opzichte van die over 2024.

De jaarrekening is gecontroleerd door accountant BDO. We hebben de controleverklaring, de verklaring van getrouwheid waar de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel van is, in de jaarrekening opgenomen. Het rapport van bevindingen van de accountant wordt als afzonderlijk document aan Provinciale Staten voorgelegd.

De accountant heeft de zogenoemde beheershandelingen, die hebben geleid tot de verantwoording van de lasten, baten en balansmutaties in de jaarrekening gecontroleerd op getrouwheid. Ook heeft de accountant de getrouwheid van de WNT-verantwoording en de getrouwheid én rechtmatigheid van de SiSa-bijlage gecontroleerd. Uitgangspunt bij de controle is het zogenoemde normenkader met relevante wet- en regelgeving. Met getrouwheid wordt bedoeld dat de verantwoorde baten, lasten en balansmutaties een juist en volledig beeld geven van het rekeningjaar 2025.

2. Balans en exploitatie

2.1 Balans

	31 december 2024	31 december 2025
Activa		
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>		
- Bijdragen aan activa derden	8.394.457	8.697.527
<i>Materiële vaste activa</i>		
- Investerings met economisch nut	126.441.222	124.807.554
- Investerings met maatschappelijk nut	297.060.830	302.924.213
	<u>423.502.052</u>	<u>427.731.767</u>
<i>Financiële vaste activa</i>		
- Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	125.961.994	129.712.005
- Leningen aan deelnemingen	288.556.519	283.398.544
- Leningen aan openbare lichamen	9.475.000	1.000.000
- Overige langlopende leningen u/g	42.876.333	44.381.724
- Uitzettingen nederlands schuld papier met looptijd => 1 jr	0	0
- overige uitzettingen met looptijd => 1jr	0	0
	<u>466.869.846</u>	<u>458.492.273</u>
Totaal vaste activa	898.766.354	894.921.567
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
- Onderhanden werken	2.060.764	1.817.835
- Vooruitbetalingen	0	0
	<u>2.060.764</u>	<u>1.817.835</u>
<i>Uitzettingen korter dan één jaar</i>		
- Vorderingen op openbare lichamen	31.610.941	26.724.349
- Rekening courant met het Rijk	390.192.169	433.563.305
- Rekening courant overige niet-financiële instellingen	2.658.977	6.634.765
- Overige vorderingen	3.894.446	27.149.062
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	0	0
- Overige uitzettingen < 1 jr	17.890	17.825
	<u>428.374.422</u>	<u>494.089.305</u>
- Liquide middelen	602.934	3.035.170
<i>Overlopende activa</i>		
- Nog te ontvangen bijdragen van de EU	0	0
- Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	9.956.376	6.820.831
- Nog te ontvangen bijdragen van van overige overheid	9.764.080	10.046.534
- Overige overlopende activa	27.924.256	17.497.614
	<u>47.644.712</u>	<u>34.364.978</u>
Totaal vlottende activa	478.682.831	533.307.288
Totaal activa	1.377.449.186	1.428.228.856
Passiva		
Vaste Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
- Algemene reserve	189.532.378	241.046.262

	31 december 2024	31 december 2025
- Bestemmingsreserves	667.586.832	653.703.787
- Nog te bestemmen resultaat	75.830.784	61.593.956
	932.949.994	956.344.005
- Voorzieningen	9.229.800	10.398.826
<i>Vaste schuld</i>		
- Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	50.666.665	42.222.220
- Door derden belegde gelden	37.500	37.500
- Waarborgsommen	50.600	50.600
	50.754.765	42.310.320
Totaal vaste passiva	992.934.559	1.009.053.150
Vlottende passiva		
Vlottende schuld		
- Overige vlottende schulden	117.723.599	107.517.485
Overlopende passiva		
- Vooruitontvangen bijdragen van de EU	150.469	456.490
- Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	254.998.026	296.055.070
- Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid	8.554.629	9.967.526
- Overige overlopende passiva	3.087.905	5.179.133
	266.791.028	311.658.220
Totaal vlottende passiva	384.514.627	419.175.705
Totaal passiva	1.377.449.186	1.428.228.856
Niet uit de balans blijvende verplichtingen		
Leasecontracten dienstauto's en kopieerapparaten	3.917.179	3.231.227
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	652.000	672.400
Verplichtingen functieverandering uitfinanciering	17.946.204	16.461.710
RVO verplichtingen agrarisch natuur- en landschapsbeheer	114.876.852	102.410.758
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 4.2	8.323.711	7.992.353

2.2 Overzicht van lasten en baten in de jaarrekening

Programma	Bedragen x € 1.000			Begroting 2025 voor wijziging			Begroting 2025 na wijziging			Rekening 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1 Bestuur	23.293	761	22.532	26.459	1.813	24.646	24.892	1.856	23.037			
2 Infrastructuur	147.024	7.514	139.510	136.478	17.573	118.905	126.290	12.577	113.714			
3 Natuur en Landbouw	117.756	38.062	79.695	132.581	35.653	96.928	121.150	34.696	86.454			
4 Ruimte en Klimaat	50.802	20.307	30.495	42.327	17.657	24.670	34.838	13.394	21.444			
5 Economie en Mienskip	97.129	14.221	82.909	88.585	5.895	82.691	82.557	6.272	76.285			
6 Bedrijfsvoering	50.144	30	50.114	55.223	25	55.198	54.837	-38	54.875			

Bedragen x € 1.000	Begroting 2025 voor wijziging			Begroting 2025 na wijziging			Rekening 2025		
Sub-totaal programma's	486.149	80.895	405.254	481.653	78.616	403.038	444.564	68.756	375.809
Provinciefinanciën									
Provinciale heffingen	0	76.911	-76.911	0	80.873	-80.873	0	80.327	-80.327
Algemene uitkering	0	259.510	-259.510	0	314.168	-314.168	0	314.168	-314.168
Dividenden	0	7.804	-7.804	80	22.361	-22.281	79	22.361	-22.283
Overige alg. dekkingsmiddelen (financieringsfunctie)	749	11.198	-10.449	571	18.718	-18.148	579	19.087	-18.508
Saldo compensabele BTW en uitkering BCF		49	-49	0	49	-49	0	45	-45
Overige algemene dekkingsmiddelen	10.853	2.781	8.072	649	2.781	-2.132	3.185	3.523	-338
Werken voor derden	2.547	2.547	0	1.713	1.713	0	1.631	1.631	0
Sub-totaal provinciefinanciën	14.149	360.800	-346.651	3.012	440.664	-437.652	5.475	441.143	-435.669
Onvoorzien	0	0	0	-1.893	37	-1.930	-2.126	40	-2.166
Overhead	48.263	709	47.554	48.095	2.689	45.406	41.931	3.291	38.640
Vennootschapsbelasting VPB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerde totaal van saldo van baten en lasten	548.561	442.404	106.157	530.868	522.006	8.862	489.844	513.231	-23.386
Mutatie reserve									
1 Bestuur	0	340	-340	541	237	304	556	237	319
2 Infrastructuur	2.019	29.583	-27.564	16.167	12.964	3.203	17.839	11.833	6.006
3 Natuur en Landbouw	4.455	25.089	-20.634	10.132	41.100	-30.968	10.423	31.795	-21.371
4 Ruimte en Klimaat	337	12.236	-11.899	7.395	12.566	-5.172	9.909	12.144	-2.235
5 Economie en Mienskip	1.688	19.314	-17.627	16.601	25.166	-8.565	19.787	23.102	-3.316
6 Bedrijfsvoering	14	1.261	-1.247	5.560	1.093	4.467	5.842	858	4.984
Provinciefinanciën	4.777	36.549	-31.772	5.359	26.254	-20.896	5.891	28.486	-22.595
Totaal mutaties reserves	13.289	124.372	-111.083	61.754	119.380	-57.626	70.247	108.455	-38.207
Gerealiseerde resultaat									
	561.850	566.776	-4.927	592.622	641.386	-48.764	560.092	621.686	-61.594

De analyse van de verschillen tussen de begroting na wijziging en de rekening is opgenomen in het jaarverslag bij de verschillende programma's.

2.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

We hebben de jaarrekening 2025 opgesteld op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening en de hieraan gerelateerde nota's over de financiële spelregels.

Algemene grondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld nemen we de activa en passiva op tegen nominale waarden.

We rekenen de lasten en baten toe aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten nemen we slechts op zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's, die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voor de lastneming van subsidies hebben Provinciale Staten op 25 september 2024 het grensbedrag bepaald op € 900.000 voor de periode 2024-2027. De subsidies onder het grensbedrag wordt in een keer als lastgenomen op het moment van beschikbaar. Voor de subsidies die gefinancierd worden vanuit een specifieke uitkering (SPUK) en daarmee verantwoord moeten worden via de SiSa methodiek, valt de looptijd van het project waarvoor subsidie wordt verleend binnen de looptijd van de SPUK.

Voor de wijze waarop de tijdelijke budgetten zijn verwerkt verwijzen we naar onderdeel 3 Tijdelijke budgetten.

Personeelslasten rekenen we in principe toe aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, rekenen we sommige personele lasten toe aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor deelnemers aan het generatiepact is een bestemmingsreserve gevormd. Voor deelnemers aan de Regeling Vervroegd Uittreden is een voorziening gevormd.

Bepaalde medewerkers zijn verplicht tijd te schrijven. Dit is het geval wanneer formatie gedekt wordt uit specifieke projecten, waarbij het voor de verantwoording noodzakelijk is de daadwerkelijk gemaakte uren op het project te registreren. Daarnaast is opgenomen in het BBV dat alle directe kosten toegerekend moeten worden aan de investeringen. Het resterende saldo formatiebudget belasten we door naar het juiste BBV taakveld op basis van de teamplannen 2025. Met ingang van 2017 is er een programma Bedrijfsvoering ingevoerd met daarin opgenomen alle bedrijfsvoeringskosten.

Balans

Op de balans staan alleen de posten die bij de provincie aanwezig zijn. Bij het opstellen van de jaarrekening 2025 zijn we uitgegaan van het vastgestelde financiële beleid zoals opgenomen in de verschillende financiële beleidsnota's waarvan de geactualiseerde versies op 15 december 2021 door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Het betreft hier de nota Begrotingsregels, de nota Uitvoering begroting, de nota Weerstandsvermogen, de nota Reserves/voorzieningen/overlopende passiva, de nota Waarderen/activeren/afschrijven en de nota Financieringsinstrumenten. De nota actualisatie legesverordening is vastgesteld op 18 oktober 2023 en op onderdelen gewijzigd op 23 oktober 2024. De geactualiseerde Financiële verordening provincie Fryslân is vastgesteld op 18 december 2024. De geactualiseerde Controleverordening provincie Fryslân is vastgesteld op 25 december 2025.

Vaste Activa

Artikel 59 BBV geeft aan dat alle investeringen geactiveerd worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (bepakt) economisch nut. Investeringen die op enige wijze kunnen leiden tot, of bijdragen aan het verwerven van inkomsten, zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie.

We berekenen de afschrijvingen conform de afschrijvingstermijnen. De afschrijving begint te lopen vanaf 1 januari van het jaar na oplevering van de investering. De rentelasten verantwoorden we in de rekening van baten en lasten, behoudens de in voorkomende gevallen berekende bouwrente. Met ingang van 2013 is de bouwrente bevroren. De in het verleden toegerekende rente wordt geactiveerd.

Op het punt van afschrijven is het BBV verandert met ingang van 1 januari 2017. In artikel 62 van het BBV is gewijzigd dat alle vaste activa dienen te worden geactiveerd, dus ook de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het betreft hier activa die eerder onder de balansverkortings vallen en eenmalig gefinancierd werden vanuit de NUON reserve. De boekwaarde van deze investeringen is daarom per 31 december 2016 ineens ten laste van de NUON reserve gebracht. De nog te verrichten investeringen vanaf 1 januari 2017 worden geactiveerd volgens de huidige richtlijnen. Het restant bedrag van de balansverkortings is vanuit de NUON reserve overgeheveld naar de nieuw in gestelde dekkingsreserve kapitaallasten. Deze reserve wordt aangewend ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten.

Immateriële vaste activa

Dit zijn kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen, het saldo van agio en disagio en de kosten van onderzoek en ontwikkeling. Het beleid is om immateriële vaste activa niet te activeren. Als zich de noodzaak voordoet om dit toch te doen, moeten Provinciale Staten over een dergelijk voornemen een besluit nemen.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden dienen op basis van de nieuwe voorschriften met ingang van 2016 ook onder de immateriële vaste activa te worden opgenomen. De bijdragen in activa van derden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Deze bijdragen mogen alleen geactiveerd worden wanneer de derde deze werkwijze ook toepast. In het geval van het Rijk is het bijvoorbeeld niet toegestaan aangezien het Rijk zelf investeringen niet activeert.

Materiële vaste activa met economisch nut

Materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Het kan zijn dat er in het verleden reserves op deze investeringen zijn afgeboekt. Dat is conform het huidige BBV niet meer toegestaan. Bijdragen uit eigen middelen worden toegevoegd aan de dekkingsreserve en daarmee worden de toekomstige kapitaallasten gedekt.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Huisvesting en inrichting

Casco (betreft het grootste deel v.d. investering)	48 jaar
Apparatuur	3 jaar
Automatisering	5 jaar
Voertuigen	6 jaar

Vaartuigen

Aanhangmotoren	3 jaar
Polyester speedboten	6 jaar
Kranen/navigatie- + communicatieapp./generatoren	10 jaar
Vasten motoren/spudpalen/lieren	15 jaar
Conventionele vaartuigen	30 jaar

Materiaal buitendienst

GPS-ontvangers	3 jaar
Maaimachines/hogedrukreinigers	6 jaar
Bebakeningwagens/zoutstrooiers/heftrucks	10 jaar
Sneeuwplough/gladheidsbestrijdingsinstallaties	15 jaar

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

De provincie schrijft af op deze middelen. Specifieke investeringsbijdragen van derden brengen we op de desbetreffende investeringen in mindering. In deze gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Natte infrastructuur

Oeververdediging/bodem/vaarwegmeubilair	30 jaar
Afstandsbedieningen	25 jaar
Bruggen/sluizen/aquaducten	50 jaar

Onder gronden en terreinen zijn opgenomen de aangekochte gronden in het kader het investeringskrediet grondaankopen (IKG) en Strategische Grond Voorraad (SGV). De provincie verwerft voor onder andere het beleidsdoel natuur en het provinciale grondbeleid.

De waarde op de balans van de gronden die liggen binnen de NNN-begrenzing of worden ingericht voor natuur worden afgewaardeerd naar natuurwaarde (15%). De waarde op de balans van de overige gronden is de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De marktwaarde wordt bepaald aan de hand van actuele gegevens van het kadaster. Voor het verschil van lagere marktwaarde en boekwaarde is een voorziening getroffen.

Financiële vaste activa

De waardering van de deelnemingen is op basis van verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde, deze marktwaarde wordt bepaald op basis van eigen vermogen per einde boekjaar in de jaarrekening.

De waardering van de aandelen Vitens is gelijk aan de verkrijgingsprijs. De provincie heeft een belang van 13% in Vitens.

De waardering van de aandelen Alliander NV is gelijk aan de oorspronkelijke (benaderde) verkrijgingprijs. De provincie heeft een belang van 12,65% in Alliander.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

In 2019 heeft de provincie de BV Fryslân Hurde Wyn opgericht. Deze BV houdt 15% van de aandelen in Windpark Fryslân Holding BV. Er is een aandelenkapitaal van € 20 mln. en een achtergestelde geldlening van € 80 mln. verstrekt. De provincie is enig aandeelhouder van Fryslân Hurde Wyn BV.

De resterende geldleningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Nieuwe leningen worden in principe niet meer verstrekt door de provincie zelf maar lopen via de fondsen NOM, FOM of FSFE.

Vlottende activa

Vlottende activa bestaan uit de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en de overlopende activa.

Onder de voorraden wordt als Onderhanden werken aangemerkt de gronden en inrichtingskosten van gebieden die als natuur worden ingericht.

Vorderingen, overlopende activa en liquide middelen.

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor onverwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Als een vordering na een incassoprocedure als oninbaar wordt ingeschat, wordt deze opgenomen in de voorziening.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende activa. Op de balans worden nu de volgende posten gepresenteerd. Nog te ontvangen bijdragen van de EU, nog te ontvangen bijdragen van het Rijk, nog te ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende activa.

Passiva

Passiva splitsen we in vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva

Onder vaste passiva verstaan we het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer. In de Nota Reserves en Voorzieningen staat het algemene beleid met betrekking tot reserves en voorzieningen. Het beleid voor de tijdelijke budgetten staat in de Nota Uitvoering Begroting. Daarin is ook vastgelegd hoe Gedeputeerde Staten de jaarovergang tijdelijke budgetten uitvoeren.

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves verantwoorden we conform de besluiten van Provinciale Staten.

Onttrekkingen aan reserves ten behoeve van investeringen gaat via een dekkingsreserve. Toevoegingen aan de reserves verantwoorden we in de programmarekening.

Voorzieningen waarderen we op het nominale bedrag van de betrokken verplichting, c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van GS-leden hebben we op de contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichting gewaardeerd.

Voorzieningen vormen we wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- d. van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

We hebben de langlopende schulden tegen nominale waarde gewaardeerd.

Vlottende passiva

Onder vlottende passiva staan voorschotbedragen van overheden voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel en netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. we hebben de kortlopende schulden en de overlopende passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Met ingang van 2015 is er in het BBV een splitsing aangebracht in de overlopende passiva. Op de balans staan nu de volgende posten: Vooruit ontvangen bijdragen van de EU, vooruit ontvangen bijdragen van het Rijk, vooruit ontvangen bijdragen van overige overheid en overige overlopende passiva.

Waarborgen en garantstellingen

De verplichtingen die voortvloeien uit het waarborgen van geldleningen zijn, conform het BBV, op de balans vermeld maar maken daar geen deel van uit. Dit betreffen borgstellingen van opgenomen leningen van diverse instellingen.

2.4 Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa	31-12-2024	31-12-2025
Bijdragen aan activa in eigendom van derden		
Boekwaarde per 1 januari	7.451.021	8.394.457
Investeringen	3.002.611	1.067.310
Bijdragen derden	0	-23.016
Desinvesteringen	0	0
Afwaarderingen	-2.059.175	-741.224
Afschrijvingen	0	0
Boekwaarde per 31 december	8.394.457	8.697.527

Dit activa zijn die in bezit zijn van het Rijk en daarom als immaterieel actief zijn aangemerkt.

De boekwaarde per 31 december 2025 €8,7 miljoen bestaat uit investeringen in Sluis Kornwerderzand 1e fase bruggen.

In 2020 hebben de Staten een investeringskrediet van €100 miljoen beschikbaar gesteld voor de realisatie van fase 1 (vervanging bruggen, aanpak vaargeulen en voorbereiding sluis) het provinciale aandeel hierin is € 3,5

Vaste activa

miljoen. Van de totale rijksbijdrage van €111 miljoen is € 96,5 miljoen bestemd voor de vervanging van de verkeersbruggen (fase 1). De rijksbijdrage zal via een spuk worden toegekend.

Materiële vaste activa	31-12-2024	1-1-2025	31-12-2025
Investerings met economisch nut			
Boekwaarde per 1 januari	107.474.226	127.939.804	130.926.338
Correctie boekwaarde per 1-1-2025		2.986.534	
Investerings	36.586.734		18.737.966
Bijdragen derden	-11.289.925		-2.054.953
Desinvesteringen	-1.337.903		-3.368.850
Afwaarderingen	0		-13.484.617
Afschrijvingen	-3.493.327		-3.837.745
Boekwaarde per 31 december	127.939.804	130.926.338	126.918.139
* Risicovoorziening grond	-1.498.589	-1.498.589	-2.110.593
)			
Boekwaarde per 31 december inclusief risicovoorziening grond	126.441.214	129.427.748	124.807.545

* V. Risicovoorziening grondaankopen

)

Gronden onder de materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. Jaarlijks worden de gronden getaxeerd op basis van informatie van het kadaster.

Investerings met maatschappelijk nut	31-12-2024	1-1-2025	31-12-2025
Boekwaarde per 1 januari	276.189.475	297.060.830	294.074.295
Correctie boekwaarde per 1-1-2025		-2.986.535	
Investering	31.778.893		22.293.211
Bijdragen derden	-5.760.428		-2.761.999
Desinvesteringen	0		-3.099.397
Afwaarderingen			0
Afschrijvingen	-5.147.110		-7.581.898
Boekwaarde per 31 december	297.060.830	294.074.295	302.924.213

Verloop materiële vaste activa	boekwaarde 31-12-2024	boekwaarde 1-1-2025	Investering en	Bijdragen van derden en	Desinvestering en	Afwaardering en	Afschrijving en	boekwaarde 31-12-2025
Investerings met economisch nut								
Gronden en terreinen*)	61.723.427	62.489.531	13.377.125	2.054.953	2.996.965	12.877.088	32.751	57.904.898
Bedrijfsgebouwen	57.227.133	60.385.406	3.051.101		371.885	0	2.701.757	60.362.866
Vervoersmiddelen	1.691.393	1.691.393	169.442			0	98.142	1.762.693
Machines, apparaten en installaties	2.423.122	2.423.121	756.355			0	749.556	2.429.920
Overige materiële vaste activa	4.874.729	3.936.886	1.383.944			607.529	255.538	4.457.762
Totaal	127.939.803	130.926.338	18.737.966	2.054.953	3.368.850	13.484.617	3.837.745	126.918.139
Investerings met maatschappelijk nut								
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	297.060.830	294.074.295	22.293.211	2.761.999	3.099.397	0	7.581.898	302.924.213
Totaal materiële vaste activa	425.000.633	425.000.633	41.031.178	4.816.952	6.468.247	13.484.617	11.419.643	429.842.352

* boekwaarde exclusief risicovoorziening grondaankopen

)

Vaste activa

De WOZ-waarde 2025 van volledig afgeschreven woningen en enkele bedrijfspanden is € 12,0 mln.

Financiële vaste activa	31-12-2024	31-12-2025
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen		
Boekwaarde per 1 januari	146.447.281	147.697.058
(Des)investeringen	1.249.777	5.500.000
Boekwaarde per 31 december	147.697.058	153.197.058
Voorziening deelnemingen	-21.735.064	-23.485.053
Boekwaarde per 31 december inclusief voorziening deelnemingen	125.961.994	129.712.005

Aan de FOM BV is in 2025 een aanvullend aandelenkapitaal verstrekt.

Om de boekwaarde aan te laten sluiten bij de nominale waarde is voor de aandelen FOM en FSFE een voorziening gevormd ten laste van de reserve risicobuffer.

De boekwaarde op de balans is de verkrijgingsprijs of de lagere waarde van de aandelen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de boekwaarde en de nominale waarde.

	Boekwaarde	Nominale waarde
Alliander NV	2.171.338	659.109.520
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	515.619	6.037.162
Nederlandse Waterschapsbank	5.559	3.022.164
Vitens	52.850.594	105.741.279
FSFE BV	15.454.000	15.454.000
Thialf OG BV	28.120	28.120
NOM BV	27.830.047	27.830.409
FOM BV	10.738.948	10.738.948
Fryslân Hurde Wyn	20.000.000	20.000.000
Overig	117.779	117.779
	129.712.004	848.079.380

Leningen aan deelnemingen	
Boekwaarde per 1 januari	289.883.386
Investeringen	66.034
Desinvesteringen	-5.157.975
Voorziening geldleningen aan deelnemingen	-1.392.902
Boekwaarde per 31 december	283.398.544

De vermindering betreft een aflossing achtergestelde lening Windpark Fryslân €5,2 mln.

Leningen aan openbare lichamen	
Boekwaarde per 1 januari	9.475.000
(Des)investeringen	-8.475.000
Boekwaarde per 31 december	1.000.000

De vermindering betreft de reguliere aflossing van 3-tal leningen.

Overige langlopende leningen	
Boekwaarde per 1 januari (exclusief voorziening) *)	44.216.135
Investeringen	1.613.049

Vaste activa

Desinvesteringen	-133.400
Voorziening overige geldleningen	-1.314.059
Boekwaarde per 31 december	44.381.724

Onder de overige langlopende leningen is ultimo 2025 een verstrekte lening aan Kabelnet Noord B.V. opgenomen voor een bedrag van € 35,0 miljoen. Daarnaast is ultimo 2025 in totaal € 8,6 miljoen verschuldigde, maar nog niet betaalde, rente gekapitaliseerd. Hiervan heeft € 1,6 miljoen betrekking op 2025. De provincie heeft Kabelnet Noord B.V. tot 31 december 2026 uitstel van aflossing en rentebetaling verstrekt. De terugbetaling van de verstrekte lening en de verschuldigde (en thans gekapitaliseerde rente) is afhankelijk van de realisatie van de onderliggende business case van Kabelnet Noord B.V. Op basis van het in 2025 geactualiseerde business model verwacht Kabelnet Noord B.V. dat de verstrekte lening inclusief verschuldigde rente volledig kan worden terugbetaald.

* Verloop voorziening
) geldleningen

Boekwaarde per 1 januari	1.339.801
Vermeerderingen / verminderingen	-25.742
Boekwaarde per 31 december	1.314.059

Vlottende activa

Voorraden	31-12-2024	31-12-2025
Onderhanden werken	2.060.764	1.817.835
Vooruitbetalingen	0	0

In de post onderhanden werk zijn de gronden IKG in exploitatie opgenomen € 1,7 mln.

Uitzettingen korter dan één jaar	31-12-2024	31-12-2025
Vorderingen op openbare lichamen	31.610.941	26.724.349
Verstrekke kasgeldleningen	0	0
Rek.courant met het rijk	390.192.169	433.563.305
Rekening courant met overige niet financiële instellingen	2.658.977	6.634.765
Overige vorderingen	3.894.446	27.149.062
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd < 1 jaar	0	0
Uitzettingen in de vorm van schuldpapier	0	0
Overige uitzettingen	17.890	17.825

Bij de overige vorderingen is een voorziening dubieuze debiteuren opgenomen. Het verloop is als volgt:

Voorziening dubieuze debiteuren.	31-12-2024	31-12-2025
Boekwaarde per 1 januari	732.981	910.142
Oninbaar	-655	-60.602
Alsnog voldaan	-6.543	-75.151
Opgenomen	184.359	622.407
Boekwaarde per 31 december	910.142	1.396.796

Liquide middelen	31-12-2024	31-12-2025
Rabobank (huisbankier)	602.871	3.035.107
Kasbank/vermogensbeheerders	63	63
	602.934	3.035.170

Vaste activa

Overlopende activa: Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	31-12-2024	31-12-2025
Nog te ontvangen specifieke uitkeringen	2.046.700	140.702
Nog te ontvangen opcenten motorrijtuigenbelasting	7.730.569	6.557.759
Overig	179.107	122.369
	<u>9.956.376</u>	<u>6.820.831</u>

Overlopende activa: Nog te ontvangen bijdragen van van overige overheid	31-12-2024	31-12-2025
Vooruitbetaalde overige subsidies	577.165	1.055.867
Vooruitbetaalde subsidies ivm lastneming overige overheden	8.298.311	7.769.977
Nog te factureren overige overheden	600.218	1.209.357
Vooruitbetaald overig	288.385	11.333
	<u>9.764.080</u>	<u>10.046.534</u>

Overige overlopende activa	31-12-2024	31-12-2025
Nog te ontvangen rente vermogen	3.665.129	2.955.043
Nog te ontvangen POP middelen	4.286.652	0
Nog te factureren overig	284.801	83.733
Vooruitbetaalde subsidies ivm lastneming	17.679.593	13.972.471
Vooruitbetaalde overige subsidies	1.544.129	0
Vooruitbetaald overig	463.953	486.367
	<u>27.924.256</u>	<u>17.497.614</u>

Vaste passiva

Eigen vermogen	1-1-2025	mutatie		31-12-2025	begrotings mutatie*
		toevoeging	onttrekking		
Algemene reserve	265.363.16 2	0	24.316.900	241.046.262	-78.433.700
Overige bestemmingsreserve	667.586.83 2	70.247.425	84.130.470	653.703.787	-205.958.340
Nog te bestemmen resultaat				61.593.956	
	<u>932.949.99 4</u>	<u>70.247.425</u>	<u>108.447.370</u>	<u>956.344.005</u>	<u>-284.392.040</u>

* Saldo eigen vermogen na begrotingsmutatie 2026-2030 671.951.965

Overzicht en verloop algemene reserves	1-1-2025	mutatie		31-12-2025
		toevoeging	onttrekking	
R. Basisreserve	10.000.000	0	0	10.000.000
R. Vrij aanwendbare reserve	255.363.16 2	0	24.316.900	231.046.262
totaal algemene reserve	265.363.1 62	0	24.316.900	0 241.046.262

Overzicht en verloop bestemmingsreserves	1-1-2025	mutatie		31-12-2025
		toevoeging	onttrekking	
R. Fractieondersteuning	344.700	0	0	344.700
R. De Nieuwe Afsluitdijk	14.193.578	9.849.622	2.953.975	21.089.225
R. Investing eigendom derden	34.441.012	0	338.240	34.102.772
R. Groot onderhoud Wegen	20.292.166	0	3.967.689	16.324.476

Vaste activa					
R. Groot onderhoud Water	23.516.083	2.455.770	0		25.971.853
R. Oeverbeheer	763.920	737.238	0		1.501.158
R. Natuurpact 2014	33.820.660	0	11.106.619		22.714.040
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	5.296.898	0	2.981.786		2.315.113
R. Breed cofinancieringsbudget	36.265.196	7.835.625	22.739.292		21.361.528
R. Windpark Fryslân	8.642.668	2.511.472	3.560.540		7.593.600
R. Groot onderhoud Gebouwen	1.636.847	0	593.650		1.043.197
R. Indirecte uitvoeringskosten NPLG		5.388.209	0		5.388.209
R. Generatiepact	225.717	0	71.700		154.017
R. Spaarverlof	1.624.730	423.604	0		2.048.334
R. Jaarovergang structurele budgetten	642.919	2.333.268	2.611.300		364.887
R. Tijdelijk budget Categorie A	45.547.359	4.885.428	8.077.341		42.355.446
R. Tijdelijk budget Categorie B	34.432.500	22.195.851	14.332.748		42.295.603
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	4.912.518	1.604.331	0		6.516.849
R. Afwaardering aandelenkapitaal windpark Fryslân	3.000.000	1.000.000	0		4.000.000
R. Risicoreserve lening herstelplan Thialf	992.934	0	66.034		926.900
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	1.200.000	0	535.801		664.199
R. Weerstandsbuffer	100.000.000	0	0		100.000.000
R. Risicoreserve revolverende middelen	93.848.236	2.693.778	1.749.989		94.792.025
<i>Beklemd reserves</i>					
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	178.657.095	2.012.900	892.900	4.107.036	175.670.060
R. Verstrekte subsidies	23.289.095	4.320.331	3.443.831		24.165.595
totaal bestemmingsreserve	667.586.832	70.247.425	80.023.435	4.107.036	653.703.787

Stand van zaken reserves

R. Fractieondersteuning	Reserve gevormd bij besluitvorming Jaarstukken 2018. Nog beschikbare middelen voor de fracties, worden aan het eind van het jaar toegevoegd aan deze reserve om die in de toekomst nog in te kunnen zetten voor de fracties.
R. De Nieuwe Afsluitdijk	Reserveringen voor de verschillende projecten Afsluitdijk. Reserve gevormd uit de al bestaande budgetten die bestemd zijn voor het project.
R. Investering in eigendom derden	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot het opheffen van de reserve Van Harinxmakanaal. Deze reserve is als dekking gevormd voor toekomstige lasten in verschillende investeringen in eigendom van derden.
R. Groot onderhoud Wegen	De reserve groot onderhoud wegen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud wegen te verrekenen.
R. Groot onderhoud Water	De reserve groot onderhoud water is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud water te verrekenen.
R. Oeverbeheer	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 20 maart 2024. Uit deze reserve betalen we mee aan het oeveronderhoud van publieke en private partijen (subsidie via Oeverfonds).
R. Natuurpact 2014	PS besluit 22 januari 2014. Reservering van de niet bestede middelen van de Natuurpact gelden in het Provinciefonds. Onttrekkingen indien het jaarlijkse exploitatiebedrag niet voldoende is.
R. Aankoop natuurterreinen (fase 1)	Reserveringen voor aankoop van natuurterreinen (provinciale middelen).
R. Breed cofinancieringsbudget	Reserve gevormd op basis van besluitvorming op 31 oktober 2018 met betrekking tot de cofinancieringsbudgetten om zo meer flexibiliteit in de begroting te creëren.
R. Windpark Fryslân	Conform het PS besluit van 26-2-2020 wordt het rendement/dividend toegevoegd aan deze reserve onder de jaarlijkse aftrek van € 1 mln voor de afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân en € 1,67

Vaste activa

	mln voor toevoeging aan het begrotingsaldo. Daarnaast is € 1,67 mln bestemd voor duurzaamheid en € 1,67 mln bestemd voor ambitieagenda IJsselmeer.
	Op 26-1-2022 heeft PS besloten om middelen beschikbaar te stellen voor het energieprogramma 2022-2025.
	Op 21-9-2022 heeft PS besloten om middelen beschikbaar te stellen voor de ambitieagenda IJsselmeer 2022-2031.
	Bij het bestuursakkoord 2023-2027 is besloten dat het rendement/dividend boven de € 6 miljoen per jaar toegevoegd wordt aan het begrotingsaldo.
R. Groot onderhoud Gebouwen	De reserve groot onderhoud gebouwen is bestemd om de eventuele meer- of minderkosten van het groot onderhoud gebouwen te verrekenen.
R. Indirecte uitvoeringskosten NPLG	Reserve gevormd bij besluitvorming Jaarstukken 2024. In de decembercirculaire provinciefonds 2024 hebben wij een decentralisatie-uitkering van € 7.298.100 ontvangen voor de indirecte uitvoeringskosten NPLG. Deze reserve is gevormd om de middelen voor extra inzet van personeel voor de uitvoering de maatregelpakketten en gebiedsprocessen voor de komende jaren beschikbaar te kunnen stellen.
R. Generatiepact	Reserve om de toekomstige lasten te dekken van personeel wat deelneemt aan het generatiepact.
R. Spaarverlof	Ingesteld bij het vaststellen van de jaarstukken 2022. Medewerkers kunnen vanuit hun Individueel Keuze Budget of onder voorwaarden vanuit hun Persoonlijk Ontwikkel Budget verlof kopen. Dit verlof kunnen zij bijvoorbeeld opnemen voorafgaand aan hun pensioendatum. De doorbetaling van hun salaris in de periode dat zij geen werk meer verrichten wordt dan gedekt uit deze reserve.
R. Jaarovergang structurele budgetten	Ingesteld ivm nieuwe werkwijze subsidieverplichtingen en balanspost crediteuren. Wordt in het volgende jaar afgewikkeld.
R. Rente kapitaalverstrekking Alliander	De staten hebben middels een motie besloten tot het reserveren van de rente op de kapitaalverstrekking Alliander ter dekking van mogelijk lager dividend in de toekomst.
R. Afwaardering aandelenkapitaal Windpark Fryslân	Reserve om richting einde van de exploitatiefase ons aandelenkapitaal van € 20 mln af te kunnen waarden. Jaarlijkse vorming met € 1 mln per jaar vanuit het ontvangen rendement.
R. Risicoreserve lening herstelplan Thialf	Op 30 juni 2021 hebben Provinciale Staten besloten tot vorming van deze reserve. Deze reserve is bedoeld ter dekking van de eventueel te vormen risicovoorziening voor de verstrekte lening herstelplan Thialf.
R. Risicoreserve strategische grondvoorraad	Vanuit de risicoreserve strategische grondvoorraad zal bij een negatieve marktprijsontwikkeling van de aankopen strategische gronden een risicovoorziening strategische grondvoorraad worden gevormd.
R. Weerstandsbuffer	Jaarlijks wordt de stresstest uitgevoerd om te bepalen wat het effect van exogene factoren is op onze begroting. Deze reserve is bedoeld om dat risico op te vangen.
R. Risicoreserve revolverende middelen	Het risico van de uitgezette revolverende middelen wordt opgevangen door deze reserve.
R. Tijdelijke budgetten	De tijdelijke budgetten worden in twee categorieën ingedeeld: A en B Voor elke categorie gelden specifieke spelregels voor het aangaan van verplichtingen en voor de zogenoemde jaarovergang; het reserveren van resterende middelen opdat deze voor de oorspronkelijke doelen ingezet kunnen blijven worden. Dit is geregeld in de nota Uitvoering begroting. De reserve is volledig belegd.
<i>Beklemd reserves</i>	
R. Dekkingsreserve kapitaallasten	Reserve voor de dekking van de kapitaallasten. In verband met de nieuwe regelgeving BBV in 2017 is deze reserve gevormd. Het restant van de balansverkorting is naar deze reserve overgeboekt.
R. Verstrekte subsidie	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van de stelselwijzigging subsidielastneming en is volledig belegd.

Overzicht en verloop voorziening	1-1-2025	mutatie		31-12-2025
		toevoeging	aanwending	
<i>Voorziening voor bestaande risico's</i>				
V. Waardeoverdracht pensioenen GS leden	7.083.166	937.834	0	8.021.000

Vaste activa

V. Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)	524.837	412.372	286.093	651.116
<i>Voorziening voor daartoe door anderen bestemde middelen</i>				
V. Grondwaterplan	1.094.808	733.511	635.648	1.192.672
V. Legaat van Harinxma thoe Sloten	24.655	567	113	25.109
V. Buma-legaten	365.939	9.003	5.790	369.151
V. Jorritsma-Boschmafonds	136.395	3.383	0	139.778
	9.229.800	2.096.670	927.644	10.398.826

Stand van zaken voorzieningen*V. Waardeoverdracht pensioenen GS-leden*

Risicovoorziening. Ter dekking van betaling van afkoopsommen aan ABP voor pensioenen van GS-leden.

V. Regeling Vervroegd Uittreden (RVU)

Risicovoorziening. Ter dekking van betaling van maandelijkse ontslagvergoedingen die de ex-medewerkers in staat stelt om te overbruggen tot aan de AOW-leeftijd.

V. Grondwaterplan

Aan deze voorziening wordt jaarlijks de opbrengsten grondwaterbelasting toegevoegd.

V. Legaat van Harinxma thoe Sloten

Legaat ten behoeve van onderhoud van een kamer in het Fries Museum.

V. Buma-legaten

Legaat ten behoeve van de provinciale bibliotheek, Tresoar.

V. Jorritsma-Boschmafonds

Fonds gevormd door een legaat ten behoeve van uitkering aan studenten.

Langlopende schulden	1-1-2025	vermeerdering	aflossingen	31-12-2025
Onderhandse leningen van banken en financiële instellingen	50.666.665		8.444.445	42.222.220
Door derden belegde gelden	37.500			37.500
Waarborgsommen	50.600			50.600

Stand van zaken langlopende schulden

Onderhandse leningen van banken en financiële instellingen

Provincie Fryslân heeft in 2021 voor de kapitaalversterking (€ 76,5 mln.) van haar deelneming in Alliander NV een lening bij NWB Bank afgesloten ter grootte van € 76 mln.

Door derden belegde gelden

Samen met de provincie Drenthe is er een lening in het kader van duurzame energie verstrekt. De administratie wordt hier gevoerd.

Vlottende passiva

Kortlopende schulden	1-1-2025	vermeerdering	vermindering	31-12-2025
Kasgeldleningen	0			0
Crediteuren	35.043.498		7.885.166	27.158.331
Nog te betalen subsidies ivm lastneming	12.411.988		4.899.729	7.512.258
Nog te betalen overige subsidies	29.883.261	186.861		30.070.122
Nog te betalen overig	16.046.857		4.772.516	11.274.341
Overige schulden	56.679		56.679	0
Nationaal Restauratiefonds voorschotten	2.578.977	3.975.788		6.554.765
Rekening Courant Nazorg fonds	20.061.305	3.245.326		23.306.631
Rekening courant Vermilion en Frisia	1.641.036			1.641.036
	117.723.601	7.407.975	17.614.091	107.517.483

mutatie

Vaste activa				
Overlopende passiva (OP)	1-1-2025	toevoeging	aanwending	31-12-2025
Vooruitontvangen bijdragen van de EU				
OP Life19/IP/DL00004 Grassbird Habitats	0	804.264	804.264	0
OP Life19/IP/NL000011 All 4 Biodiversity	0	448.831	448.831	0
OP POP3 SNN 01255 Beekdal Linde+Drogehamstermede	0	1.454.751	1.453.709	1.041
OP Horizon Europe project NBRACER	150.469	237.263	37.414	350.318
OP Horizon Europe project SMARTER		105.131	0	105.131
	150.469	3.050.240	2.744.218	456.490
Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk (Specifieke uitkeringen)				
OP 4e trein Sneek Leeuwarden	2.035.538	0	1.922.061	113.477
OP BO MIRT Mobiliteitsgedr vervoerscorridor NO NL		297.564	115.379	182.185
OP SPUK C10-2 Verb dig dienstv Zicht op stikstofk	104.151	0	-57	104.207
OP SPUK C103 Opst en uitv woondeals 2e tranche	589.474	0	437.246	152.228
OP SPUK C130 Compensatie VS Wet Open Overheid	79.716	0	14.072	65.644
OP SPUK C131 Projekt FRIS Fryske Al yn'e soarch	0	96.850	84.205	12.645
OP SPUK D13 Matching Rijk - Verbreding en vernieuw	22.317	0	0	22.317
OP SPUK E106 Region aanpak laadinfrastructuur 2	5.209.913	2.790.480	2.869.772	5.130.621
OP SPUK E118 NL2120	1.806.589	1.805.688	1.524.429	2.087.848
OP SPUK E12 Bermmaatregelen	1.280.783	0	1.280.783	0
OP SPUK E15 Regionale aanpak laadinfrastructuur	143.233	0	0	143.233
OP SPUK E20 Reg stimul verkeersveiligh maatr SPV	2.084.011	0	586.000	1.498.011
OP SPUK E22 ERTMS Eur Rail Traffic Man System	5.366.017	237.428	1.771.196	3.832.249
OP SPUK E3 Sanering verkeerslawaa	105.495	1.527	0	107.022
OP SPUK E33-2 MIRT 17-19 Fiets in de Keten 18-2022	9.505	0	0	9.505
OP SPUK E38 Veilig doelm en duurz gebr verk infra	27.273	0	27.273	0
OP SPUK E44 FBW klimaatadaptatie 2021-2027	4.252.075	0	522.930	3.729.145
OP SPUK E83 PFAS Bodemopgaven 2022	357.884	0	54.900	302.984
OP SPUK E84 Stimul verkeersveilighmtr 2022-2023	408.430	0	0	408.430
OP SPUK E87 Beekherstel Linde fase 2	562.256	0	562.256	0
OP SPUK E87 FRESHEM-NL fase 2	2.900.000	0	622.750	2.277.250
OP SPUK E97 Bodem buitenprop difuus lood Fryslan	540.666	0	3.156	537.510
OP SPUK E99 Versterken Friese IJsselmeerkust	11.199.292	0	2.054.833	9.144.459
OP SPUK F11 MKB-deal Skillsbooster	397.934	0	397.934	0
OP SPUK J117 en J117B versnel natuurincl isoleren	4.151.788	0	1.122.451	3.029.337
OP SPUK J118 Bedrijfsmatig vastgoed	2.569.893	0	707.948	1.861.945
OP SPUK J210 Flexibele inzet woningbouw 2e fase	856.198	0	728.028	128.170
OP SPUK J41 Flexibele inzet woningbouw	104.625	0	0	104.625
OP SPUK J5 Opstellen en uitvoeren woondeal 3e fase	593.860	0	0	593.860
OP SPUK J6 Flexibele inzet woningbouw 3e fase	902.456	0	0	902.456
OP SPUK J75B Regiodeal ZuidOost Friesland	278.306	127.375	395.059	10.622
OP SPUK J86 Ontzorgingspr maatsch vastg 2e tranche	994.583	0	375.941	618.643
OP SPUK J96B Regiodeal ZW J4B		206.612	40.365	166.247
OP SPUK J96B Regiodeal NW	185.325	0	110.325	75.000
OP SPUK K28 Klimaat- en energiebeleid	2.591.034	3.980.521	2.001.527	4.570.028
OP SPUK L10 Impulsgelden veenweiden	6.876.765	0	-2.379.259	9.256.024
OP SPUK L12 Experiment strorijke stalmeest	100	0	100	0
OP SPUK L16 PN Programma Natuur	18.486.277	0	7.556.494	10.929.784
OP SPUK L24 Voorbereiding NPLG	340.546	0	340.546	0
OP SPUK L25 Vernellingsvoorstellen	22.759.474	0	4.006.937	18.752.537
OP SPUK L32 Piekbelasting	322.904	360.500	106.334	577.071
OP SPUK L33 PN Programma Natuur 2e fase	28.746.777	5.270.023	788.318	33.228.483
OP SPUK L34 Indirecte uitvoeringskst NPLG 2024	556.695	0	0	556.695
OP SPUK L35 RpmI gebiedsproces en maatregelen	107.492.200	37.474.248	2.212.499	142.753.949

Vaste activa				
OP SPUK L36 Maatr gebiedsger beeindiging veeh loc		12.606.570	0	12.606.570
OP SPUK L37 PAS-melders	7.800.000	7.680.000	34.244	15.445.756
OP SPUK L40 Natuur-ecolog impuls pakket VMR 2024-25	528.458	0	528.458	0
OP SPUK L7 IBP vitaal platteland	3.144.193	0	0	3.144.193
OP SPUK L8 prov aank veehouderijen nabij natuurgeb	5.000.452	0	-1.881.657	6.882.109
vooruitontvangen activa	232.567		232.567	0
	254.998.026	72.935.386	31.878.341	296.055.070
Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid				
OP Omgevingsberaad Waddengeb diverse reserveringen	50.496	399.477	398.764	51.209
OP SCW Secretariaat Stuurgroep Waddenprovincies	146.883	88.150	57.654	177.378
OP Samenwerkingsverband IKW	425.287	950.457	737.601	638.143
OP SPUK E56b BO MIRT verkeersinfrastructuur 20201	69.401	0	0	69.401
OP Nog af te sluiten weidevogelcompensatie	1.526.231	26.510	0	1.552.741
OP Weidevogelcompensatie	2.186.960	0	250.658	1.936.302
OP Programma NIL Friese Kleiweide	224.658	0	25.560	199.098
OP Bodemleernetwerk Noordelijke kleischil	0	0	0	0
OP SPUK L25B Gelijkw pos boeren in gebiedsproces	2.400.671	0	150.775	2.249.896
OP Wadlopen	66.760	147.763	192.327	22.196
OP Deltaprogramma Waddengebied	108.409	345.100	105.782	347.727
OP Fries Bestuursakkoord Waterketen 3 2021-2025	228.417	104.999	60.510	272.906
OP GRO06c Regiodeal NIL Aldeboarn-De Deelen	13.915	63.485	77.400	0
OP GRO06c Regiodeal NIL Veenweide 2022-2024	376.898	127.012	503.910	0
OP GRO06c Kennismiddelen Regiodeal NIL VW HW	79.528	13.688	93.216	0
OP Leader/POP 3 Lopende kosten	3.970	0	3.970	0
OP Economic Board Noord Nederland	14.286	0	0	14.286
OP Europa Pact Fryslan	530.832	1.263.646	1.043.235	751.243
OP Leader GLB beheerskosten	101.028	180.534	281.562	0
diverse oa bijdragen activa	0	1.685.000		1.685.000
	8.554.629	5.395.821	3.982.923	9.967.526
Overige overlopende passiva				
OP SPUK Freshem-NL bijdrage derden	1.396.355	713.500	622.750	1.487.105
Gebiedsontw Fran-Harl Ruilverkav vooruitontv bedragen	1.429.065		1.429.065	0
overig	262.485	3.429.543		3.692.028
	3.087.905	4.143.043	2.051.815	5.179.133
	266.791.028	85.524.489	40.657.297	311.658.220

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De verplichtingen, voortvloeiende uit het waarborgen van geldleningen, zijn conform de BBV op de balans vermeld, maar maken er geen

deel van uit. De provincie heeft zich garant gesteld voor de rente en aflossing van door diverse instellingen aangegane geldleningen.

	31-12-2024	31-12-2025
Leasecontracten dienstauto's en kopieerapparaten	3.917.179	3.231.227
Huurovereenkomst parkeergarage per jaar	652.000	672.400
Verplichtingen functieverandering uitfinanciering	17.946.204	16.461.710

Vaste activa

RVO verplichtingen agrarisch natuur- en landschapsbeheer	114.876.852	102.410.758
Een specificatie van de gewaarborgde geldleningen is opgenomen in bijlage 4.2	8.323.711	7.992.353

RVO. In verband met het in 2014 afgesloten Natuurpact is de verantwoordelijkheid voor de afwikkeling van de subsidieverplichtingen voor natuurontwikkeling en -beheer over gegaan van het Rijk (DLG) naar de provincies. In voorgaande jaren zijn door de DLG subsidieverplichtingen voor functieverandering en beheer aangegaan. Deze verplichtingen worden namens de provincies afgewikkeld via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Financiële verplichtingen

Het beleid en de financiële spelregels voor de tijdelijke budgetten staan in de Nota Uitvoering Begroting 2022. Zie ook onderdeel 3 Tijdelijke budgetten.

2.5 Gebeurtenis na balansdatum

Niet van toepassing

2.6 WNT-verantwoording 2025 Provincie Fryslân

De WNT is van toepassing op Provincie Fryslân. Het voor Provincie Fryslân toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2025 € 246.000,- het algemene bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen in dienstbetrekking

bedragen x € 1	J.J. Algra	A.G. Rosier
Funcitiegegevens	Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2025	1-1-2025 t/m 31-12-2025	1-1-2025 t/m 31-12-2025
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 178.483	€ 138.975
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.291	€ 22.723
<i>Subtotaal</i>	€ 201.773	€ 161.698
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 246.000	€ 246.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	€ 201.773	€ 161.698
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2024		
bedragen x € 1	J.J. Algra	A.G. Rosier
Funcitiegegevens	Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024	1-1-2024 t/m 31-12-2024	1-1-2024 t/m 31-12-2024
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 173.978	€ 130.250
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.292	€ 20.222
<i>Subtotaal</i>	€ 197.270	€ 150.472
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	€ 233.000
Bezoldiging	€ 197.270	€ 150.472

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

2.7 Begrotingsrechtmatigheid

De begrotingsrechtmatigheid heeft betrekking op het financiële handelen binnen het kader van de geautoriseerde begroting. Dit wordt formeel als volgt omschreven:

“Financiële beheershandelingen, die ten grondslag liggen aan de baten en lasten (exploitatie), alsmede de balansposten (investeringen), dienen tot stand te zijn gekomen binnen de grenzen van de geautoriseerde begroting en hiermee samenhangende programma’s (begrotingscriterium). In de begroting zijn de maxima voor de lasten en baten vermeld die door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Dit houdt in dat de financiële beheershandelingen dienen te passen binnen de begroting, waarbij het juiste programma, de toereikendheid van het begrotingsbedrag alsmede het begrotingsjaar van belang zijn.”

Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen de afwijkingen in de jaarrekening herkenbaar te worden opgenomen en van een toelichting te worden voorzien. Als blijkt dat de gerealiseerde lasten en baten op programmaniveau hoger of lager zijn dan geautoriseerd, kan er sprake zijn van begrotingsonrechtmatigheid.

Over- en onderschrijdingen die gedurende het jaar bekend werden zijn in 2025 aan Provinciale Staten voorgelegd, bijvoorbeeld via de bestuursrapportage of het autorisatiemoment december. Nog niet geautoriseerde over- en onderschrijdingen worden in de jaarstukken toegelicht en worden door de vaststelling van de jaarrekening door Provinciale Staten alsnog geautoriseerd.

De verschillen tussen de geautoriseerde lasten en baten en de gerealiseerde lasten en baten worden hieronder per beleidsprogramma weergegeven. Vanaf 2023 rapporteren wij ook over begrotingsrechtmatigheid bij de onderhanden en nog op te starten investeringen. Dit doen wij op het niveau waarop de Staten krediet beschikbaar hebben gesteld waarbij beoordeeld wordt of er op totaal project- of programmaniveau een over- of onderschrijding plaatsvindt.

Exploitatie programma (x € 1.000,-)	Lasten			Baten			Rekening resultaat
	begroting na rekening afwijking wijziging			begroting na rekening afwijking wijziging			
1 Bestuur	26.459	24.892	1.566	1.813	1.856	43	1.594
2 Infrastructuur	136.478	126.290	10.188	17.573	12.577	-4.996	2.389
3 Omgeving	132.581	121.150	11.431	35.653	34.696	-957	878
4 Economie	42.327	34.838	7.489	17.657	13.394	-4.263	288
5 Mienskip	88.585	82.557	6.029	5.895	6.272	377	1.156
6 Bedrijfsvoering	102.389	95.871	6.517	1.784	2.356	572	6.572
7 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.049	4.245	-2.196	441.630	442.080	450	-47
Begrotingssaldo	48.764		48.764				48.764
	579.631	489.844	89.787	522.006	513.230	-8.775	61.594

In 2025 is geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid die opgenomen moet worden in de rechtmatigheidsverantwoording. De over- en onderschrijdingen passen binnen het bestaande beleid en er is niet vastgesteld dat deze ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd.

De over- en onderschrijdingen bij tijdelijke budgetten en reserves worden conform het gestelde in de nota uitvoering begroting en de nota reserves en voorzieningen verrekend met het volgende jaar. De budgetten waar dat niet volgens het vastgestelde beleid mogelijk is leiden tot een rekeningresultaat welke nader uitgewerkt is in onderdeel 2.8 van de jaarrekening. Een nadere toelichting hierop is te vinden in de beleidsprogramma's. Deze verschillen leiden niet tot een begrotingsonrechtmatigheid omdat ze als acceptabel worden beschouwd.

Bij de overlopende passiva (met name specifieke uitkeringen) worden op de exploitatie de werkelijke uitgaven verantwoord, hiertegenover staat de bijdrage van derden veelal van het Rijk. Verschillen ten opzichte van de begroting zijn dan ook bij lasten en baten budgettair neutraal.

Investerings Programma (x € 1.000,-)	Lasten			Baten		
	Totaal krediet	Bestedingen t/m 31-12-2025	Restant krediet	Totaal krediet	Ontvangen t/m 31-12-2025	Restant krediet
2 Afstandsbediening	24.061	17.747	6.314	6.249	5.425	824
Bedrijfsmiddelen wegen	142	142	0	0	0	0
Busremises	23.437	7.527	15.910	1.942	463	1.479
De Centrale As	406.055	402.055	4.000	246.190	244.517	1.673
Depotbeheer	1.192	43	1.149	21	21	0
Extra sneltrein Gron Lwd	40.530	38.430	2.100	40.530	38.430	2.100
Gladheidsbestrijding algemeen	345	345	0	0	0	0
Hoofdfietsroutes	5.698	388	5.310	822	822	0
Kleine Infrastructurele Projecten (KIP)	9.825	7.876	1.949	1.102	1.102	0
Meerjaren Programma Kunstwerken (MPK)	114.184	51.083	63.101	16.102	15.278	824
Meerjaren Programma Investerings (MPI)	27.259	25.259	2.000	3.786	3.786	0
N31 Haak om Leeuwarden	167.487	162.587	4.900	150.016	150.016	0
N358 Skieding	19.315	16.390	2.925	9.256	8.207	1.049
N359 3 tunnels	13.324	13.324	0	1.700	1.700	0
N381	173.098	173.098	0	96.398	96.398	0
Oeverinvesteringen	31.100	4.646	26.454	5.790	1.270	4.520
OV duurzaam	5.601	5.601	0	32	32	0
RSP Joure	83.176	83.176	0	64.323	64.323	0
RSP startkrediet	11.133	10.133	1.000	3.743	3.743	0
Verlagend infrastructuur progr.1 (RYP1)	25.160	22.832	2.328	9.447	9.447	0
Verlagend infrastructuur progr.2 (RYP2)	16.784	5.078	11.706	4.795	1.842	2.953
Sluis/bruggen KWZ	99.300	12.300	87.000	96.500	0	96.500
Steunpunten	22.287	17.190	5.097	9.624	9.624	0
Vaarwegen Vaartuigen algemeen	357	357	0	0	0	0
Vervanging brug Burgum	23.180	23.180	0	23.180	23.180	0
Vervanging brug Skulenboarch en Kootstertille	1.342	1.342	0	1.342	1.342	0
VH-kanaal	26.692	2.135	24.557	102	0	102
4 Veenweide	46.682	24.837	21.845	46.521	24.256	22.265
6 Bedrijfsmiddelen ICT	2.441	2.441	0	0	0	0
Energie neutrale provincie	1.454	1.067	387	0	0	0
Huisvesting	305	305	0	0	0	0
Eindtotaal	1.422.946	1.132.914	290.032	839.515	705.224	134.291

In 2025 is geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid omdat er geen kostenoverschrijdingen zijn.

2.8 Toelichting rekeningresultaat

	x € 1.000
Structurele budgetten	11.425
Tijdelijke budgetten	2.029
Reserves	-414
Voorzieningen	-210
Overlopende Passiva	0
	Begrotingssaldo
	<u>48.764</u>
Nog te bestemmen resultaat	<u>61.594</u>
1 Structurele budgetten	<u>11.425</u>
Programma	Beleidsveld

1	1.1	Fractieondersteuning	189
		Statengriffie	147
	1.2	Uitkeringen oud leden GS	179
		Representatiekosten	60-
	1.5	IPO doorgeschoven BTW	163
2	2.1	Data en monitoring	69
	2.2	Lager afschrijvingslasten	264
	2.3	Gladheidsbestrijding	1.013-
		Lager afschrijvingslasten	490
		Onderhoud vaarwegen	500
		Verkoop woning	300
		Incidentmanagement	361-
	2.4	Concessies OV index	524
		Busconcessie	1.500
		Onvoorzien/additioneel vervoer/meerwerk	500
3	3.1	Weidevogels	101
		Hogere legesinkomsten	136
4	4.1	Ruimtelijke ordening en wonen	67
	4.2	Regionaal waterprogramma	182
		Bodembudget	60
	4.3	FUMO	100-
		Lagere legesinkomsten	62-
5	5.1	agenda economie	101
	5.2	Marrekrite	309
		Slimme groei	85
	5.3	Taal en onderwijs	111
		Archeologie FAMKE	156
6	6.1	Salarissen en inhuur	812
		Dekking formatie	1.102
		Bijdrage van derden	748
		Organisatiebreed budget	493
	6.2	Lagere afschrijvingslasten	2.493
		Automatiseringskosten	761
		Huisvestingskosten	251
7	7.2	Lagere opbrengst motorrijtuigenbelasting	546-
	7.4	Hogere rentebaten	838
		Rentetoerekening vaste activa	610-
	7.7	Lagere vaststelling subsidies	236
		Overige verschillen < 50.000	309

2 Tijdelijke budgetten**2.029**

Dit bedrag bestaat uit vrijval van tijdelijke budgetten. Dit als gevolg van eindige projecten en opdrachten. Het betreft hier onder andere:

1	1.2	Keningsdei Dokkum	1.000 *
2	2.4	OV buurtbussen en wijkauto's	100
3	3.1	Invasieve exoten bestrijding	56
	3.2	Fryske Gruntafel	119
5	5.1	Retailagenda	83
		Stageinfra MKB onderwijs	50
		Stimulering events missies beurzen	56
		Wateractieplan	150-
	5.4	Iepen Mienskip Fûns	97
		Tsjukemar en Nannewiid	130 **
		Overige verschillen < 50.000	488

3 Reserves**-414**

6	6.1	Spaarverlof	414-
---	-----	-------------	------

			x € 1.000
		Overige verschillen < € 50.000	0-
4			-210
Voorzienen			
6	6.1	Regeling vervroegd uitreden (RVU)	202-
		Overige verschillen < 50.000	7-
Begrotingssaldo			48.764

Voor deze posten wordt voorgesteld om de vrijval (deels) via de resultaatbestemming opnieuw beschikbaar te stellen. Het betreft de volgende twee voorstellen:

*	Keningsdei	1.000
**	Tsjukemar en Nanneviid	130

Een nadere toelichting op de oorzaak van de verschillen is opgenomen bij de beleidsprogramma's in de jaarstukken 2025

2.9 Berekening benutting drempelbedrag SKB

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000,-)					
		Verslagjaar 2025			
(1)	Drempelbedrag	10.097.122	10.097.122	10.097.122	10.097.122
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.327.671	1.028.321	700.091	1.011.042
(3a) = (1) >	Ruimte onder het drempelbedrag (2)	8.769.451	9.068.801	9.397.031	9.086.080
(3b) = (2) >	Overschrijding van het drempelbedrag (1)	-	-	-	-
(1)	Berekening drempelbedrag				
		Verslagjaar 2025			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	548.561			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	48.561			
(4d)	Drempelbedrag: (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van € 1.000.000	10.097	10.097	10.097	10.097
(2)	Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen				
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	119.490	93.577	64.408	93.016
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) /	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (5b)	1.328	1.028	700	1.011

Het drempelbedrag is het bedrag aan liquide middelen dat (gemiddeld) per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting.

Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

Per kwartaal mag het gemiddelde van de (liquide) middelen die de decentrale overheid dagelijks buiten de schatkist laat niet boven het drempelbedrag uitkomen. Provincie Fryslân is in 2025 ruimschoots onder het drempelbedrag gebleven. De liquide middelen die buiten de schatkist zijn aangehouden, zijn gebruikt voor het betalingsverkeer.

2.10 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van Gedeputeerde Staten

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van Gedeputeerde Staten toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de Provinciale Staten vastgestelde kaders zoals de begroting en provinciale verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de staten op 26 november 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de Provinciale Staten bepaald en bedraagt 2% van de werkelijke lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 9.790.000. Dit betekent dat alleen die afwijkingen vermeld worden waarbij het grensbedrag wordt overschreden. Conform het besluit van Provinciale Staten van 26 november 2025 worden alle afwijkingen die groter zijn dan afgerond € 489.500 in de paragraaf Bedrijfsvoering toegelicht. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV van september 2025.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 1.373.000 bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van € 9.790.000. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 0 acceptabel op basis van door provinciale staten vastgestelde afspraken. Over het jaar 2025 zijn geen onduidelijkheden vastgesteld.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Geldoverdrachten	Fouten	522.000
Begrotingssubsidies	Fouten	163.000
	Onduidelijkheden	688.000
	Totaal	1.373.000

Het vastgestelde beleid betreft de Financiële verordening Provincie Fryslân 2022 (gewijzigd op 18 december 2024), Controleverordening Provincie Fryslân 2023 (gewijzigd op 25 december 2025) en de onderliggende beleidsnota's welke op 15 december 2021 door Provinciale Staten zijn vastgesteld. Hieronder zijn met name de nota Uitvoering begroting, de nota Reserves, voorzieningen en overlopende passiva en de nota Waarden, activeren en afschrijven van belang.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met Provinciale Staten aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid en zijn de afwijkingen omtrent het voorwaarden criterium opgenomen boven de rapportering grens van € 489.500. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

3. Controle verklaring

[Controle verklaring](#)

4. Bijlagen

4.1 Structurele en niet structurele lasten en baten

x € 1.000	structurele budgetten			niet structurele budgetten		
	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Afwijking begroting rekening	Begroting 2025 na wijziging	Rekening 2025	Afwijking begroting rekening
Lasten						
1 Bestuur	14.288	13.787	501	12.171	11.106	1.065
2 Infrastructuur	106.642	103.474	3.168	29.836	22.816	7.020
3 Natuur en Landbouw	87.037	78.268	8.769	45.545	42.882	2.662
4 Ruimte en Klimaat	10.854	10.631	222	31.473	24.207	7.266
5 Economie en Mienskip	42.431	41.308	1.123	46.154	41.249	4.906
6 Bedrijfsvoering	99.966	92.913	7.053	2.423	2.959	-536
7 Provinciefinanciën	-423	-28	-395	2.472	4.274	-1.802
Begrotingssaldo	48.764	0	48.764			
Totaal lasten	409.557	340.352	69.205	170.074	149.492	20.582
Totaal structurele en niet structurele	579.631	489.844	89.787			
Baten						
1 Bestuur	1.813	1.856	-43	0	0	0
2 Infrastructuur	4.197	4.374	-176	13.376	8.203	5.173
3 Natuur en Landbouw	3.189	4.258	-1.069	32.464	30.438	2.026
4 Ruimte en Klimaat	1.315	1.239	75	16.343	12.155	4.188
5 Economie en Mienskip	319	261	58	5.576	6.011	-435
6 Bedrijfsvoering	1.705	2.402	-697	80	-46	126
7 Provinciefinanciën	401.544	401.356	188	40.086	40.724	-638
Totaal baten	414.082	415.746	-1.664	107.924	97.485	10.439
Totaal structurele en niet structurele	522.006	513.231	8.775			

Structurele budgetten zijn budgetten die voor jaarlijks terugkerende activiteiten en taken in de (meerjaren)begroting zijn opgenomen.

Niet structurele budgetten zijn budgetten voor projecten die voor een bepaalde (eindige) periode in de begroting zijn opgenomen. Zowel de baten als de lasten die met deze projecten zijn gemoeid worden als tijdelijk aangemerkt.

4.2 Overzicht Gewaarborgde geldleningen

N r.	Door wie de lening is aangege an	Doel van de geldlening	Oorspronk elijk bedrag in €	Percentag e van de lening die door de provincie wordt gewaarbo rgd	Datum en nummer besluit Provinci ale Staten c.q. CdK	Goedkeuringsb esluit	Einddatu m borgstell ing	Rente -%	Restantbe drag van de geldlening per 1-1-2025 in €	Totaalbed rag v.d.gewon e en buitengew one aflossing in 2025 in €	Restantbe drag gewaarbor gd door de provincie per 31-12-202 5 in €
---------	---	---------------------------	--	---	---	-------------------------	-----------------------------------	-------------	--	---	--

1	Stichting Groenfo nds	Voorfinancie ring subsidie particulier natuurbehee r	9.252.025	100%	11-12-07 , nr. n.b.	11-12-07, nr. n.b.	31-12-20 43		8.323.711	331.358	7.992.353
---	-----------------------------	--	-----------	------	------------------------	--------------------	----------------	--	-----------	---------	-----------

TOTA AL	8.323.711	331.358	7.992.353
--------------------	------------------	----------------	------------------

4.3 Specifieke uitkeringen (Sisa-verantwoording)

Sinds 2006 is voor de verantwoording van de bestedingen van specifieke uitkeringen van het rijk aan provincies en gemeenten de zogenoemde SiSa-audit ingevoerd: Single Information, Single Audit. Deze werkwijze is in 2008 in de Financiële verhoudingswet verplicht gesteld. Dit heeft tot gevolg dat de verantwoording van de besteding van specifieke uitkeringen via de zogenoemde Sisa-bijlage bij de jaarrekening verloopt. Deze bijlage is opgesteld volgens een door het rijk voorgeschreven format. De controle van deze bijlage wordt meegenomen in de accountantscontrole van de jaarrekening. De accountant meldt vervolgens per specifieke uitkering zijn bevindingen in het accountantsverslag (rapport van bevindingen).

In de jaarrekening 2025 gaat het om 38 verschillende regelingen. Het aantal specifieke uitkeringen is de afgelopen jaren sterk toegenomen (38 regelingen in 2025 tegenover 3 regelingen in 2019). Deze toename is het gevolg van een opmerking van de Algemene Rekenkamer in het Verantwoordingsonderzoek 2018. De Algemene Rekenkamer heeft opgemerkt dat het Rijk in bepaalde gevallen bestuurlijke voorwaarden stelt bij de toekenning van een decentralisatie-uitkering, die de beleids- en bestedingsvrijheid van decentrale overheden beperken. Om die reden worden de uitkeringen nu getoetst om zo te beoordelen welke uitkeringsvorm passend is. In veel gevallen is nu gekozen voor een specifieke uitkering, waarbij de verantwoording via de SiSa-bijlage verloopt. In het hoofdlijnenakkoord van het demissionaire kabinet is het overhevelen van specifieke uitkeringen naar het provinciefonds opgenomen met een bezuiniging van 10%. Op de korte termijn blijkt het om juridisch en praktische redenen niet mogelijk of wenselijk om in 2026 alle specifieke uitkeringen over te hevelen. Ook de budgetkorting van 10% speelt hierbij een rol. Voor de specifieke uitkeringen die (nog) niet overgeheveld kunnen worden, geldt als uitgangspunt dat medeoverheden niet met minder budget dezelfde taken moeten uitvoeren. Het doel van SiSa was en is dat provincies (en ook gemeenten) minder vaak en maar op één moment verantwoordingsinformatie aan het Rijk hoeven te verstrekken over de besteding van specifieke uitkeringen. De controle op rechtmatigheid van de bestedingen geldt voor de specifieke uitkeringen waarover in het kader van Sisa verantwoording afgelegd moet worden. Daartoe is in de Sisa-bijlage een aparte kolom "aard controle" opgenomen. In aanvulling op de in de Sisa-bijlage gevraagde informatie mogen de Ministeries nog (beperkt en zeker niet jaarlijks) enige beleidsinformatie vragen. Hiervoor is geen afzonderlijke accountantsverklaring meer nodig.

SiSa Medeoverheden

In juli 2008 is in een wijziging van de Financiële Verhoudingswet geregeld dat SiSa met ingang van de jaarstukken 2008 ook van toepassing is op door de provincies naar andere provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen doorverdeelde rijksmiddelen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de SiSa-bijlage daartoe uitgebreid met speciaal voor de relatie gemeente-provincie ontwikkelde formats.

Bij de provincie Fryslân is de zogenoemde SiSa-medeoverheden onder andere van toepassing op de bestedingen van de Regeling Specifieke uitkering Flexibele inzet woningbouw (J41) en de regeling tijdelijke impuls Klimaatadaptatie (E44).

Ook past de provincie voor een aantal eigen subsidiebeschikkingen SiSa-verantwoording toe, bijvoorbeeld de stimulering kleine maatschappelijke initiatieven Iepen Mienskipsfuns en het incidentele subsidieproject proeftuin Wetterskip Fryslân.

Daarnaast legt de provincie als medeoverheid via SiSa verantwoording af aan gemeente Waadhoeke (regiokassier) over de bestedingen voor de Regiodeal Noardwest Fryslân (J96B), gemeente Opsterland (regiokassier) over de bestedingen voor de Regiodeal Zuidoost Friesland (J75B), gemeente De Fryske Marren over de bestedingen voor de Regiodeal Zuid West Fryslân (J04B) en aan provincie Groningen over de Regiodeal Natuur Inclusieve Landbouw (GRO06C).

[Sisa-bijlage](#)

4.4 Gerealiseerde lasten en baten per taakveld

Taakveld		Lasten	Baten
		x € 1.000,-	
0.1	Uitkering provinciefonds	0	314.168
0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	80.327
0.3	Geldleningen en uitzettingen	2.578	22.030
0.4	Deelnemingen	145	22.361
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-2.126	92
0.6	Overhead	41.931	3.291
0.8	Mutaties reserves	70.247	108.455
0.9	Resultaat	61.594	0
1.1	Provinciale Staten	4.967	73
1.2	Gedeputeerde Staten	3.300	0
1.3	Kabinetszaken	1.004	0
1.4	Bestuurlijke organisatie	1.374	0
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	451	0
1.6	Openbare orde en veiligheid	22	0
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	9.944	3.026
2.1	Landwegen	47.862	4.207
2.2	Waterwegen	20.260	2.143
2.3	Openbaar vervoer	79.271	6.376
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	3.768	136
3.1	Waterkeringen	791	629
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	3.862	955
3.3	Kwantiteit grondwater	844	707
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	1.829	0
3.5	Kwaliteit grondwater	1.722	1.246
3.9	Water, overige baten en lasten	7.517	3.629
4.1	Bodembescherming	1.268	79
4.4	Vergunningverlening en handhaving	11.771	181
4.5	Ontgronding	0	140
4.6	Duurzaamheid	13.414	18.081
4.9	Milieu, overige baten en lasten	1.369	31
5.1	Natuurontwikkeling	16.947	3.755
5.2	Beheer natuurgebieden	63.810	15.817
5.3	Beheer flora en fauna	30.767	2.365
5.9	Natuur, overige baten en lasten	128	0
6.1	Agrarische aangelegenheden	10.848	1.412
6.3	Kennis en innovatie	14.758	1.223
6.4	Recreatie en toerisme	6.066	380
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	14.981	2.036
7.1	Cultuur	47.891	129
7.2	Maatschappij	9.534	0
8.1	Ruimte en leefomgeving	13.583	1.765
8.2	Volkshuisvesting	1.237	437
8.3	Stedelijke vernieuwing	152	0
		621.686	621.686
		0	

4.5 Taakveld BBV verdeling per programma in 2025

Programma	Taakveld	(Bedragen x € 1.000,-)	U			I			U-I Saldo
			Begroot	Besteed	U Saldo	Begroot	Besteed	I Saldo	
	0.8	Mutaties reserves	541	556	-15	237	237	0	-15
	1.1	Provinciale Staten	5.242	4.967	275	85	73	12	263
	1.2	Gedeputeerde Staten	4.431	3.299	1.133	5	0	5	1.128
	1.3	Kabinetszaken	20	0	20	0	0	0	20
	1.4	Bestuurlijke organisatie	751	666	85	0	0	0	85
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	6.389	6.334	55	1.723	1.782	-59	114
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	9.626	9.626	0	0	0	0	0
P01	Bestuur		27.000	25.448	1.551	2.050	2.093	-43	1.594
	0.8	Mutaties reserves	16.167	17.839	-1.672	12.964	11.833	1.130	-2.803
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	287	367	-81	670	1.029	-360	279
	2.1	Landwegen	41.570	40.096	1.474	5.201	4.090	1.111	363
	2.2	Waterwegen	8.741	6.278	2.463	1.026	945	81	2.383
	2.3	Openbaar vervoer	82.321	76.506	5.815	10.309	6.376	3.933	1.882
	2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	3.557	3.043	515	367	136	231	284
	3.1	Waterkeringen	0	0	0	0	0	0	0
	6.3	Kennis en innovatie	1	1	0	0	0	0	0
	7.2	Maatschappij	1	0	1	0	0	0	1
P02	Infrastructuur		152.645	144.130	8.515	30.537	24.410	6.127	2.389
	0.3	Geldleningen en uitzettingen	9	7	2	11	9	3	-1
	0.8	Mutaties reserves	10.132	10.423	-291	41.100	31.795	9.305	-9.596
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	125	6	119	0	0	0	119
	2.2	Waterwegen	5.470	5.425	45	1.043	0	1.043	-998
	3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	1.182	1.182	0	0	0	0	0
	4.6	Duurzaamheid	6.911	4.305	2.606	11.924	12.318	-394	3.000
	4.9	Milieu, overige baten en lasten	456	456	0	0	0	0	0
	5.1	Natuurontwikkeling	17.704	12.503	5.201	4.332	3.755	576	4.625
	5.2	Beheer natuurgebieden	63.611	60.240	3.372	15.024	15.877	-853	4.225
	5.3	Beheer flora en fauna	28.861	28.747	114	2.049	2.154	-104	219
	5.9	Natuur, overige baten en lasten	157	128	29	0	0	0	29
	6.1	Agrarische aangelegenheden	8.095	8.152	-57	1.271	583	687	-745
P03	Natuur en Landbouw		142.714	131.573	11.140	76.753	66.491	10.262	878
	0.8	Mutaties reserves	7.395	9.909	-2.515	12.566	12.144	423	-2.937
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	224	227	-3	187	192	-6	3
	3.1	Waterkeringen	1.568	791	776	1.352	629	724	53
	3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	6.915	3.862	3.053	4.635	955	3.680	-627
	3.3	Kwantiteit grondwater	866	844	22	726	707	19	3
	3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	184	76	108	0	0	0	108
	3.5	Kwaliteit grondwater	1.400	1.246	155	1.400	1.246	155	0
	3.9	Water, overige baten en lasten	5.002	6.132	-1.130	2.817	3.470	-653	-477
	4.1	Bodembescherming	1.033	715	318	250	58	192	126
	4.4	Vergunningverlening en handhaving	8.136	8.538	-402	355	181	174	-576
	4.5	Ontgronding	33	0	33	47	140	-93	126
	4.6	Duurzaamheid	10.901	8.736	2.164	3.540	4.620	-1.080	3.244

Programma	Taakveld	(Bedragen x € 1.000,-)	U			I			U-I Saldo
			Begroot	Besteed	U Saldo	Begroot	Besteed	I Saldo	
	4.9	Milieu, overige baten en lasten	609	329	280	0	31	-31	311
	5.2	Beheer natuurgebieden	227	218	10	0	0	0	10
	5.3	Beheer flora en fauna	513	488	25	0	0	0	25
	6.3	Kennis en innovatie	906	415	491	0	0	0	491
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	17	18	-1	0	0	0	-1
	8.1	Ruimte en leefomgeving	2.595	1.551	1.043	1.759	728	1.031	13
	8.2	Volkshuisvesting	785	599	186	590	437	152	34
	8.3	Stedelijke vernieuwing	413	53	360	0	0	0	360
P04	Ruimte en Klimaat		49.721	44.747	4.974	30.224	25.538	4.686	288
	0.8	Mutaties reserves	16.601	19.787	-3.186	25.166	23.102	2.064	-5.249
	2.1	Landwegen	27	78	-51	30	39	-9	-42
	2.2	Waterwegen	1.489	1.409	80	1.108	1.021	87	-7
	4.6	Duurzaamheid	-48	-237	189	0	1.143	-1.143	1.332
	5.1	Natuurontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0
	6.1	Agrarische aangelegenheden	1.225	1.776	-551	247	247	0	-551
	6.3	Kennis en innovatie	13.381	12.344	1.037	1.412	1.223	188	848
	6.4	Recreatie en toerisme	6.617	5.404	1.213	390	379	11	1.202
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	4.209	3.514	694	1.586	1.054	532	162
	7.1	Cultuur	44.223	43.521	702	114	129	-16	718
	7.2	Maatschappij	7.564	7.545	19	0	0	0	19
	8.1	Ruimte en leefomgeving	9.900	7.203	2.697	1.009	1.037	-29	2.725
P05	Economie en Mienskip		105.186	102.343	2.843	31.061	29.374	1.687	1.156
	0.6	Overhead	47.166	41.034	6.131	1.759	2.395	-635	6.766
	0.8	Mutaties reserves	5.560	5.842	-282	1.093	858	235	-517
	1.2	Gedeputeerde Staten	0	1	-1	0	0	0	-1
	1.3	Kabinetszaken	1.017	1.004	14	0	0	0	14
	1.4	Bestuurlijke organisatie	701	708	-7	0	0	0	-7
	1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	458	451	6	0	0	0	6
	1.6	Openbare orde en veiligheid	36	22	13	0	0	0	13
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	2.545	2.474	71	25	22	3	68
	2.1	Landwegen	7.714	7.610	104	0	0	0	104
	2.2	Waterwegen	7.066	6.971	95	0	0	0	95
	2.3	Openbaar vervoer	2.803	2.765	38	0	0	0	38
	2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	735	725	10	0	0	0	10
	3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	579	571	8	0	0	0	8
	3.5	Kwaliteit grondwater	483	477	7	0	0	0	7
	3.9	Water, overige baten en lasten	1.242	1.225	17	0	0	0	17
	4.1	Bodembescherming	539	532	7	0	0	0	7
	4.4	Vergunningverlening en handhaving	3.277	3.233	44	0	0	0	44
	4.6	Duurzaamheid	619	611	8	0	0	0	8
	4.9	Milieu, overige baten en lasten	592	584	8	0	0	0	8
	5.1	Natuurontwikkeling	4.505	4.444	61	0	0	0	61
	5.2	Beheer natuurgebieden	3.001	3.353	-352	0	-60	60	-412
	5.3	Beheer flora en fauna	1.339	1.321	18	0	0	0	18
	6.1	Agrarische aangelegenheden	933	921	13	0	0	0	13
	6.3	Kennis en innovatie	2.024	1.997	27	0	0	0	27
	6.4	Recreatie en toerisme	671	661	9	0	0	0	9

Programma	Taakveld	(Bedragen x € 1.000,-)	U			I			U-I Saldo
			Begroot	Besteed	U Saldo	Begroot	Besteed	I Saldo	
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	252	249	3	0	0	0	3
	7.1	Cultuur	4.434	4.370	63	0	0	0	63
	7.2	Maatschappij	2.015	1.988	27	0	0	0	27
	8.1	Ruimte en leefomgeving	4.895	4.829	66	0	0	0	66
	8.2	Volkshuisvesting	647	638	9	0	0	0	9
	8.3	Stedelijke vernieuwing	101	100	1	0	0	0	1
P06	Bedrijfsvoering		107.949	101.714	6.235	2.877	3.214	-337	6.572
	0.1	Uitkering provinciefonds	0	0	0	314.168	314.168	0	0
	0.2	Opbrengst provinciale belastingen	0	0	0	80.873	80.327	546	-546
	0.3	Geldleningen en uitzettingen	571	2.571	-2.001	20.909	22.021	-1.113	-888
	0.4	Deelnemingen	80	145	-65	22.361	22.361	0	-65
	0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	-1.893	-2.126	233	95	92	3	230
	0.6	Overhead	929	897	32	929	897	32	0
	0.8	Mutaties reserves	5.359	5.891	-532	26.254	28.486	-2.232	1.699
	1.9	Bestuur, overige baten en lasten	0	536	-536	0	0	0	-536
	2.1	Landwegen	198	79	119	198	79	119	0
	2.2	Waterwegen	244	177	67	244	177	67	0
	3.9	Water, overige baten en lasten	12	159	-147	12	159	-147	0
	4.1	Bodembescherming	20	21	-1	20	21	-1	0
	5.3	Beheer flora en fauna	251	211	40	251	211	40	0
	6.1	Agrarische aangelegenheden	0	0	0	582	582	0	0
	6.3	Kennis en innovatie	333	0	333	0	0	0	333
	6.4	Recreatie en toerisme	1	1	0	1	1	0	0
	6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	1.304	1.574	-270	988	983	5	-275
	8.1	Ruimte en leefomgeving	0	0	0	0	0	0	0
P07	Provinciefinancien		7.407	10.136	-2.729	467.885	470.566	-2.682	-47
	0.9	Resultaat	48.764	61.594	-12.830	0	0	0	-12.830
P99	Financieel kader		48.764	61.594	-12.830	0	0	0	-12.830
Totaal			641.386	621.686	19.700	641.386	621.686	19.700	0

